

Teataja

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

59. aastakäik

7. juuni 2016

Sisukord

2016/C 202/01	Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid	1
	Euroopa Liidu lepingu konsolideeritud versioon	13
	Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon	47
	Protokollid	201
	Euroopa Liidu toimimise lepingu lisad	329
	Deklaratsioonid, mis on lisatud 13. detsembril 2007 alla kirjutatud Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile	335
	Vastavustabelid	361
2016/C 202/02	Euroopa Liidu põhiõiguste harta	389

Teade lugejale (vt kaane sisekülge)

TEADE LUGEJALE

Käesolev väljaanne sisaldab Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) ja Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) konsolideeritud versioone, nende protokolle ja lisasid, kuhu on sisse viidud 13. detsembril 2007. aastal alla kirjutatud ja 1. detsembril 2009. aastal jõustunud Lissaboni lepinguga tehtud muudatused. Konsolideeritud versioonid sisaldavad ka Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsioone.

Käesolev väljaanne sisaldab muudatust, mis on tehtud Euroopa Liidu toimimise lepingule, Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule lisatud protokoll (üleminekusätete kohta) muutmise protokolliga, muudatust, mis on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. augusti 2012. aasta määrusega (EL, Euratom) nr 741/2012, millega muudetakse protokoll Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta ja selle I lisa, ning samuti muudatusi, mis on tehtud Euroopa Ülemkogu 29. oktoobri 2010. aasta ja 11. juuli 2012. aasta otsustega 2010/718/EL ja 2012/419/EL ning millega muudetakse vastavalt Saint-Barthélemy ja Mayotte'i staatus Euroopa Liidu suhtes. Samuti on käesolevasse väljaandesse sisestatud ELi toimimise lepingu artikli 136 lõige 3, mis lisati Euroopa Ülemkogu 25. märtsi 2011. aasta otsusega 2011/199/EL (millega muudetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 136 seoses stabiilsusmehhanismiga liikmesriikide jaoks, mille rahaühik on euro) pärast liikmesriikide poolsete ratifitseerimismenetluste lõpuleviimist. Käesolev väljaanne sisaldab muu hulgas Horvaatia Vabariigi ühinemisaktiga tehtud muudatusi. Käesolev väljaanne sisaldab ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrusega (EL, Euratom) 2015/2422 (millega muudetakse protokoll Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta) tehtud muudatusi.

Käesolev väljaanne sisaldab samuti kuni 2016. aasta märtsini vastu võetud parandusprotokolle.

Käesolev väljaanne sisaldab ka 12. detsembril 2007. aastal Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt Strasbourgis välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT C 303, 14.12.2007, lk 1) teksti. Nimetatud tekst võtab üle 7. detsembril 2000. aastal välja kuulutatud harta teksti ning kohandab seda; uus tekst asendab eelmise alates Lissaboni lepingu jõustumisest 1. detsembril 2009. aastal. Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 1 kohaselt on 2007. aastal välja kuulutatud hartal sama õigusjõud, mis aluslepingutel.

Käesoleva väljaande näol on tegemist töövahendiga, mis ei too Euroopa Liidu institutsioonidele kaasa kohustusi.

EUROOPA LIIDU LEPINGU

JA

EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU

KONSOLIDEERITUD VERSIOONID

(2016/C 202/01)

Sisukord

	Lehekülg
EUROOPA LIIDU LEPINGU KONSOLIDEERITUD VERSIOON	13
PREAMBUL	15
I JAOTIS ÜHISÄTTED	16
II JAOTIS SÄTTED DEMOKRAATIA PÕHIMÕTETE KOHTA	20
III JAOTIS SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA	22
IV JAOTIS SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA	27
V JAOTIS ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEGEVUSE KOHTA NING ERISÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA	28
1. peatükk Üldsätted liidu välistegevuse kohta	28
2. peatükk Erisätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	30
1. jagu Ühissätted	30
2. jagu Sätted ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta	38
VI JAOTIS LÕPPSÄTTED	41
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU KONSOLIDEERITUD VERSIOON ...	47
PREAMBUL	49
ESIMENE OSA PÕHIMÕTTED	50
I JAOTIS LIIDU PÄDEVUSE LIIGID JA VALDKONNAD	50
II JAOTIS ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED	53
TEINE OSA MITTEDISKRIMINEERIMINE JA LIIDU KODAKONDSUS	56
KOLMAS OSA LIIDU SISEPOLIITIKA JA -MEETMED	59
I JAOTIS SISETURG	59
II JAOTIS KAUPADE VABA LIIKUMINE	59
1. peatükk Tolliliit	60

	Lehekülg
2. peatükk Tollikoostöö	61
3. peatükk Liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamine	61
III JAOTIS PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS	62
IV JAOTIS ISIKUTE, TEENUSTE JA KAPITALI VABA LIIKUMINE	65
1. peatükk Töötajad	65
2. peatükk Asutamisõigus	67
3. peatükk Teenused	70
4. peatükk Kapital ja maksed	71
V JAOTIS VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEV ALA	73
1. peatükk Üldsätted	73
2. peatükk Piirikontrolli-, varjupaiga- ja sisserändepoliitika	75
3. peatükk Õiguslane koostöö tsiviilasjades	78
4. peatükk Õiguslane koostöö kriminaalasjades	79
5. peatükk Politseikoostöö	83
VI JAOTIS TRANSPORT	85
VII JAOTIS KONKURENTSI, MAKSUSTAMISE JA ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMISE ÜLDEESKIRJAD	88
1. peatükk Konkurentsieskirjad	88
1. jagu Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad	88
2. jagu Riigiabi	91
2. peatükk Maksusätted	93
3. peatükk Õigusaktide ühtlustamine	94
VIII JAOTIS MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA	96
1. peatükk Majanduspoliitika	97
2. peatükk Rahapoliitika	102
3. peatükk Institutsioonilised sätted	105

	Lehekülg
4. peatükk Erisätted liikmesriikide kohta, mille rahaühik on euro	106
5. peatükk Üleminekusätted	107
IX JAOTIS TÖÖHÕIVE	112
X JAOTIS SOTSIAALPOLIITIKA	114
XI JAOTIS EUROOPA SOTSIAALFOND	119
XII JAOTIS HARIDUS, KUTSEÕPE, NOORSUGU JA SPORT	120
XIII JAOTIS KULTUUR	121
XIV JAOTIS RAHVATERVIS	122
XV JAOTIS TARBIJAKAITSE	124
XVI JAOTIS ÜLEEUROOPALISED VÕRGUD	124
XVII JAOTIS TÖÖSTUS	126
XVIII JAOTIS MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUU- LUVUS	127
XIX JAOTIS TEADUSUURINGUD JA TEHNOLOOGIA ARENDAMINE NING KOSMOS	128
XX JAOTIS KESKKOND	132
XXI JAOTIS ENERGEETIKA	134
XXII JAOTIS TURISM	135
XXIII JAOTIS KODANIKUKAITSE	135
XXIV JAOTIS HALDUSKOOSTÖÖ	136
NELJAS OSA ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE	137
V OSA LIIDU VÄLISTEGEVUS	139
I JAOTIS ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEGEVUSE KOHTA	139
II JAOTIS ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA	139
III JAOTIS KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA JA HUMANITAARABI	141
1. peatükk Arengukoostöö	141
2. peatükk Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega . . .	142
3. peatükk Humanitaarabi	143

	Lehekülg
IV JAOTIS PIIRAVAD MEETMED	144
V JAOTIS RAHVUSVAHELISED LEPINGUD	144
VI JAOTIS LIIDU SUHTED RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDE JA KOLMANDATE RIIKIDEGA NING LIIDU DELEGATSIOONID	147
VII JAOTIS SOLIDAARSUSKLAUSEL	148
KUUES OSA INSTITUTSIOONILISED JA RAHANDUSSÄTTED	149
I JAOTIS SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA	149
1. peatükk Institutsioonid	149
1. jagu Euroopa Parlament	149
2. jagu Euroopa Ülemkogu	152
3. jagu Nõukogu	153
4. jagu Komisjon	155
5. jagu Euroopa Liidu Kohus	157
6. jagu Euroopa Keskpank	167
7. jagu Kontrollikoda	169
2. peatükk Liidu õigusaktid, õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted	171
1. jagu Liidu õigusaktid	171
2. jagu Õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted	173
3. peatükk Liidu nõuandvad organid	177
1. jagu Majandus- ja sotsiaalkomitee	177
2. jagu Regioonide Komitee	178
4. peatükk Euroopa Investeerimispank	180
II JAOTIS RAHANDUSSÄTTED	181
1. peatükk Liidu omavahendid	181
2. peatükk Mitmeaastane finantsraamistik	182
3. peatükk Liidu aastaeelarve	183
4. peatükk Eelarve täitmine ja täitmise kinnitamine	186

	Lehekülg
5. peatükk Ühissätted	187
6. peatükk Pettuste vastane võitlus	188
III JAOTIS TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ	189
SEITSMES OSA ÜLD- JA LÕPPSÄTTED	192
PROTOKOLLID	201
Protokoll (nr 1) Riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus	203
Protokoll (nr 2) Subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta	206
Protokoll (nr 3) Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta	210
Protokoll (nr 4) Euroopa keskpankade süsteemi ja euroopa Keskpanga põhikirja kohta	230
Protokoll (nr 5) Euroopa Investeeringupanga põhikirja kohta	251
Protokoll (nr 6) Protokoll Euroopa Liidu institutsioonide ning teatud organite, asutuste ja talituste asukoha kohta	265
Protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta	266
Protokoll (nr 8) Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 2 kohta, mis käsitleb liidu ühinemist euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga	273
Protokoll (nr 9) Nõukogu otsuse kohta, mis käsitleb euroopa liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja euroopa liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 rakendamist ühelt poolt ajavahemikus 1. november 2014 – 31. märts 2017 ja teiselt poolt alates 1. aprillist 2017	274
Protokoll (nr 10) Euroopa Liidu lepingu artikliga 42 loodud alalise struktureeritud koostöö kohta	275
Protokoll (nr 11) Euroopa Liidu lepingu artikli 42 kohta	278
Protokoll (nr 12) Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohta	279
Protokoll (nr 13) Läheneduskriteeriumide kohta	281
Protokoll (nr 14) Eurorühma Kohta	283

	Lehekülg
Protokoll (nr 15)	Teatavate Suurbritannia ja Põhja-iiri Ühendkuningriiki käsitlevate sätete kohta 284
Protokoll (nr 16)	Teatavate Taanit käsitlevate sätete kohta 287
Protokoll (nr 17)	Taani kohta 288
Protokoll (nr 18)	Prantsusmaa kohta 289
Protokoll (nr 19)	Protokoll Euroopa Liidu raamistikku integreeritud schengeni <i>acquis'</i> kohta 290
Protokoll (nr 20)	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 26 teatavate aspektide kohaldamise kohta ühendkuningriigi ja iirimaa suhtes 293
Protokoll (nr 21)	Ühendkuningriigi ja iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes 295
Protokoll (nr 22)	Taani seisukoha kohta 298
Protokoll (nr 23)	Liikmesriikide välissuhete kohta, pidades silmas välispiiride ületamist 303
Protokoll (nr 24)	Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele varjupaiga andmise kohta 304
Protokoll (nr 25)	Jagatud pädevuse teostamise kohta 306
Protokoll (nr 26)	Üldhuviteenuste kohta 307
Protokoll (nr 27)	Siseturu ja konkurentsi kohta 308
Protokoll (nr 28)	Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta 309
Protokoll (nr 29)	Liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta 311
Protokoll (nr 30)	Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamise kohta Poola ja Ühendkuningriigi suhtes 312
Protokoll (nr 31)	Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste Euroopa Liitu impordimise kohta 314
Protokoll (nr 32)	Vara omandamise kohta Taanis 317
Protokoll (nr 33)	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 157 kohta 318

		Lehekülg
Protokoll (nr 34)	Erikorra kohta Gröönimaa suhtes	319
Protokoll (nr 35)	Protokoll iirimaa põhiseaduse artikli 40 lõike 3 punkti 3 kohta	320
Protokoll (nr 36)	Üleminekusätete kohta	321
Protokoll (nr 37)	ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgede ning sõe ja terase teadusfondi kohta	327
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU LISAD		329
I LISA	Aluslepingu artiklis 38 osutatud nimekiri	331
II LISA	Ülemeremaad ja -territooriumid, mille puhul kehtivad Euroopa Liidu toimimise lepingu iv osa sätted	334
DEKLARATSIOONID, mis on lisatud 13. Detsembril 2007 alla kirjutatud lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile		335
A.	DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTE SÄTETE KOHTA	337
1.	Deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	337
2.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 2 kohta	337
3.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 8 kohta	337
4.	Deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	337
5.	Deklaratsioon Euroopa Ülemkogu poliitilise heakskiidu kohta, mis käsitleb otsuse eelnõu Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	337
6.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 15 lõigete 5 ja 6, artikli 17 lõigete 6 ja 7 ja artikli 18 kohta	338
7.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 kohta	338
8.	Deklaratsioon praktiliste meetmete kohta, mis tuleb võtta Lissaboni lepingu jõustumisel seoses Euroopa Ülemkogu ja välisasjade nõukogu eesistumisega	340
9.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 9 kohta seoses nõukogu eesistumise teostamist käsitleva Euroopa Ülemkogu otsusega	341
10.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 kohta	342
11.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõigete 6 ja 7 kohta	342
12.	Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 18 kohta	342

	Lehekülg
13. Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	343
14. Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta	343
15. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 27 kohta	343
16. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõike 2 kohta	344
17. Deklaratsioon ülimuslikkuse kohta	344
18. Deklaratsioon pädevuse piiritlemise kohta	344
19. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 8 kohta	345
20. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 kohta	345
21. Deklaratsioon isikuandmete kaitse kohta kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ja politseikoostöö valdkonnas	345
22. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 48 ja 79 kohta	346
23. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 48 teise lõigu kohta	346
24. Deklaratsioon Euroopa Liidu õigussubjektsuse kohta	346
25. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 75 ja 215 kohta	346
26. Deklaratsioon liikmesriigi mitteosalemise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisel põhinevas meetmes	346
27. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 85 lõike 1 teise lõigu kohta	347
28. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 98 kohta	347
29. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti c kohta	347
30. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 kohta	347
31. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 156 kohta	348
32. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 168 lõike 4 punkti c kohta	348
33. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 174 kohta	349
34. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 179 kohta	349
35. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 kohta	349

Lehekülg

36.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise kohta liikmesriikide poolt	349
37.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 kohta	349
38.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 252 kohta, mis käsitleb Euroopa Kohtu kohtujuristide arvu	350
39.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 kohta	350
40.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 329 kohta	350
41.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta	350
42.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta	351
43.	Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 lõike 6 kohta	351
B.	DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTELE LISATUD PROTOKOLLIDE KOHTA ..	352
44.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> d käsitleva protokollide artikli 5 kohta	352
45.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> d käsitleva protokollide artikli 5 lõike 2 kohta	352
46.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> d käsitleva protokollide artikli 5 lõike 3 kohta	352
47.	Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni <i>acquis</i> d käsitleva protokollide artikli 5 lõigete 3, 4 ja 5 kohta	352
48.	Deklaratsioon, mis käsitleb protokollide Taani kohta	353
49.	Deklaratsioon Itaalia kohta	353
50.	Deklaratsioon üleminekusätete protokollide artikli 10 kohta	354
C.	LIIKMESRIIKIDE DEKLARATSIOONID	355
51.	Belgia Kuningriigi deklaratsioon riikide parlamentide koht	355
52.	Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Saksamaa Liitvabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Austria Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu sümbolite kohta	355
53.	Tšehhi Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	355

	Lehekülg
54. Saksamaa Liitvabariigi, Iirimaa, Ungari Vabariigi, Austria Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi deklaratsioon	356
55. Hispaania Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon	356
56. Iirimaa deklaratsioon Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokollis artikli 3 kohta	356
57. Itaalia Vabariigi deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta	357
58. Läti Vabariigi, Ungari Vabariigi ja Malta Vabariigi deklaratsioon ühisraha nimetuse kirja pildi kohta aluslepingutes	357
59. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 312 kohta	357
60. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 kohta	358
61. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta	358
62. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamist Poola ja Ühendkuningriigi suhtes käsitleva protokollis kohta	358
63. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon mõiste „kodanikud“ määratluse kohta	358
64. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon õiguse kohta hääletada Euroopa Parlamendi valimistel	358
65. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 75 kohta	359
Vastavustabelid	361
Euroopa Liidu leping	361
Euroopa Liidu toimimise leping	366

**EUROOPA LIIDU LEPINGU
KONSOLIDEERITUD VERSIOON**

PREAMBUL

TEMA MAJESTEET BELGLASTE KUNINGAS, TEMA MAJESTEET TAANI KUNINGANNA, SAKSAMAA LIITVABARIIGI PRESIDENT, KREEKA VABARIIGI PRESIDENT, TEMA MAJESTEET HISPAANIA KUNINGAS, PRANTSUSE VABARIIGI PRESIDENT, IIRIMAA PRESIDENT, ITAALIA VABARIIGI PRESIDENT, TEMA KUNINGLIK KÕRGUS LUKSEMBURGI SUURHERTSOG, TEMA MAJESTEET MADALMAADE KUNINGANNA, PORTUGALI VABARIIGI PRESIDENT, TEMA MAJESTEET SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIGI KUNINGANNA, ⁽¹⁾

OTSUSTANUD märkida uut etappi Euroopa integratsiooniprotsessis, mida alustati Euroopa ühenduste asutamisega,

SAADES INNUSTUST Euroopa kultuurilisest, religioosest ja humanistlikust pärandist, millest on kasvanud välja inimeste puutumatu ja võõrandamatute õiguste universaalsed põhiväärtused, vabadus, demokraatia, võrdõiguslikkus ja õigusriigi põhimõte;

MEELDE TULETADES Euroopa kontinendi jagatuse lõpetamise ajaloolist tähtsust ja vajadust luua kindel alus tuleviku Euroopa ülesehitamisele,

KINNITADES oma ustavust vabaduse ja demokraatia põhimõtetele, inimõiguste ja põhivabaduste ning õigusriigi põhimõtete austamist,

KINNITADES oma ustavust sotsiaalsetele põhiõigustele, nagu need on määratletud 18. oktoobril 1961 Torinos allkirjutatud Euroopa sotsiaalharta ja ühenduse 1989. aasta harta töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta,

SOOVIDES süvendada oma rahvaste vahelist solidaarsust, samal ajal austades nende ajalugu, kultuuri ja traditsioone,

SOOVIDES veelgi tõhustada institutsioonide demokraatlikku ja tõhusat toimimist, selleks et võimaldada neil ühtses institutsioonilises raamistikus paremini ellu viia neile antud ülesandeid,

OTSUSTANUD saavutada oma rahvamajanduste tugevnemise ja vastastikuse lähenemise ning asutada majandus- ja rahaliidu, mis käesoleva lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu sätete kohaselt hõlmab ka ühtset ja stabiilset raha,

OTSUSTANUD seoses siseturu väljakujundamise ning ühtekuuluvuse ja keskkonnakaitse tugevdamisega ja säästva arengu põhimõtet järgides edendada oma rahvaste majanduslikku ja sotsiaalset progressi ning rakendada poliitikat, mis tagaks, et majandusliku integratsiooni edusammudega kaasneks rööbitine progress muudes valdkondades,

⁽¹⁾ Bulgaaria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Eesti Vabariik, Horvaatia Vabariik, Küprose Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Ungari, Malta Vabariik, Austria Vabariik, Poola Vabariik, Rumeenia, Sloveenia Vabariik, Slovaki Vabariik, Soome Vabariik ja Rootsi Kuningriik said Euroopa Liidu liikmeteks hiljem.

OTSUSTANUD kehtestada oma riikide kodanikele ühtse kodakondsuse,

OTSUSTANUD rakendada ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, mis hõlmab järk-järgult kujundatavat ühist kaitsepoliitikat, mis vastavalt artikli 42 sätetele võib viia ühiskaitseni, ning niiviisi tugevdada Euroopa identiteeti ja sõltumatust rahu, julgeoleku ja progressi soodustamiseks Euroopas ja kogu maailmas,

OTSUSTANUD hõlbustada isikute vaba liikumist, samal ajal tagades oma rahvaste ohutuse ja julgeoleku, luues kooskõlas käesoleva lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu sätetega vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala,

OTSUSTANUD jätkata sellise üha tihedama Euroopa rahvaste liidu loomist, kus otsuseid tehakse kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega nii kodanikulähedaselt kui võimalik,

PIDADES SILMAS edasisi samme, mis tuleb astuda Euroopa integratsiooni edendamiseks,

ON OTSUSTANUD asutada Euroopa Liidu ja sel eesmärgil nimetanud oma täievolilisteks esindajateks:

(täievoliliste esindajate nimekirja ei esitata)

KES, olles esitanud oma kehtivaks ja vormikohaseks tunnistatud täisvolitused, on kokku leppinud järgmises.

I JAOTIS ÜHISSÄTTED

Artikkel 1

(endine EL lepingu artikkel 1) ⁽¹⁾

Käesoleva lepinguga asutavad KÕRGED LEPINGUOSALISED omavahelise EUROOPA LIIDU, edaspidi nimetatud „liit“, millele liikmesriigid annavad pädevuse oma ühiste eesmärkide saavutamiseks.

Käesolev leping tähistab uut etappi Euroopa rahvaste üha tihedama liidu loomises, kus otsused tehakse nii avalikult kui võimalik ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik.

Liidu aluseks on käesolev leping ja Euroopa Liidu toimimise leping (edaspidi „aluslepingud“). Neil kahel lepingul on samaväärne õigusjõud. Liit asendab Euroopa Ühenduse ja on selle õigusjärglane.

⁽¹⁾ Käesolev viide on kõigest indikatiivse tähendusega. Täpsem info on esitatud vastavustabelites, kus on toodud aluslepingute senine ja uus numeratsioon.

Artikkel 2

Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.

Artikkel 3

(endine EL lepingu artikkel 2)

1. Liidu eesmärk on edendada rahu, oma väärtusi ja oma rahvaste hüvangut.
2. Liit moodustab oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala, kus isikute vaba liikumine on tagatud koos välispiirikontrolli, varjupaiga ja sisserändega ning kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemisega seotud asjakohaste meetmete rakendamisega.
3. Liit rajab siseturu. Liit taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalustatud majanduskasvul, hindade stabiilsusel ja kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress, samuti kõrgetasemelisel keskkonnakaitsel ja keskkonna kvaliteedi parandamisel. Liit edendab teaduse ja tehnoloogia arengut.

Liit võitleb sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendab sotsiaalset õiglust ja kaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, põlvkondade solidaarsust ja lapse õiguste kaitset.

Liit edendab majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja liikmesriikide vahelist solidaarsust.

Liit austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning tagab Euroopa kultuuripärandi kaitse ja arendamise.

4. Liit rajab majandus- ja rahaliidu, mille rahaühik on euro.
5. Suhetes maailmaga kaitseb ja edendab liit oma väärtusi ja huve ning aitab kaasa oma kodanike kaitsele. Ta toetab rahu, turvalisust, maailma säästvat arengut, rahvaste solidaarsust ja vastastikust austust, vaba ja ausat kaubandust, vaesuse kaotamist ning inimõiguste, eriti lapse õiguste kaitset, samuti rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist, sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist.
6. Oma eesmärkide järgimiseks rakendab liit asjakohaseid vahendeid vastavalt pädevusele, mis talle aluslepingutega antakse.

Artikkel 4

1. Vastavalt artiklile 5 kuulub pädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, liikmesriikidele.
2. Liit austab liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees ning nende rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, sealhulgas piirkondlikule ja kohalikule omavalitsusele. Liit austab riigi põhifunktsioone, sealhulgas riigi territoriaalse terviklikkuse tagamist, avaliku korra säilitamist ja riigi julgeoleku kaitsmist. Eelkõige riigi julgeolek jääb iga liikmesriigi ainuvastutusse.
3. Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikus austuses üksteist aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel.

Liikmesriigid kasutavad kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine.

Liikmesriigid aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele ja hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist.

Artikkel 5

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 5)

1. Liidu pädevuse piire reguleerib pädevuse andmise põhimõte. Liidu pädevuse kasutamist reguleerib subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte.
2. Kooskõlas pädevuse andmise põhimõttega tegutseb liit aluslepingutes seatud eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevuse piires. Pädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, kuulub liikmesriikidele.
3. Valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, võtab liit kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda riigi, piirkonna või kohalikul tasandil piisavalt saavutada kavandatava meetme eesmärke, kuid kavandatud meetme ulatuse või toime tõttu saab neid paremini saavutada liidu tasandil.

Liidu institutsioonid kohaldavad subsidiaarsuse põhimõtet vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta. Riikide parlamendid tagavad subsidiaarsuse põhimõtte järgimise protokollis sätestatud korra kohaselt.

4. Kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ei või liidu meetme sisu ega vorm minna aluslepingute eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

Liidu institutsioonid kohaldavad proportsionaalsuse põhimõtet vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta.

Artikkel 6

(endine EL lepingu artikkel 6)

1. Liit tunnustab 7. detsembri 2000. aasta Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, nagu seda on kohandatud 12. detsembril 2007. aastal Strasbourgis, sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, millel on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud.

Harta sätted ei laienda mingil viisil liidu pädevust, mis on määratletud aluslepingutega.

Hartas esitatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid tõlgendatakse vastavalt harta VII jaotise üldsätetele, mis reguleerivad selle tõlgendamist ja kohaldamist, võttes nõuetekohaselt arvesse hartas osutatud selgitusi, milles on esitatud asjaomaste sätete allikad.

2. Liit ühineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Sellega ühinemine ei mõjuta liidu pädevust, mis on määratletud aluslepingutega.

3. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused on liidu õiguse üldpõhimõtted.

Artikkel 7

(endine EL lepingu artikkel 7)

1. Nõukogu võib ühe kolmandiku liikmesriikide, Euroopa Parlamendi või Euroopa Komisjoni põhjendatud ettepaneku alusel ja pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist oma liikmete neljaviindikulise häälteenamusega järeldada ilmset ohtu, et mõni liikmesriik rikub oluliselt artiklis 2 osutatud väärtusi. Enne sellise järelduse tegemist kuulab nõukogu kõnealuse liikmesriigi ära ja võib sama korra kohaselt otsustades anda talle soovitusi.

Nõukogu kontrollib korrapäraselt, kas sellise järelduse tegemisel aluseks olnud põhjused kehtivad endiselt.

2. Euroopa Ülemkogu võib ühe kolmandiku liikmesriikide või Euroopa Komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist ühehäälselt teha järelduse, et mõni liikmesriik rikub oluliselt ja jätkuvalt artiklis 2 osutatud väärtusi, olles enne seda kutsunud asjaomast liikmesriiki üles esitama oma seisukohta.

3. Kui rikkumine on lõike 2 alusel kindlaks tehtud, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega teha otsuse peatada teatavad õigused, mis tulenevad aluslepingute kohaldamisest kõnealuse liikmesriigi suhtes, sealhulgas peatada selle liikmesriigi valitsuse esindaja hääleõiguse nõukogus. Seda tehes võtab nõukogu arvesse sellise peatamise võimalikke tagajärgi füüsiliste ja juriidiliste isikute õigustele ja kohustustele.

Kõnealuse liikmesriigi aluslepingute järgsed kohustused on sellele riigile jätkuvalt siduvad.

4. Nõukogu võib kvalifitseeritud hääleteenamusega teha hiljem otsuse lõike 3 alusel võetud meetmeid muuta või need kehtetuks tunnistada, kui nende kehtestamise tinginud olukord muutub.
5. Käesoleva artikli kohaldamisel Euroopa Parlamendis, Euroopa Ülemkogus ja nõukogus kasutatav hääletamise kord määratakse kindlaks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 354.

Artikkel 8

1. Liit arendab naabruses asuvate riikidega privilegeeritud suhteid, mille eesmärk on luua heaolu ja heanaaberlikkuse ala, mis rajaneb liidu väärtustel ja mida iseloomustavad koostööl põhinevad tihedad rahumeelsed suhted.
2. Liit võib lõikes 1 osutatud eesmärgil sõlmida asjaomaste riikidega erilepinguid. Need lepingud võivad sisaldada vastastikuseid õigusi ja kohustusi ning võimaldada ühistegevust. Nende rakendamise suhtes peetakse korrapäraseid konsultatsioone.

II JAOTIS

SÄTTED DEMOKRAATIA PÕHIMÕTETE KOHTA

Artikkel 9

Liit järgib kogu oma tegevuses oma kodanike võrdsuse põhimõtet, mille kohaselt kohtlevad liidu institutsioonid, organid ja asutused kodanikke võrdselt. Iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik. Liidu kodakondsus täiendab, kuid ei asenda liikmesriigi kodakondsust.

Artikkel 10

1. Liit toimib esindusdemokraatia alusel.
2. Kodanikud on liidu tasandil otseselt esindatud Euroopa Parlamendis.

Liikmesriike esindavad Euroopa Ülemkogus nende riigipead või valitsusjuhid ja nõukogus nende valitsused, kes ise annavad demokraatlikult aru kas oma riikide parlamentidele või kodanikele.

3. Igal kodanikul on õigus osaleda liidu demokraatias. Otsused tehakse nii avalikult ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik.
4. Euroopa tasandi erakonnad aitavad kaasa euroopaliku poliitilise teadvuse kujundamisele ja liidu kodanike tahte väljendamisele.

Artikkel 11

1. Institutsioonid annavad kodanikele ja esindusühendustele sobival viisil võimaluse teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades.
2. Institutsioonid peavad esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi.
3. Euroopa Komisjon korraldab asjassepuutuvate isikutega laiapõhjalisi konsultatsioone, et tagada liidu meetmete järjekindlus ja läbipaistvus.
4. Vähemalt miljon kodanikku märkimisväärsest arvust liikmesriikidest võivad kutsuda Euroopa Komisjoni üles esitama talle antud volituste piires asjakohase ettepaneku küsimustes, mille suhtes kodanike arvates on vaja aluslepingute rakendamiseks vastu võtta liidu õigusakt.

Sellise kodanikualgatuse esitamise kord ja tingimused määratakse kindlaks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 24 esimese lõigu kohaselt.

Artikkel 12

Riikide parlamendid aitavad aktiivselt kaasa liidu nõuetekohasele toimimisele:

- a) saades teavet liidu institutsioonidelt ja lastes endale edastada liidu seadusandlike aktide eelnõusid vastavalt protokollile riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus;
- b) kandes hoolt selle eest, et subsidiaarsuse põhimõttest peetakse kinni vastavalt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamist käsitlevas protokollis sätestatud korrale;
- c) osaledes vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 70 liidu asjaomase valdkonna poliitika rakendamise hindamise mehhanismides vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala raamistikus ning osaledes vastavalt nimetatud lepingu artiklitele 88 ja 85 poliitilises järelevalves Europoli tegevuse üle ja Eurojusti tegevuse hindamises;
- d) osaledes aluslepingute läbivaatamise menetlustes vastavalt käesoleva lepingu artiklile 48;
- e) saades teavet liitu astumise avaldustest vastavalt käesoleva lepingu artiklile 49;
- f) osaledes koos Euroopa Parlamendiga riikide parlamentide vahelises koostöös vastavalt protokollile riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus.

III JAOTIS

SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

Artikkel 13

1. Liidu käsutuses on institutsiooniline raamistik, mille eesmärk on edendada liidu väärtusi, taotleda liidu eesmärke, teenida liidu, selle kodanike ja liikmesriikide huve ning tagada liidu poliitika ja meetmete kooskõla, tõhusus ning järjepidevus.

Liidul on järgmised institutsioonid:

- Euroopa Parlament;
- Euroopa Ülemkogu;
- nõukogu;
- Euroopa Komisjon (edaspidi nimetatud „komisjon“);
- Euroopa Liidu Kohus;
- Euroopa Keskpank;
- kontrollikoda.

2. Iga institutsioon tegutseb talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele. Institutsioonid on omavahelises koostöös üksteise suhtes lojaalsed.

3. Euroopa Keskpanka ja kontrollikoda käsitlevad sätteid ning teisi institutsioone käsitlevad üksik- asjalikud sätteid on esitatud Euroopa Liidu toimimise lepingus.

4. Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni abistavad nõuandva pädevusega majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komitee

Artikkel 14

1. Euroopa Parlament täidab koos nõukoguga seadusandja ja eelarve kinnitaja ülesandeid. Ta täidab vastavalt aluslepingutes ettenähtud tingimustele poliitilise kontrolli ja konsulteerimise funktsiooni. Parlament valib komisjoni presidendi.

2. Euroopa Parlament koosneb liidu kodanike esindajatest. Nende arv ei ole suurem kui seitsesada viiskümmend, millele lisandub president. Kodanike esindatus on kahanevalt proportsionaalne, alamääraks on kuus liiget liikmesriigi kohta. Ükski liikmesriik ei saa üle üheksakümne kuue koha.

Euroopa Ülemkogu võtab ühehäälselt Euroopa Parlamendi algatusel ja nõusolekul vastu otsuse Euroopa Parlamendi koosseisu kohta, austades esimeses lõigus osutatud põhimõtteid.

3. Euroopa Parlamendi liikmed valitakse viieaastaseks tähtajaks otsestest ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel.
4. Euroopa Parlament valib oma liikmete hulgast presidendi ja juhatuse.

Artikkel 15

1. Euroopa Ülemkogu annab liidule selle arenguks vajaliku tõuke ning määratleb selle üldised poliitilised sihid ja prioriteedid. Ülemkogu ei toimi seadusandjana.

2. Euroopa Ülemkogu koosneb liikmesriikide riigipeadest või valitsusjuhtidest koos ülemkogu eesistuja ja komisjoni presidendiga. Ülemkogu töös osaleb liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.

3. Euroopa Ülemkogu tuleb kokku kaks korda poole aasta jooksul oma eesistuja kutsel. Kui päevakord seda nõuab, võivad Euroopa Ülemkogu liikmed otsustada kasutada igapäevaste ministri abi ning komisjoni president komisjoni liikme abi. Kui olukord seda nõuab, kutsuvad eesistuja kokku Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise.

4. Kui aluslepingud ei näe ette teisiti, teeb Euroopa Ülemkogu oma otsused konsensuse alusel.

5. Euroopa Ülemkogu valib oma eesistuja kvalifitseeritud häälteenamusega kahe ja poole aasta pikkuseks ametiajaks; teda võib ühe korra tagasi valida. Takistuse või tõsise üleastumise korral võib Euroopa Ülemkogu tema mandaadi sama korra kohaselt lõpetada.

6. Euroopa Ülemkogu eesistuja:

- a) juhatab ja suunab ülemkogu tööd,
- b) tagab koostöös komisjoni presidendiga ja üldasjade nõukogu töö alusel ülemkogu töö ettevalmistamise ja järjepidevuse,
- c) püüab kaasa aidata ühtekuuluvuse ja konsensuse saavutamisele Euroopa Ülemkogus,
- d) esitab pärast iga Euroopa Ülemkogu kohtumist Euroopa Parlamendile aruande.

Euroopa Ülemkogu eesistuja tagab oma tasandil ja oma ametikohal liidu esindamise välissuhete ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavates küsimustes, ilma et see piiraks liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja volitusi.

Euroopa Ülemkogu eesistuja ei või olla riigiametis.

Artikkel 16

1. Nõukogu täidab koos Euroopa Parlamendiga seadusandja ja eelarve kinnitaja ülesandeid. Tal on vastavalt aluslepingutega sätestatud tingimustele poliitika kujundamise ja koordineerimise funktsioonid.
2. Nõukogu koosneb kõigi liikmesriikide esindajatest ministri tasandil, kellel on asjaomase liikmesriigi hääleõigus ja volitus võtta valitsust siduvad kohustusi.
3. Kui aluslepingud ei näe ette teisiti, teeb nõukogu oma otsused kvalifitseeritud häälteenamusega.
4. Alates 1. novembrist 2014 määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust nõukogu liikmete vähemalt 55 %-lise häälteenamusena, mille moodustavad vähemalt 15 liiget tingimusel, et nad esindavad liikmesriike, mille elanikkond moodustab kokku vähemalt 65 % liidu elanikest.

Blokeerivas vähemuses peab olema vähemalt neli nõukogu liiget, ilma milleta loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamust.

Muud kvalifitseeritud häälteenamust käsitlevad tingimused sätestatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõikes 2.

5. Üleminekusätted kvalifitseeritud häälteenamuse kohta, mida kohaldatakse kuni 31. oktoobri 2014, ja sätted, mida kohaldatakse 1. novembrist 2014 kuni 31. märtsini 2017, määratakse kindlaks üleminekusätete protokollis.
  6. Nõukogu koguneb eri koosseisudes, mille loetelu võetakse vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 236 kohaselt.
- Üldasjade nõukogu tagab nõukogu eri koosseisude töö järjepidevuse. Üldasjade nõukogu valmistab ette Euroopa Ülemkogu kohtumised ja tagab ülemkogul kokkulepitud meetmete elluviimise järelevalve koostöös Euroopa Ülemkogu eesistuja ning komisjoniga.
- Välisasjade nõukogu töötab välja Euroopa Ülemkogu kindlaks määratud strateegiliste suuniste põhjal liidu välistegevuse ning tagab liidu tegevuse järjepidevuse.
7. Liikmesriikide valitsuste alaliste esindajate komitee vastutab nõukogu töö ettevalmistamise eest.
  8. Seadusandlike aktide eelnõude arutamisel ja hääletamisel on nõukogu istungid avalikud. Sel eesmärgil jagatakse iga nõukogu istung kaheks osaks, kus käsitletakse vastavalt liidu seadusandlikke akte ja muud kui seadusandlikku tegevust.
  9. Nõukogu eri koosseisude, välja arvatud välisasjade nõukogu eesistujana toimivad liikmesriikide esindajad nõukogus võrdse rotatsiooni alusel vastavalt tingimustele, mis on kehtestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 236 kohaselt.

Artikkel 17

1. Komisjon edendab liidu üldisi huve ja teeb sel eesmärgil asjakohaseid algatusi. Komisjon tagab aluslepingute ja institutsioonide poolt aluslepingute alusel võetud meetmete rakendamise. Komisjon teostab järelevalvet liidu õiguse kohaldamise üle Euroopa Liidu Kohtu kontrolli all. Komisjon täidab eelarvet ja haldab programme. Komisjon teostab vastavalt aluslepingutes sätestatud tingimustele koordineerivaid, täitev- ja juhtimisfunktsioone. Komisjon tagab liidu esindamise välissuhetes, välja arvatud ühine välis- ja julgeolekupoliitika ning muud aluslepingutes ettenähtud juhud. Komisjon algatab liidu ühe- ja mitmeaastaste programmide koostamise, pidades silmas institutsioonidevaheliste kokkulepete saavutamist.

2. Liidu seadusandlikke akte võib vastu võtta ainult komisjoni ettepaneku põhjal, kui aluslepingud ei näe ette teisiti. Muud õigusaktid võetakse komisjoni ettepaneku põhjal vastu siis, kui see on ette nähtud aluslepingutes.

3. Komisjoni ametiaeg on viis aastat.

Komisjoni liikmed valitakse nende üldise asjatundlikkuse ning Euroopa asjadesse pühendumuse alusel isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust.

Komisjon on oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatu. Ilma et see piiraks artikli 18 lõike 2 kohaldamist, ei taotle ega saa komisjoni liikmed juhiseid üheltki valitsuselt, institutsioonilt, organilt või asutuselt. Nad hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende kohustustega või nende ülesannete täitmisega.

4. Komisjoni, mis on nimetatud ametisse Lissaboni lepingu jõustumiskuupäeva ja 31. oktoobri 2014 vahel, kuulub üks kodanik igast liikmesriigist, kaasa arvatud komisjoni president ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on üks komisjoni asepresidentidest.

5. Alates 1. novembrist 2014 vastab komisjoni liikmete arv, kaasa arvatud komisjoni president ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kahele kolmandikule liikmesriikide arvust, välja arvatud juhul, kui Euroopa Ülemkogu otsustab ühehäälselt asjaomast arvu muuta.

Komisjoni liikmed valitakse liikmesriikide kodanike hulgast liikmesriikide rangelt võrdse rotatsiooni süsteemi alusel selliselt, et see kajastab liikmesriikide kogumi demograafilist ja geograafilist spektrit. Asjaomase süsteemi kehtestab Euroopa Ülemkogu ühehäälselt vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 244.

6. Komisjoni president:

a) määratleb suunised, mille kohaselt komisjon töötab;

b) otsustab komisjoni sisemise korralduse üle, tagades komisjoni järjepideva ja tõhusa töö ning toimimise kollegiaalse koguna;

c) nimetab komisjoni liikmete hulgast ametisse asepresidendid, välja arvatud liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.

Komisjoni liige astub tagasi, kui president seda nõuab. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja astub tagasi artikli 18 lõikes 1 sätestatud korras, kui president seda nõuab.

7. Võttes arvesse Euroopa Parlamendi valimisi ja pärast asjakohaste konsultatsioonide pidamist esitab kvalifitseeritud häälteenamusega otsustav Euroopa Ülemkogu Euroopa Parlamendile oma kandidaadi komisjoni presidendi ametikohale. Selle kandidaadi valib Euroopa Parlament oma liikmete enamusega. Kui kandidaat ei saa nõutavat häälteenamust, esitab kvalifitseeritud häälteenamusega otsustav Euroopa Ülemkogu ühe kuu jooksul uue kandidaadi, kelle Euroopa Parlament valib sama korra kohaselt.

Ühisel kokkuleppel valitud presidendiga võtab nõukogu vastu teiste isikute nimekirja, keda ta paneb ette määrata komisjoni liikmeteks. Need liikmed valitakse välja liikmesriikide esitatud soovitude põhjal lõike 3 teises lõigus ja lõike 5 teises lõigus ettenähtud kriteeriumide alusel.

Komisjoni president, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning teised komisjoni liikmed kiidetakse Euroopa Parlamendis heaks ühtse nimekirjana. Asjaomase heakskiidu alusel nimetatakse komisjon ametisse Euroopa Ülemkogu kvalifitseeritud häälteenamusega.

8. Komisjon vastutab täies koosseisus Euroopa Parlamendi ees. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 234 sätestatud korrale võib Euroopa Parlament avaldada komisjonile umbusaldust. Kui umbusaldusavaldus hääletusel vastu võetakse, astuvad komisjoni liikmed täies koosseisus oma ametikohalt tagasi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja lõpetab nende ülesannete täitmise, mis tal on komisjonis.

Artikkel 18

1. Euroopa Ülemkogu määrab kvalifitseeritud häälteenamusega ja kokkuleppel komisjoni presidendiga ametisse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja. Euroopa Ülemkogu võib lõpetada tema ametiaja sama korra kohaselt.

2. Kõrge esindaja juhib liidu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat. Ta aitab oma ettepanekutega välja töötada nimetatud poliitikat, mida ta viib ellu nõukogu mandaadiga. Sama kehtib ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika suhtes.

3. Kõrge esindaja on välisasjade nõukogu eesistuja.

4. Kõrge esindaja on üks komisjoni asepresidentidest. Ta tagab liidu välistegevuse järjepidevuse. Ta vastutab komisjonis selle pädevuses olevate välissuhete korraldamise ja liidu välistegevuse muude aspektide koordineerimise eest. Nende kohustuste täitmisel komisjonis ja ainult nende kohustuste osas allub kõrge esindaja komisjoni kodukorrale määral, mis on kooskõlas lõigetega 2 ja 3.

Artikkel 19

1. Euroopa Liidu Kohus koosneb Euroopa Kohtust, üldkohtust ja erikohtutest. Euroopa Liidu Kohus tagab, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust.

Liikmesriigid näevad ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku kaebeõiguse liidu õigusega hõlmatud valdkondades.

2. Euroopa Kohtusse kuulub üks kohtunik igast liikmesriigist. Kohut abistavad kohtujuristid.

Üldkohus koosneb vähemalt ühest kohtunikust liikmesriigi kohta.

Euroopa Kohtu kohtunikud ja kohtujuristid ning üldkohtu kohtunikud valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ja kes vastavad Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 253 ja 254 sätestatud tingimustele. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel kuueks aastaks. Neid võib uueks ametiajaks tagasi nimetada.

3. Vastavalt aluslepingutele Euroopa Liidu Kohus:

- a) teeb otsuseid liikmesriigi, institutsiooni või juriidilise või füüsilise isiku hagiastades;
- b) teeb liikmesriikide kohtute taotlusel eelotsuseid liidu õiguse tõlgendamise või institutsioonide vastu võetud õigusaktide kehtivuse kohta;
- c) teeb otsuseid muudel aluslepingutes sätestatud juhtudel.

IV JAOTIS

SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA

Artikkel 20

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40i-40b ja 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

1. Liikmesriigid, kes soovivad omavahel sisse seada tõhustatud koostöö valdkonnas, kus liidul ei ole ainupädevust, võivad kasutada liidu institutsioone ja teostada liidu pädevust, kohaldades aluslepingute asjakohaseid sätteid, arvestades piiranguid ja järgides korda, mis on sätestatud käesolevas artiklis ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 326–334.

Tõhustatud koostöö eesmärk on edendada liidu eesmärke, kaitsta tema huve ja tugevdada tema integratsiooniprotsessi. Asjaomane koostöö on igal ajal avatud kõikidele liikmesriikidele vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 328.

2. Otsuse tõhustatud koostöö lubamise kohta võtab nõukogu vastu viimase abinõuna, kui ta on kindlaks teinud, et liit tervikuna ei ole võimeline selle koostöö eesmärke mõistliku aja jooksul saavutama, ning tingimusel, et selles koostöös osaleb vähemalt üheksa liikmesriiki. Nõukogu teeb otsuse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 329 sätestatud korrale.

3. Kõik nõukogu liikmed võivad osaleda selle aruteludel, kuid hääletamisel osalevad vaid tõhustatud koostöös osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed. Hääletamise kord on esitatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 330.

4. Tõhustatud koostöö raames vastuvõetud õigusaktid on siduvad ainult osalevatele liikmesriikidele. Neid ei käsitata *acquis*'na, mida liidu kandidaatriigid peavad aktsepteerima.

V JAOTIS

ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEgevuse KOHTA NING ERISÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA

1. PEATÜKK

ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEgevuse KOHTA

Artikkel 21

1. Liidu tegevus rahvusvahelisel areenil tugineb põhimõtetele, millest on juhindunud liidu enda loomine, arendamine ja laienemine ning mida liit soovib edendada ka ülejäänud maailmas: demokraatia, õigusriik, inimõiguste ja põhivabaduste universaalsus ning jagamatus, inimväärikuse, võrdsuse ja solidaarsuse ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtete ja rahvusvahelise õiguse austamine.

Liit püüab arendada suhteid ja partnerlust kolmandate riikide ja rahvusvaheliste, piirkondlike või ülemaailmsete organisatsioonidega, kes jagavad esimeses lõigus osutatud põhimõtteid. Ta edendab mitmepoolsete lahenduste leidmist ühistele probleemidele, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni raamistikus.

2. Liit määratleb ja viib ellu ühist poliitikat ja ühismeetmeid ning taotleb koostöö kõrget astet kõikides rahvusvaheliste suhete valdkondades, selleks et:

a) kaitsta oma väärtusi, põhihuve, julgeolekut, sõltumatust ning terviklikkust;

- b) tugevdada ja toetada demokraatiat ja õigusriigi põhimõtteid, inimõigusi ja rahvusvahelist õigust;
- c) säilitada rahu, ennetada konflikte ja tugevdada rahvusvahelist julgeolekut kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja eesmärkide ja põhimõtetega, Helsingi lõppakti põhimõtetega ning Pariisi harta eesmärkidega, kaasa arvatud rahu ja julgeolek välispiiridel;
- d) toetada arengumaade säästvat majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonna-alast arengut, pidades esmasiks eesmärgiks vaesuse kaotamist;
- e) ergutada kõikide riikide integreerimist maailmamajandusse, muuhulgas rahvusvahelise kaubanduse tõkete järkjärgulise kaotamise kaudu;
- f) aidata töötada välja rahvusvahelisi meetmeid keskkonna seisundi säilitamiseks ja parandamiseks ning maailma loodusvarade säästvaks majandamiseks, et tagada säästev areng;
- g) abistada rahvaid, riike ja piirkondi, mida tabavad loodusõnnetused või inimtegevusest tingitud õnnetused, ja
- h) edendada tugevamal mitmepoolsel koostööl ja hea valitsemistavaga maailmakorral tuginevat rahvusvahelist süsteemi.

3. Liit austab lõigetes 1 ja 2 osutatud põhimõtteid ning püüab neis lõigetes esitatud eesmarke saavutada käesolevas jaotises ja Euroopa Liidu toimimise lepingu viiendas osas määratletud liidu välistegevuse valdkondade ning muude poliitikavaldkondade välisaspektide arendamisel ja teostamisel.

Liit tagab kooskõla oma välistegevuse eri valdkondade vahel ning nende ja muude poliitikavaldkondade vahel. Nõukogu ja komisjon, keda abistab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, tagavad selle kooskõla ja teevad selleks koostööd.

Artikkel 22

1. Euroopa Ülemkogu määratleb artiklis 21 loetletud põhimõtete ja eesmärkide põhjal liidu strateegilised huvid ja eesmärgid.

Euroopa Ülemkogu otsused liidu strateegiliste huvide ja eesmärkide kohta on seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga ja liidu välistegevuse teiste valdkondadega. Need otsused võivad puudutada liidu suhteid teatava riigi või piirkonnaga või käsitleda teatud teemat. Otsustes määratakse kindlaks nende kestus ja vahendid, mis liidul ja liikmesriikidel tuleb kättesaadavaks teha.

Euroopa Ülemkogu teeb otsused ühehäälselt nõukogu soovitusel põhjal, mille viimane võtab vastu igas valdkonnas selleks ettenähtud korras. Euroopa Ülemkogu otsuseid rakendatakse kooskõlas aluslepingutes sätestatud menetlustega.

2. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühise välis- ja julgeolekupoliitika osas ning komisjon muude välistegevuse valdkondade osas võivad teha nõukogule ühissetpanekuid.

2. PEATÜKK

ERISÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA

JAGU

ÜHISÄTTED

Artikkel 23

Liidu tegevus rahvusvahelisel areenil käesoleva peatüki raames tugineb põhimõtetele, taotleb eesmärke ja seda viiakse ellu viisil, mis on kooskõlas 1. peatükis osutatud üldsätetega.

Artikkel 24

(endine EL lepingu artikkel 11)

1. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes kuuluvad liidu pädevusse kõik välispoliitika valdkonnad ja kõik liidu julgeolekuga seotud küsimused, kaasa arvatud ühise kaitsepoliitika järkjärguline kujundamine, mis võib viia ühiskaitseni.

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika suhtes kohaldatakse erimenetlusi ja -eeskirju. Kui aluslepingud ei näe ette teisiti, määravad ühise välis- ja julgeolekupoliitika kindlaks ja rakendavad seda Euroopa Ülemkogu ja nõukogu, kes teevad otsuse ühehäälselt. Seadusandlike aktide vastuvõtmine on välistatud. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat teostavad liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja liikmesriigid vastavalt aluslepingutele. Euroopa Parlamendi ja komisjoni eriroll selles valdkonnas määratakse kindlaks aluslepingutes. Euroopa Liidu Kohus ei ole pädev tegema otsuseid nimetatud sätetega seotud küsimustes, erandina on ta pädev kontrollima käesoleva lepingu artikli 40 järgimist ja kontrollima teatud otsuste õiguspärasust vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 275 teises lõigus sätestatule.

2. Euroopa Liit teostab, kujundab ning viib välistegevuse põhimõtete ja eesmärkide raames ellu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, mis põhineb liikmesriikide vastastikuse poliitilise solidaarsuse arendamisel liikmesriikide hulgas, üldist huvi pakkuvate küsimuste väljaselgitamisel ja liikmesriikide meetmete üha suuremal vastastikusel lähendamisel.

3. Liikmesriigid toetavad aktiivselt ja tingimusteta liidu välis- ja julgeolekupoliitikat lojaalsuse ja vastastikuse solidaarsuse vaimus ning järgivad liidu meetmeid selles valdkonnas.

Liikmesriigid teevad koostööd, et süvendada ja arendada oma vastastikust poliitilist solidaarsust. Nad hoiduvad igasugustest meetmetest, mis on vastuolus liidu huvidega või mis võivad kahjustada liidu efektiivsust ühtse jõuna rahvusvahelistes suhetes.

Nõukogu ja kõrge esindaja tagavad nendest põhimõtetest kinnipidamise.

Artikkel 25

(endine EL lepingu artikkel 12)

Liit teostab ühist välis- ja julgeolekupoliitikat:

- a) määratledes selle üldsuunised;
- b) võttes vastu otsuseid, mis määratlevad:
  - i) liidu võetavad meetmed;
  - ii) liidu esitatavad seisukohad;
  - iii) punktides i ja ii osutatud otsuste elluviimise korra ning
- c) tugevdades liikmesriikide süstemaatilist koostööd nende poliitika teostamisel.

Artikkel 26

(endine EL lepingu artikkel 13)

1. Euroopa Ülemkogu selgitab välja liidu strateegilised huvid, määrab kindlaks eesmärgid ja kehtestab ühise välis- ja julgeolekupoliitika üldsuunised, sealhulgas kaitsepoliitilise tähendusega küsimustes. Euroopa Ülemkogu võtab vastu vajalikud otsused.

Kui rahvusvaheline olukord nõuab, kutsub Euroopa Ülemkogu eesistuja kokku Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise, et määratleda liidu poliitika strateegiline kurss sellises olukorras.

2. Nõukogu kujundab ühist välis- ja julgeolekupoliitikat ning võtab selle määratlemiseks ja rakendamiseks vajalikud otsused Euroopa Ülemkogu määratletud üldsuuniste ja strateegilise kursi alusel.

Nõukogu ning välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja kindlustavad liidu meetmete ühtsuse, järjekindluse ja tõhususe.

3. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat viivad ellu kõrge esindaja ning liikmesriigid, kasutades riikide ja liidu vahendeid.

Artikkel 27

1. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes juhib välisasjade nõukogu tööd, aitab oma ettepanekutega kaasa ühise välis- ja julgeolekupoliitika väljatöötamisele ning tagab Euroopa Ülemkogu ja nõukogu vastuvõetud otsuste rakendamise.
2. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes esindab liitu kõrge esindaja. Ta peab liidu nimel kolmandate isikutega poliitilist dialoogi ning väljendab liidu seisukohta rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel.
3. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat abistab tema volituste täitmisel Euroopa välisteenistus. See teenistus toimib koostöös liikmesriikide diplomaatiliste teenistustega ja koosneb nõukogu peasekretariaadi ja komisjoni asjaomaste osakondade ametnikest ning liikmesriikide diplomaatilisest teenistusest lähetatud töötajatest. Euroopa välisteenistuse korraldus ja toimimine määratakse nõukogu otsusega. Nõukogu teeb otsuse kõrge esindaja ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ning komisjonilt nõusoleku saamist.

Artikkel 28

(endine EL lepingu artikkel 14)

1. Kui rahvusvaheline olukord nõuab liidult operatiivset tegutsemist, võtab nõukogu vastu vajalikud otsused. Ühismeetmete puhul määratakse kindlaks nende eesmärgid, ulatus, liidule kättesaadavaks tehtavad vahendid, vajaduse korral nende kestus ja rakendamise tingimused.

Kui asjaolud muutuvad ja see mõjutab oluliselt küsimust, mille suhtes on võetud selline otsus, siis vaatab nõukogu läbi selle otsuse põhimõtted ja eesmärgid ning teeb vajalikud otsused.

2. Lõikes 1 osutatud otsused seovad liikmesriike nende seisukohavõttude ja talitusviiside suhtes.
3. Kui lõikes 1 osutatud otsuse alusel plaanitakse riigi seisukohavõttu või meedet, annab asjakohane liikmesriik sellest teada õigel ajal, et vajaduse korral konsulteerida eelnevalt nõukogus. Eelteabe andmise kohustust ei kohaldata meetmete suhtes, mis kujutavad endast lihtsalt nõukogu otsuste ülevõtmist siseriiklikusse õigusesse.
4. Olukorra muutumisest tingitud tungiva vajaduse korral ja kui lõikes 1 osutatud nõukogu otsust ei ole uuesti läbi vaadatud, võivad liikmesriigid võtta vajalikke kiireloomulisi meetmeid, pidades silmas selle otsuse üldisi eesmärke. Asjassepuutuv liikmesriik teavitab kõikidest niisugustest meetmetest viivitamata nõukogu.
5. Kui käesolevas artiklis osutatud otsuse rakendamisel peaks esinema suuremaid raskusi, annab liikmesriik neist teada nõukogule, kes neid arutab ja asub otsima asjakohaseid lahendusi. Niisugused lahendused ei tohi olla vastuolus lõikes 1 osutatud otsuse eesmärkidega ega kahjustada selle tõhusust.

Artikkel 29

(endine EL lepingu artikkel 15)

Nõukogu võtab vastu otsuseid, milles määratletakse liidu lähenemisviis konkreetsele geograafilist või temaatilist laadi küsimusele. Liikmesriigid tagavad, et nende riigi poliitika vastab liidu seisukohtadele.

Artikkel 30

(endine EL lepingu artikkel 22)

1. Iga liikmesriik, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja või kõrge esindaja komisjoni toetusel võib suunata nõukogule ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud küsimusi ning esitada vastavalt algatusi või ettepanekuid.

2. Kiiret otsustamist nõudvatel juhtudel kutsub kõrge esindaja kas omal algatusel või liikmesriigi taotlusel neljakümne kaheksa tunni, äärmise vajaduse korral lühema aja jooksul kokku nõukogu erakorralise istungi.

Artikkel 31

(endine EL lepingu artikkel 23)

1. Käesoleva peatüki alusel vastu võetavad otsused teevad Euroopa Ülemkogu ja nõukogu ühehäälselt, kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti. Seadusandlike aktide vastuvõtmine on välistatud.

Hääletamisest hoiduv nõukogu liige võib põhjendada oma käitumist, tehes käesoleva lõigu alusel ametliku avalduse. Sel juhul ei ole asjaomane liikmesriik kohustatud otsust kohaldama, kuid ta aktsepteerib, et otsus seob liitu. Vastastikuse solidaarsuse vaimus hoidub asjaomane liikmesriik igasugusest meetmest, mis võiks sattuda vastuollu sellel otsusel põhineva liidu meetmega või takistada seda; teised liikmesriigid austavad tema seisukohta. Kui sel viisil hääletamisest hoidumist põhjendanud nõukogu liikmed esindavad vähemalt üht kolmandikku liikmesriikidest, kes moodustavad vähemalt ühe kolmandiku liidu elanikest, siis otsust vastu ei võeta.

2. Erandina lõike 1 sättest teeb nõukogu otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega:

— kui ta artikli 22 lõikes 1 osutatud Euroopa Ülemkogu otsuse põhjal, mis käsitleb liidu strateegilisi huve ja eesmärgi, võtab vastu liidu meedet või seisukohta määratlevaid otsuseid;

— kui ta võtab vastu liidu meedet või seisukohta määratleva otsuse ettepaneku põhjal, mille liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja on esitanud Euroopa Ülemkogu taotlusel, mis tuleneb ülemkogu või kõrge esindaja enda algatusest;

- kui ta võtab vastu liidu meedet või seisukohta määratleva otsuse;
- kui ta artikli 33 alusel nimetab eriesindaja.

Kui nõukogu liige teatab, et ta kavatseb liikmesriigi poliitikaga seotud eluliselt tähtsatel ja esitatud põhjustel olla kvalifitseeritud häälteenamusega otsustamise vastu, siis küsimust hääletusele ei panda. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja otsib tihedas koostöös asjassepuutuva liikmesriigiga sellele vastuvõetavat lahendust. Kui tal see ei õnnestu, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega taotleda, et küsimus suunataks ühehäälse otsuse tegemiseks Euroopa Ülemkogusse.

3. Euroopa Ülemkogu võib ühehäälselt vastu võtta otsuse, mis näeb ette, et muudel kui lõikes 2 osutatud juhtudel teeb nõukogu otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.
4. Lõikeid 2 ja 3 ei kohaldata sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.
5. Menetlusküsimuste puhul teeb nõukogu otsuse oma liikmete häälteenamusega.

Artikkel 32

(endine EL lepingu artikkel 16)

Liikmesriigid konsulteerivad omavahel Euroopa Ülemkogus ja nõukogus kõigis üldist huvi pakkuvates välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes, et määrata kindlaks ühine lähenemisviis. Enne rahvusvahelisel tasandil liidu huve mõjutada võiva meetme või kohustuse võtmist konsulteerib liikmesriik Euroopa Ülemkogus või nõukogus teiste liikmesriikidega. Liikmesriigid tagavad oma meetmete vastastikuse lähendamise teel liidu võime oma huve ja väärtusi rahvusvahelisel areenil arvestatavaks teha. Liikmesriigid on üksteise suhtes solidaarsed.

Kui Euroopa Ülemkogu või nõukogu on määratlenud liidu ühise lähenemisviisi esimese lõigu tähenduses, koordineerivad liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja liikmesriikide välisministrid oma tegevust nõukogus.

Liikmesriikide diplomaatilised esindused ning liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvaheliste organisatsioonide juures teevad koostööd ning aitavad kaasa ühise lähenemisviisi määratlemisele ja rakendamisele.

Artikkel 33

(endine EL lepingu artikkel 18)

Nõukogu võib liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal nimetada eriesindaja, kellel on volitused teatavates poliitikaküsimustes. Eriesindaja täidab oma ülesandeid kõrge esindaja alluvuses.

Artikkel 34

(endine EL lepingu artikkel 19)

1. Liikmesriigid koordineerivad oma tegevust rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel. Niisugustel foorumitel toetuvad nad liidu seisukohtadele. Sellise koordineerimise tagab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.

Rahvusvahelistes organisatsioonides ja rahvusvahelistel konverentsidel, millest ei võta osa kõik liikmesriigid, toetuvad osalevad liikmesriigid liidu seisukohtadele.

2. Kooskõlas artikli 24 lõikega 3 teavitavad liikmesriigid, kes on esindatud rahvusvahelistes organisatsioonides või rahvusvahelistel konverentsidel, millest ei võta osa kõik liikmesriigid, viimasena nimetatuid ja kõrget esindajat kõigist ühist huvi pakkuvatest küsimustest.

Liikmesriigid, kes on ühtlasi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu liikmed, kooskõlastavad oma tegevuse ning teavitavad täielikult teisi liikmesriike ja kõrget esindajat. Liikmesriigid, kes on julgeolekunõukogu liikmed, kaitsevad oma funktsioonide täitmisel liidu seisukohti ja huve, ilma et see piiraks nende kohustusi, mis johtuvad Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja sätetest.

Kui liit on võtnud seisukoha Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu päevakorda kuuluvas küsimuses, taotlevad liikmesriigid, kes on julgeolekunõukogu liikmed, et liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja kutsutaks esitama liidu seisukohta.

Artikkel 35

(endine EL lepingu artikkel 20)

Liikmesriikide diplomaatilised ja konsulaaresindused ning liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvahelistel konverentsidel ning nende esindajad rahvusvahelistes organisatsioonides teevad koostööd, kindlustades selle peatüki alusel võetud liidu seisukohti ja meetmeid määratlevate otsuste järgimise ja rakendamise.

Nad tihendavad koostööd teabevahetuse ja ühishinnangute andmise teel.

Nad aitavad rakendada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 lõike 2 punktis c osutatud liidu kodanike õigust kaitsele kolmandate riikide territooriumil ning vastavalt nimetatud lepingu artiklile 23 vastu võetud meetmeid.

Artikkel 36

(endine EL lepingu artikkel 21)

Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja konsulteerib regulaarselt Euroopa Parlamendiga ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhiaspektide ja põhivalikute suhtes ning teavitab parlamenti asjaomaste poliitikavaldkondade arengust. Ta tagab, et Euroopa Parlamendi arvamusi võetakse asjakohaselt arvesse. Euroopa Parlamendi teavitamise võib teha ülesandeks eriesindajatele.

Euroopa Parlament võib nõukogule ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale esitada küsimusi või anda talle soovitusi. Ta peab kaks korda aastas mõttevahetust ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sealhulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamisel saavutatud edusammude üle.

Artikkel 37

(endine EL lepingu artikkel 24)

Liit võib sõlmida lepinguid ühe või mitme riigiga või rahvusvahelise organisatsiooniga käesoleva peatükiga hõlmatud valdkondades.

Artikkel 38

(endine EL lepingu artikkel 25)

Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 240 kohaldamist, jälgib poliitika- ja julgeolekukomitee rahvusvahelist olukorda ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga hõlmatud valdkondades ning aitab kaasa poliitika kindlaksmääramisele, esitades kas nõukogu või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja taotlusel või omal algatusel nõukogule arvamusi. Ta jälgib ka kokkulepitud poliitika rakendamist, ilma et see piiraks kõrge esindaja volitusi.

Käesoleva peatüki reguleerimisalas teostab poliitika- ja julgeolekukomitee nõukogu ja kõrge esindaja vastutusel artiklis 43 osutatud kriisiohjeldusoperatsioonide poliitilist kontrolli ja strateegilist juhtimist.

Nõukogu võib volitada komiteed kriisiohjeldusoperatsiooni elluviimiseks ja selle kestel, nagu nõukogu kindlaks määrab, tegema asjakohaseid otsuseid operatsiooni poliitilise kontrolli ja strateegilise juhtimise kohta.

Artikkel 39

Nõukogu võtab vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 16 ja erandina selle lõikest 2 vastu otsuse, millega kehtestatakse eeskiri füüsiliste isikute kaitse kohta seoses isikuandmete töötlemisega liikmesriikide poolt käesoleva peatüki reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul, samuti selliste andmete vaba liikumise eeskiri. Nende eeskirjade täitmist kontrollivad sõltumatud asutused.

Artikkel 40

(endine EL lepingu artikkel 47)

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamine ei mõjuta aluslepingutega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 3–6 osutatud liidu pädevuse teostamiseks.

Samuti ei mõjuta nimetatud artiklites osutatud poliitika rakendamine aluslepingutega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust liidu pädevuse teostamiseks käesoleva peatüki alusel.

Artikkel 41

(endine EL lepingu artikkel 28)

1. Halduskulud, mida institutsioonidele toob kaasa käesoleva peatüki rakendamine, kaetakse liidu eelarvevahenditest.
2. Käesoleva peatüki rakendamiseks vajalikud tegevuskulud tuleb samuti katta liidu eelarvevahenditest, välja arvatud sõjalise ja kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonideks vajalikud tegevuskulud ning juhul kui nõukogu ühehäälselt otsustab teisiti.

Juhul kui tegevuskulud ei ole kaetud liidu eelarvevahenditest, katavad liikmesriigid need kulud rahvamajanduse kogutoodangu järgi määratud skaala kohaselt, kui nõukogu ühehäälselt ei otsusta teisiti. Liikmesriigid, mille esindajad nõukogus on teinud ametliku avalduse artikli 31 lõike 1 teise lõigu alusel, ei ole kohustatud aitama kaasa sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonideks vajalike tegevuskulude katmisele.

3. Nõukogu võtab vastu otsuse, millega määratakse kindlaks erimenetlused, mis tagavad liidu eelarvevahendite kiire eraldamise ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames tehtavate kiireloomuliste algatuste ning eelkõige artikli 42 lõikes 1 ja artiklis 43 osutatud missioone ettevalmistava tegevuse rahastamiseks. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikli 42 lõikes 1 ja artiklis 43 osutatud missioone ettevalmistava tegevuse kulusid, mida ei arvata liidu eelarvesse, rahastatakse liikmesriikide sissemaksetega loodud käivitusfondist.

Nõukogu võtab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega vastu otsused, millega määratakse kindlaks:

- a) käivitusfondi loomise ja rahastamise kord, eelkõige fondile eraldatavad summad;
- b) käivitusfondi haldamise kord;

c) finantskontrolli teostamise kord.

Kui kooskõlas artikli 42 lõikega 1 ja artikliga 43 kavandatava missiooni kulusid ei saa arvata liidu eelarvesse, volitab nõukogu kõrget esindajat kasutama asjaomast fondi. Kõrge esindaja annab nõukogule aru selle volituse kasutamise kohta.

2. JAGU

SÄTTED ÜHISE JULGEOLEKU- JA KAITSEPOLIITIKA KOHTA

Artikkel 42

(endine EL lepingu artikkel 17)

1. Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika on ühise välis- ja julgeolekupoliitika lahutamatu osa. See tagab liidule operatiivse tegutsemise võime, kasutades tsiviil- ja sõjalisi vahendeid. Liit võib kasutada neid väljaspool liitu toimuvatel missioonidel, mille eesmärk on rahutagamine, konfliktide ennetamine ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamine kooskõlas ÜRO põhikirja põhimõtetega. Nende kohustuste täitmisel kasutatakse liikmesriikide eraldatud võimeid.

2. Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika hõlmab liidu ühise kaitsepoliitika järkjärgulist kujundamist. See viib ühiskaitсени, kui Euroopa Ülemkogu niiviisi ühehäälselt otsustab. Sel juhul soovitab ülemkogu liikmesriikidel võtta selline otsus vastu kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega.

Käesolevas jaos silmas peetud liidu poliitika ei mõjuta teatavate liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära ning arvestab nende liikmesriikide Põhja-Atlandi lepingu järgseid kohustusi, kes näevad oma ühiskaitse teostumist Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (NATO); liidu poliitika on kooskõlas selle lepingu raames kehtestatud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga.

3. Liikmesriigid annavad ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamiseks liidu käsutusse oma tsiviil- ja sõjalised võimed, et aidata kaasa nõukogu määratletud eesmärkide saavutamisele. Liikmesriigid, kes moodustavad omavahel mitmeriigivägesid, võivad anda asjaomased väed ka ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika käsutusse.

Liikmesriigid kohustuvad oma sõjalisi võimeid järk-järgult täiustama. Kaitsevõime arendamise, teadusuuringute, hangete ja relvastusalane agentuur (edaspidi „Euroopa Kaitseagentuur“) selgitab välja operatiivvajadused, edendab nende vajaduste rahuldamist tagavaid meetmeid, aitab kaasa kaitsesektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi tugevdamiseks mõeldud meetmete väljaselgitamisele ja vajaduse korral rakendamisele, osaleb Euroopa võimete- ja relvastuspoliitika väljatöötamisel ning nõukogu abistamisel sõjalise võimekuse täiustamise hindamisel.

4. Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika alased otsused, sealhulgas käesolevas artiklis osutatud missiooni algatamist käsitlevad otsused, võtab nõukogu vastu ühehäälselt liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal või liikmesriigi algatusel. Kõrge esindaja võib, vajaduse korral koos komisjoniga, teha ettepaneku kasutada nii liikmesriigi kui ka liidu vahendeid.

5. Nõukogu võib usaldada liikmesriikide rühmale liidu väärtusi kaitsva ja liidu huve teeniva missiooni läbi viimise liidu raames. Selle missiooni läbi viimisel juhindutakse artiklist 44.

6. Liikmesriigid, kelle sõjalised võimed vastavad kõrgendatud kriteeriumidele ja kes on selles valdkonnas siduvamaid kohustusi võtnud, pidades silmas kõige nõudlikumaid missioone, loovad liidu raames alalise struktureeritud koostöö. Sellises koostöös juhindutakse artiklist 46. See ei mõjuta artikli 43 sätteid.

7. Kui üks liikmesriik langeb oma territooriumil relvastatud kallaletungi ohvriks, on teised liikmesriigid kohustatud andma talle abi kõigi nende käsutuses olevate vahenditega kooskõlas ÜRO põhikirja artikliga 51. See ei mõjuta teatud liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära.

Kohustused ja koostöö selles valdkonnas on kooskõlas kohustustega Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis, mis jääb selle liikmesriikidele nende kollektiivse kaitse aluseks ja selle rakendamise kohaks.

Artikkel 43

1. Artikli 42 lõikes 1 osutatud missioonid, mille täitmisel liit võib kasutada tsiviil- ja sõjalisi vahendeid, hõlmavad ühiseid desarmeerimisoperatsioone, humanitaarabi- ja päästeoperatsioone, sõjalist nõustamist ja abistamist, konfliktide ennetamist ja rahutagamisoperatsioone, relvajõudude missioone kriiside ohjamisel, sealhulgas rahuobitamist ning olukorra konfliktijärgset stabiliseerimist. Kõik nimetatud missioonid võivad aidata kaasa terrorismi vastu võitlemisele, toetades muuhulgas kolmandaid riike nende võitluses terrorismi vastu nende territooriumil.

2. Nõukogu võtab seoses lõikes 1 osutatud missioonidega vastu otsuseid, milles määratletakse nende eesmärgid ja ulatus ning elluviimise üldtingimused. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes tegutseb nõukogu juhtimisel ning tihedas ja pidevas ühenduses poliitika- ja julgeolekukomiteega, tagab selliste missioonide tsiviil- ja sõjaliste aspektide koordineerimise.

Artikkel 44

1. Nõukogu võib artikli 43 alusel vastuvõetud otsuste raames usaldada teatavate missioonide täitmise selliste liikmesriikide rühmale, kes soovivad ja on suutelised sellist missiooni täitma. Need liikmesriigid lepivad koos liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindajaga omavahel kokku missiooni täitmise tingimustes.

2. Missiooni elluviimises osalevad liikmesriigid teavitavad nõukogu regulaarselt missiooni käigust omal algatusel või mõne teise liikmesriigi nõudmisel. Asjaomased riigid pöörduvad viivitamata nõukogu poole, kui missiooni ellu viimine toob kaasa olulisi tagajärgi või eeldab lõikes 1 osutatud otsustega kindlaks määratud missiooni eesmärgi, ulatuse ja tingimuste muutmist. Sellistel juhtudel võtab nõukogu vastu vajalikud otsused.

Artikkel 45

1. Artikli 42 lõikes 3 osutatud ja nõukogu juhtimisel tegutseva Euroopa Kaitseagentuuri ülesandeks on:

- a) aidata liikmesriikidel määratleda nende sõjaliste võimete alaseid eesmärgid ja hinnata seda, kuidas liikmesriigid täidavad oma sõjaliste võimete seotud kohustusi;
- b) edendada operatiivvajaduste ühtlustamist ning tõhusate ja kokkusobivate hankemenetluste kasutuselevõtmist;
- c) pakkuda mitmepoolse osalusega projekte sõjaliste võimete seotud eesmärkide saavutamiseks ning tagada liikmesriikide rakendatavate programmide koordineerimine ja spetsiifiliste koostööprogrammide juhtimine;
- d) toetada kaitsetehnoloogia alaseid uuringuid ning koordineerida ja kavandada ühisuuringuid ja tulevasi operatiivvajadusi rahuldavate tehniliste lahenduste väljatöötamist;
- e) aidata määratleda ja vajaduse korral rakendada mis tahes kasulikke meetmeid kaitsektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi tugevdamiseks ja sõjaliste kulutuste tõhustamiseks.

2. Euroopa Kaitseagentuuri töös võivad osaleda kõik liikmesriigid, kes selleks soovi avaldavad. Nõukogu võtab kvalifitseeritud häälteenamusega vastu otsuse, milles määratakse kindlaks agentuuri põhikiri, asukoht ja töökord. Selles otsuses võetakse arvesse tegelikku osalemist agentuuri tegevuses. Agentuuri raames luuakse asjakohased rühmad, kuhu kuuluvad ühisprojektides koostööd tegevad liikmesriigid. Vajaduse korral täidab agentuur oma ülesandeid koostöös komisjoniga.

Artikkel 46

1. Liikmesriigid, kes soovivad osaleda artikli 42 lõikes 6 osutatud alalises struktureeritud koostöös, kes vastavad nõuetele ja võtavad endale sõjalisi võimeid puudutavaid kohustusi, mis on esitatud protokollis alalise struktureeritud koostöö kohta, teatavad oma kavatsusest nõukogule ja liidu välis-asjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale.

2. Kolme kuu jooksul pärast lõikes 1 osutatud teatamist võtab nõukogu vastu otsuse, millega kehtestatakse alaline struktureeritud koostöö ja määratakse kindlaks osalevate liikmesriikide nimekiri. Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast konsulteerimist kõrge esindajaga.

3. Liikmesriik, kes soovib hiljem alalises struktureeritud koostöös osaleda, teatab oma kavatsusest nõukogule ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale.

Nõukogu võtab vastu otsuse, millega kinnitab alalise struktureeritud koostöö protokollis artiklites 1 ja 2 osutatud tingimusi täitva ja kohustusi võtva asjaomase liikmesriigi osalemise. Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast konsulteerimist kõrge esindajaga. Hääletamisel osalevad ainult osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punkti a kohaselt.

4. Kui osalev liikmesriik ei täida enam nõudmisi või ei saa enam täita kohustusi, millele on osutatud alalist struktureeritud koostööd käsitleva protokollis artiklites 1 ja 2, võib nõukogu võtta vastu asjaomase liikmesriigi osalemist peatava otsuse.

Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega. Hääletamisel osalevad ainult osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, välja arvatud asjaomane liikmesriik.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punkti a kohaselt.

5. Osalev liikmesriik, kes soovib alalisest struktureeritud koostööst loobuda, teavitab oma kavatsusest nõukogu, kes võtab teatavaks, et asjaomane liikmesriik enam ei osale.

6. Nõukogu poolt alalise struktureeritud koostöö raames vastu võetavad otsused ja soovitused võetakse vastu ühehäälselt, välja arvatud need, mis on sätestatud lõigetes 2–5. Käesoleva lõike kohaldamisel nõutakse ühehäälsuseks ainult osalevate liikmesriikide esindajate hääli.

VI JAOTIS

LÕPPSÄTTED

Artikkel 47

Liit on juriidiline isik.

Artikkel 48

(endine EL lepingu artikkel 48)

1. Aluslepinguid võib muuta vastavalt tavalisele läbivaatamismenetlusele. Aluslepinguid võib samuti muuta vastavalt lihtsustatud läbivaatamismenetlusele.

Tavaline läbivaatamismenetlus

2. Iga liikmesriigi valitsus, Euroopa Parlament või komisjon võib esitada nõukogule ettepanekuid aluslepingute muutmiseks. Muudatusettepanekutega võib muu hulgas ette näha liidule aluslepingutega antud pädevuse suurendamist või vähendamist. Nõukogu esitab need ettepanekud Euroopa Ülemkogule ja neist teavitatakse riikide parlamente.

3. Kui Euroopa Ülemkogu teeb pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga liithäälteenamusega otsuse kavandatavad muudatused läbi vaadata, kutsub Euroopa Ülemkogu eesistuja kokku konvendi, mis koosneb riikide parlamentide, liikmesriikide riigipeade või valitsusjuhtide ning Euroopa Parlamendi ja komisjoni esindajatest. Euroopa Keskpangaga konsulteeritakse juhul, kui tegemist on institutsiooniliste muudatustega rahandusvaldkonnas. Konvent vaatab muudatusettepanekud läbi ja võtab konsensuse alusel vastu soovitusel liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsile vastavalt lõikes 4 sätestatule.

Euroopa Ülemkogu võib pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist liithäälteenamusega otsustada konvendi mitte kokku kutsuda, kui kavandatavate muudatuste ulatus seda ei õigusta. Sellisel juhul annab Euroopa Ülemkogu volitused liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsile.

4. Liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsi kutsub kokku nõukogu eesistuja selleks, et määrata ühisel kokkuleppel kindlaks aluslepingutesse tehtavad muudatused.

Muudatused jõustuvad pärast seda, kui kõik liikmesriigid on need ratifitseerinud kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega.

5. Kui kaks aastat pärast aluslepingute muutmise lepingule allkirjutamist on neli viiendikku liikmesriikidest selle ratifitseerinud, kuid ühel või mitmel liikmesriigil on ratifitseerimisel tekkinud raskusi, arutab küsimust Euroopa Ülemkogu.

Lihtsustatud läbivaatamismenetlus

6. Iga liikmesriigi valitsus, Euroopa Parlament või komisjon võib esitada Euroopa Ülemkogule ettepanekuid liidu sisepoliitikat ja -meetmeid käsitlevate Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa sätete täielikuks või osaliseks muutmiseks.

Euroopa Ülemkogu võib vastu võtta otsuse, millega muudetakse täielikult või osaliselt Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmandat osa. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga ning institutsiooniliste muudatuste korral rahandusvaldkonnas Euroopa Keskpangaga. Nimetatud otsus jõustub pärast seda, kui liikmesriigid on selle kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

Teises lõigus osutatud otsus ei või suurendada aluslepingutega liidule antud pädevust.

7. Kui Euroopa Liidu toimimise lepingus või käesoleva lepingu V jaotises nähakse ette, et nõukogu teeb teatavas valdkonnas või teataval juhul otsuse ühehäälselt, võib Euroopa Ülemkogu võtta vastu otsuse, millega antakse nõukogule volitus teha otsuseid selles valdkonnas või sel juhul kvalifitseeritud häälteenamusega. Käesolevat lõiku ei kohaldata sõjalise ega kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.

Kui Euroopa Liidu toimimise lepingus nähakse ette, et nõukogu võtab seadusandlikke akte vastu seadusandliku erimenetluse kohaselt, võib Euroopa Ülemkogu võtta vastu otsuse, millega lubatakse võtta selliseid õigusakte vastu seadusandliku tavamenetluse kohaselt.

Kõigist esimese või teise lõigu alusel tehtud Euroopa Ülemkogu algatustest teavitatakse riikide parlamente. Kui mõni riigi parlament annab kuue kuu jooksul alates asjakohase teatise edastamise kuupäevast teada oma vastuseisust, esimeses või teises lõigus osutatud otsust vastu ei võeta. Kui vastuseisu ei väljendata, võib Euroopa Ülemkogu otsuse vastu võtta.

Esimeses või teises lõigus osutatud otsuse vastuvõtmiseks teeb Euroopa Ülemkogu ühehäälse otsuse pärast Euroopa Parlamendilt selle liikmete enamusega antud nõusoleku saamist.

Artikkel 49

(endine EL lepingu artikkel 49)

Liidu liikmeks astumise avalduse võib esitada iga Euroopa riik, kes austab artiklis 2 osutatud väärtusi ning võtab endale kohustuse neid edendada. Sellest avaldusest teavitatakse Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente. Taotlejariik esitab avalduse nõukogule, kes teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist komisjoniga ning nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt, kes langetab otsuse oma liikmete häälteenamusega. Arvesse võetakse liitu astumise tingimusi, milles Euroopa Ülemkogu on kokku leppinud.

Vastuvõtutingimused ja niisuguse vastuvõtmisega kaasnevad kohandused liidu aluseks olevates lepingutes määratakse kindlaks liikmesriikide ja avalduse esitanud riigi vahelise lepinguga. See leping esitatakse kõikidele asjaosalistele riikidele ratifitseerimiseks kooskõlas nende riikide põhiseadusest tulenevate nõuetega.

Artikkel 50

1. Iga liikmesriik võib kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega otsustada liidust välja astumise.

2. Liikmesriik, kes otsustab välja astuda, teatab oma kavatsusest Euroopa Ülemkogule. Euroopa Ülemkogult saadud suuniste kohaselt räägib liit selle riigiga läbi ja sõlmib lepingu, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku. Asjaomase lepingu üle peetakse läbirääkimisi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõike 3 kohaselt. Selle sõlmib nõukogu, tehes otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

3. Aluslepingute kohaldamine asjaomase liikmesriigi suhtes lõpeb väljaastumislepingu jõustumise kuupäeval või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel lõikes 2 osutatud teatest, kui Euroopa Ülemkogu kokkuleppel asjaomase liikmesriigiga ei otsusta ühehäälselt seda tähtaega pikendada.

4. Lõigete 2 ja 3 kohaldamisel väljaastuvat liikmesriiki esindav Euroopa Ülemkogu ja nõukogu liige ei osale seda liikmesriiki puudutavatel Euroopa Ülemkogu või nõukogu aruteludel ja otsuste tegemisel.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punkti b kohaselt.

5. Kui liidust välja astunud riik avaldab soovi uuesti liitu astuda, menetletakse tema taotlust artiklis 49 osutatud korras.

Artikkel 51

Aluslepingutele lisatud protokollid ja lisad on aluslepingute lahutamatu osa.

Artikkel 52

1. Aluslepinguid kohaldatakse Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Horvaatia Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suhtes.

2. Aluslepingute territoriaalne kohaldamisala on täpsustatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 355.

Artikkel 53

(endine EL lepingu artikkel 51)

Käesolev leping on sõlmitud määramata tähtajaks.

Artikkel 54

(endine EL lepingu artikkel 52)

1. Käesoleva lepingu ratifitseerivad kõrged lepinguosalised kooskõlas nende riikide põhiseadusest tulenevate nõuetega. Ratifitseerimiskirjad antakse hoiule Itaalia Vabariigi valitsusele.

2. Käesolev leping jõustub 1. jaanuaril 1993 eeldusel, et kõik ratifitseerimiskirjad on hoiule antud, või vastasel juhul viimasena selle sammu astunud liikmesriigi ratifitseerimiskirja hoiuleandmisele järgneva kuu esimesel päeval.

Artikkel 55

(endine EL lepingu artikkel 53)

1. Käesolev leping, mille originaal on koostatud bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles, kusjuures kõigis nendes keeltes on tekstid võrdselt autentset, antakse hoiule Itaalia Vabariigi valitsuse arhiivi ja see valitsus edastab tõestatud koopias kõigi teiste allakirjutanud riikide valitsustele.

2. Käesoleva lepingu võib samuti tõlkida liikmesriikide määratud teistesse keeltesse, sealhulgas keeltesse, millel vastavalt liikmesriigi põhiseaduslikule korrale on ametliku keele staatus kas riigis tervikuna või osal riigi territooriumist. Liikmesriigid esitavad asjaomase tõlgete tõestatud koopiad deponeerimiseks nõukogu arhiivi.

SELLE TÕENDUSEKS on nimetatud täievolilised esindajad käesolevale lepingule oma allkirja andnud.

Sõlmitud ühe tuhande üheksasaja üheksakümne teise aasta veebruarikuu seitsmendal päeval Maast-richtis.

(täievoliliste esindajate nimekirja ei esitata)

**EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU
KONSOLIDEERITUD VERSIOON**

PREAMBUL

TEMA MAJESTEET BELGLASTE KUNINGAS, SAKSAMAA LIITVABARIIGI PRESIDENT, PRANTSUSE VABARIIGI PRESIDENT, ITAALIA VABARIIGI PRESIDENT, TEMA KUNINGLIK KÕRGUS LUKSEMBURGI SUURHERTSOGINNA, TEMA MAJESTEET MADALMAADE KUNINGANNA, ⁽¹⁾

OTSUSTADES panna aluse üha tihedamale liidule Euroopa rahvaste vahel,

PÜÜDES TAGADA Euroopat jagavaid barjääre lammutavate ühismeetmetega oma riikide majanduslikku ja sotsiaalset progressi,

KINNITADES oma jõupingutuste peamise eesmärgina soovi pidevalt parandada oma rahvaste elu- ja töötingimusi,

TUNNISTADES, et olemasolevate tõkete kõrvaldamine nõuab kooskõlastatud meetmeid pideva majanduskasvu, tasakaalustatud kaubanduse ja ausa konkurentsi tagamiseks,

PÜÜDES tugevdada oma rahvamajanduste ühtsust ja tagada nende harmoonilist arengut regioonidevaheliste erinevuste ja ebasoodsate tingimustega piirkondade mahajäämuse vähendamise kaudu,

SOOVIDES ühise kaubanduspoliitika abil kaasa aidata rahvusvahelise kaubanduse piirangute järkjärgulisele kaotamisele,

KAVATSEDES kinnitada solidaarsust, mis seob Euroopat ja ülemeremaid, ning soovides tagada nende õitsengut vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtetele,

OLLES OTSUSTANUD niiviisi oma ressursse ühendades säilitada ja tugevdada rahu ja vabadust ning kutsudes teisi samu ideaale järgivaid Euroopa rahvaid üles nende jõupingutustega ühinema,

OTSUSTANUD hariduse laia kättesaadavuse ja pideva kaasajastamise abil edendada oma rahvaste teadmiste arendamist võimalikult kõrgele tasemele,

ON MÄÄRANUD sel eesmärgil oma täievolilisteks esindajateks:

(täievoliliste esindajate loetelu ära ei tooda)

KES, olles esitanud oma kehtivaks ja vormikohaseks tunnistatud täisvolitused, on kokku leppinud järgmises.

⁽¹⁾ Bulgaaria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Taani Kuningriik, Eesti Vabariik, Iirimaa, Kreeka Vabariik, Hispaania Kuningriik, Horvaatia Vabariik, Küprose Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Ungari, Malta Vabariik, Austria Vabariik, Poola Vabariik, Portugali Vabariik, Rumeenia Vabariik, Sloveenia Vabariik, Slovaki Vabariik, Soome Vabariik, Rootsi Kuningriik ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik said Euroopa Liidu liikmeteks hiljem.

ESIMENE OSA

PÕHIMÕTTED

Artikkel 1

1. Käesoleva lepinguga korraldatakse liidu toimimist ning määratakse kindlaks liidu pädevuse valdkonnad, pädevuse teostamise ulatus ja kord.
2. Käesolev leping ja Euroopa Liidu leping on liidu aluseks olevad lepingud. Neid kahte lepingut, millel on samaväärne õigusjõud, nimetatakse aluslepinguteks.

I JAOTIS

LIIDU PÄDEVUSE LIIGID JA VALDKONNAD

Artikkel 2

1. Kui aluslepingud annavad liidule teatud valdkonnas ainupädevuse, võib õiguslikult siduvaid akte menetleda ja vastu võtta ainult liit, liikmesriigid võivad seda teha ainult liidu volitusel või liidu õigusaktide rakendamiseks.
  2. Kui aluslepingud annavad liidule teatud valdkonnas liikmesriikidega jagatud pädevuse, võivad nii liit kui ka liikmesriigid selles valdkonnas õiguslikult siduvaid akte menetleda ja vastu võtta. Liikmesriigid teostavad oma pädevust ainult niivõrd, kuivõrd liit ei ole oma pädevust teostanud. Liikmesriigid teostavad taas oma pädevust ainult niivõrd, kuivõrd liit on otsustanud oma pädevuse teostamise lõpetada.
  3. Liikmesriigid koordineerivad oma majandus- ja tööhõivepoliitikat käesoleva lepinguga ettenähtud korras, mille määratlemine on liidu pädevuses.
  4. Vastavalt Euroopa Liidu lepingu sätetele on liidul pädevus määratleda ja rakendada ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas kujundada järk-järgult ühist kaitsepoliitikat.
  5. Teatud valdkondades ja aluslepingutes sätestatud tingimustel on liit pädev võtma meetmeid liikmesriikide meetmete toetamiseks, koordineerimiseks või täiendamiseks, ilma et see asendaks liikmesriikide pädevuse neis valdkondades.
- Liidu õiguslikult siduvad aktid, mis neid valdkondi käsitlevate aluslepingute sätete põhjal vastu võetakse, ei kohusta liikmesriike oma õigus- või haldusnorme ühtlustama.
6. Liidu pädevuse teostamise ulatus ja kord määratakse kindlaks aluslepingute vastavates sätetes iga valdkonna kohta.

Artikkel 3

1. Liidul on ainupädevus järgmistes valdkondades:
  - a) tolliliit;
  - b) siseturu toimimiseks vajalike konkurentsieeskirjade kehtestamine;
  - c) nende liikmesriikide rahapoliitika, mille rahaühik on euro;
  - d) mere bioloogiliste ressursside kaitse ühise kalanduspoliitika raames;
  - e) ühine kaubanduspoliitika.
2. Liidu ainupädevusse kuulub ka rahvusvahelise lepingu sõlmimine, kui selle sõlmimise näeb ette liidu seadusandlik akt või kui lepingut on vaja selleks, et võimaldada liidul teostada oma sisemist pädevust, või kui selle sõlmimine võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende reguleerimisala.

Artikkel 4

1. Liidul on liikmesriikidega jagatud pädevus, kui aluslepingud annavad liidule pädevuse, mis ei ole seotud artiklites 3 ja 6 osutatud valdkondadega.
2. Liit ja liikmesriigid jagavad pädevust järgmistes põhivaldkondades:
  - a) siseturg,
  - b) käesolevas lepingus määratletud sotsiaalpoliitika valdkonnad,
  - c) majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus,
  - d) põllumajandus ja kalandus, välja arvatud mere bioloogiliste ressursside kaitse,
  - e) keskkond,
  - f) tarbijakaitse,
  - g) transport,
  - h) üleeuroopalised võrgud,
  - i) energeetika,

- j) vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala,
- k) ühised ohutusprobleemid rahvatervise küsimustes seoses käesolevas lepingus määratletud aspektidega.

3. Teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja kosmose alal kuulub liidu pädevusse meetmete võtmine eelkõige programmide koostamiseks ja elluviimiseks, kuid selle pädevuse kasutamine ei või takistada liikmesriikidel oma pädevuse teostamist.

4. Arengukoostöö ja humanitaarabi valdkonnas on liit pädev võtma meetmeid ja viima ellu ühist poliitikat, kuid selle pädevuse teostamine ei või takistada liikmesriikidel oma pädevuse teostamist.

Artikkel 5

1. Liikmesriigid koordineerivad liidu piires oma majanduspoliitikat. Sel eesmärgil võtab nõukogu vastu meetmeid, eelkõige selle poliitika üldsuunised.

Liikmesriikide suhtes, mille rahaühik on euro, kohaldatakse erisätteid.

2. Liit võtab meetmeid liikmesriikide tööhõivepoliitika koordineerimise tagamiseks, eelkõige määratledes selle poliitika üldsuunised.

3. Liit võib teha algatusi liikmesriikide sotsiaalpoliitika koordineerimise tagamiseks.

Artikkel 6

Liit on pädev võtma meetmeid liikmesriikide meetmete toetamiseks, koordineerimiseks või täiendamiseks. Need meetmed puudutavad Euroopa tasandil järgmisi valdkondi:

- a) inimeste tervise kaitse ja parandamine,
- b) tööstus,
- c) kultuur,
- d) turism,
- e) haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport,

- f) kodanikukaitse,
- g) halduskoostöö.

II JAOTIS ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

Artikkel 7

Liit tagab erinevate poliitikavaldkondade ja meetmete kooskõla, võttes arvesse kõiki oma eesmärke ja järgides pädevuse andmise põhimõtet.

Artikkel 8

(endine EÜ asutamislepingu artikli 3 lõige 2) ⁽¹⁾

Kõigi oma asjaomaste meetmete puhul on liidu eesmärk meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine.

Artikkel 9

Oma poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel võtab liit arvesse kõrge tööhõive taseme edendamise, piisava sotsiaalse kaitse tagamise, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid.

Artikkel 10

Oma poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel püüab liit võidelda diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.

Artikkel 11

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 6)

Ühenduse poliitika ja tegevuse määratlemisse ja rakendamisse peab integreerima keskkonnakaitse nõuded, eelkõige pidades silmas säästva arengu edendamist.

⁽¹⁾ Käesolev viide on kõigest indikatiivse tähendusega. Täpsem info on esitatud vastavustabelites, kus on toodud aluslepingute senine ja uus numeratsioon.

Artikkel 12

(endine EÜ asutamislepingu artikli 153 lõige 2)

Liidu ülejäänud poliitika ja meetmete määramisel ning rakendamisel võetakse arvesse tarbijakaitse nõudeid.

Artikkel 13

Ühenduse põllumajandus-, kalandus-, transpordi- ja siseturupoliitika ning teadusuuringute ja tehnoloogia arengu ja kosmosepoliitika kavandamisel ning rakendamisel pööravad ühendus ja liikmesriigid täit tähelepanu loomade kui aistimisvõimeliste olendite heaolu nõuetele, respektides samal ajal liikmesriikide õigus- või haldusnorme ja tavasid, mis iseäranis käsitlevad riitusi, kultuuritraditsioone ja piirkondlikku pärandit.

Artikkel 14

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 16)

Ilma et see piiraks Euroopa Liidu lepingu artikli 4 ja käesoleva lepingu artiklite 93, 106 ja 107 kohaldamist ning arvestades kohta, mis liidu ühistes väärtustes kuulub üldist majandushuvi pakkuvatele teenustele, nagu ka nende osa ühiskondliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisel, hoolitsevad liit ja liikmesriigid, igaüks oma vastavate volituste ja aluslepingute kohaldamisala piires, et niisugused teenused toimiksid põhimõtete ja tingimuste ning eelkõige majandus- ja rahandusalaste tingimuste alusel, mis võimaldavad neil täita oma ülesandeid. Euroopa Parlament ja nõukogu määratlevad määruste abil nimetatud põhimõtted ja tingimused seadusandliku tavamenetluse kohaselt, ilma et see piiraks liikmesriikide pädevust kooskõlas aluslepingutega niisuguseid teenuseid osutada, tellida ja rahastada.

Artikkel 15

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 255)

1. Hea valitsemistava edendamiseks ja kodanikuühiskonna osalemise tagamiseks teevad liidu institutsioonid, organid ja asutused oma tööd võimalikult avalikult.
2. Euroopa Parlamendi istungid on avalikud, samuti nõukogu istungid, kui see arutab ja hääletab seadusandlike aktide eelnõusid.
3. Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on mõnes liikmesriigis, on õigus pääseda ligi liidu institutsioonide, organite ja asutuste mis tahes andmekandjal säilitatavatele dokumentidele põhimõtete ning tingimuste alusel, mis määratletakse kooskõlas käesoleva lõikega.

Euroopa Parlament ja nõukogu määravad määruste abil seadusandliku tavamenetluse kohaselt kindlaks dokumentidele ligipääsu reguleerivad üldpõhimõtted ja piirangud, lähtudes avalikest ja erahuvidest.

Iga institutsioon, organ või asutus tagab oma töö läbipaistvuse ja täpsustab oma kodukorras konkreetsed sätted ligipääsu kohta tema dokumentidele vastavalt teises lõigus osutatud määrusele.

4. Euroopa Liidu Kohus, Euroopa Keskpank ja Euroopa Investeerimispank kohaldavad käesolevat lõiget ainult oma haldusülesannete täitmisel.

5. Euroopa Parlament ja nõukogu tagavad seadusandlike menetlustega seotud dokumentide avaldamise teises lõigus osutatud määrustega kehtestatud tingimuste kohaselt.

Artikkel 16

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 286)

1. Igäihel on õigus oma isikuandmete kaitsele.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt eeskirjad füüsiliste isikute kaitse kohta seoses isikuandmete töötlemisega liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning liikmesriikides liidu õiguse reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul, samuti selliste andmete vaba liikumise eeskirjad. Nende eeskirjade täitmist kontrollivad sõltumatud asutused.

Käesoleva artikli alusel vastu võetud eeskirjad ei mõjuta Euroopa Liidu lepingu artiklis 39 ettenähtud erieeskirju.

Artikkel 17

1. Liit austab ega piira staatust, mis siseriikliku õiguse kohaselt on liikmesriikides kirikutel ja usuühendustel või -kogukondadel.

2. Liit austab staatust, mis siseriikliku õiguse kohaselt on samavõrra ka filosoofilistel ja mitte-usulistel organisatsioonidel.

3. Tunnustades nende identiteeti ja erilist panust, peab liit nende kirikute ja organisatsioonidega avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi.

TEINE OSA

MITTEDISKRIMINEERIMINE JA LIIDU KODAKONDSUS

Artikkel 18

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 12)

Ilma et see piiraks aluslepingutes sisalduvate erisätete kohaldamist, on aluslepingutes käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.

Tehes otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu võtta vastu eeskirju, mis on kavandatud niisuguse diskrimineerimise keelamiseks.

Artikkel 19

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 13)

1. Ilma et see piiraks aluslepingute teiste sätete kohaldamist ja talle liidu poolt antud volituste piires võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt ja pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist astuda vajalikke samme, et võidelda diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.

2. Erandina lõikest 1 võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt võtta vastu ühenduse edendamismeetmete aluspõhimõtted, mis ei tähenda liikmesriikide õigusnormide ühtlustamist, et toetada liikmesriikide poolt lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks võetavaid meetmeid.

Artikkel 20

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 17)

1. Käesolevaga kehtestatakse liidu kodakondsus. Iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik. Liidu kodakondsus täiendab, kuid ei asenda liikmesriigi kodakondsust.

2. Liidu kodanikel on asutamislepingutes sätestatud õigused ja kohustused. Neil on muu hulgas:

a) õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil;

b) õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel ja elukohajärgse liikmesriigi kohaliku omavalitsuse valimistel selle riigi kodanikega võrdsetel tingimustel;

- c) õigus saada kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanikud nad on, kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi kodanikud;
- d) õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole, esitada kaebus Euroopa ombudsmanile ning pöörduda liidu institutsioonide ja nõuandvate organite poole ühes aluslepingute keeltest ja saada vastus samas keeles.

Nimetatud õigusi kasutatakse vastavalt tingimustele ja piirangutele, mis on kindlaks määratud aluslepingutega ning nende rakendamiseks vastuvõetud meetmetega.

Artikkel 21

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 18)

1. Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.
2. Kui selle eesmärgi saavutamiseks osutub vajalikuks liidu meetmete võtmine ja aluslepingud ei ole ette näinud selleks vajalikke volitusi, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu võtta sätteid lõikes 1 osutatud õiguste kasutamise hõlbustamiseks.
3. Samadel eesmärkidel, nagu on osutatud lõikes 1, ja kui aluslepingud ei ole sätestanud vajalikke volitusi, võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt võtta sotsiaalkindlustuse või sotsiaalkaitse meetmeid. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikkel 22

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 19)

1. Igal liidu kodanikul, kes elab liikmesriigis, mille kodanik ta ei ole, on selles liikmesriigis kohalikel valimistel õigus valida ja olla valitud samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel. Seda õigust kasutatakse vastavalt nõukogu poolt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt vastuvõetud üksikasjalikule korrale; nimetatud korras võib ette näha erandeid, kui neid õigustavad liikmesriigi eriomased probleemid.
2. Ilma et see piiraks artikli 223 lõike 1 ja selle rakendamiseks vastuvõetud sätete kohaldamist, on igal liidu kodanikul, kes elab liikmesriigis, mille kodanik ta ei ole, selles liikmesriigis Euroopa Parlamendi valimistel õigus valida ja olla valitud samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel. Seda õigust kasutatakse vastavalt nõukogu poolt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt vastuvõetud üksikasjalikule korrale; nimetatud korras võib ette näha erandeid, kui neid õigustavad liikmesriigi eriomased probleemid.

Artikkel 23

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 20)

Igal liidu kodanikul on mingi kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanik ta on, õigus saada kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi oma kodanikel. Liikmesriigid kehtestavad vajalikud sätted ning alustavad nimetatud kaitse kindlustamiseks vajalikke rahvusvahelisi läbirääkimisi.

Nõukogu võib seadusandliku erimenetluse kohaselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga võtta vastu direktiive, millega kehtestatakse sellise kaitse hõlbustamiseks vajalikud koordineerimis- ja koostöömeetmed.

Artikkel 24

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 21)

Euroopa Parlament ja nõukogu määravad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil kindlaks Euroopa Liidu lepingu artikli 11 tähenduses kodanikualgatuse esitamise korra ja tingimused, kaasa arvatud minimaalse liikmesriikide arvu, millest need kodanikualgatused peavad pärinema.

Igal liidu kodanikul on õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole vastavalt artiklile 227.

Igal liidu kodanikul on õigus pöörduda ombudsmani poole, kelle ametikoht luuakse vastavalt artiklile 228.

Iga liidu kodanik võib kirjutada ükskõik millisele käesolevas artiklis või Euroopa Liidu lepingu artiklis 13 osutatud institutsioonile või organile ühes nimetatud lepingu artikli 55 lõikes 1 ettenähtud keeltest ja saada vastuse samas keeles.

Artikkel 25

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 22)

Iga kolme aasta järel esitab komisjon Euroopa Parlamendile, nõukogule ning majandus- ja sotsiaalkomiteele aruande käesoleva osa sätete kohaldamise kohta. Selles aruandes võetakse arvesse liidu arengut.

Selle põhjal ning ilma et see piiraks aluslepingute teiste sätete kohaldamist, võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt võtta pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist vastu sätteid artikli 20 lõikes 2 loetletud õiguste suurendamiseks või täiendamiseks. Asjaomased sätted jõustuvad pärast seda, kui liikmesriigid on need kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

KOLMAS OSA

LIIDU SISEPOLIITIKA JA -MEETMED

I JAOTIS

SISETURG

Artikkel 26

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 14)

1. Liit võtab meetmeid siseturu rajamiseks või toimimise tagamiseks vastavalt aluslepingute asjakohastele sätetele.
2. Siseturg hõlmab sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine vastavalt aluslepingute sätetele.
3. Komisjoni ettepaneku põhjal määrab nõukogu kindlaks suunised ja tingimused, mis on vajalikud tasakaalustatud edasimineku tagamiseks kõigis asjassepuutuvates sektorites.

Artikkel 27

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 15)

Koostades oma ettepanekuid artiklis 26 seatud eesmärkide saavutamiseks, võtab komisjon arvesse nende jõupingutuste ulatust, mida erineva arengutasemega rahvamajandustel tuleb siseturu rajamiseks teha, ning ta võib ette panna asjakohaseid sätteid.

Kui need sätted kehtestatakse eranditena, peavad need olema ajutised ja võimalikult vähe häirima siseturu toimimist.

II JAOTIS

KAUPADE VABA LIIKUMINE

Artikkel 28

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 23)

1. Liit hõlmab tolliliitu, mis laieneb kogu kaubavahetusele ning millega kaasneb impordi- ja ekspordimaksude ja kõigi samaväärse toimega maksude keelustamine liikmesriikide vahel, samuti ühise tollitariifistiku vastuvõtmine nende suhetes kolmandate riikidega.

2. Käesoleva jaotise artikli 30 ja 3. peatüki sätted kehtivad liikmesriikidest pärit toodete ning kolmandatest riikidest toodud toodete suhtes, mis on liikmesriikides vabas ringluses.

Artikkel 29

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 24)

Kolmandast riigist toodud tooted loetakse liikmesriigis vabas ringluses olevaks, kui on täidetud impordiformaalsused ning tasutud tollimaksud või samaväärse toimega maksud, mida tuleb maksta selles liikmesriigis, ja kui selliseid tolli- või muid makse pole täielikult või osaliselt tagastatud.

1. PEATÜKK

TOLLILIIT

Artikkel 30

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 25)

Liikmesriikide vahel on keelatud impordi- ja ekspordimaksud ja samaväärse toimega maksud. See keeld kehtib ka fiskaalsete tollimaksude suhtes.

Artikkel 31

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 26)

Ühise tollitariifistiku maksumäärad kehtestab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal.

Artikkel 32

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 27)

Täites talle käesolevas peatükis antud ülesandeid, juhindub komisjon:

- a) vajadusest edendada liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelist kaubandust;
- b) konkurentsitingimuste arengust liidu piires niivõrd, kuivõrd see parandab ettevõtjate konkurentsivõimet;
- c) liidu nõuetest toorainega ja pooltoodetega varustamise suhtes; seoses sellega kannab komisjon hoolt, et valmistoote puhul välditaks konkurentsitingimuste kahjustamist liikmesriikide vahel;
- d) vajadusest vältida tõsiseid häireid liikmesriikide majanduses ning tagada tootmise ratsionaalne areng ja tarbimise laienemine liidu piires.

2. PEATÜKK TOLLIKOOSTÖÖ

Artikkel 33

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 135)

Aluslepingute kohaldamisalas võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed tollikoostöö tugevdamiseks liikmesriikide ning liikmesriikide ja komisjoni vahel.

3. PEATÜKK LIIKMESRIIKIDEVAHELISTE KOGUSELISTE PIIRANGUTE KEELAMINE

Artikkel 34

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 28)

Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.

Artikkel 35

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 29)

Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.

Artikkel 36

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 30)

Artiklite 34 ja 35 sätted ei välista ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks. Sellised keelud või piirangud ei kujuta endast siiski suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist.

Artikkel 37

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 31)

1. Liikmesriigid kohandavad kaubanduslikke riigimonopole nii, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste suhtes ei oleks diskrimineerimist liikmesriikide kodanike vahel.

Käesoleva artikli sätted kehtivad iga asutuse suhtes, kelle kaudu liikmesriik kas juriidiliselt või faktiliselt, otseselt või kaudselt kontrollib, määrab või oluliselt mõjutab liikmesriikidevahelist importi ja eksporti. Käesolevad sätted on kohaldatavad samuti monopolide suhtes, mis põhinevad riigi antud ainuõigusel.

2. Liikmesriigid hoiduvad kehtestamast uusi meetmeid, mis on vastuolus lõikes 1 sätestatud põhimõtetega või mis piiravad liikmesriikidevaheliste tollimaksude ja koguseliste piirangute keelamist käsitlevate artiklite reguleerimisala.

3. Kui kaubanduslikul riigimonopolil on eeskirju, mille eesmärk on kergendada põllumajandustoodete müüki või saada nendest suurimat tulu, tuleb käesoleva artikli eeskirjade kohaldamisel anda samaväärsed tagatised asjassepuutuvate tootjate tööhõive ja elatustaseme kindlustamiseks.

III JAOTIS

PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS

Artikkel 38

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 32)

1. Liit määratleb ja viib ellu ühist põllumajandus- ja kalanduspoliitikat.

Siseturg hõlmab ka põllumajandust ja kalandust ning põllumajandustoodetega kauplemist. Põllumajandustooted tähendavad põllundus-, loomakasvatus- ja kalandustooteid ning nende toodetega otseselt seotud esmatöötlemissaadusi. Viited ühisele põllumajanduspoliitikale või põllumajandusele ning termini „põllumajanduslik“ kasutamine hõlmavad ka kalandust, võttes arvesse selle sektori iseärasusi.

2. Siseturu rajamiseks või toimimiseks ettenähtud eeskirjad kehtivad ka põllumajandustoodete suhtes, kui artiklites 39–44 ei ole sätestatud teisiti.

3. Tooted, mille suhtes kohaldatakse artiklite 39–44 sätteid, on loetletud I lisas.

4. Põllumajandustoodete siseturu toimimise ja arenguga peab kaasnema ühise põllumajanduspoliitika kehtestamine.

Artikkel 39

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 33)

1. Ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid on:

a) tõsta põllumajanduse tootlikkust tehnilise progressi edendamise ning põllumajandusliku tootmise ratsionaalse arengu tagamise ja tootmistegurite, eelkõige tööjõu optimaalse kasutamise teel;

- b) selle kaudu kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase, eelkõige põllumajandusega tegelevate inimeste isikutulu suurendamise teel;
  - c) stabiliseerida turud;
  - d) tagada varude kättesaadavus;
  - e) tagada mõistlikud tarbijahinnad.
2. Ühise põllumajanduspoliitika ja selle rakendamise erimeetodite väljatöötamisel võetakse arvesse:
- a) põllumajandusliku tegevuse eripära, mis tuleneb põllumajanduse sotsiaalsest struktuurist ning põllumajanduspiirkondade struktuurilistest ja looduslikest erinevustest;
  - b) vajadust viia asjakohaseid kohandamisi ellu järk-järgult;
  - c) tõsiasja, et liikmesriikides kujutab põllumajandus endast kogu rahvamajandusega tihedalt seotud sektorit.

Artikkel 40

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 34)

1. Artiklis 39 seatud eesmärkide saavutamiseks kehtestatakse ühine põllumajanduse turukorraldus.
- Sõltuvalt tootest on selleks korralduseks üks järgmistest:
- a) ühised konkurentsieeskirjad;
  - b) eri riikide turukorralduse kohustuslik koordineerimine;
  - c) Euroopa turukorraldus.
2. Kooskõlas lõikega 1 kehtestatud ühine korraldus võib hõlmata kõiki meetmeid, mis on nõutavad artiklis 39 seatud eesmärkide saavutamiseks, eelkõige hindade reguleerimist, toetusi mitmesuguste saaduste tootmiseks ja turustamiseks, varude ladustamis- ja ülekandmissüsteemi ning ühist impordi ja ekspordi stabiliseerimise süsteemi.

Ühine korraldus piirdub artiklis 39 seatud eesmärkide taotlemisega ja välistab liidu piires igasuguse tootjate või tarbijate diskrimineerimise.

Igasugune ühine hinnapoliitika rajaneb ühistel kriteeriumidel ja ühesugustel arvutusmeetoditel.

3. Et võimaldada lõikes 1 märgitud ühise korralduse eesmärke saavutada, võidakse luua üks või mitu põllumajanduse arendus- ja tagatisfondi.

Artikkel 41

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 35)

Et võimaldada artiklis 39 seatud eesmärke saavutada, võidakse ühise põllumajanduspoliitika raames ette näha järgmisi meetmeid:

- a) efektiivne jõupingutuste koordineerimine kutseõppe, uuringute ja põllumajanduslike teadmiste levitamise alal; see võib hõlmata projektide või institutsioonide ühisrahastamist;
- b) ühismeetmed teatud toodete tarbimise edendamiseks.

Artikkel 42

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 36)

Konkurentsieeskirju käsitleva peatüki sätteid kohaldatakse põllumajandussaaduste tootmise ja nendega kauplemise suhtes ainult selles ulatuses, nagu Euroopa Parlament ja nõukogu artikli 43 lõike 2 raames ning vastavalt seal ettenähtud menetlusele määravad, võttes arvesse artiklis 39 seatud eesmärke.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal lubada toetust anda:

- a) struktuuriliste või looduslike tingimuste tõttu halvemuses olevate ettevõtjate kaitseks;
- b) majandusarengu programmide raames.

Artikkel 43

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 37)

1. Komisjon esitab ettepanekud ühise põllumajanduspoliitika väljatöötamiseks ja rakendamiseks, sealhulgas riikide turukorralduse asendamiseks ühega artikli 40 lõikes 1 ettenähtud ühise korralduse vormidest ning käesolevas jaotises täpsustatud meetmete rakendamiseks.

Nendes ettepanekutes võetakse arvesse käesolevas jaotises käsitletud põllumajandusküsimuste omavalist seotust.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega artikli 40 lõikes 1 ettenähtud ühise põllumajanduse turukorralduse ning muud ühise põllumajanduspoliitika ja ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalikud sätted.

3. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu meetmed hindade ja maksude, toetuste ja koguseliste piirangute kehtestamise ning kalapüügivõimaluste kehtestamise ja eraldamise kohta.

4. Riikide turukorraldus võidakse vastavalt lõikele 2 asendada ühise korraldusega, mis on ette nähtud lõikes 2, kui:

a) ühine korraldus võimaldab selle meetme vastu olevatele ja kõnealuse toodangu jaoks turukorraldust omavatele liikmesriikidele asjassepuutuvate tootjate tööhõive ning elatustaseme samaväärseid tagatise, võttes arvesse võimalikke kohandamisi ja aja jooksul vajalikuks osutuvat spetsialiseerumist;

b) selline korraldus tagab liidu piires samasugused kaubandustingimused, kui on riigi siseturul.

5. Kui teatud tooraine jaoks luuakse ühine korraldus enne, kui on olemas ühine korraldus vastava töödeldud toote jaoks, siis sellist toorainet, mida kasutatakse kolmandatesse riikidesse eksporditavate töödeldud toodete valmistamiseks, võib sisse vedada väljastpoolt liitu.

Artikkel 44

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 38)

Kui mõnes liikmesriigis kehtib mingi toote riiklik turukorraldus või rakendatakse samaväärse toimega siseriiklikke eeskirju, mis kahjustavad samasuguse toodangu konkurentsivõimet teises liikmesriigis, rakendavad liikmesriigid tasakaalustusmakset selle toote impordile liikmesriigist, kus niisugune turukorraldus või eeskirjad kehtivad, juhul kui see riik ei rakenda tasakaalustusmakseid ekspordi puhul.

Komisjon määrab kindlaks nimetatud maksete taseme, mis on vajalik tasakaalu saavutamiseks; ta võib lubada ka muid abinõusid, mille tingimused ja üksikasjad ta kindlaks määrab.

IV JAOTIS

ISIKUTE, TEENUSTE JA KAPITALI VABA LIIKUMINE

1. PEATÜKK

TÖÖTAJAD

Artikkel 45

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 39)

1. Tagatakse töötajate liikumisvabadus liidu piires.

2. Selline liikumisvabadus nõuab igasuguse kodakondsusel põhineva liikmesriikide töötajate diskrimineerimise kaotamist nii töölevõtmisel, töö tasustamisel kui ka muude töötingimuste puhul.
3. Alludes piirangutele, mis on õigustatud avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise seisukohalt, toob see endaga kaasa õiguse:
  - a) võtta vastu tegelikult tehtud tööpakkumisi;
  - b) liikuda sel eesmärgil vabalt liikmesriikide territooriumil;
  - c) viibida liikmesriigis, et seal töötada kooskõlas selle riigi kodanike töösuhteid reguleerivate õigus- ja haldusnormidega;
  - d) jääda liikmesriigi territooriumile pärast selles riigis töötamist kooskõlas tingimustega, mis lülitatakse komisjoni poolt koostatavatesse määrustesse.
4. Käesoleva artikli sätted ei hõlma avalikku teenistust.

Artikkel 46

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 40)

Euroopa Parlament ja nõukogu annavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast majandus- ja sotsiaalkomiteega konsulteerimist direktiivid või määrused, milles nähakse ette artiklis 45 määratletud töötajate liikumisvabaduse saavutamiseks vajalikud meetmed, eelkõige:

- a) tagades tiheda koostöö riikide tööhõivetalituste vahel;
- b) kaotades niisugused siseriiklikest õigusaktidest või liikmesriikide vahel varem sõlmitud lepingutest tulenevad haldusmenetlused ja -tavad ning vabale töökohale asumise õigusega seotud tähtajad, mille säilitamine takistaks töötajate liikumisvabaduse kehtestamist;
- c) kaotades kõik sellised siseriiklike õigusaktide või varem liikmesriikide vahel sõlmitud lepingute põhjal ettenähtud tähtajad ja muud piirangud, mis seavad teiste liikmesriikide töötajatele töökoha vaba valiku suhtes tingimusi, mis erinevad oma riigi töötajatele seatud tingimustest;
- d) seades sisse sobiva mehhanismi tööpakkumiste ja tööotsijate kokkuviiamiseks ning hõlbustades tööturul nõudmise ja pakkumise tasakaalu saavutamist sellisel viisil, mis väldiks tõsist ohtu elatus- ja tööhõivetasemele eri piirkondades ja tööstusharudes.

Artikkel 47

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 41)

Liikmesriigid toetavad noorte töötajate vahetamist ühisprogrammi raames.

Artikkel 48

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 42)

Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt sotsiaalkindlustuse valdkonnas meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks; selleks kehtestavad nad korra, millega kindlustatakse võõrtöötajatele ja teise liikmesriigi füüsilisest isikust ettevõtjatele ning nende ülalpeetavatele:

- a) kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmine, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ja arvutada toetuse suurus;
- b) toetuse maksmine isikutele, kes elavad liikmesriigi territooriumil.

Kui nõukogu liige teatab, et esimeses lõigus osutatud seadusandliku akti eelnõu mõjutaks tema sotsiaalkindlustussüsteemi tähtsaid aspekte, eelkõige selle reguleerimisala, kulusid või rahandusstruktuuri, või mõjutaks selle süsteemi finantstasakaalu, võib ta nõuda, et küsimus esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul seadusandlik tavamenetlus peatatakse. Pärast arutelu ja nelja kuu jooksul pärast asjaomase menetluse peatamist Euroopa Ülemkogu:

- a) saadab eelnõu tagasi nõukogule, kes lõpetab seadusandliku tavamenetluse peatamise, või
- b) ei võta meetmeid või taotleb, et komisjon esitaks uue ettepaneku; sellisel juhul ei loeta algselt esitatud õigusakti vastuvõetuks.

2. PEATÜKK ASUTAMISÕIGUS

Artikkel 49

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 43)

Allpool esitatud sätete kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisevabadust teise liikmesriigi territooriumil. Nii viisi keelatakse ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütarettevõtjaid.

Kui kapitali käsitleva peatüki sätetest ei tulene teisiti, hõlmab asutamisevabadus õigust alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ning asutada ja juhtida ettevõtjaid, eriti äriühinguid artikli 54 teises lõigus määratletud tähenduses, neil tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestab selle riigi õigus, kus niisugune asutamine toimub.

Artikkel 50

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 44)

1. Asutamisvabaduse saavutamiseks teataval tegevusalal annavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega direktiive.
2. Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon täidavad eelnevatest sätetest tulenevaid ülesandeid, eelkõige:
  - a) käsitledes üldjuhul prioriteetsena tegevusalasid, mille puhul asutamisvabadus tagab eriti väärtusliku panuse tootmise ja kaubanduse arendamisse;
  - b) tagades tiheda koostöö liikmesriikide pädevate asutuste vahel selleks, et kindlaks teha mitmesuguste tegevusalade konkreetne olukord liidu piires;
  - c) kaotades kas siseriiklikest õigusaktidest või varem liikmesriikide vahel sõlmitud lepingutest tulenevad haldusmenetlused ja -tavad, mille säilitamine kujuneks takistuseks asutamisvabadusele;
  - d) tagades, et ühe liikmesriigi töötajad, kes on võetud tööle teise liikmesriigi territooriumil, võivad jääda sellele territooriumile, et alustada seal tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana, kui nad täidavad tingimusi, mille täitmist neilt nõutaks siis, kui nad siseneksid sellesse riiki ajal, mil nad sellist tegevust alustada kavatsevad;
  - e) võimaldades ühe liikmesriigi kodanikel omandada ja kasutada teise liikmesriigi territooriumil asuvat maad ning ehitisi, kuivõrd see ei ole vastuolus artikli 39 lõikes 2 esitatud põhimõtetega;
  - f) kaotades järk-järgult asutamisvabaduse piirangud igas kõnealuses tegevusharus nii tingimuste puhul, mis on seotud mingi liikmesriigi territooriumil esinduste, filiaalide ja tütarettevõtjate asutamisega, kui ka tingimuste puhul, mis reguleerivad ematettevõtja töötajate asumist sellistes esindustes, filiaalides ja tütarettevõtjates juhtimis- või järelevalveülesandeid täitma;
  - g) kooskõlastades vastavalt vajadusele tagatise, mida liikmesriigid nõuavad äriühingutelt artikli 54 teises lõigus määratletud tähenduses nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitseks, pidades silmas selliste tagatiste muutmist võrdväärseks kogu liidu ulatuses;
  - h) veendudes, et liikmesriikide antava abiga ei rikuta asutamistingimusi.

Artikkel 51

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 45)

Käesoleva peatüki sätteid ei kohaldata liikmesriigis tegevuse puhul, mis selles riigis on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega.

Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt otsustada, et käesoleva peatüki sätteid ei kohaldata teatud tegevusalade suhtes.

Artikkel 52

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 46)

1. Käesoleva peatüki sätted ja nende alusel võetud meetmed ei mõjuta nende õigus- ja haldusnormide kohaldatavust, mis sätestavad välisriigi kodanike teistsuguse kohtlemise avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise huvides.

2. Tehes otsuse vastavalt seadusandlikule tavamenetlusele, annavad Euroopa Parlament ja nõukogu direktiive eespool mainitud sätete kooskõlastamiseks.

Artikkel 53

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 47)

1. Selleks et hõlbustada tegevuse alustamist ja jätkamist füüsilisest isikust ettevõtjana, annavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt direktiive diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsioonitõendite vastastikuse tunnustamise kohta ning füüsilisest isikust ettevõtjana tegevuse alustamist ja jätkamist käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta.

2. Meditsiini-, meditsiiniga seotud ning farmaatsiaerialade puhul sõltub piirangute järkjärguline kaotamine nendel aladel töötamise tingimuste kooskõlastamisest eri liikmesriikides.

Artikkel 54

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 48)

Äriühingud, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi seadusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, võrdsustatakse käesoleva peatüki sätete kohaldamise korral füüsiliste isikutega, kes on liikmesriikide kodanikud.

Äriühingutena mõistetakse tsiviil- või kaubandusõiguslikke äriühinguid, samuti ühistuid ja muid avalik-õiguslikke või eraõiguslikke juriidilisi isikuid, välja arvatud mittetulundusühingud.

Artikkel 55

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 294)

Liikmesriigid annavad teiste liikmesriikide kodanikele õiguse osaleda artiklis 54 tähendatud äriühingute kapitalis samasugustel tingimustel kui oma kodanikele, ilma et see piiraks aluslepingute teiste sätete kohaldamist.

3. PEATÜKK TEENUSED

Artikkel 56

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 49)

Järgnevate sätete kohaselt keelatakse liidu piires teenuste osutamise vabaduse piirangud liikmesriikide kodanike suhtes, kes asuvad mõnes teises liikmesriigis kui see isik, kellele teenuseid pakutakse.

Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kohaldada käesoleva peatüki sätteid kolmanda riigi kodanike suhtes, kes osutavad teenuseid ja asuvad liidu piires.

Artikkel 57

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 50)

Teenustena mõistetakse aluslepingutes tavaliselt tasulist tegevust niivõrd, kui võrd see ei ole reguleeritud kaupade, kapitali ja isikute vaba liikumist käsitlevate sätetega.

Teenuste hulka kuuluvad eelkõige:

- a) tööstuslik tegevus,
- b) kaubanduslik tegevus,
- c) käsitööstuslik tegevus,
- d) vabakutseline tegevus.

Ilma et see piiraks asutamisõigust käsitleva peatüki sätete kohaldamist, võib teenust osutav isik ajutiselt jätkata oma tegevust liikmesriigis, kus seda teenust osutatakse, samadel tingimustel, mis see riik on seadnud oma kodanikele.

Artikkel 58

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 51)

1. Transporditeenuste osutamise vabadust käsitletakse transpordi jaotise sätetes.
2. Kapitali liikumisega seotud pangandus- ja kindlustusteenused liberaliseeritakse rööbiti kapitali liikumise liberaliseerimisega.

Artikkel 59

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 52)

1. Et saavutada teenuse liberaliseerimine, annavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega direktiive.
2. Lõikes 1 märgitud direktiivide puhul käsitletakse üldjuhul prioriteetsena neid teenuseid, mis otseselt mõjutavad tootmiskulusid või mille liberaliseerimine aitab edendada kaubavahetust.

Artikkel 60

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 53)

Kui liikmesriikide üldine majandusolukord ja vastava majandussektori olukord seda võimaldavad, teevad nad jõupingutusi, selleks et liberaliseerida teenuseid üle selle määra, mis on nõutud artikli 59 lõike 1 alusel antud direktiivides.

Komisjon annab selleks nendele liikmesriikidele soovitusi.

Artikkel 61

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 54)

Niikaua kui teenuste osutamise vabaduse piirangud ei ole kaotatud, rakendab iga liikmesriik selliseid piiranguid kõigi isikute suhtes, kes osutavad teenuseid artikli 56 esimeses lõigus määratletud tähenduses, tegemata vahet nende kodakondsuse või elukoha alusel.

Artikkel 62

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 55)

Käesolevas peatükis käsitletud küsimuste puhul rakendatakse artiklite 51–54 sätteid.

4. PEATÜKK

KAPITAL JA MAKSED

Artikkel 63

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 56)

1. Käesoleva peatüki sätete kohaselt keelatakse kõik kapitali liikumise piirangud liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel.
2. Käesoleva peatüki sätete kohaselt keelatakse kõik maksepiirangud liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel.

Artikkel 64

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 57)

1. Artikli 63 sätted ei takista kohaldamast kolmandate riikide suhtes 31. detsembril 1993 siseriikliku või liidu õiguse järgi kehtivaid piiranguid, mis käsitlevad kapitali liikumist kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest seoses otseinvesteeringutega – kaasa arvatud investeeringud kinnisvarasse –, asutamise, finantsteenuste osutamisega või väärtpaberite lubamisega kapitaliturgudele. Bulgaaria, Eesti ja Ungari siseriikliku õiguse järgi kehtivate piirangute puhul on vastav kuupäev 31. detsember 1999. Horvaatia siseriikliku õiguse järgi kehtivate piirangute puhul on vastav kuupäev 31. detsember 2002.

2. Püüdes saavutada võimalikult laialdast kapitali vaba liikumist liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel ning ilma et see piiraks aluslepingute teiste peatükkide kohaldamist, võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmed kapitali liikumise kohta kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest seoses otseinvesteeringutega – kaasa arvatud investeeringud kinnisvarasse –, asutamise, finantsteenuste osutamisega või väärtpaberite lubamisega kapitaliturgudele.

3. Erandina lõikest 2 võib ainult nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt võtta vastu meetmeid, mis kujutavad endast liidu õiguses sammu tagasi kapitali kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest liikumise liberaliseerimise osas.

Artikkel 65

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 58)

1. Artikli 63 sätted ei mõjuta liikmesriikide õigust:

- a) kohaldada oma maksuseaduste vastavaid sätteid, mis eristavad maksumaksjaid nende elukoha või nende kapitali investeerimise koha põhjal;
- b) võtta kõiki vajalikke meetmeid, et takistada siseriiklike õigusnormide rikkumist, eriti maksustamise ja rahaasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve alal, või kehtestada kapitali liikumise deklareerimise kord haldamiseks vajalike või statistiliste andmete saamiseks, või võtta meetmeid, mis on õigustatud avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt.

2. Käesoleva peatüki sätted ei mõjuta niisuguste asutamisõiguse piirangute kohaldamist, mis on kooskõlas aluslepingutega.

3. Lõigetes 1 ja 2 märgitud meetmed ja kord ei tohi kujutada endast suvalise diskrimineerimise vahendit ega varjatud piirangut kapitali ja maksete vabale liikumisele artikli 63 tähenduses.

4. Artikli 64 lõike 3 rakendusmeetmete puudumisel võib komisjon või kui komisjon ei ole kolme kuu jooksul alates asjaomase liikmesriigi taotluse esitamisest otsust teinud, nõukogu vastu võtta otsuse, millega nähakse ette, et liikmesriigi vastuvõetud üht või enam kolmandat riiki puudutavad piiravad maksimeetmed loetakse aluslepingutega kokkusobivaks, kui nad on põhjendatud ühega liidu eesmärkidest ja sobivad siseturu nõuetekohase toimimisega. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt liikmesriigi taotluse põhjal.

Artikkel 66

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 59)

Kui erandlike asjaolude tõttu kapitali liikumine kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest põhjustab või ähvardab põhjustada tõsiseid raskusi majandus- ja rahaliidu toimimises, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga võtta kolmandate riikide suhtes mitte kauemaks kui kuueks kuuks tarvitusele kaitsemeetmed, kui sellised meetmed on vältimatud.

V JAOTIS

VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEV ALA

1. PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 67

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 61 ja endine EL lepingu artikkel 29)

1. Liit moodustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone.

2. Liit tagab isikutele piirikontrolli puudumise sisepiiridel ning kujundab varjupaiga, sisserände ja välispiiril teostatava kontrolli valdkonnas liikmesriikidevahelisel solidaarsusel põhineva ühise poliitika, mis on õiglane kolmandate riikide kodanike suhtes. Käesoleva jaotise kohaldamisel koheldakse kodakondsuseta isikuid kolmandate riikide kodanikena.

3. Liit püüab tagada kõrge turvalisuse taseme kuritegevuse, rassismi ja ksenofoobia vältimise ja nende vastu võitlemise meetmetega, politsei ja õigusasutuste ning muude pädevate asutuste tegevuse koordineerimise ja koostöö tagamise meetmetega, samuti kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vastastikuse tunnustamisega ning vajaduse korral kriminaalõiguse alaste õigusaktide lähendamisega.

4. Liit hõlbustab õiguskaitse kättesaadavust eelkõige tsiviilasjades tehtud kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kaudu.

Artikkel 68

Euroopa Ülemkogu määratleb seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamise strateegilised suunised vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires.

Artikkel 69

Riikide parlamendid tagavad 4. ja 5. peatüki alusel esitatavate ettepanekute ja seadusandlike algatuste vastavuse subsidiaarsuse põhimõttele vastavalt protokollile subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta.

Artikkel 70

Ilma et see piiraks artiklite 258, 259 ja 260 kohaldamist, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal eelkõige vastastikuse tunnustamise põhimõtte täieliku rakendamise hõlbustamiseks võtta vastu meetmeid, millega sätestatakse kord, mille kohaselt liikmesriigid hindavad koostöös komisjoniga objektiivselt ja erapooletult käesolevas jaos osutatud liidu poliitika rakendamist liikmesriikide asutuste poolt. Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente teavitatakse hindamise sisust ja tulemustest.

Artikkel 71

(endine EL lepingu artikkel 36)

Sisejulgeoleku alase operatiivkoostöö edendamiseks ja tugevdamiseks liidus moodustatakse nõukogu alaline komitee. Ilma et see piiraks artikli 240 kohaldamist, aitab komitee kaasa liikmesriikide pädevate asutuste tegevuse koordineerimisele. Selle komitee töös võivad osaleda liidu asjaomaste organite ja asutuste esindajad. Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente teavitatakse komitee tegevusest.

Artikkel 72

(endine EÜ asutamislepingu artikli 64 lõige 1 ja endine EL lepingu artikkel 33)

Käesolev jaotis ei mõjuta liikmesriikide nende kohustuste täitmist, mis on seotud avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsmisega.

Artikkel 73

Liikmesriigid võivad luua omavahel ja omal vastutusel riigi julgeoleku kaitsmise eest vastutavate haldusteenistuste vahel koostöö- ja koordinatsioonivorme, mida nad peavad asjakohaseks.

Artikkel 74

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 66)

Nõukogu võtab vastu meetmeid liikmesriikide pädevate talituste vahelise ning samuti nende talituste ja komisjoni vahelise halduskoostöö tagamiseks käesolevas jaotises käsitletavates valdkondades. Nõukogu teeb otsuse komisjoni ettepaneku põhjal, kui artiklist 76 ei tulene teisiti, ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikkel 75

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 60)

Kui see on vajalik artiklis 67 osutatud eesmärkide saavutamiseks terrorismi ja sellega seotud tegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemise osas, määratlevad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil raamistiku haldusmeetmete võtmiseks kapitali liikumise ja maksete suhtes, näiteks füüsilistele või juriidilistele isikutele, rühmadele või mitteriiklikele rühmitustele kuuluvate või nende omandis või valduses olevate rahaliste vahendite, finantsvarade või majanduslike tulude külmutamiseks.

Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu meetmeid esimeses lõigus osutatud raamistiku rakendamiseks.

Käesolevas artiklis osutatud õigusaktid sisaldavad vajalikke õiguslikke tagatisi käsitlevaid sätteid.

Artikkel 76

4. ja 5. peatükis osutatud õigusaktid ning artiklis 74 osutatud meetmed, mis tagavad halduskoostöö nimetatud peatükkides määratletud valdkondades, võetakse vastu:

- a) komisjoni ettepaneku põhjal või
- b) ühe neljandiku liikmesriikide algatusel.

2. PEATÜKK

PIIRIKONTROLI-, VARJUPAIGA- JA SISSERÄNDEPOLIITIKA

Artikkel 77

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 62)

1. Liit töötab välja poliitika, mille eesmärk on:

- a) tagada sisepiiride ületamisel igasuguse piirikontrolli puudumine mis tahes kodakondsusega isikute suhtes;

b) tagada isikute kontrollimine ja tõhusa valve teostamine välispiiride ületamisel;

c) kehtestada järk-järgult välispiiride integreeritud piirivalvesüsteem.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmed, mis käsitlevad:

a) ühtset poliitikat viisade ja muude lühiajaliste elamislubade suhtes;

b) välispiire ületavate isikute suhtes teostatavat kontrolli;

c) tingimusi, mille kohaselt kolmandate riikide kodanikud võivad liidu piires lühiajaliselt vabalt liikuda;

d) meetmeid, mis on vajalikud välispiiride integreeritud piirivalvesüsteemi järkjärguliseks kehtestamiseks;

e) igasuguse piirikontrolli puudumist mis tahes kodakondsusega isikute suhtes sisepiiride ületamisel.

3. Kui artikli 20 lõike 2 punktis a osutatud õiguse kasutamise hõlbustamiseks osutub vajalikuks liidu meede, mille jaoks aluslepingud ei ole sätestanud vajalikke volitusi, võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt kehtestada sätteid passide, isikutunnistuste, elamislubade või muude selliste dokumentide kohta. Nõukogu teeb ühehäälse otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

4. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide pädevust tähistada oma piire maastikul kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

Artikkel 78

(endised EÜ asutamislepingu artikli 63 esimese lõigu punktid 1 ja 2 ning artikli 64 lõige 2)

1. Liit arendab välja varjupaiga, täiendava kaitse ja ajutise kaitsega seotud ühise poliitika, mille eesmärk on tagada sobiv seisund kõikidele rahvusvahelist kaitset vajavatele kolmandate riikide kodanikele ning tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimine. Nimetatud poliitika peab vastama 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsioonile ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundit käsitlevale protokollile ning teistele asjakohastele lepingutele.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmed Euroopa ühise varjupaigasüsteemi kohta, mis hõlmab:

a) kogu liidus kehtivat ühetaolist varjupaigaseisundit kolmandate riikide kodanikele;

b) ühetaolist täiendava kaitse seisundit kolmandate riikide kodanikele, kes Euroopa varjupaika saamata vajavad rahvusvahelist kaitset;

- c) ühist ajutise kaitse süsteemi ümberasustatud isikutele nende massilise sissevoolu korral;
- d) ühist menetlust ühetaolise varjupaiga või täiendava kaitse seisundi andmiseks ja äravõtmiseks;
- e) kriteeriume ja mehhanisme, millega määratakse kindlaks, milline liikmesriik on vastutav varjupaiga- või täiendava kaitse taotluse läbivaatamise eest;
- f) varjupaiga või täiendava kaitse taotlejate vastuvõtmise tingimusi käsitlevaid norme;
- g) partnerlust ja koostööd kolmandate riikidega, et juhtida varjupaika, täiendavat või ajutist kaitset taotlevate isikute sissevoolu.

3. Kui ühes või mitmes liikmesriigis tekib kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevoolu tõttu hädaolukord, võib nõukogu võtta komisjoni ettepaneku põhjal vastu ajutisi meetmeid asjaomase liikmesriigi või asjaomaste liikmesriikide toetamiseks. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikkel 79

(endised EÜ asutamislepingu artikli 63 esimese lõigu punktid 3 ja 4)

1. Liit töötab välja ühise sisserändepoliitika, mille eesmärk on tagada kõigil etappidel sisserändevoogete tõhus juhtimine, liikmesriikides seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike õiglane kohtlemine ning tõhusamad meetmed ebaseadusliku sisserände ja inimkaubanduse ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmed järgmistes valdkondades:

- a) liikmesriiki sisenemise ja seal viibimise tingimused ning normid, mille kohaselt liikmesriigid väljastavad pikaajalisi viisasid ja elamislube, sealhulgas neid, mille eesmärk on perekondade taasühinemine;
- b) liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike õiguste määratlemine, sealhulgas liidusisest liikumisvabadust ja teistes liikmesriikides elamist reguleerivate tingimuste sätestamine;
- c) ebaseaduslik sisseränne ja ebaseaduslik elamine riigis, sealhulgas ebaseaduslikult riigis elavate isikute väljasaatmine ja repatrieerimine;
- d) võitlemine inimkaubanduse, eelkõige naiste ja lastega kauplemise vastu.

3. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega tagasivõttulepinguid riigis loata elavate kolmandate riikide kodanike, kes ei täida või enam ei täida liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise nõudeid, tagasivõtmiseks nende päritoluriiki või -kohta.

4. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada meetmeid, millega stimuleeritakse ja toetatakse liikmesriike oma territooriumil seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike integratsiooni soodustamisel, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

5. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide õigust otsustada seda, kui palju lubada oma territooriumile kolmandate riikide kodanikke, kes saabuvad riiki töö otsimise eesmärgil kas palgatöötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana.

Artikkel 80

Käesolevas peatükis sätestatud liidu poliitika kavandamisel ja elluviimisel juhindutakse solidaarsuse ning vastutuse, sealhulgas finantskoormuse liikmesriikide vahelise õiglase jagamise põhimõtetest. Käesoleva peatüki põhjal vastu võetud liidu õigusaktides sisalduvad vajaduse korral asjakohased meetmed nimetatud põhimõtete rakendamiseks.

3. PEATÜKK

ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ TSIVIILASJADES

Artikkel 81

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 65)

1. Liit arendab õigusalast koostööd piiriülese toimega tsiviilasjades, lähtudes kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttest. Selline koostöö võib hõlmata meetmete võtmist liikmesriikide õigus- ja haldusnormide lähendamiseks.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil, ja eriti kui see on vajalik siseturu nõuetekohaseks toimimiseks, võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmeid, mille eesmärk on tagada:

- a) kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine liikmesriikide vahel;
- b) kohtu- ja kohtuväliste dokumentide piiriülene kättetoimetamine;
- c) liikmesriikides kohaldatavate rahvusvahelise eraõiguse normide ja kohtualluvust reguleerivate normide kokkusobivus;
- d) koostöö tõendite kogumisel;
- e) õiguskaitse tõhus kättesaadavus;
- f) tsiviilkohtumenetluse nõuetekohast toimimist takistavate tegurite kõrvaldamine, vajaduse korral edendades liikmesriikides kohaldatavate tsiviilkohtumenetlusnormide kokkusobivust;

g) vaidluste lahendamise alternatiivsete meetodite väljatöötamine;

h) kohtunike ja kohtutöötajate koolituse toetamine.

3. Erandina lõikest 2 sätestab perekonnaõiguse piiriülest toimet käsitlevad meetmed nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal võtta vastu otsuse, millega määratakse kindlaks need perekonnaõiguse piiriülese toimega aspektid, mille kohta võib õigusaktid võtta vastu tavamenetluse käigus. Nõukogu teeb ühehäälese otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Teises lõigus osutatud ettepanek edastatakse riikide parlamentidele. Kui riigi parlament annab kuue kuu jooksul alates asjakohase teatise edastamise kuupäevast teada oma vastuseisust, otsust vastu ei võeta. Kui vastuseisu ei väljendata, võib nõukogu otsuse vastu võtta.

4. PEATÜKK

ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ KRIMINAALASJADES

Artikkel 82

(endine EL lepingu artikkel 31)

1. Liidus põhineb kriminaalasjades tehtav õiguslane koostöö kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttel ning hõlmab liikmesriikide õigus- ja haldusnormide lähendamist lõikes 2 ja artiklis 83 osutatud valdkondades.

Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu meetmed, et:

- a) kehtestada eeskirjad ja menetlused igat liiki kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste tunnustamise tagamiseks kõikjal liidus;
- b) ennetada ja lahendada kohtualluvuse konflikte liikmesriikide vahel;
- c) toetada kohtunike, prokuröride ning kohtute ja prokuratuuride töötajate koolitust;
- d) hõlbustada liikmesriikide õigusasutuste või samaväärsete asutuste vahelist koostööd kriminaal-asjade menetlemisel ja otsuste täitmisel.

2. Määral, mil see on vajalik kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise ning samuti politsei- ja õiguskooostöö hõlbustamiseks piiriülese mõõtmega kriminaalajades, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada direktiividega miinimumeeskirjad. Sellised eeskirjad võtavad arvesse liikmesriikide õigustraditsioonide ja -süsteemide vahelisi erinevusi.

Need käsitlevad:

- a) tõendite vastastikust lubatavust liikmesriikide vahel;
- b) isikute õigusi kriminaalmenetluses;
- c) kuriteoohvrite õigusi;
- d) kriminaalmenetluse muid eriomaseid aspekte, mis nõukogu on otsusega eelnevalt kindlaks määranud; asjaomase otsuse vastuvõtmisel teeb nõukogu ühehäälselt otsuse pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

Käesolevas lõikes osutatud miinimumeeskirjade vastuvõtmine ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast isikutele kõrgema tasemega kaitset.

3. Kui nõukogu liige leiab, et lõikes 2 osutatud direktiivi eelnõu mõjutaks tema kriminaalõigussüsteemi aluspõhimõtteid, võib ta nõuda, et direktiivi eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul seadusandlik tavamenetlus peatatakse. Pärast arutelu ja konsensuse korral saadab Euroopa Ülemkogu nelja kuu jooksul pärast asjaomase menetluse peatamist eelnõu tagasi nõukogule, kes lõpetab seadusandliku tavamenetluse peatamise.

Kui puudub kokkulepe, kuid vähemalt üheksa liikmesriiki soovib asjaomase direktiivi eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni sama tähtaja jooksul. Sellisel juhul loetakse Euroopa Liidu lepingu artikli 20 lõikes 2 ja käesoleva lepingu artikli 329 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

Artikkel 83

(endine EL lepingu artikkel 31)

1. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt direktiivide abil kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest võidelda nende vastu ühistel alustel.

Need kuriteoliigid on järgmised: terrorism, inimkaubandus ning naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, ebaseaduslik uimastikaubandus, ebaseaduslik relvaäri, rahapesu, korruptsioon, maksevahendite võltsimine, arvutikuriteod ja organiseeritud kuritegevus.

Olenevalt kuritegevusealase olukorra kujunemisest võib nõukogu võtta vastu otsuse, milles määratakse kindlaks muud kuriteovaldkonnad, mis vastavad käesolevas lõikes sätestatud kriteeriumidele. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

2. Kui kriminaalõiguse alaste õigus- ja haldusnormide lähendamine osutub möödapääsmatuks liidu poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks valdkonnas, kus on rakendatud ühtlustamismeetmeid, võidakse direktiividega kehtestada asjaomases valdkonnas kuritegude ja karistuste määratlemise miinimumeeskirjad. Asjaomased direktiivid võetakse vastu seadusandliku tavamenetluse või seadusandliku erimenetluse kohaselt vastavalt sellele, millist menetlust järgiti asjaomaste ühtlustamismeetmete vastuvõtmisel, ilma et see piiraks artikli 76 kohaldamist.

3. Kui nõukogu liige leiab, et lõikes 1 või 2 osutatud direktiivi eelnõu mõjutaks tema kriminaalõigussüsteemi aluspõhimõtteid, võib ta nõuda, et direktiivi eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul seadusandlik tavamenetlus peatatakse. Pärast arutelu ja konsensuse korral saadab Euroopa Ülemkogu nelja kuu jooksul pärast asjaomase menetluse peatamist eelnõu tagasi nõukogule, kes lõpetab seadusandliku tavamenetluse peatamise.

Kui puudub kokkulepe, kuid vähemalt üheksa liikmesriiki soovib asjaomase direktiivi eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni sama tähtaja jooksul. Sellisel juhul loetakse Euroopa Liidu lepingu artikli 20 lõikes 2 ja käesoleva lepingu artikli 329 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

Artikkel 84

Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada meetmeid liikmesriikide tegevuse edendamiseks ja toetamiseks kuritegevuse ennetamise alal. Sellised meetmed ei või kohustada liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

Artikkel 85

(endine EL lepingu artikkel 31)

1. Eurojusti ülesanne on toetada ja tõhustada liikmesriikide asutuste ja Europoli läbi viidud uurimistoimingute ja hangitud teabe põhjal riikide uurimise ja süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavate asutuste tegevuse koordineerimist ja koostööd raskete kuritegude puhul, mis puudutavad kahte või enam liikmesriiki või nõuavad ühistel alustel läbi viidavaid süüdistuse esitamise seotud toiminguid.

Sellega seoses määravad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil kindlaks Eurojusti struktuuri, toimimismehhanismid, tegevusvaldkonna ja ülesanded. Asjaomaste ülesannete hulka võivad kuuluda:

- a) riigi pädevate asutuste poolt läbiviidavate uurimise alustamine ja ettepanekute tegemine süüdistuste esitamiseks, eelkõige seoses liidu finantshuve kahjustavate kuritegudega;
- b) punktis a osutatud uurimise ja süüdistuste ettevalmistamise koordineerimine;
- c) õiguslase koostöö tugevdamine, sealhulgas kohtualluvuse konfliktide lahendamise teel tiheda koostöö abil Euroopa õiguslase koostöö võrgustikuga.

Asjaomaste määrustega määratakse kindlaks ka kord Euroopa Parlamendi ja riikide parlamentide kaasamiseks Eurojusti tegevuse hindamiseks.

2. Lõikes 1 osutatud süüdistuse ettevalmistamisel teostavad menetlustoiminguid liikmesriigi pädevad ametnikud, ilma et see piiraks artikli 86 sätete kohaldamist.

Artikkel 86

1. Liidu finantshuve kahjustavate kuritegude vastu võitlemiseks võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt määruste abil asutada Eurojusti põhjal Euroopa Prokuratuuri. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

Kui ühehäälselt otsust ei saavutata, võib vähemalt üheksa liikmesriiki nõuda, et määruse eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul nõukogus toimuv menetlus peatatakse. Pärast arutelu ja konsensus korral saadab Euroopa Ülemkogu nelja kuu jooksul pärast asjaomase menetluse peatamist eelnõu tagasi nõukogule vastuvõtmiseks.

Kui puudub kokkulepe, kuid vähemalt üheksa liikmesriiki soovib asjaomase määruse eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni sama tähtaja jooksul. Sellisel juhul loetakse Euroopa Liidu lepingu artikli 20 lõikes 2 ja käesoleva lepingu artikli 329 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

2. Euroopa Prokuratuuril on, vajaduse korral koostöös Europoliga, pädevus lõikes 1 osutatud määruses kindlaks määratud liidu finantshuve kahjustavate kuritegude uurimiseks ning nende kuritegude täideviijate ja osavõtjate vastutusele võtmise tagamiseks. Euroopa Prokuratuur täidab liikmesriikide pädevates kohtutes nende kuritegude puhul prokuröri ülesandeid.

3. Lõikes 1 osutatud määrustega kinnitatakse Euroopa Prokuratuuri põhikiri, tema ülesannete täitmise tingimused, menetlusreeglid tema tegevuse ja tõendite lubatavuse kohta, samuti tema ülesannete täitmisel tehtud menelustoimingute kohtuliku kontrolli suhtes kohaldatavad eeskirjad.

4. Euroopa Ülemkogu võib samal ajal või hiljem võtta vastu otsuse lõike 1 muutmise kohta, et laiendada Euroopa Prokuratuuri volitusi piiriülese mõõtmega raskete kuritegude vastu võitlemisele, ja muuta vastavalt lõiget 2, mis käsitleb mitut liikmesriiki puudutavate raskete kuritegude täideviijaid ja osavõtjaid. Euroopa Ülemkogu teeb otsuse ühehäälselt pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist ja pärast konsulteerimist komisjoniga.

5. PEATÜKK

POLITSEIKOOSTÖÖ

Artikkel 87

(endine EL lepingu artikkel 30)

1. Liit seab kõikide liikmesriikide pädevate asutuste, sealhulgas politsei-, tolli- ja teiste õiguskaitseasutuste vahel sisse politseikoostöö, mis hõlmab kuritegude ennetamist, avastamist ja uurimist.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärgil võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada meetmeid seoses:

a) asjakohaste andmete kogumise, säilitamise, töötlemise, analüüsi ja vahetusega;

b) personali koolitamise toetamisega ning personali vahetamise, seadmete kasutamise ja kriminalistikauuringute alase koostööga;

c) organiseeritud kuritegevuse raskete vormide avastamisega seotud ühiste uurimismeetoditega.

3. Nõukogu võib seadusandliku erimenetluse kohaselt kehtestada meetmeid käesolevas artiklis nimetatud asutuste vahelise operatiivkoostöö valdkonnas. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Kui ühehäälsel otsust ei saavutata, võib vähemalt üheksa liikmesriiki nõuda, et meetmete eelnõu esitataks Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul nõukogus toimuv menetlus peatatakse. Pärast arutelu ja konsensuse korral saadab Euroopa Ülemkogu nelja kuu jooksul pärast asjaomase menetluse peatamist eelnõu tagasi nõukogule vastuvõtmiseks.

Kui puudub kokkulepe, kuid vähemalt üheksa liikmesriiki soovib asjaomase meetmete eelnõu alusel sisse seada tõhustatud koostöö, teavitavad liikmesriigid sellest Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni sama tähtaja jooksul. Sellisel juhul loetakse Euroopa Liidu lepingu artikli 20 lõikes 2 ja käesoleva lepingu artikli 329 lõikes 1 osutatud luba tõhustatud koostöö alustamiseks antuks ning kohaldatakse tõhustatud koostöö sätteid.

Teises ja kolmandas lõigus sätestatud erimenetlust ei kohaldata õigusaktide suhtes, mis moodustavad Schengeni *acquis'* edasiarenduse.

Artikkel 88

(endine EL lepingu artikkel 30)

1. Europoli ülesanne on toetada ja tõhustada liikmesriikide politseiasutuste ja teiste õiguskaitseorganite tegevust ning nende vastastikust koostööd kahte või enam liikmesriiki puudutava raske kuritegevuse, terrorismi ning liidu poliitikaga hõlmatud ühist huvi kahjustavate kuritegevuse vormide ennetamisel ja nende vastu võitlemisel.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu määravad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil kindlaks Europoli struktuuri, toimimismehhanismid, tegevusvaldkonna ja ülesanded. Asjaomaste ülesannete hulka võivad kuuluda:

- a) liikmesriikide asutustelt, kolmandatelt riikidelt või organitelt saadud andmete kogumine, säilitamine, töötlemine, analüüs ja vahetus;
- b) liikmesriikide pädevate asutuste poolt ühiselt või ühiste uurimisrühmade poolt ettevõetud uurimistoimingute ja operatiivtegevuse koordineerimine, korraldamine ja teostamine, vajaduse korral koostöös Eurojustiga.

Asjaomaste määrustega määratakse kindlaks ka see, kuidas kontrollib Euroopa Parlament koostöös riikide parlamentidega Europoli tegevust.

3. Europoli mis tahes operatiivtegevust tuleb korraldada koostöös selle liikmesriigi asutustega, kelle territooriumil nimetatud tegevus toimub, ning nende nõusolekul. Sunnimeetmete rakendamise volitused on üksnes riigi pädevatel asutustel.

Artikkel 89

(endine EL lepingu artikkel 32)

Nõukogu sätestab seadusandliku erimenetluse kohaselt tingimused ja piirangud, mida järgides võivad liikmesriikide pädevad asutused, millele viidatakse artiklites 82 ja 87, tegutseda teise liikmesriigi territooriumil koostöös selle liikmesriigi pädevate asutustega ja nende nõusolekul. Nõukogu teeb ühehääle otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

VI JAOTIS TRANSPORT

Artikkel 90

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 70)

Käesolevas jaotises käsitletud küsimustes taotletakse aluslepingute eesmärke ühist transpordipoliitikat rakendades.

Artikkel 91

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 71)

1. Euroopa Parlament ja nõukogu, toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega, kehtestavad transpordi iseärasusi arvesse võttes artikli 90 rakendamiseks:

- a) ühised eeskirjad, mida kohaldatakse liikmesriigi territooriumile või sealt välja kulgeva rahvusvahelise transpordi suhtes, samuti läbi ühe või mitme liikmesriigi territooriumi kulgeva rahvusvahelise transpordi suhtes;
- b) tingimused, mille kohaselt võivad liikmesriigis transporditeenuseid osutada mitteresidentidest vedajad;
- c) meetmed transpordi ohutuse tõhustamiseks;
- d) kõik muud asjakohased sätted.

2. Lõikes 1 osutatud meetmete vastuvõtmisel võetakse arvesse juhtumeid, mil nende kohaldamine võiks tõsiselt kahjustada teatud piirkondade elatustaset ja tööhõivet, samuti transpordiobjektide haldamist.

Artikkel 92

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 72)

Kuni artikli 91 lõikes 1 osutatud sätete kehtestamiseni ei või ükski liikmesriik ilma nõukogu poolt ühehäälselt vastuvõetud meetmeta, millega nähakse ette erandi tegemine, muuta 1. jaanuaril 1958 või ühinevate riikide puhul nende ühinemise kuupäeval seda valdkonda reguleerivaid sätteid teiste liikmesriikide vedajate suhtes ei otsese ega kaudse mõju poolest ebasoodsamaks kui kõnealuse riigi vedajate suhtes.

Artikkel 93

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 73)

Toetused ei ole vastuolus aluslepingutega, kui need vastavad transpordi koordineerimise vajadusele või kujutavad endast avalike teenuste hulka kuuluvate teatud kohustuste täitmise kulude katmist.

Artikkel 94

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 74)

Iga aluslepingute kohaselt veotariifide ja -tingimuste suhtes võetav meede peab arvesse võtma vedajate majanduslikku olukorda.

Artikkel 95

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 75)

1. Liidu piires toimuva transpordi puhul keelatakse diskrimineerimine, mis seisneb selles, et vedajad kehtestavad veetavate kaupade päritolu- või sihtriigi alusel erinevad veohinnad või erinevad veotingimused ühtede ja samade kaupade transportimisel ühtedel ja samadel ühendusteedel.

2. Lõikes 1 sätestatu ei takista Euroopa Parlament ja nõukogu vastu võtmast muid meetmeid artikli 91 lõike 1 alusel.

3. Nõukogu kehtestab komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega eeskirjad lõike 1 sätete rakendamiseks.

Eelkõige võib nõukogu kehtestada sätteid, mis on vajalikud, et võimaldada liidu institutsioonidel tagada lõikes 1 esitatud eeskirja täitmine ning kindlustada, et kasutajad saaksid sellest täiel määral kasu.

4. Omal algatusel või liikmesriigi taotluse põhjal uurib komisjon lõike 1 reguleerimisalasse kuuluvaid diskrimineerimisjuhtumeid ja võtab pärast iga asjassepuutuva liikmesriigiga konsulteerimist vastu vajalikud otsused eeskirjade kohaselt, mis on kehtestatud vastavalt lõike 3 sätetele.

Artikkel 96

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 76)

1. Liidu piires osutatavatele transporditeenustele liikmesriigi kehtestatud hinnad ja tingimused, mis sisaldavad toetus- või kaitselementi ühe või mitme ettevõtja või tootmisharu huvides, keelatakse, välja arvatud juhul, kui komisjon on andnud selleks loa.

2. Omal algatusel või liikmesriigi avalduse põhjal vaatab komisjon läbi lõikes 1 märgitud hinnad ja tingimused, võttes eriti arvesse ühelt poolt sobiva regionaalse majanduspoliitika nõudeid, vähearenenud piirkondade vajadusi ja poliitilistest asjaoludest tugevasti mõjutatud piirkondade probleeme ning teiselt poolt selliste tariifide ja tingimuste mõju eri transpordiliikide omavahelisele konkurentsile.

Pärast konsulteerimist iga asjassepuutuva liikmesriigiga võtab komisjon vastu vajalikud otsused.

3. Lõikes 1 sätestatud keeld ei kehti konkurentsitariifide suhtes.

Artikkel 97

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 77)

Maksud või lõivud, mida vedaja võtab piiriületamise eest lisaks veohindadele, ei tohi ületada mõistlikku taset, kui on võetud arvesse piiriületamisega tegelikult seotud kulud.

Liikmesriigid püüavad neid kulusid järk-järgult vähendada.

Komisjon võib anda liikmesriikidele soovitusi käesoleva artikli kohaldamiseks.

Artikkel 98

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 78)

Käesoleva jaotise sätted ei takista rakendamast meetmeid, mida Saksamaa Liitvabariigis kasutatakse niipalju, kui need meetmed on vajalikud, et kompenseerida Saksamaa jagamisest põhjustatud majanduslikku halvemust sellest jagamisest mõjutatud liitvabariigi mõne piirkonna majanduses. Viis aastat pärast Lissaboni lepingu jõustumist võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta otsuse käesoleva artikli kehtetuks tunnistamise kohta.

Artikkel 99

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 79)

Komisjoni juurde luuakse nõuandekomitee, mis koosneb liikmesriikide valitsuste nimetatud ekspertidest. Pidades seda soovitavaks, konsulteerib komisjon komiteega transpordiküsimustes.

Artikkel 100

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 80)

1. Käesoleva jaotise sätted kehtivad raudtee-, maantee- ja siseveetranspordi suhtes.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada kohased sätted mere- ja lennutranspordi kohta. Nad teevad otsuse pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning regioonide komiteega.

VII JAOTIS

KONKURENTSI, MAKSUSTAMISE JA ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMISE ÜLDEESKIRJAD

1. PEATÜKK

KONKURENTSIEESKIRJAD

1. JAGU

ETTEVÕTJATE SUHTES KOHALDATAVAD EESKIRJAD

Artikkel 101

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 81)

1. Siseturuga on kokkuseobimatud ja keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturu piires, iseäranis need kokkulepped, otsused ja tegevus, millega:

- a) otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused;
- b) piiratakse või kontrollitakse tootmist, turge, tehnilist arengut või investeeringuid;
- c) jagatakse turge või tarneallikaid;
- d) rakendatakse võrdväärsete tehingute puhul erinevaid tingimusi, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- e) seatakse lepingu sõlmimise eeltingimuseks teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud sellise lepingu objektiga.

2. Kõik käesoleva artikli põhjal keelatud kokkulepped või otsused on algusest peale tühised.

3. Lõike 1 sätted võib kuulutada kohaldamatuks:

- ettevõtjatevaheliste kokkulepete või kokkuleppeliikide suhtes;
- ettevõtjate ühenduste otsuste või otsuseliikide suhtes;

— kooskõlastatud tegevuse või kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes,

mis aitavad parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, võimaldades samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa, ilma et

- a) kehtestaks asjassepuutuvatele ettevõtjatele piiranguid, mis ei ole nimetatud eesmärkide saavutamiseks hädavajalikud;
- b) annaks sellistele ettevõtjatele võimalust kõrvaldada konkurentsi kõnesolevate toodete olulise osa suhtes.

Artikkel 102

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 82)

Siseturus või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt on keelatud kui siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Sellised kuritarvitused võivad seisneda iseäranis:

- a) ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises;
- b) toodangu, turgude või tehnilise arengu piiramises tarbijate kahjuks;
- c) erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- d) selles, et lepingu sõlmimise eeltingimuseks seatakse teise poole nõusolek võtta endale lisakohustus, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud lepingu objektiga.

Artikkel 103

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 83)

1. Kõik artiklites 101 ja 102 esitatud põhimõtete kohaldamiseks vajalikud määrused või direktiivid kehtestab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

2. Lõikes 1 märgitud määruste või direktiivide eesmärk on eelkõige:

- a) tagada kinnipidamine artikli 101 lõikes 1 ja artiklis 102 sätestatud keeldudest, kehtestades selleks sätted trahvide rakendamiseks;

- b) kehtestada üksikasjalikud eeskirjad artikli 101 lõike 3 kohaldamiseks, võttes arvesse ühelt poolt vajadust tagada tõhus järelevalve ning teiselt poolt vajadust lihtsustada halduskontrolli niipalju kui võimalik;
- c) määratleda vajaduse korral artiklite 101 ja 102 sätete ulatus eri majandusharudes;
- d) määratleda komisjoni ja Euroopa Liidu Kohtu funktsioonid käesoleva lõike sätete kohaldamisel;
- e) määrata kindlaks suhted siseriiklike seaduste ja nii käesoleva jao kui ka käesoleva artikli alusel vastuvõetud sätete vahel.

Artikkel 104

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 84)

Kuni artikli 103 alusel vastuvõetud sätete jõustumiseni otsustavad liikmesriikide ametiasutused kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse lubatavuse ning siseturus turgu valitseva seisundi kuritarvitamise üle oma riigi õigusaktidest ning artikli 101, eelkõige selle lõike 3, ja artikli 102 sätetest lähtudes.

Artikkel 105

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 85)

1. Ilma et see mõjutaks artikli 104 kohaldamist, kindlustab komisjon artiklites 101 ja 102 esitatud põhimõtete rakendamise. Liikmesriigi avalduse põhjal või omal algatusel ning koostöös teda abistavate liikmesriikide pädevate asutustega uurib komisjon juhtumeid, mil kahtlustatakse nimetatud põhimõtete rikkumist. Kui komisjon leiab, et põhimõtteid on rikutud, paneb ta ette kohased meetmed rikkumise lõpetamiseks.

2. Kui rikkumist ei lõpetata, sedastab komisjon kõnealuste põhimõtete rikkumise oma põhjendatud otsuses. Komisjon võib otsuse avaldada ja volitada liikmesriike võtma olukorra parandamiseks vajalikke meetmeid, mille tingimused ja üksikasjad määrab komisjon.

3. Komisjon võib võtta vastu määrusi, mis on seotud kokkulepete liikidega, mille suhtes nõukogu on vastu võtnud määruse või direktiivi vastavalt artikli 103 lõike 2 punktile b.

Artikkel 106

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 86)

1. Riigi osalusega äriühingute ja nende ettevõtjate puhul, kellele liikmesriigid annavad eri- või ainuõigused, ei jõusta ega säilita liikmesriigid mingeid meetmeid, mis on vastuolus aluslepingute eeskirjadega, eelkõige nendega, mis on sätestatud artiklis 18 ja artiklites 101–109.

2. Ettevõtjad, kellele on antud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine või kes on fiskaalmonopolid, alluvad aluslepingute eeskirjadele, eriti konkurentsieeskirjadele niivõrd, kui võrd nimetatud eeskirjade kohaldamine juriidiliselt ega faktiliselt ei takista nendele määratud eriülesannete täitmist. Kaubanduse arengut ei tohi mõjutada määral, mis oleks vastuolus liidu huvidega.

3. Komisjon tagab käesoleva artikli sätete kohaldamise ja vajaduse korral adresseerib liikmesriikidele asjakohased direktiivid või otsused.

2. JAGU

RIIGIABI

Artikkel 107

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 87)

1. Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressursidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kui võrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

2. Siseturuga sobib kokku:

- a) üksiktarbijatele antav sotsiaalabi, kui sellist abi antakse ilma asjassepuutuvate toodete päritolul põhineva diskrimineerimiseta;
- b) loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi;
- c) Saksamaa jagamisest kahjustatud Saksamaa Liitvabariigi teatud piirkondade majandusele antav abi määral, mis on vajalik nimetatud jagamisest põhjustatud majandusliku halvemuse korvamiseks. Viis aastat pärast Lissaboni lepingu jõustumist võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta otsuse käesoleva punkti kehtetuks tunnistamise kohta.

3. Siseturuga kokkusobivaks võib pidada:

- a) abi majandusarengu edendamiseks niisugustes piirkondades, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus, ja artiklis 349 osutatud piirkondades, arvestades nende struktuurilist, majanduslikku ja sotsiaalset olukorda;
- b) abi üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimiseks või mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks;

- c) abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega;
- d) abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks, kui niisugune abi ei kahjusta kaubandustingimusi ja konkurentsi liidus määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega;
- e) muud liiki abi, mida komisjoni ettepaneku põhjal võib kindlaks määrata nõukogu.

Artikkel 108

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 88)

1. Koostöös liikmesriikidega kontrollib komisjon pidevalt kõiki neis riikides olemasolevaid abisüsteeme. Ta paneb liikmesriikidele ette sobivaid meetmeid, mis on vajalikud siseturu järkjärguliseks arenguks või toimimiseks.

2. Kui komisjon leiab pärast asjassepuutuvatelt isikutelt selgituste küsimist, et riigi poolt või riigi ressurssidest antav abi ei sobi siseturuga kokku artikli 107 järgi või et sellist abi kasutatakse valel eesmärgil, siis otsustab komisjon, et asjassepuutuv riik peab säärase abi lõpetama või muutma seda komisjoni määratud tähtaja jooksul.

Kui asjassepuutuv riik ei täida ettenähtud tähtaja jooksul komisjoni otsust, võib komisjon või mõni teine huvitatud riik erandina artiklite 258 ja 259 sätetest anda asja otse Euroopa Liidu Kohtusse.

Liikmesriigi avalduse põhjal võib nõukogu ühehäälselt otsustada, et abi, mida see riik annab või kavatses anda, tuleb erandina artikli 107 sätetest või artiklis 109 sätestatud eeskirjadest pidada siseturuga kokkusobivaks, kui sellist otsust õigustavad erandlikud asjaolud. Kui komisjon on kõnesoleva abi küsimuses juba algatanud käesoleva lõike esimeses lõigus ettenähtud menetluse, siis tõsiasi, et asjassepuutuv riik on esitanud nõukogule avalduse, peatab nimetatud menetluse selle ajani, kuni nõukogu on oma seisukoha teatavaks teinud.

Kui nõukogu ei ole kolme kuu jooksul alates nimetatud avalduse esitamisest oma seisukohta teatanud, teeb asja kohta oma otsuse komisjon.

3. Komisjoni informeeritakse kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse. Kui komisjon arvab, et mingi selline plaan ei sobi siseturuga kokku artikli 107 järgi, algatab ta viivitamata lõikes 2 ettenähtud menetluse. Asjassepuutuv liikmesriik ei tohi rakendada kavatsatud meetmeid enne, kui nimetatud menetluse järgi on tehtud lõplik otsus.

4. Komisjon võib võtta vastu määrusi seoses riigiabi liikidega, mille kohta nõukogu on vastavalt artiklile 109 kindlaks määranud, et need võib käesoleva artikli lõikes 3 ettenähtud teavitamiskohustusest vabastada.

Artikkel 109

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 89)

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga anda asjakohaseid määrusi artiklite 107 ja 108 kohaldamiseks, eelkõige võib ta määrata need tingimused, mille puhul kehtib artikli 108 lõige 3, ja sellest menetlusest vabastatud abi liigid.

2. PEATÜKK MAKSUSÄTTED

Artikkel 110

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 90)

Ükski liikmesriik ei kehtesta teiste liikmesriikide toodetele mingeid otseseid ega kaudseid riigimakse, mis on suuremad samasugustele kodumaistele toodetele kehtestatud otsesest või kaudsetest maksudest.

Liitigi ei kehtesta ükski liikmesriik teiste liikmesriikide toodetele selliseid riigimakse, mis võimaldaksid teiste toodete kaudset kaitset.

Artikkel 111

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 91)

Toodete eksportimisel mingi liikmesriigi territooriumile ei tohi riigimaksude tagasimaksed ületada nende kehtestatud otseseid või kaudseid riigimakse.

Artikkel 112

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 92)

Peale käibemaksu, aktsiisi ja teiste kaudsete maksude ei või muude maksude puhul anda maksuvabastust ega teha tagasimakseid ekspordi puhul teistesse liikmesriikidesse, samuti ei või kehtestada tasakaalustusmaksu impordile teistest liikmesriikidest, kui nõukogu ei ole kavandatavaid meetmeid eelnevalt komisjoni ettepaneku põhjal piiratud ajaks heaks kiitnud.

Artikkel 113

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 93)

Pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega võtab nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt vastu sätted käibemaksu, aktsiisi ja teisi kaudseid makse käsitlevate õigusaktide ühtlustamiseks sel määral, mis on vajalik siseturu rajamise ja toimimise tagamiseks ja konkurentsi moonutamise vältimiseks.

3. PEATÜKK

ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMINE

Artikkel 114

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 95)

1. Kui aluslepingutes ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse artiklis 26 seatud eesmärkide saavutamiseks järgmisi sätteid. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmed, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine.

2. Lõiget 1 ei kohaldata maksusätete, isikute vaba liikumist käsitlevate sätete ega nende sätete suhtes, mis käsitlevad töötajate õigusi ja huvisid.

3. Lõikes 1 ettenähtud tervishoidu, ohutust, keskkonnakaitset ja tarbijakaitset käsitlevates ettepanekutes võtab komisjon aluseks kaitstuse kõrge taseme, eriti võttes arvesse kõiki uusi teaduslikel faktidel põhinevaid suundumusi. Oma vastavate volituste piires püüavad ka Euroopa Parlament ja nõukogu saavutada sama eesmärgi.

4. Kui pärast seda, kui Euroopa Parlament ja nõukogu või nõukogu või komisjon on ühtlustamismeetme vastu võtnud, peab liikmesriik artiklis 36 märgitud oluliste vajaduste tõttu või seoses keskkonna või töökeskkonna kaitsega vajalikuks säilitada siseriiklikke norme, teatab ta nendest normidest ja nende säilitamise põhjustest komisjonile.

5. Lisaks sellele ja ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, kui pärast seda, kui Euroopa Parlament ja nõukogu või nõukogu või komisjon on ühtlustamismeetme vastu võtnud, peab liikmesriik vajalikuks ühtlustamismeetme võtmise järel ainuomaselt selles liikmesriigis ilmneva probleemi tõttu kehtestada keskkonna ja töökeskkonna kaitsega seotud uutel teaduslikel tõenditel põhinevaid siseriiklikke norme, teatab ta kavandatavatest normidest ja nende kehtestamise põhjustest komisjonile.

6. Komisjon kinnitab kõnealused siseriiklikud normid või lükkab need tagasi kuue kuu jooksul pärast lõigetes 4 ja 5 osutatud teatamist, olles eelnevalt kindlaks teinud, kas need on või ei ole suvalise diskrimineerimise vahendid või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piirangud, ja kas need kujutavad või ei kujuta endast takistust siseturu toimimisele.

Kui komisjon selles ajavahemikus otsust ei tee, loetakse lõigetes 4 ja 5 osutatud siseriiklikud normid kinnitatuks.

Kui seda õigustab küsimuse keerukus ja kui puudub oht inimeste tervisele, võib komisjon asjaomasele liikmesriigile teatada, et käesolevas lõikes osutatud ajavahemikku võidakse pikendada veel kuni kuus kuud.

7. Kui liikmesriik on vastavalt lõikele 6 volitatud säilitama või kehtestama siseriiklikke norme, mis erinevad ühtlustamismeetmest, uurib komisjon kohe, kas teha ettepanek selle meetme kohandamiseks.

8. Kui liikmesriik tõstatab rahvatervisega seotud konkreetse küsimuse valdkonnas, kus varem on võetud ühtlustusmeetmeid, juhib ta sellele komisjoni tähelepanu, kes siis viivitamata uurib, kas teha nõukogule ettepanek sobivate meetmete kohta.

9. Erandina artiklites 258 ja 259 osutatud menetlusest võib komisjon või liikmesriik anda asja otse Euroopa Liidu Kohtusse, kui ta arvab, et mõni teine liikmesriik kasutab käesolevas artiklis ettenähtud volitusi vääriti.

10. Asjakohastel juhtudel on eespool märgitud ühtlustamismeetmetes kaitseklausel, mis volitab liikmesriike ühel või mitmel artiklis 36 osutatud majandusvälisel põhjusel võtma liidu kontrollimenetlusele alluvaid ajutisi meetmeid.

Artikkel 115

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 94)

Ilma et see piiraks artikli 104 kohaldamist, annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega ühehäälselt direktiive liikmesriikide niisuguste õigus- ja haldusnormide ühtlustamiseks, mis otseselt mõjutavad siseturu rajamist või toimimist.

Artikkel 116

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 96)

Kui komisjon leiab, et liikmesriikide õigus- või haldusnormide erinevus kahjustab konkurentsitingimusi siseturus ja et sellest tulenev kahjustus tuleb kõrvaldada, konsulteerib ta asjassepuutuvate liikmesriikidega.

Kui sellise konsultatsiooni tulemusena ei jõuta kokkuleppele kõnesoleva kahjustuse kõrvaldamise üle, annavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vajalikud direktiivid. Võidakse vastu võtta ka muid asutamislepingutes ettenähtud asjakohaseid meetmeid.

Artikkel 117

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 97)

1. Kui on alust eeldada, et õigus- või haldusnormi vastuvõtmine või muutmine võib põhjustada artiklis 106 märgitud kahjustusi, konsulteerib normi vastu võtta kavatsev liikmesriik komisjoniga. Olles konsulteerinud liikmesriikidega, soovib komisjon asjassepuutuvatele riikidele kõnesoleva kahjustuse vältimiseks kohaseid meetmeid.

2. Kui mingi liikmesriik, soovides kehtestada või muuta oma norme, ei täida temale adresseeritud komisjoni soovitusi, ei pea teised liikmesriigid artiklist 116 lähtudes oma norme sellise kahjustuse kõrvaldamiseks muutma. Kui komisjoni soovitus eiranud liikmesriik põhjustab kahjustuse ainult endale, siis artikli 116 sätteid ei kohaldata.

Artikkel 118

Siseturu rajamise või selle toimimise raames sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed selleks, et luua Euroopa intellektuaalomandi õigused, mis tagaksid intellektuaalomandi õiguste ühetaolise kaitse kogu liidus, ning kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loa andmise, koordineerimise ja järelevalve korra.

Nõukogu kehtestab seadusandliku erimenetluse kohaselt määruste abil Euroopa intellektuaalomandi õigustega seotud keelenõuded. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

VIII JAOTIS

MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA

Artikkel 119

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 4)

1. Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 seatud eesmärkide saavutamiseks hõlmab liikmesriikide ja liidu tegevus aluslepingute kohaselt niisuguse majanduspoliitika kasutuselevõttu, mis rajaneb liikmesriikide majanduspoliitika tihedal koordineerimisel, siseturul ja ühiseesmärkide kindlaksmääramisel ning mida korraldatakse kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

2. Rööbiti eespool märgituga ning aluslepingute kohaselt ja vastavalt neis esitatud menetlustele hõlmab see tegevus ühisraha, mille nimetus on euro, ning ühtse rahapoliitika ja vahetuskursipoliitika määramist ja teostamist; mõlema poliitika esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus ning nimetatud eesmärki kahjustamata toetada liidu üldist majanduspoliitikat kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

3. See liikmesriikide ja liidu tegevus tähendab kinnipidamist järgmistest juhtpõhimõtetest: stabiilsed hinnad, riigi rahanduse ja majanduse usaldusväärsus ning tasakaalustatud maksebilanss.

1. PEATÜKK MAJANDUSPOLIITIKA

Artikkel 120

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 98)

Liikmesriigid teostavad oma majanduspoliitikat nii, et aidata kaasa liidu eesmärkide saavutamisele, nagu need on määratletud Euroopa Liidu lepingu artiklis 3, ning pidades silmas artikli 121 lõikes 2 märgitud üldsuuniseid. Liikmesriigid ja liit tegutsevad kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressurside efektiivset jaotumist ning järgides artiklis 119 esitatud põhimõtteid.

Artikkel 121

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 99)

1. Liikmesriigid käsitlevad oma majanduspoliitikat kui ühise huvi küsimust ning kooskõlastavad selle nõukogus vastavalt artikli 120 sätetele.

2. Komisjoni soovitusel põhjal otsust tehes sõnastab nõukogu liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste eelnõu ning esitab Euroopa Ülemkogule aruande.

Nõukogu aruandest lähtudes arutab Euroopa Ülemkogu järeltust liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste kohta.

Selle järeltuse alusel võtab nõukogu vastu soovitusel, milles esitatakse nimetatud üldsuunised. Nõukogu informeerib oma soovitusel Euroopa Parlamenti.

3. Et tagada liikmesriikide majanduspoliitika tihedam kooskõlastamine ning majandusliku suutlikkuse püsiv vastastikune lähenemine, jälgib nõukogu komisjoni esitatud aruannete põhjal iga liikmesriigi ja liidu majandusarengut ning nende majanduspoliitika ühtivust lõikes 2 nimetatud üldsuunistega ning annab korrapäraselt üldhinnanguid.

Sellise mitmepoolse järelevalve tagamiseks saadavad liikmesriigid komisjonile informatsiooni oma majanduspoliitika valdkonnas võetud tähtsate meetmete kohta ning muud vajalikku informatsiooni.

4. Kui lõikes 3 sätestatud menetluse kohaselt tehakse kindlaks, et liikmesriigi majanduspoliitika ei vasta lõikes 2 märgitud üldsuunistele või et see võib ohustada majandus- ja rahaliidu nõuetekohast toimimist, võib komisjon teha asjassepuutuvale liikmesriigile hoiatuse. Nõukogu võib komisjoni soovitusel põhjal anda asjassepuutuvale liikmesriigile vajalikud soovitused. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal otsustada oma soovitused avaldada.

Käesoleva lõike reguleerimisalas teeb nõukogu otsuse, arvesse võtmata asjaomast liikmesriiki esindava nõukogu liikme häält.

Ülejäänud nõukogu liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

5. Nõukogu eesistuja ja komisjon esitavad Euroopa Parlamendile aruande mitmepoolse järelevalve tulemuste kohta. Kui nõukogu on oma soovitused avaldanud, võidakse nõukogu eesistuja kutsuda Euroopa Parlamendi pädeva komitee ette.

6. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt võtta määruste abil vastu üksikasjaliku eeskirja lõigetes 3 ja 4 märgitud mitmepoolse järelevalve menetluse kohta.

Artikkel 122

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 100)

1. Ilma et see piiraks muude aluslepingutes sätestatud menetluste kohaldamist, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja liikmesriikide vahelises solidaarsuse vaimus kehtestada majanduslikule olukorrale vastavad meetmed, eriti kui tekib tõsiseid raskusi teatud toodetega varustamisel, eelkõige energia valdkonnas.

2. Kui mõni liikmesriik on raskustes või kui tal on tõsine oht sattuda suurtesse raskustesse, mida põhjustavad loodusõnnetused või temast olenematus erandlikud juhtumid, võib nõukogu teatud tingimustel komisjoni ettepaneku põhjal anda asjaomasele liikmesriigile liidu finantsabi. Nõukogu eesistuja teatab tehtud otsusest Euroopa Parlamendile.

Artikkel 123

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 101)

1. Keelatud on Euroopa Keskpanga või liikmesriikide keskpankade (edaspidi „riikide keskpangad“) arvelduslaenuid või mingit muud tüüpi laenuvõimalused liidu institutsioonidele, organitele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele, samuti on keelatud Euroopa Keskpangal või riikide keskpankadel osta neilt otse võlakohustusi.

2. Lõiget 1 ei kohaldata avaliku sektori krediidasutuste suhtes, mida riikide keskpangad ja Euroopa Keskpank kohtlevad keskpangapoolse reservidega varustamise seisukohalt võrdsetel alustel erakrediidasutustega.

Artikkel 124

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 102)

Kõik liidu institutsioonidele, organitele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele rahaasutustes eesõigusi andvad meetmed on keelatud, kui need ei põhine usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel.

Artikkel 125

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 103)

1. Liit ei kanna vastutust ega võta enda peale liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelöeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist konkreetse projekti ühiseks teostamiseks. Liikmesriik ei kanna vastutust ega võta enda peale teiste liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelöeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist konkreetse projekti ühiseks teostamiseks.

2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga täpsustada vajaduse korral määratlused artiklites 123 ja 124 ning käesolevas artiklis sätestatud keelu kohaldamiseks.

Artikkel 126

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 104)

1. Liikmesriigid hoiduvad ülemäärasest riigieelarve puudujäägist.

2. Komisjon jälgib liikmesriikide eelarveseisundit ja riigivõla kujunemist, selleks et välja selgitada tõsised vead. Eelkõige kontrollib ta eelarvedistsipliini täitmist, võttes aluseks kaks kriteeriumi:

- a) kas kavandatud või tegeliku eelarvepuudujäägi suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui:
  - see suhe on oluliselt ja pidevalt langenud ning jõudnud kontrollväärtuse lähedasele tasemele;
  - või kontrollväärtuse ületamine on ainult erandlik ja ajutine ning suhe on kontrollväärtuse lähedane;
- b) kas riigivõla suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui see suhe väheneb piisavalt ning läheneb kontrollväärtusele rahuldava kiirusega.

Kontrollväärtused on esitatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse protokollis, mis on lisatud aluslepingutele.

3. Kui liikmesriik ei vasta ühele või kummalegi kriteeriumile, koostab komisjon ettekande. Komisjon võtab ettekandes arvesse ka seda, kas eelarvepuudujääk ületab riigi investeerimiskulutused, samuti kõiki muid asjassepuutuvaid tegureid, kaasa arvatud liikmesriigi keskmise pikkusega perioodi majandus- ja eelarveseisund.

Komisjon võib koostada ettekande ka juhul, kui ta kriteeriumitingimuste täitmisest hoolimata on seisukohal, et liikmesriigis on ülemäärase eelarvepuudujäägi tekkimise oht.

4. Majandus- ja rahanduskomitee sõnastab komisjoni ettekande kohta arvamuse.

5. Kui komisjon on arvamusel, et liikmesriigis on või võib tekkida ülemäärane eelarvepuudujääk, esitab komisjon asjassepuutuvalle liikmesriigile oma arvamuse ja informeerib vastavalt ka nõukogu.

6. Olles kaalunud kõiki asjassepuutuva liikmesriigi võimalikke märkusi ja pärast üldhinnangut otsustab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal, kas ülemäärane eelarvepuudujääk eksisteerib.

7. Kui nõukogu otsustab kooskõlas lõikega 6, et ülemäärane eelarvepuudujääk eksisteerib, esitab ta komisjoni soovitusel põhjendamatult viivitamata asjassepuutuvalle liikmesriigile soovitud niisuguse olukorra lõpetamiseks määratud tähtaja jooksul. Kui lõikest 8 ei tulene teisiti, siis niisuguseid soovitusi ei avalikustata.

8. Kui nõukogu teeb kindlaks, et kehtestatud tähtaja jooksul ei ole tema soovitudele reageeritud tõhusate meetmetega, võib ta oma soovitud avalikustada.

9. Kui liikmesriik jätkuvalt ei rakenda nõukogu soovitusi, võib nõukogu otsustada liikmesriigile teatada, et tal tuleb ettenähtud tähtaja piires võtta eelarvepuudujäägi vähendamiseks meetmeid, mida nõukogu peab olukorra parandamiseks vajalikuks.

Niisugusel juhul võib nõukogu nõuda, et asjassepuutuv liikmesriik esitaks konkreetse ajakava kohaselt aruandeid, selleks et ta saaks jälgida selle liikmesriigi kohanemise pingutusi.

10. Artiklitega 258 ja 259 ettenähtud hagemisõigust ei või kasutada käesoleva artikli lõigete 1–9 raames.

11. Niikaua kui liikmesriik ei ole asunud täitma lõike 9 kohaselt vastuvõetud otsust, võib nõukogu otsustada kohaldada või vajaduse korral karmistada üht järgmistest meetmetest:

- taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik avaldaks enne võlakirjade ja väärtpaberite emissiooni lisainformatsiooni, mille sisu määrab kindlaks nõukogu;
- taotleda, et Euroopa Investeerimispank vaataks läbi oma laenupoliitika asjassepuutuva riigi suhtes;
- taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik annaks sobiva suurusega intressivaba tagatise liidule, kuni ülemäärane eelarvepuudujääk on nõukogu arvates korrigeeritud;
- määrata vajaliku suurusega trahve.

Nõukogu eesistuja informeerib vastuvõetud otsustest Euroopa Parlamenti.

12. Nõukogu tunnistab mõned või kõik oma lõigete 6–9 ja 11 alusel vastuvõetud otsused või soovitused kehtetuks sedavõrd, kui võrd ülemäärane eelarvepuudujääk asjassepuutuvas liikmesriigis on nõukogu arvates korrigeeritud. Kui nõukogu on soovitused eelnevalt avalikustanud, teeb ta niipea, kui lõike 8 kohaselt vastuvõetud otsus on tunnistatud kehtetuks, avalduse, et asjassepuutuvas liikmesriigis ei ole enam ülemäärast eelarvepuudujääki.

13. Lõigetes 8, 9, 11 ja 12 osutatud otsused teeb või soovitused annab nõukogu komisjoni soovitusel põhjal.

Lõigetes 6–9, 11 ja 12 osutatud meetmete vastuvõtmisel teeb nõukogu otsuse, jättes arvesse võtmata asjassepuutuvat liikmesriiki esindava nõukogu liikme hääle.

Ülejäänud nõukogu liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

14. Käesolevas artiklis kirjeldatud menetluse kohaldamist käsitlevad täiendavad sätted on esitatud aluslepingutele lisatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse protokollis.

Tehes otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpannaga, võtab nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt vastu asjakohased sätted, millega nimetatud protokoll seejärel asendatakse.

Nõukogu kehtestab komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga üksikasjaliku eeskirja ja määratlused nimetatud protokollis sätete kohaldamiseks, arvestades käesoleva lõike teisi sätteid.

2. PEATÜKK RAHAPOLIITIKA

Artikkel 127

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 105)

1. Euroopa Keskpannade Süsteemi (edaspidi „EKPS“) esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks eesmärki säilitada hindade stabiilsus, toetab EKPS liidu üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata liidu eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 3. EKPS toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside efektiivset jaotumist ning järgides artiklis 119 esitatud põhimõtteid.

2. EKPS põhiülesanded on:

- määratleda liidu rahapoliitika ja rakendada seda;
- sooritada välisvaluutahinguid vastavalt artikli 219 sätetele;
- hoida ja hallata liikmesriikide ametlikke välisvaluutareserve;
- edendada maksesüsteemide tõrgeteta toimimist.

3. Lõike 2 kolmas taane ei piira liikmesriikide valitsuste õigust hoida ja hallata välisvaluuta jooksvaid saldosid.

4. Euroopa Keskpannaga tuleb konsulteerida:

- iga tema pädevusse kuuluva liidu õigusakti eelnõu puhul;
- riikide ametiasutustel iga Euroopa Keskpannaga pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu puhul, kuid nendes piirides ja tingimustel, mis nõukogu vastavalt artikli 129 lõikes 4 sätestatud menetlusele kindlaks määrab.

Euroopa Keskpank võib tema pädevusse kuuluvates küsimustes esitada arvamusi vastavatele liidu institutsioonidele, organitele või asutustele ning riikide ametiasutustele.

5. EKPS aitab kaasa krediidasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele.

6. Nõukogu võib seadusandliku erimenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpangaga anda Euroopa Keskpangale määruste abil ühehäälselt eriülesandeid, mis käsitlevad krediidasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvega seotud poliitikat.

Artikkel 128

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 106)

1. Euroopa Keskpangal on ainuõigus anda luba euro pangatähtede emissiooniks liidu piires. Pangatähti võivad emiteerida Euroopa Keskpang ja riikide keskpangad. Euroopa Keskpanga ja riikide keskpangade emiteeritud pangatähed on liidus ainsad seadusliku maksevahendi staatusega pangatähed.

2. Liikmesriigid võivad emiteerida euro münte tingimusel, et Euroopa Keskpang on emissiooni mahu heaks kiitnud. Komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpangaga võib nõukogu võtta meetmeid kõigi ringluse lastavate müntide nominaalväärtuse ja tehniliste tunnuste ühtlustamiseks niivõrd, kuivõrd see on vajalik nende tõrgeteta ringluseks liidu piires.

Artikkel 129

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 107)

1. EKPSi juhivad Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid, milleks on nõukogu ja juhatus.

2. Euroopa Keskpangade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) on esitatud aluslepingutele lisatud protokollis.

3. EKPS ja EKP põhikirja artikleid 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, artikli 33.1 punkti a ja artiklit 36 võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt muuta. Nad teevad otsuse kas Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga või komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.

4. Komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja Euroopa Keskpangaga või Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga võtab nõukogu vastu sätteid, mis on märgitud EKPS ja EKP põhikirja artiklites 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3.

Artikkel 130

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 108)

Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud aluslepingutega ja EKPS ja EKP põhikirjaga, ei taotle ega saa Euroopa Keskpank ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Liidu institutsioonid, organid või asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada Euroopa Keskpanga või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Artikkel 131

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 109)

Iga liikmesriik tagab, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingutega ning EKPS ja EKP põhikirjaga.

Artikkel 132

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 110)

1. EKPS-le antud ülesannete täitmiseks ja kooskõlas aluslepingute sätetega ning EKPS ja EKP põhikirjas esitatud tingimustega Euroopa Keskpank:

— annab määrusi niivõrd, kuivõrd see on vajalik ülesannete täitmiseks, mis on määratletud EKPS ja EKP põhikirja artikli 3.1 esimeses taandes, artiklites 19.1, 22 ja 25.2 ning juhtudel, mis esitatakse artikli 129 lõikes 4 märgitud nõukogu õigusaktides;

— võtab vastu otsuseid, mis on vajalikud EKPS-le aluslepingute ja EKPS ja EKP põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks;

— esitab soovitusi ja avaldab arvamusi.

2. Euroopa Keskpanga võib otsustada oma otsused, soovitusid ja arvamused avaldada.

3. Neis piirides ja tingimustel, mida nõukogu artikli 129 lõikes 4 sätestatud menetluse kohaselt kindlaks määrab, on Euroopa Keskpangal õigus määrata ettevõtjatele Euroopa Keskpanga määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest trahve.

Artikkel 133

Ilma et see piiraks Euroopa Keskpannga volitusi, kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vajalikud meetmed euro kasutamiseks ühisrahana. Kõnealused meetmed võetakse vastu pärast konsulteerimist Euroopa Keskpannaga.

3. PEATÜKK

INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

Artikkel 134

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 114)

1. Selleks et edendada liikmesriikide poliitika kooskõlastamist siseturu toimimiseks vajalikul määral, luuakse majandus- ja rahanduskomitee.

2. Majandus- ja rahanduskomitee ülesanded on järgmised:

- nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel esitada neile institutsioonidele arvamusi;
- jälgida liikmesriikide ning liidu majandus- ja rahandusolukorda ning esitada selle kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt aruandeid, eriti rahandussuhete kohta kolmandate riikide ja rahvusvaheliste institutsioonidega;
- ilma et see piiraks artikli 240 kohaldamist, aidata ette valmistada nõukogu tööd, millele on viidatud artiklites 66 ja 75, artikli 121 lõigetes 2, 3, 4 ja 6, artiklites 122, 124, 125, 126, artikli 127 lõikes 6, artikli 128 lõikes 2, artikli 129 lõigetes 3 ja 4, artiklis 138, artikli 140 lõigetes 2 ja 3, artiklis 143, artikli 144 lõigetes 2 ja 3 ja artiklis 219 ning täita muid nõuandvaid ja ettevalmistavaid ülesandeid, mis nõukogu talle on andnud;
- tutvuda vähemalt kord aastas kapitali liikumise ja maksete vabaduse olukorraga, mis tuleneb aluslepingute ja nõukogu võetud meetmete rakendamisest; see tutvumine hõlmab kõiki kapitali liikumise ja maksetega seotud meetmeid; komitee esitab komisjonile ja nõukogule tutvumise tulemuste kohta aruande.

Liikmesriigid, komisjon ja Euroopa Keskpank määravad igaüks kuni kaks komitee liiget.

3. Nõukogu kehtestab komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Keskpannaga ja käesolevas artiklis nimetatud komiteega üksikasjalikud sätted majandus- ja rahanduskomitee koosseisu kohta. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti niisugusest otsusest.

4. Lisaks lõikes 2 seatud ülesannetele jälgib komitee, kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud artiklis 139 märgitud erand, nende liikmesriikide rahaturu olukorda ja finantsolukorda ning üldist maksesüsteemi ning esitab selle kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt ettekandeid.

Artikkel 135

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 115)

Küsimustes, mida hõlmavad artikli 121 lõige 4, artikkel 126, välja arvatud lõige 14, artikkel 138, artikli 140 lõige 1, artikli 140 lõike 2 esimene lõik, artikli 140 lõige 3 ning artikkel 219, võib nõukogu või liikmesriik taotleda komisjoni soovitusi või ettepanekut, nagu vastaval juhul asjakohane. Komisjon vaatab taotluse läbi ja esitab viivitamata nõukogule oma järeldused.

4. PEATÜKK

ERISÄTTED LIIKMESRIIKIDE KOHTA, MILLE RAHAÜHIK ON EURO

Artikkel 136

1. Majandus- ja rahaliidu nõuetekohase toimimise tagamiseks ning kooskõlas aluslepingute asjakohaste sätetega võtab nõukogu liikmesriikide suhtes, mille rahaühik on euro, vastavalt artiklites 121 ja 126 osutatud menetluste seast sobivale menetlusele, välja arvatud artikli 126 lõikes 14 sätestatud menetlus, vastu meetmed, millega:

- a) tugevdatakse asjaomaste liikmesriikide eelarvedistsipliini koordineerimist ja järelevalvet;
- b) kehtestatakse asjaomaste liikmesriikide tarvis majanduspoliitilised suunised, tagades nende ühilduvuse kogu liidu suhtes vastuvõetud suunistega ja järelevalve nende täitmise üle.

2. Lõikes 1 sätestatud meetmete vastuvõtmisel hääletavad ainult neid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, mille rahaühik on euro.

Nimetatud liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

3. Liikmesriigid, mille rahaühik on euro, võivad luua stabiilsusmehhanismi, mis võetakse kasutusse, kui see on kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Mehhanismi alusel mis tahes vajaliku finantsabi andmine toimub rangetel tingimustel.

Artikkel 137

Nende liikmesriikide, mille rahaühik on euro, ministrite kohtumiste kord sätestatakse protokollis eurorühma kohta.

Artikkel 138

(endine EÜ asutamislepingu artikli 111 lõige 4)

1. Euro koha kindlustamiseks rahvusvahelises valuutasüsteemis võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu otsuse, millega kehtestatakse majandus- ja rahaliidule erilist huvi pakkuvates küsimustes ühised seisukohad, mida järgitakse pädevates rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.
2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta asjakohaseid meetmeid ühtse esindamise tagamiseks rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud meetmete vastuvõtmisel hääletavad ainult neid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed, mille rahaühik on euro.

Nimetatud liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

5. PEATÜKK

ÜLEMINEKUSÄTTED

Artikkel 139

1. Liikmesriikidele, mille suhtes nõukogu ei ole otsustanud, et nad täidavad euro kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi, viidatakse edaspidi kui „liikmesriikidele, mille suhtes on kehtestatud erand“.
2. Nimetatud liikmesriikide suhtes ei kohaldata aluslepingute järgmisi sätteid:
  - a) majanduspoliitika üldsuuniste nende osade vastuvõtmine, mis puudutavad euroala üldiselt (artikli 121 lõige 2);
  - b) sunnivahendid ülemääraste eelarvepuudujääkide likvideerimiseks (artikli 126 lõiked 9 ja 11);
  - c) EKPSi eesmärgid ja ülesanded (artikli 127 lõiked 1, 2, 3 ja 5);
  - d) euro emiteerimine (artikkel 128);
  - e) Euroopa Keskpanga õigusaktid (artikkel 132);

- f) euro kasutamise seotud meetmed (artikkel 133);
- g) valuutakokkulepped ja muud vahetuskursipoliitikaga seotud meetmed (artikkel 219);
- h) Euroopa Keskpanga juhatuse liikmete nimetamine (artikli 283 lõige 2);
- i) otsused, millega kehtestatakse majandus- ja rahaliidu jaoks olulistes küsimustes ühised seisukohad, mida järgitakse pädevates rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel (artikli 138 lõige 1);
- j) meetmed ühtse esindamise tagamiseks rahvusvahelistes finantsasutustes ja konverentsidel (artikli 138 lõige 2).

Punktides a–j osutatud artiklites tähendavad „liikmesriigid“ seega liikmesriike, mille rahaühik on euro.

3. EKPSi ja EKP põhikirja IX peatüki kohaselt ei ole liikmesriikidel, mille suhtes on kehtestatud erand, ja nende keskpankadel õigusi ega kohustusi EKPSi raames.

4. Nende nõukogu liikmete hääleõigus, kes esindavad liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, peatatakse siis, kui nõukogu võtab vastu meetmeid, millele on osutatud lõikes 2 loetletud artiklites ja järgmistel juhtudel:

- a) liikmesriikidele, mille rahaühik on euro, mitmepoolse järelevalve raames tehtud soovitused, kaasa arvatud stabiilsusprogrammide ja hoiatuste kohta (artikli 121 lõige 4);
- b) ülemäärase eelarvepuudujäägiga seotud meetmed, mis puudutavad liikmesriike, mille rahaühik on euro (artikli 126 lõiked 6, 7, 8, 12 ja 13).

Ülejäänud nõukogu liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

Artikkel 140

(endine EÜ asutamislepingu artikli 121 lõige 1, artikli 122 lõike 2 teine lause ja artikli 123 lõige 5)

1. Vähemalt kord kahe aasta järel või kui seda taotleb mõni liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, annavad komisjon ja Euroopa Keskpank nõukogule aru liikmesriikide edusammudest, mida liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, on saavutanud majandus- ja rahaliiduga seotud

kohustuste täitmisel. Nendes aruannetes vaadeldakse iga asjaomase liikmesriigi siseriiklike õigusaktide, sealhulgas tema keskpanga põhikirja ühtivust artiklitega 130 ja 131 ning EKPS ja EKP põhikirjaga. Aruannetes vaadeldakse ka püsiva vastastikuse lähenemise kõrge taseme saavutamist selle alusel, kuidas liikmesriik on täitnud järgmisi kriteeriume:

- hindade stabiilsuse kõrge taseme saavutamine; see nähtub inflatsioonimäärast, mis on hindade stabiilsuse mõttes lähedane kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi omale;
- riigi rahanduse stabiilsus; see nähtub niisuguse eelarveseisundi saavutamisest, kus puudub eelarvepuudujääk, mis artikli 126 lõike 6 kohaselt on ülemäärane;
- kinnipidamine Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismiga ettenähtud normaalsetest kõikumispiiridest vähemalt kahe aasta jooksul, devalveerimata oma vääringut euro suhtes;
- liikmesriigi poolt, mille suhtes on kehtestatud erand, saavutatud vastastikuse lähenemise ja tema vahetuskursimehhanismis osalemise püsikindlus, mis peegeldub tema pikaajaliste intressimäärade tasemes.

Käesolevas lõikes märgitud nelja kriteeriumi ning vastavaid perioode, mille jooksul neid kriteeriume tuleb arvesse võtta, käsitletakse põhjalikumalt aluslepingutele lisatud protokollis. Komisjoni ja Euroopa Keskpanga aruannetes võetakse arvesse ka turgude integratsiooni tulemusi, jooksvate maksebilansside seisundit ja arengut ning ühiku tööjõukulude arengu ja muude hinnaindeksite uuringuid.

2. Pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja pärast arutelu Euroopa Ülemkogu otsustab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal, millised liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, täidavad vajalikke tingimusi lõikes 1 esitatud kriteeriumide alusel, ja tunnistab kehtetuks asjassepuutuvatele liikmesriikidele kehtestatud erandid.

Nõukogu teeb otsuse pärast kvalifitseeritud häälteenamusega tehtud soovitusel kättesaamist oma nendelt liikmetelt, kes esindavad liikmesriike, mille rahaühik on euro. Need liikmesriigid hääletavad kuue kuu jooksul pärast komisjoni ettepaneku kättesaamist nõukogult.

Teises lõigus nimetatud liikmete kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

3. Kui vastavalt lõikes 2 sätestatud menetlusele on otsustatud erand kehtetuks tunnistada, siis võtab nende liikmesriikide, mille rahaühik on euro, ja asjassepuutuva liikmesriigi ühehäälsuse põhimõttel toimiv nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga

lõplikult vastu kursi, mille alusel euro hakkab asendama asjassepuutuva liikmesriigi valuutat, ja võtab muud meetmed, mis on vajalikud euro kui ühisraha kasutuselevõtmiseks asjassepuutuvas riigis.

Artikkel 141

(endine EÜ asutamislepingu artikli 123 lõige 3 ja artikli 117 lõike 2 viis esimest taanet)

1. Kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, ning ilma et see piiraks artikli 129 lõike 1 kohaldamist, moodustatakse EKPS ja EKP põhikirja artiklis 45 märgitud Euroopa Keskpanga üldnõukogu kui kolmas Euroopa Keskpanga otsuseid tegev organ.

2. Kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, võtab Euroopa Keskpank nende liikmesriikide suhtes järgmisi meetmeid:

- tugevdab koostööd riikide keskpankade vahel;
- tugevdab liikmesriikide rahapoliitika koordineerimist, et tagada hindade stabiilsus;
- jälgib vahetuskursimehhanismi funktsioneerimist;
- peab konsultatsioone küsimustes, mis kuuluvad riikide keskpankade pädevusse ning mõjutavad rahaasutuste ja -turgude stabiilsust;
- täidab Euroopa Valuutakoostöö Fondi endisi ülesandeid, mis Euroopa Rahainstituut oli üle võtnud.

Artikkel 142

(endine EÜ asutamislepingu artikli 124 lõige 1)

Iga liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, käsitleb oma vahetuskursipoliitikat kui ühise huvi küsimust. Seda tehes võtavad liikmesriigid arvesse vahetuskursimehhanismi raames toimunud koostöös omandatud kogemusi.

Artikkel 143

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 119)

1. Kui liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, on raskustes või teda ähvardab tõsine oht sattuda raskustesse seoses maksebilansiga kas maksebilansi üldise tasakaalustamatuse tõttu või tema käsutuses oleva valuuta tõttu, eriti kui sellised raskused võivad ohustada siseturu toimimist või ühise kaubanduspoliitika rakendamist, uurib komisjon viivitamata kõnealuse riigi olukorda ning abinõusid, mida see riik kõigi tema käsutuses olevate vahenditega on kasutusele võtnud või võib kasutusele võtta kooskõlas aluslepingute sätetega. Komisjon teatab, missuguseid meetmeid ta asjassepuutuval riigil soovib võtta.

Kui abinõud, mis on võtnud liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, ja komisjoni soovitatud meetmed ei osutu piisavaks tekkinud või võimalikest raskustest ülesaamiseks, soovib komisjon, olles eelnevalt konsulteerinud majandus- ja rahanduskomiteega, nõukogule vastastikuse abi andmist ning selleks kohaseid meetodeid.

Komisjon informeerib nõukogu regulaarselt olukorrast ja selle arengust.

2. Nõukogu otsustab niisuguse vastastikuse abi andmise; nõukogu võtab vastu direktiivid ja otsused niisuguse abi tingimuste ja üksikasjade sätestamiseks. Abi vormid võivad olla järgmised:

- a) kooskõlastatud tegevus mis tahes muus rahvusvahelises organisatsioonis, mille poole liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, võivad pöörduda;
- b) meetmed, mis on vajalikud kaubavahetuse häirete vältimiseks, kui raskustes olev liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, säilitab või taaskehtestab koguselised piirangud kolmandate riikide suhtes;
- c) piiratud krediitide võimaldamine teiste liikmesriikide poolt nende nõusolekul.

3. Kui nõukogu ei anna komisjoni poolt soovitatud vastastikust abi või kui antud vastastikusest abist ja kasutuselevõetud meetmetest ei piisa, annab komisjon raskustes olevale liikmesriigile, mille suhtes on kehtestatud erand, loa võtta kaitsemeetmeid, mille tingimused ja üksikasjad määrab komisjon.

Nõukogu võib niisuguse loa tühistada ning niisuguseid tingimusi ja üksikasju muuta.

Artikkel 144

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 120)

1. Kui esineb ootamatu maksebilansi kriis ega tehta viivitamata artikli 143 lõikes 2 märgitud otsust, siis võib asjassepuutuv liikmesriik, mille suhtes on kehtestatud erand, ettevaatusabinõuna võtta vajalikud kaitsemeetmed. Niisugused meetmed võivad põhjustada siseturu toimimises võimalikult väikesi häireid ega tohi olla ulatuslikumad, kui on hädavajalik ootamatult tekkinud raskustest ülesaamiseks.

2. Komisjoni ja teisi liikmesriike informeeritakse niisugustest kaitsemeetmetest hiljemalt nende jõustumisel. Komisjon võib nõukogule soovitada vastastikuse abi andmist artikli 143 alusel.

3. Pärast seda, kui komisjon on esitanud soovitusi ja on konsulteerinud majandus- ja rahanduskomiteega, võib nõukogu otsustada, et asjassepuutuval liikmesriigil tuleb eespool märgitud kaitsemeetmed muuta, peatada või kehtetuks tunnistada.

IX JAOTIS TÖÖHÕIVE

Artikkel 145

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 125)

Liikmesriigid ja liit püüavad käesoleva jaotise kohaselt välja arendada kooskõlastatud tööhõivestrategiat, eelkõige edendada kvalifitseeritud, koolitatud ja kohanemisvõimelist tööjõudu ning majanduslikele muudatustele reageerivaid tööturge, pidades silmas Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 määratletud eesmärkide saavutamist.

Artikkel 146

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 126)

1. Liikmesriigid aitavad oma tööhõivepoliitikaga kaasa artiklis 145 osutatud eesmärkide saavutamisele viisil, mis on kooskõlas artikli 121 lõike 2 kohaselt vastuvõetud liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuunistega.

2. Võttes arvesse riikide tööturu osapoolte kohustustega seotud siseriiklikke tavaid, käsitlevad liikmesriigid tööhõive edendamist üldist huvi pakkuva probleemina ja kooskõlastavad nõukogus oma sellealased meetmed vastavalt artikli 148 sätetele.

Artikkel 147

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 127)

1. Liit aitab kaasa kõrge tööhõivetaseme saavutamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning toetades ja vajaduse korral täiendades nende meetmeid. Seejuures respektieritakse liikmesriikide pädevust.

2. Liidu poliitika ja meetmete sõnastamisel ning rakendamisel võetakse arvesse eesmärki saavutada kõrge tööhõivetaseme.

Artikkel 148

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 128)

1. Euroopa Ülemkogu arutab igal aastal tööhõive olukorda liidus ja teeb selle kohta järeltusi nõukogu ja komisjoni ühise aastaaruande põhjal.

2. Euroopa Ülemkogu järeltustest lähtudes koostab otsuse tegev nõukogu igal aastal komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, majandus- ja sotsiaalkomitee, regioonide komitee ning artiklis 150 nimetatud tööhõivekomiteega suunised, mida liikmesriigid oma tööhõivepoliitikas arvesse võtavad. Need suunised on kooskõlas artikli 121 lõike 2 kohaselt vastuvõetud üldsuunistega.

3. Iga liikmesriik esitab nõukogule ja komisjonile aastaaruande põhimeetmete kohta, mis võetakse tema tööhõivepoliitika rakendamiseks vastavalt lõikes 2 osutatud tööhõivesuunistele.

4. Lõikes 3 osutatud aruannete põhjal ja olles ära kuulanud tööhõivekomitee arvamuse, kontrollib nõukogu igal aastal liikmesriikide tööhõivepoliitika elluviimist vastavalt tööhõivesuunistele. Nõukogu võib komisjoni soovitusel põhjal anda liikmesriikidele soovitusi, kui ta seda kontrollimise põhjal vajalikuks peab.

5. Kontrollimise tulemuste põhjal teevad nõukogu ja komisjon tööhõive olukorrast liidus ja tööhõivesuuniste rakendamisest ühise aastaaruande Euroopa Ülemkogule.

Artikkel 149

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 129)

Vastavalt seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega võivad Euroopa Parlament ja nõukogu võtta stimuleerivaid meetmeid, mis on kavandatud riikidevahelise koostöö soodustamiseks ning nende tööhõivealase tegevuse toetamiseks algatuste abil, mille eesmärk on teabe ja parimate tavade vahetuse arendamine, võrdleva analüüsi ja nõuannete pakkumine, samuti uudse lähenemise soodustamine ja kogemustele hinnangu andmine, eriti kasutades katseprojekte.

Need meetmed ei hõlma liikmesriikide õigusnormide ühtlustamist.

Artikkel 150

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 130)

Nõukogu, tehes otsuse lihthäälteenamusega, asutab pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga nõuandva tööhõivekomitee, et edendada liikmesriikide tööhõive- ja tööturupoliitika kooskõlastamist. Komitee ülesanneteks on:

— jälgida tööhõive olukorda ja tööhõivepoliitikat liikmesriikides ja liidus;

— sõnastada arvamusi nõukogu või komisjoni palvel või omal algatusel, ilma et see piiraks artikli 240 kohaldamist, ja aidata kaasa artiklis 148 osutatud nõukogu menetluste ettevalmistamisele.

Oma ülesannet täites konsulteerib komitee tööturu osapooltega.

Iga liikmesriik ja komisjon määrab komiteesse kaks liiget.

X JAOTIS

SOTSIAALPOLIITIKA

Artikkel 151

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 136)

Pidades silmas sotsiaalseid põhiõigusi, nagu need on määratletud 18. oktoobril 1961 Torinos alla kirjutatud Euroopa sotsiaalhartas ja liidu 1989. aasta hartas töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta, võtavad liit ja liikmesriigid oma eesmärgiks tööhõive edendamise ning parandatud elamis- ja töötin-gimused, et võimaldada nende ühtlustamist samal ajal jätkuva parandamisega, piisava sotsiaalkaitse, tööturu osapoolte dialoogi, inimressursside arendamise, pidades silmas kestvat kõrget tööhõivet ja tööturult väljatõrjumise tõkestamist.

Sel eesmärgil rakendavad liit ja liikmesriigid meetmeid, mis võtavad arvesse riigiti kehtivate tavade mitmekesisust, eriti lepinguliste suhete vallas, ja vajadust säilitada liidu majanduse konkurentsivõime.

Nad usuvad, et niisugune areng ei tulene ainult siseturu toimimisest, mis soodustab sotsiaalsüsteemide ühtlustamist, vaid ka aluslepingutega sätestatud menetlustest ning õigus- ja haldusnormide ühtlustamisest.

Artikkel 152

Liit tunnustab ja edendab tööturu osapoolte rolli liidu tasandil, võttes arvesse siseriiklike süsteemide mitmekesisust; liit aitab kaasa tööturu osapoolte dialoogile, austades nende sõltumatust.

Majanduskasvu ja tööhõivet käsitlev kolmepoolne tööturu osapoolte tippkohtumine aitab kaasa sotsiaaldialoogile.

Artikkel 153

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 137)

1. Pidades silmas artikli 151 eesmärkide saavutamist, toetab ja täiendab liit liikmesriikide meetmeid järgmistes valdkondades:

- a) eelkõige töökeskkonna parandamine, et kaitsta töötajate tervist ja turvalisust;
- b) töötingimused;
- c) töötajate sotsiaalkindlustus ja sotsiaalkaitse;
- d) töötajate kaitse, kui nende tööleping lõpetatakse;
- e) töötajate teavitamine ja ärakuulamine;

- f) töötajate ja tööandjate huvide esindatus ja kollektiivne kaitse, sealhulgas ühine otsusetegemine, kui lõikest 5 ei tulene teisiti;
- g) seaduslikult liidu territooriumil elavate kolmandate riikide kodanike töötingimused;
- h) tööturul väljatõrjutud isikute integreerimine, ilma et see piiraks artikli 166 kohaldamist;
- i) meeste ja naiste võrdõiguslikkus seoses nende võimalustega tööturul ja kohtlemisega tööl;
- j) sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemine;
- k) sotsiaalkaitsesüsteemide moderniseerimine, ilma et see piiraks punkti c kohaldamist.

2. Selleks võivad Euroopa Parlament ja nõukogu:

- a) võtta meetmeid, mis on kavandatud liikmesriikidevahelise koostöö edendamiseks algatuste abil, mille eesmärk on teadmiste täiendamine, teabe ja parimate tavade vahetuse arendamine, uuenduslike lähenemisviiside soodustamine ja kogemustele hinnangu andmine, ilma seejuures liikmesriikide õigusnorme ühtlustamata;
- b) lõike 1 punktides a–i osutatud valdkondades direktiivide abil vastu võtta miinimumnõuded järkjärguliseks rakendamiseks, arvestades igas liikmesriigis kehtivaid tingimusi ja tehnilisi eeskirju. Sellistes direktiivides hoidutakse haldus-, finants- ja õiguslike piirangute kehtestamisest viisil, mis pidurdaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete loomist ja arengut.

Euroopa Parlament ja nõukogu teevad otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega.

Lõike 1 punktides c, d, f ja g osutatud valdkondades teeb nõukogu otsuse seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja nimetatud komiteedega.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga teha ühehäälselt otsuse muuta seadusandlik tavamenetlus kehtivaks ka käesoleva artikli lõike 1 punktide d, f ja g suhtes.

3. Liikmesriik võib usaldada lõike 2 kohaselt vastuvõetud direktiivide rakendamise või vajaduse korral artikli 155 kohaselt vastu võetud nõukogu otsuse rakendamise tööturu osapooltele nende ühise taotluse põhjal.

Sel juhul tagab liikmesriik, et hiljemalt selleks ajaks, mil direktiiv või otsus peab olema üle võetud või rakendatud, on tööturu osapooled kokkuleppe teel kehtestanud vajalikud meetmed, kusjuures asjaomane liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, mis võimaldavad tal igal ajal tagada selle direktiivi või otsusega ettenähtud tulemusi.

4. Käesoleva artikli alusel vastuvõetud sätted:

- ei mõjuta liikmesriikide õigust kindlaks määrata oma sotsiaalkindlustussüsteemi aluspõhimõtted ega tohi oluliselt mõjutada selle süsteemi finantstasakaalu;
- ei takista ühtki liikmesriiki säilitamast või kehtestamast rangemaid kaitsemeetmeid, mis sobivad kokku aluslepingutega.

5. Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata tasustamise, ühinemisõiguse, streigiõiguse ega töösuluõiguse suhtes.

Artikkel 154

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 138)

1. Komisjoni ülesandeks on edendada tööturu osapooltega konsulteerimist liidu tasandil ja ta võtab kõik vastavasisulised meetmed nende dialoogi hõlbustamiseks, tagades osapooltele tasakaalustatud toetuse.
2. Sel eesmärgil konsulteerib komisjon enne sotsiaalpoliitiliste ettepanekute tegemist tööturu osapooltega liidu meetmete võimaliku suuna üle.
3. Kui komisjon pärast sellist konsulteerimist peab liidu meetmeid soovitavaks, konsulteerib ta tööturu osapooltega kavandatava ettepaneku sisu üle. Tööturu osapooled edastavad komisjonile arvamuse või vajaduse korral soovitusi.
4. Lõigetes 2 ja 3 osutatud konsultatsioonide korral võivad tööturu osapooled teatada komisjonile oma soovist algatada artiklis 155 sätestatud menetlus. Asjaomase protsessi kestus ei ületa üheksat kuud, kui asjaomased tööturu osapooled koos komisjoniga ei otsusta ühiselt seda pikendada.

Artikkel 155

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 139)

1. Kui tööturu osapooled soovivad, võib nendevaheline dialoog liidu tasandil tuua kaasa lepingu-suhted, kaasa arvatud kokkulepete sõlmimine.
2. Liidu tasandil sõlmitud kokkuleppeid rakendatakse tööturu osapoolte ja liikmesriikide kehtivate menetluste või tavade kohaselt, artiklis 153 käsitletud küsimustes aga allakirjutanute ühisel taotlusel nõukogu otsusega komisjoni ettepaneku põhjal. Sellest teavitatakse Euroopa Parlamenti.

Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt, kui asjaomases kokkuleppes on üks või mitu sätet, mis käsitlevad valdkondi, mille puhul on artikli 153 lõike 2 alusel nõutav ühehäälsus.

Artikkel 156

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 140)

Pidades silmas artikli 151 eesmärkide saavutamist ja ilma et see piiraks aluslepingute teiste sätete kohaldamist, edendab komisjon liikmesriikide koostööd ja hõlbustab nende meetmete kooskõlastamist kõigis käesoleva peatükiga hõlmatud sotsiaalpoliitika valdkondades, eriti küsimustes, mis käsitlevad:

- tööhõivet;
- tööõigust ja töötingimusi;
- põhi- ja täiendkutseseõpet;
- sotsiaalkindlustust;
- tööõnnetuste ja kutsehaiguste vältimist;
- tööhügieeni;
- ühinemisõigust ning tööandjate ja töötajate vahelisi kollektiivläbirääkimisi.

Selle nimel tegutseb komisjon tihedas kontaktis liikmesriikidega, tehes uuringuid, esitades arvamusi ja korraldades konsultatsioone nii riigi tasandil tekkivates kui ka rahvusvaheliste organisatsioonidega seotud küsimustes, eelkõige tehes algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist ning valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke teureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

Enne käesolevas artiklis ettenähtud arvamuste esitamist konsulteerib komisjon majandus- ja sotsiaalkomiteega.

Artikkel 157

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 141)

1. Iga liikmesriik tagab meestele ja naistele võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte rakendamise.
2. Käesolevas artiklis mõistetakse tasu all harilikku põhi- või miinimumpalka või mõnd muud tasumoodust kas rahas või loonusena, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab.

Võrdne tasu ilma soolise diskrimineerimiseta tähendab, et:

- a) ühe ja sama tükitööna tehtava töö eest arvestatakse tasu ühe ja sama mõõtühiku alusel;

b) ajatöö eest ühel ja samal töökohal on ühesugune tasu.

3. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu meetmeid, et tagada meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte, sealhulgas võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamine tööhõive ja elukutse küsimustes.

4. Pidades silmas meeste ja naiste täieliku ja tegeliku võrdõiguslikkuse tagamist tööasjus, ei takista võrdse kohtlemise põhimõtte ühtki liikmesriiki säilitamast või võtmast meetmeid, mis sätestavad erilised eelised, et hõlbustada alaesindatud sool tegutsemist oma kutsealal ja ära hoida või heastada halvemusi tööalases karjääris.

Artikkel 158

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 142)

Liikmesriigid püüavad säilitada tasustatavate puhkuste süsteemide olemasolevat võrdväarsust.

Artikkel 159

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 143)

Komisjon koostab igal aastal aruande edusammude kohta artikli 151 eesmärkide saavutamisel, kaasa arvatud liidu demograafiline olukord. Selle aruande edastab ta Euroopa Parlamendile, nõukogule ning majandus- ja sotsiaalkomiteele.

Artikkel 160

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 144)

Nõukogu, tehes otsuse lihthälteenamusega, asutab pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga nõuandva staatusega sotsiaalkaitsekomitee, et edendada sotsiaalkaitsealast koostööd liikmesriikide ja komisjoni vahel. Komitee ülesanneteks on:

- jälgida sotsiaalset olukorda ja sotsiaalkaitsepoliitika arengut liikmesriikides ja liidus;
- hõlbustada liikmesriikide omavahelist ning liikmesriikide ja komisjoni vahelist teabe-, kogemuste- ja heade tavade vahetust;
- ilma et see piiraks artikli 240 kohaldamist, koostada ettekandeid, sõnastada arvamusi või teha muud tööd oma pädevuse piires kas nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel.

Oma ülesandeid täites loob komitee kohased kontaktid tööturu osapooltega.

Iga liikmesriik ja komisjon määrab komiteesse kaks liiget.

Artikkel 161

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 145)

Komisjon lülitab oma aastaaruandesse Euroopa Parlamendile eraldi peatüki sotsiaalse arengu kohta liidu piires.

Euroopa Parlament võib taotleda, et komisjon koostaks aruandeid konkreetsete sotsiaalprobleemide kohta.

XI JAOTIS

EUROOPA SOTSIAALFOND

Artikkel 162

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 146)

Et parandada töötajate tööhõivevõimalusi siseturul ja aidata niiviisi kaasa elatustaseme tõusule, luuakse käesolevaga Euroopa Sotsiaalfond vastavalt allpool esitatud sätetele; selle eesmärk on kergendada töötajate rakendamist ja suurendada nende geograafilist ja ametialast liikuvust liidu piires ning soodustada nende kohanemist tööstuse muudatuste ja tootmissüsteemide muutumisega, seda eelkõige kutseõppe ja ümberõppe kaudu.

Artikkel 163

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 147)

Fondi haldab komisjon.

Selle ülesande täitmisel abistab komisjoni komitee, mille eesotsas on komisjoni liige ja mis koosneb valitsuste, ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide esindajatest.

Artikkel 164

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 148)

Toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega, võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu Euroopa Sotsiaalfondiga seotud rakendusmäärused.

XII JAOTIS

HARIDUS, KUTSEÕPE, NOORSUGU JA SPORT

Artikkel 165

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 149)

1. Liit aitab kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust.

Liit panustab Euroopa spordiküsimuste edendamisse, võttes arvesse selle eripära, vabatahtlikkusel põhinevaid struktuure ning selle sotsiaalset ja kasvatuslikku funktsiooni.

2. Liidu tegevusega püütakse:

— arendada Euroopa-mõõdet hariduses, iseäranis liikmesriikide keelte õpetamise ja levitamise kaudu;

— ergutada õppijate ja õpetajate liikuvust, muu hulgas kaasa aidates diplomite ja õpiaja akadeemilisele tunnustamisele;

— soodustada haridusasutustevahelist koostööd;

— tõhustada informatsiooni ja kogemuste vahetamist liikmesriikide haridussüsteemidele ühistes küsimustes;

— soodustada noorsoovahetust ja juhendajate vahetust sotsiaalhariduse alal ja ergutada noori osalema Euroopa demokraatias;

— ergutada kaugõppe arengut;

— arendada Euroopa mõõdet spordis spordivõistluste aususe ning avatuse ja sporditöö eest vastutavate asutuste omavahelise koostöö edendamise ning sportlaste, iseäranis noorte sportlaste füüsilise ja vaimse puutumatus kaitsmise kaudu.

3. Liit ja liikmesriigid edendavad hariduse ja spordi valdkonnas koostööd kolmandate riikidega ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.

4. Selleks et aidata kaasa käesolevas artiklis märgitud eesmärkide saavutamisele:

— võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning regioonide komiteega vastu stimuleerivaid meetmeid, välja arvatud igasugune liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine;

— võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu soovitusi.

Artikkel 166

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 150)

1. Liit rakendab kutseõppepoliitikat, mis toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust kutseõppe sisu ja korralduse eest.

2. Liidu tegevusega püütakse:

— hõlbustada tööstuse muudatustega kohanemist, eriti kutse- ja ümberõppe kaudu;

— parandada esialgset ja täiendkutseõpet, et hõlbustada kutsealale pääsu ja naasmist tööturule;

— soodustada kutseõppe kättesaadavust ning ergutada koolitajate ja koolitavate ning eriti noorte liikuvust;

— stimuleerida koolitusala koostööd haridus- ja koolitusasutuste ning ettevõtjate vahel;

— arendada informatsiooni ja kogemuste vahetamist liikmesriikide koolitussüsteemidele ühistes küsimustes.

3. Liit ja liikmesriigid edendavad kutseõppe valdkonnas koostööd kolmandate riikidega ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

4. Toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega, võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu meetmed selleks, et kaasa aidata käesolevas artiklis esitatud eesmärkide saavutamisele, välja arvatud igasugune liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine, ning võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu soovitusi.

XIII JAOTIS

KULTUUR

Artikkel 167

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 151)

1. Liit aitab kaasa liikmesriikide kultuuri õitsengule, ühtlasi respektides nende rahvuslikku ja regionaalset mitmekesisust ning samal ajal rõhutades ühist kultuuripärandit.

2. Liidu meetmetega püütakse ergutada liikmesriikidevahelist koostööd ning vajaduse korral toetada ja täiendada nende tegevust järgmistel aladel:

- Euroopa rahvaste kultuuri ja ajaloo alaste teadmiste parandamine ja levitamine;
- üleeuroopalise tähtsusega kultuuripärandi säilitamine ja kaitsmine;
- mitteäriline kultuurivahetus;
- kunsti- ja kirjanduslooming, kaasa arvatud audiovisuaalne sektor.

3. Liit ja liikmesriigid edendavad kultuuri valdkonnas koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.

4. Aluslepingute teiste sätete kohaselt tegutsedes võtab liit arvesse erinevaid kultuuriaspekte eriti selleks, et respektierida ja edendada oma kultuuride mitmekesisust.

5. Selleks et aidata kaasa käesolevas artiklis märgitud eesmärkide saavutamisele:

- võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist regioonide komiteega vastu stimuleerivaid meetmeid, välja arvatud igasugune liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine;
- võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu soovitusi.

XIV JAOTIS

RAHVATERVIS

Artikkel 168

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 152)

1. Kogu liidu poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse.

Liidu meetmed, mis täiendavad liikmesriikide poliitikat, on suunatud rahvatervise parandamisele, inimeste haiguste ennetamisele ja füüsilist ja vaimset tervist ohustavate tegurite kõrvaldamisele. Sellised meetmed hõlmavad võitlust olulisemate tervisehäirete vastu, edendades nende põhjuste, leviku ja vältimise uurimist, samuti tervishoiualast selgitus- ja kasvatustööd, ning tõsiste piiriüleste terviseohtude seiret, nende eest varajast hoiatamist ja nende vastu võitlemist.

Liit täiendab uimastitest tulenevate tervisekahjustuste vähendamiseks liikmesriikide meetmeid, kaasa arvatud teavitamine ja tõkestamine.

2. Liit soodustab liikmesriikidevahelist koostööd käesoleva artikliga hõlmatud valdkondades ja toetab vajaduse korral nende meetmeid. Eriti soodustab ta liikmesriikidevahelist koostööd, et parandada nende tervisehoiuteenuste vastastikust täiendavust piirialadel.

Koostöös komisjoniga kooskõlastavad liikmesriigid oma poliitikat ja programme lõikega 1 hõlmatud valdkondades. Komisjon võib tihedas kontaktis liikmesriikidega teha kõiki kasulikke algatusi, et sellist kooskõlastamist edendada, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist ning valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

3. Liit ja liikmesriigid edendavad rahvatervise alal koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

4. Erandina artikli 2 lõikest 5 ja artikli 6 punktist a ning kooskõlas artikli 4 lõike 2 punktiga k aitavad Euroopa Parlament ja nõukogu, toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega, kaasa käesolevas artiklis viidatud eesmärkide saavutamisele, võttes ühistest ohutusprobleemidest jagusaamiseks:

- a) meetmeid, millega kehtestatakse inimpäritoluga organitele ja ainetele, verele ja veresaadustele kõrged kvaliteedi- ja ohutusnõuded; need meetmed ei takista ühtki liikmesriiki säilitamast või kehtestamast karmimaid kaitsemeetmeid;
- b) veterinaaria- ja fütosanitaaralal meetmeid, mille otsene eesmärk on rahvatervise kaitse;
- c) meetmeid, millega kehtestatakse ravimitele ja meditsiiniseadmetele kõrged kvaliteedi- ja ohutusnõuded.

5. Samuti võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning regioonide komiteega võtta vastu stimuleerivaid meetmeid inimeste tervise kaitseks ja parandamiseks ning eelkõige peamiste piiriüleste tervist kahjustavate tegurite vastu võitlemiseks, meetmeid, mis puudutavad tõsiste piiriüleste terviseohtude seiret, nende eest varajast hoiatamist ja nende vastu võitlemist, ning samuti meetmeid, mille otsene eesmärk on rahvatervise kaitse seoses tubakaga ja alkoholi kuritarvitamisega, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

6. Komisjoni ettepaneku põhjal võib nõukogu võtta vastu ka soovitusi käesolevas artiklis loetletud eesmärkidel.

7. Liidu meetmed võtavad arvesse liikmesriikide vastutust oma tervishoiupoliitika määratlemisel ning tervishoiuteenuste ja arstiabi korraldamisel ja kättesaadavaks muutmisel. Liikmesriikide vastutus

hõlmab tervishoiu juhtimist ning tervishoiule määratud vahendite jaotamist. Lõike 4 punktis a osutatud meetmed ei mõjuta organite ja vere annetamist või meditsiinilist kasutamist käsitlevaid siseriiklikke sätteid.

XV JAOTIS

TARBIJAKAITSE

Artikkel 169

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 153)

1. Tarbijate huvide edendamiseks ja kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks aitab liit kaitsta tarbijate tervist, turvalisust ja majanduslikke huve, samuti edendada nende õigust teavitamisele, koolitamisele ja organiseerumisele oma huvide kaitseks.
2. Liit aitab kaasa lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisele:
  - a) meetmetega, mis on võetud artikli 114 põhjal seoses siseturu väljakujundamisega;
  - b) meetmetega, mille abil toetatakse, täiendatakse ja jälgitakse liikmesriikide poliitikat.
3. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu lõike 2 punktis b osutatud meetmed.
4. Lõike 3 kohaselt võetud meetmed ei takista ühtki liikmesriiki säilitamast või võtmast rangemaid kaitsemeetmeid. Niisugused meetmed peavad olema kooskõlas aluslepingutega. Neist teatatakse komisjonile.

XVI JAOTIS

ÜLEEuroopalised võrgud

Artikkel 170

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 154)

1. Selleks et aidata saavutada artiklites 26 ja 174 märgitud eesmärke ning võimaldada liidu kodanikel, majandustegevuses osalejatel ning regionaalsetel ja kohalikel kogukondadel saada täit kasu sisepiirideta ala rajamisest, aitab liit kaasa üleeuroopaliste võrkude rajamisele ja arendamisele transpordi, telekommunikatsiooni ja energia infrastruktuuri valdkonnas.

2. Avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemis on liidu meetmed suunatud kaasa aitama üksikriikide võrkude omavahelisele ühendamisele ja koostöövõimele, samuti niisuguste võrkude kasutamise võimalusele. Eelkõige võetakse arvesse vajadust siduda saared, raskesti ligipääsetavad ja perifeersed piirkonnad liidu keskregioonidega.

Artikkel 171

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 155)

1. Selleks et saavutada artiklis 170 seatud eesmärgid, liit:

- sätestab suunised, mis hõlmavad üleeuroopaliste võrkude valdkonnas kavandatud eesmärgid, prioriteete ja üldmeetmeid; need suunised määravad kindlaks ühist huvi pakkuvad projektid;
- rakendab kõiki meetmeid, eriti tehnilise standardimise valdkonnas, mis võivad osutada tarvilikuks niisuguste võrkude koostöövõime tagamiseks;
- võib toetada eelkõige teostatavusuuringute, laenu tagatiste või intressitoetuste näol liikmesriikide rahastatavaid ühist huvi pakuvaid projekte, mis on kindlaks määratud esimeses taandes märgitud suuniste raames; liit võib samuti kaasa aidata transpordi infrastruktuuri alaste eriprojektide rahastamisele liikmesriikides artikli 177 kohaselt loodud Ühtekuuluvusfondi kaudu.

Liidu tegevus võtab arvesse projektide potentsiaalset majanduslikku elujõulisust.

2. Koostöös komisjoniga kooskõlastavad liikmesriigid omavahel riigi tasandil järgitavat poliitikat, millel võib olla oluline mõju artiklis 170 seatud eesmärkide saavutamisele. Tihedas koostöös liikmesriikidega võib komisjon teha kasulikke algatusi sellise kooskõlastamise edendamiseks.

3. Liit võib otsustada teha koostööd kolmandate riikidega ühist huvi pakkuvate projektide edendamiseks ning võrkude koostöövõime tagamiseks.

Artikkel 172

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 156)

Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad vastu artikli 171 lõikes 1 märgitud suunised ja muud meetmed, toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega.

Suuniste ja ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mis on seotud mingi liikmesriigi territooriumiga, on nõutav asjassepuutuva liikmesriigi heakskiit.

XVII JAOTIS

TÖÖSTUS

Artikkel 173

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 157)

1. Liit ja liikmesriigid tagavad liidu tööstuse konkurentsivõimelisuseks vajalikud tingimused.

Sel eesmärgil ning kooskõlas avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemiga püüavad nad:

- kiirendada tööstuse kohanemist struktuurimuudatustega;
- ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks algatuslikkust ja ettevõtjate, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete arengut kogu liidu ulatuses;
- ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks ettevõtjatevahelist koostööd;
- edendada innovatsiooni, teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise poliitika tööstusliku potentsiaali paremat ärakasutamist.

2. Koostöös komisjoniga konsulteerivad liikmesriigid omavahel ja kooskõlastavad vajaduse korral oma tegevust. Komisjon võib teha kasulikke algatusi sellise kooskõlastamise edendamiseks, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist ning valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

3. Liit aitab kaasa lõikes 1 seatud eesmärkide saavutamisele poliitika ja tegevuse kaudu, mida ta järgib aluslepingute teiste sätete kohaselt. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega otsustada võtta erimeetmeid, et toetada liikmesriikides algatatud tegevust lõikes 1 seatud eesmärkide saavutamiseks, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

Käesolev jaotis ei anna liidule alust võtta meetmeid, mis võiksid viia konkurentsi kahjustamisele või sisaldavad maksusätteid või töötajate õigusi ja huve puudutavaid sätteid.

XVIII JAOTIS

MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUULUVUS

Artikkel 174

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 158)

Selleks et edendada oma igakülgset harmoonilist arengut, töötab liit välja ja rakendab meetmeid majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks.

Iseäranis taotleb liit eri regioonide arengutaseme ühtlustamist ning mahajäämuse vähendamist kõige ebasoodsamates piirkondades.

Asjaomaste regioonide puhul pööratakse erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele.

Artikkel 175

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 159)

Liikmesriigid teostavad ja koordineerivad oma majanduspoliitikat niisugusel viisil, et saavutada ka artiklis 174 seatud eesmärgid. Liidu poliitika ja meetmete kavandamisel ja rakendamisel ning siseturu rajamisel võetakse arvesse artiklis 174 seatud eesmärgid ning aidatakse kaasa nende saavutamisele. Liit toetab nende eesmärkide saavutamist struktuurifondide (Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusosakond; Euroopa Sotsiaalfond; Euroopa Regionaalarengu Fond), Euroopa Investeeringupanga ja teiste olemasolevate rahastamisvahendite kaudu võetavate meetmetega.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile, nõukogule, majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele iga kolme aasta järel ettekande edusammude kohta, mida on tehtud majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamisel, ning selle kohta, kuidas sellele on kaasa aidanud mitmesugused käesolevas artiklis sätestatud abinõud. Vajaduse korral lisatakse ettekandele kohased ettepanekud.

Kui osutuvad vajalikuks fondidevälised erimeetmed ja ilma et see piiraks liidu muu poliitika raames otsustatud abinõude kohaldamist, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu sellised meetmed vastu võtta, tehes otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega.

Artikkel 176

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 160)

Euroopa Regionaalarengu Fond on mõeldud selleks, et olla abiks põhiliste regionaalsete ebavõrdsuste korrastamisel liidu piires, võttes osa arengus mahajäävate regioonide arengulisest ja struktuurilisest kohandamisest ning taandarenguga tööstuspiirkondade ümberkorraldamisest.

Artikkel 177

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 161)

Ilma et see piiraks artikli 178 kohaldamist, määravad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega määruste abil kindlaks struktuurifondide ülesanded, esmatahtsad eesmärgid ja ülesehituse, mis võib hõlmata fondide rühmitamise. Sama menetlust järgides määratakse kindlaks ka nende suhtes kohaldatavad üldeeskirjad ja sätted, mis on vajalikud nende efektiivsuse tagamiseks ning fondide koordineerimiseks üksteisega ja muude olemasolevate rahastamisvahenditega.

Sama menetluse kohaselt asutatud Ühtekuuluvusfond annab rahalist abi keskkonnaprojektidele ning üleeuroopaliste võrkude projektidele transpordi infrastruktuuri valdkonnas.

Artikkel 178

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 162)

Euroopa Regionaalarengu Fondi käsitlevad rakendusmäärused võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega.

Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusosakonna ja Euroopa Sotsiaalfondi suhtes jäävad vastavalt kehtima artiklid 43 ja 164.

XIX JAOTIS

TEADUSUURINGUD JA TEHNOLOOGIA ARENDAMINE NING KOSMOS

Artikkel 179

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 163)

1. Liidu eesmärk on tugevdada oma teaduslikke ja tehnoloogilisi aluseid, luues Euroopa teadusruumi, kus teadlased, teaduslik teave ja tehnoloogia vabalt liiguvad ja toetada nende, kaasa arvatud asjaomase tööstuse konkurentsivõime arengut, samal ajal edendades kõiki neid teadusuuringuid, mida peetakse vajalikuks aluslepingute teiste peatükkide põhjal.

2. Sel eesmärgil toetab ta kogu liidus ettevõtjaid, kaasa arvatud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, uurimiskeskusi ja ülikoole nende kõrgekvaliteedilises uurimis- ja tehnoloogia arendamise tegevuses; liit toetab nende jõupingutusi omavaheliseks koostööks ja taotleb eelkõige, et teadlastel oleks võimalus teha vabalt piiriülest koostööd ja ettevõtjatel oleks võimalus kasutada siseturu potentsiaali, iseäranis liikmesriigi riigihanke pakkumiste avamise, ühiste standardite määratlemise ja sellist koostööd takistavate õiguslike ning fiskaaltökete kõrvaldamise kaudu.

3. Aluslepingutel põhinev kogu liidu uurimis- ja tehnoloogia arendamise tegevus, kaasa arvatud tutvustamisprojektid, otsustatakse ja viiakse ellu kooskõlas käesoleva jaotise sätetega.

Artikkel 180

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 164)

Nende eesmärkide taotlemisel astub liit järgmisi liikmesriikide tegevust täiendavaid samme:

- a) uurimisprogrammide, tehnoloogia arendamis- ja tutvustamisprogrammide rakendamine, edendades koostööd ettevõtjate, uurimiskeskuste ja ülikoolidega ning nende vahel;
- b) koostöö edendamine kolmandate riikidega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega liidu teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja tutvustamise valdkonnas;
- c) liidu teadusuuringute, tehnoloogia arendamise ja tutvustamisalase tegevuse tulemuste levitamine ja kasutamine;
- d) liidu teadustöötajate koolituse ja liikuvuse stimuleerimine.

Artikkel 181

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 165)

1. Liit ja liikmesriigid kooskõlastavad oma teadusuuringud ja tehnoloogia arendamise, et tagada liikmesriikide poliitika ja liidu poliitika vastastikune sobivus.

2. Olles tihedas koostöös liikmesriikidega, võib komisjon teha kasulikke algatusi, et edendada lõikes 1 märgitud kooskõlastamist, eelkõige algatusi, mille eesmärk on kehtestada suuniseid ja näitajaid, korraldada kogemuste vahetamist ning valmistada ette korrapäraseks järelevalveks ja hindamiseks vajalikke tegureid. Nendest teavitatakse täielikult Euroopa Parlamenti.

Artikkel 182

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 166)

1. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega vastu mitmeaastase raamprogrammi, milles esitatakse liidu kogu tegevus.

Raamprogrammis:

— seatakse teaduslikud ja tehnoloogilised eesmärgid, mis tuleb saavutada artiklis 180 ettenähtud tegevusega, ja määratakse kindlaks asjakohased prioriteedid;

- näidatakse niisuguse tegevuse üldsuunad;
  - määratakse maksimaalne üldmaht ja üksikasjalikud eeskirjad liidu finantsosaluseks raamprogrammis ning vastavad osad, mis on nähtud ette iga tegevuse puhul.
2. Olukorra muutudes raamprogrammi kohandatakse või täiendatakse.
  3. Raamprogramm viiakse ellu eriprogrammide kaudu, mis arendatakse välja iga tegevuse piires. Igas eriprogrammis määratakse kindlaks selle rakendamise üksikasjalikud eeskirjad ja selle kestus ning nähakse ette vajalikud vahendid. Eriprogrammides fikseeritud vajalike vahendite summa ei või ületada maksimaalset üldmahtu, mis on määratud raamprogrammi ja iga tegevuse jaoks.
  4. Nõukogu võtab eriprogrammid seadusandliku erimenetluse kohaselt vastu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega.
  5. Täiendusena mitmeaastase raamprogrammi raames kavandatavatele tegevustele kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega Euroopa teadusruumi rajamiseks vajalikud meetmed.

Artikkel 183

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 167)

Mitmeaastase raamprogrammi elluviimiseks määrab liit kindlaks:

- ettevõtjate, uurimiskeskuste ja ülikoolide osavõtu eeskirjad;
- uurimistulemuste levitamise eeskirjad.

Artikkel 184

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 168)

Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võidakse otsustada vastu võtta lisaprogrammid, milles osalevad ainult teatud liikmesriigid, kes rahastavad neid sõltuvalt võimalikust liidu osavõtust.

Liit võtab vastu eeskirjad lisaprogrammide kohta, eriti teadmiste levitamise ja teiste liikmesriikide juurdepääsu kohta nendele programmidele.

Artikkel 185

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 169)

Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võib liit kokkuleppel asjassepuutuvate liikmesriikidega sätestada osavõtu mitme liikmesriigi algatatud uurimis- ja arenguprogrammidest, kaasa arvatud osavõtt nende programmide elluviimiseks loodud struktuuridest.

Artikkel 186

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 170)

Mitmeaastase raamprogrammi elluviimisel võib liit sätestada liidu teadusuuringud, tehnoloogia arendamise ja tutvustamisprojektide alase koostöö kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Sellise koostöö üksikasjalik korraldus võib olla liidu ja asjassepuutuvate kolmandate isikute vaheliste lepingute objektiks.

Artikkel 187

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 171)

Liit võib asutada ühisettevõtteid või luua muid struktuure, mis on vajalikud liidu uurimisprogrammide, tehnoloogia arengu- või tutvustamisprogrammide edukaks elluviimiseks.

Artikkel 188

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 172)

Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega vastu artiklis 187 märgitud sätted.

Toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu artiklites 183, 184 ja 185 märgitud sätted. Lisaprogrammide vastuvõtmiseks on nõutav asjassepuutuvate liikmesriikide nõusolek.

Artikkel 189

1. Teaduse ja tehnika progressi ning tööstuse konkurentsivõime edendamiseks, samuti oma poliitika elluviimiseks töötab liit välja Euroopa kosmosepoliitika. Selleks võib ta edendada ühiseid algatusi, toetada teadusuuringuid ja tehnoloogia arendamist ning koordineerida kosmose uurimiseks ja kasutamiseks vajalikke jõupingutusi.

2. Lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt vajalikud meetmed, näiteks Euroopa kosmoseprogrammi kujul, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.
3. Liit loob Euroopa Kosmoseagentuuriga vajalikud kontaktid.
4. Käesolev artikkel ei piira käesoleva jaotise muude sätete kohaldamist.

Artikkel 190

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 173)

Iga aasta alguses saadab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Aruanne sisaldab informatsiooni uurimistegevuse ja tehnoloogia arendamise ning tulemuste levitamise kohta eelmise aasta jooksul ning jooksva aasta tööprogrammi.

XX JAOTIS

KESKKOND

Artikkel 191

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 174)

1. Liidu keskkonnapoliitika aitab kaasa järgmiste eesmärkide taotlemisele:
  - keskkonna säilitamine, kaitsmine ja selle kvaliteedi parandamine;
  - inimese tervise kaitsmine;
  - loodusressursside kaalutletud ja mõistlik kasutamine;
  - meetmete edendamine rahvusvahelisel tasandil, selleks et tegelda piirkondlike ja ülemaailmsete keskkonnaprobleemidega ja eelkõige võidelda kliimamuutuste vastu.
2. Liidu keskkonnapoliitika, võttes arvesse liidu eri piirkondade olukorra mitmekesisust, seab eesmärgiks kaitstuse kõrge taseme. See rajaneb ettevaatusprintsibil ja põhimõtetel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid ja keskkonnakahjustus heastada eeskätt kahjustuse kohas, saastaja peab aga maksma.

Sellega seoses sisaldavad keskkonnakaitse nõuetele vastavad ühtlustamismeetmed vajaduse korral kaitseklauslit, mis lubab liikmesriikidel majandusvälistel keskkonnakaitsealistel põhjustel võtta liidu kontrollimenetlusele alluvaid ajutisi meetmeid.

3. Oma keskkonnapoliitikat ette valmistades võtab liit arvesse:

- kättesaadavaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid;
- liidu eri piirkondade keskkonnatingimusi;
- meetme võtmise või võtmata jätmise potentsiaalseid tulusid ja kulusid;
- liidu kui terviku majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning tema piirkondade tasakaalustatud arengut.

4. Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Liidu koostöö korralduse võib kokku leppida liidu ja asjassepuutuvate kolmandate isikute vaheliste lepingutega.

Eelmine lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organites ja sõlmida rahvusvahelisi lepinguid.

Artikkel 192

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 175)

1. Toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega, otsustavad Euroopa Parlament ja nõukogu, missuguseid meetmeid tuleb liidul võtta, et saavutada artiklis 191 seatud eesmärgid.

2. Erandina lõikes 1 sätestatud otsustamismenetlusest ja ilma et see piiraks artikli 114 kohaldamist, võtab nõukogu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt vastu:

- a) peamiselt maksusätteid;
- b) meetmeid, mis käsitlevad:
  - asulaplaneerimist;
  - veeressursside kvantitatiivset majandamist või mis otseselt või kaudselt mõjutavad nende ressursside kättesaadavust;
  - maa kasutamist, välja arvatud jäätmemajandus;
- c) meetmeid, mis mõjutavad oluliselt liikmesriigi valikut erinevate energiaallikate vahel ning tema energiavarustuse üldstruktuuri.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega ühehäälselt teha otsuse kohaldada seadusandlikku tavamenetlust esimeses lõigus märgitud valdkondade suhtes.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega vastu üldised tegevusprogrammid, milles määratakse kindlaks esmatähtsad eesmärgid.

Nende programmide elluviimiseks vajalikud meetmed võetakse vastu olenevalt juhtumist kas lõike 1 või 2 tingimuste kohaselt.

4. Ilma et see piiraks teatavaid liidu poolt vastuvõetavaid meetmeid, rahastavad ja rakendavad keskkonnapoliitikat liikmesriigid.

5. Kui lõike 1 sätetel rajanev meede tekitab liikmesriigi ametiasutustele ebaoproportsionaalseks peetavaid kulusid, siis sätestatakse kõnealuses meetmes, ilma et see piiraks võimalust kohaldada põhimõtet, et saastajal tuleb maksta, asjakohased sätted:

— ajutiste eranditena ja/või

— rahaliste toetustena artikli 177 kohaselt loodud Ühtekuuluvusfondist.

Artikkel 193

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 176)

Artikli 192 kohaselt võetud kaitsemeetmed ei takista liikmesriiki säilitamast või kasutusele võtmast rangemaid kaitsemeetmeid. Niisugused meetmed peavad olema kooskõlas aluslepingutega. Neist teatatakse komisjonile.

XXI JAOTIS

ENERGEETIKA

Artikkel 194

1. Siseturu rajamise ja toimimise raames ning pidades silmas vajadust säilitada ja parandada keskkonda, on liidu energiapoliitikal liikmesriikide vahelise solidaarsuse vaimus järgmised eesmärgid:

a) tagada energiaturu toimimine;

b) tagada energiaga varustamise kindlus liidus;

c) edendada energia tõhusat kasutamist ja säästmist ning uute ja taastuvate energiaallikate väljaarendamist ning

d) edendada energiavõrkude sidumist.

2. Ilma et see piiraks aluslepingute muude sätete kohaldamist, kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed. Asjaomased meetmed võetakse vastu pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning regioonide komiteega.

Need meetmed ei mõjuta liikmesriigi õigust määrata kindlaks oma energiavarude kasutamise tingimusi, tema valikuid erinevate energiaallikate vahel ning tema energiavarustuse üldstruktuuri, ilma et see piiraks artikli 192 lõike 2 punkti c kohaldamist.

3. Erandina lõikest 2 kehtestab nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt asjaomases lõikes osutatud meetmed, kui need on peamiselt maksualased.

XXII JAOTIS

TURISM

Artikkel 195

1. Liit täiendab liikmesriikide tegevust turismisektoris, eriti edendades liidu ettevõtjate konkurentsivõimet selles sektoris.

Seetõttu on liidu tegevuse eesmärk:

- a) ergutada soodsa keskkonna loomist selle sektori ettevõtjate arendamiseks;
- b) edendada koostööd liikmesriikide vahel, eriti heade kogemuste vahetamise teel.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt erimeetmed, et täiendada liikmesriikide meetmeid käesolevas artiklis seatud eesmärkide saavutamiseks, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

XXIII JAOTIS

KODANIKUKAITSE

Artikkel 196

1. Liit soodustab liikmesriikide vahelist koostööd, et tõhustada loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamiseks ja nende eest kaitsmiseks loodud süsteeme.

Liidu tegevuse eesmärk on:

- a) toetada ja täiendada liikmesriikide meetmeid riskide ennetamisel riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, nende kodanikukaitsetöötajate koolitamisel ning reageerimisel loodusõnnetustele või inimtegevusest tingitud õnnetustele liidu piires;
- b) edendada liidu piires kiiret ja tõhusat operatiivkoostööd siseriiklike kodanikukaitsetalituste vahel;
- c) tõhustada rahvusvahelise kodanikukaitsealase töö järjepidevust.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

XXIV JAOTIS HALDUSKOOSTÖÖ

Artikkel 197

1. Liidu õiguse tõhusat rakendamist liikmesriikides, mis on oluline liidu nõuetekohase toimimise seisukohast, käsitatakse ühise huvina.

2. Liit võib toetada liikmesriikide jõupingutusi parandada oma haldussuutlikkust liidu õiguse rakendamisel. Selline tegevus võib hõlmata informatsiooni ja ametnike vahetamise hõlbustamist ning koolitusprogrammide toetamist. Ükski liikmesriik pole kohustatud sellist toetust kasutama. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil selleks vajalikud meetmed, ilma et see kohustaks liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama.

3. Käesolev artikkel ei piira liikmesriikide kohustust rakendada liidu õigust ega komisjoni õigusi ja kohustusi. See ei piira ka aluslepingute muude liikmesriikidevahelist ning liikmesriikide ja liidu vahelist halduskoostööd reguleerivate sätete kohaldamist.

NELJAS OSA

ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE

Artikkel 198

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 182)

Liikmesriigid lepivad kokku assotsieerida liiduga need Euroopa-välised maad ja territooriumid, millel on erisuhted Taani, Prantsusmaa, Madalmaade ja Ühendkuningriigiga. Need maad ja territooriumid (edaspidi „maad ja territooriumid“) on loetletud II lisas.

Assotsieerimise eesmärk on edendada nende maade ja territooriumide majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning sisse seada tihedad majandussidemed nende ja liidu kui terviku vahel.

Kooskõlas käesoleva lepingu preambulis esitatud põhimõtetega on assotsieerimise eesmärk eelkõige edendada nimetatud maade ja territooriumide elanike huve ja jõukust, et nad saavutaksid majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu, mille poole nad püüdleavad.

Artikkel 199

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 183)

Assotsieerimisel on järgmised eesmärgid.

- 1) Liikmesriigid kohaldavad oma kaubavahetuses nende maade ja territooriumidega sama režiimi, mida nad aluslepingutest tulenevalt kasutavad üksteise suhtes.
- 2) Iga maa või territoorium kohaldab oma kaubavahetuses liikmesriikidega ning teiste maade ja territooriumidega sama režiimi, mida ta kasutab kaubavahetuses selle Euroopa riigiga, kellega tal on erisuhted.
- 3) Liikmesriigid annavad oma panuse nende maade ja territooriumide järjekindlaks arenguks vajalikesse investeringutesse.
- 4) Liidu rahastatavate investeringute puhul on osavõtt pakkumistest ja hangetest avatud võrdsetel tingimustel kõikidele füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kes on mõne liikmesriigi või kõnealuse maa või territooriumi kodanikud.
- 5) Liikmesriikide ning nende maade ja territooriumide vahelistes suhetes reguleeritakse kodanike ja äriühingute asutamisõigus kooskõlas asutamisõigust käsitlevas peatükis esitatud sätete ja menetlustega ning kedagi diskrimineerimata, kusjuures nende kohta kehtivad kõik artiklist 203 tulenevad erisätted.

Artikkel 200

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 184)

1. Nendelt maadelt ja territooriumidelt pärinevate liikmesriikidesse imporditavate kaupade tollimaksud keelatakse vastavalt liikmesriikidevaheliste tollimaksude keelamisele kooskõlas aluslepingute sätetega.
2. Liikmesriikidest või teistelt kõnealustelt maadelt või territooriumidelt mingile maale või territooriumile imporditavate kaupade tollimaksud keelatakse kooskõlas artikli 30 sätetega.
3. Kõnealused maad ja territooriumid võivad siiski võtta tollimakse, mis vastavad nende arengu ja industrialiseerimise vajadustele või annavad nende eelarvesse tulu.

Eelnevas lõigus märgitud tollimaksud ei või ületada sama taset, mis kehtib nende maade või territooriumidega erisuhetes olevast liikmesriigist imporditavate toodete kohta.

4. Lõiget 2 ei kohaldata nende maade ja territooriumide suhtes, kus juba kehtivad mittediskrimineerivad tollitariifid seetõttu, et nad on seotud eriliste rahvusvaheliste kohustustega.
5. Nendele maadele ja territooriumidele imporditavate kaupade suhtes kehtestatavad tollimaksud või nende muudatused ei või põhjustada juriidiliselt ega tegelikult mingit otsest ega kaudset diskrimineerimist eri liikmesriikidest imporditavate kaupade suhtes.

Artikkel 201

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 185)

Kui maale või territooriumile mingist kolmandast riigist imporditavatelt kaupadelt võetavate tollimaksude tase võib põhjustada artikli 200 lõike 1 sätete kohaldamisel kaubandushäireid mingi liikmesriigi kahjuks, võib viimane taotleda, et komisjon teeks teistele liikmesriikidele ettepaneku meetmete kohta, mis on vajalikud olukorra parandamiseks.

Artikkel 202

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 186)

Järgides rahvatervist, avalikku julgeolekut või avalikku korda puudutavaid sätteid, reguleeritakse nende maade ja territooriumide töötajate liikumisvabadus liikmesriikide piires ning liikmesriikide töötajate liikumisvabadus nende maade ja territooriumide piires õigusaktidega, mis võetakse vastu kooskõlas artikliga 203.

Artikkel 203

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 187)

Nõukogu määrab maade ja territooriumide liiduga assotsieerimisel omandatud kogemuste ja aluslepingutes esitatud põhimõtete alusel ning komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt kindlaks sätted, mis käsitlevad maade ja territooriumide liiduga assotsieerimise üksikasjalikke eeskirju ja menetlusi. Kui asjaomased sätted võtab vastu nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt, teeb nõukogu otsuse komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Artikkel 204

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 188)

Artiklite 198–203 sätteid kohaldatakse Gröönimaa suhtes nii, nagu näevad ette Gröönimaad käsitlevad erisätted Gröönimaa kohta kehtiva erikorra protokollis, mis on lisatud aluslepingutele.

V OSA

LIIDU VÄLISTEgevus

I JAOTIS

ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEgevUSE KOHTA

Artikkel 205

Käesolevas osas käsitletud liidu rahvusvaheline tegevus tugineb põhimõtetele, taotleb eesmärke ja seda viiakse ellu viisil, mis on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu V jaotise 1. peatükis osutatud üldsätetega.

II JAOTIS

ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA

Artikkel 206

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 131)

Tolliliidu rajamisega vastavalt artiklitele 28–32 aitab liit ühistes huvides kaasa ülemaailmse kaubanduse harmoonilisele arengule, rahvusvahelises kaubanduses ja välismaiste otseinvesteeringute suhtes kehtivate piirangute järkjärgulisele kaotamisele ning tolli- ja muude tõkete vähendamisele.

Artikkel 207

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 133)

1. Ühine kaubanduspoliitika rajaneb ühtsetel põhimõtetel, eriti mis puutub tariifide muutmisse, kauba- ja teenustevahetusega ning intellektuaalomandi kaubandusaspektidega seotud tolli- ja kaubanduskokkulepete sõlmimisse, välismaistesse otseinvesteeringutesse, liberaliseerimismeetmete ühtlustamiseks, ekspordipoliitikasse ning kaubanduse kaitsemeetmetesse, näiteks meetmetesse, mida võetakse dumpingu või subsiidiumide puhul. Ühist kaubanduspoliitikat teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil vastu meetmed, millega määratletakse ühise kaubanduspoliitika rakendamise raamistik.

3. Kui ühe või mitme riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmitavate lepingute üle on vaja pidada läbirääkimisi, kohaldatakse artikli 218 sätteid, kui käesoleva artikli erisätteid ei näe ette teisiti.

Komisjon annab soovitusi nõukogule, kes volitab komisjoni alustama vajalikke läbirääkimisi. Nõukogu ja komisjon tagavad selle, et läbirääkimiste tulemusel sõlmitavad lepingud vastavad liidusesele poliitikale ja eeskirjadele.

Komisjon peab läbirääkimisi, konsulteerides erikomiteega, mille nõukogu määrab selle ülesande täitmisel komisjoni abistama, ning niisuguste juhiste raames, mida nõukogu peab vajalikuks komiteele anda. Komisjon annab erikomiteele ja Euroopa Parlamendile regulaarselt aru läbirääkimiste edenemise kohta.

4. Seoses lõikes 3 osutatud lepingute üle läbirääkimisega ja nende sõlmimisega teeb nõukogu otsused kvalifitseeritud häälteenamusega.

Seoses lepingute üle läbirääkimise ja nende sõlmimisega teenuste valdkonnas ja intellektuaalomandi kaubandusaspektide valdkonnas, samuti välismaiste otseinvesteeringute valdkonnas, teeb nõukogu otsused ühehäälselt, kui need lepingud sisaldavad sätteid, mille puhul liidusiseste eeskirjade vastuvõtmiseks on nõutav ühehäälsus.

Nõukogu teeb samuti ühehäälselt otsuse lepingute üle läbirääkimiseks ja nende sõlmimiseks:

- a) kultuuri- ja audiovisuaalteenuste valdkonnas, kui need lepingud võivad piirata liidu kultuurilist ja keelelist mitmekesisust;
- b) sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuteenuste valdkonnas, kui need lepingud võivad tõsiselt häirida selliste teenuste osutamise riiklikku korraldust ning piirata liikmesriikide vastutust selliste teenuste osutamisel.

5. Transpordialaste rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamisel ja nende sõlmimisel kohaldatakse kolmanda osa VI jaotise sätteid ja artiklit 218.

6. Käesoleva artikliga ühise kaubanduspoliitika valdkonnas antud pädevuse teostamine ei mõjuta liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust ega kohusta liikmesriike oma õigus- ja haldusnorme ühtlustama, niivõrd kui aluslepingud välistavad sellise ühtlustamise.

III JAOTIS

KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA JA HUMANITAARABI

1. PEATÜKK

ARENGUKOOSTÖÖ

Artikkel 208

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 177)

1. Liidu poliitikat arengukoostöö valdkonnas teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Liidu ja liikmesriikide arengukoostöö poliitikad täiendavad ja tugevdavad teineteist.

Liidu arengukoostöö poliitika põhieesmärgiks on vaesuse vähendamine ja pikemas perspektiivis selle kaotamine. Liit võtab arengukoostöö eesmäärke arvesse muu sellise poliitika puhul, mida ta rakendab ja mis tõenäoliselt mõjutab arengumaid.

2. Liit ja liikmesriigid täidavad neid kohustusi ning arvestavad neid eesmäärke, mis nad on heaks kiitnud Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ja teistes pädevates rahvusvahelistes organisatsioonides.

Artikkel 209

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 179)

1. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt arengukoostöö poliitika teostamiseks vajalikud meetmed, mis võivad hõlmata mitmeaastaseid koostööprogramme arengumaadega või temaatilisi programme.

2. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega või pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega lepinguid, mis aitavad saavutada Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 ja käesoleva lepingu artiklis 208 osutatud eesmäärke.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada rahvusvahelistes organites läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid.

3. Euroopa Investeerimispank aitab oma põhikirjas esitatud tingimuste kohaselt kaasa lõikes 1 märgitud meetmete rakendamisele.

Artikkel 210

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 180)

1. Meetmete vastastikuse täiendavuse ja tõhususe edendamiseks kooskõlastavad liit, ja liikmesriigid oma arengukoostöö poliitikat ning konsulteerivad üksteisega abiprogrammide suhtes, seda ka rahvusvahelistes organisatsioonides ning rahvusvahelistel konverentsidel. Nad võivad alata ühismeetmeid. Kui vaja, aitavad liikmesriigid kaasa liidu abiprogrammide elluviimisele.

2. Komisjon võib teha kasulikke algatusi, et edendada lõikes 1 märgitud kooskõlastamist.

Artikkel 211

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 181)

Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2. PEATÜKK

MAJANDUS-, FINANTS- JA TEHNILINE KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA

Artikkel 212

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 181a)

1. Ilma et see piiraks aluslepingute muude sätete, eriti artiklite 208–211 sätete kohaldamist, võtab liit kolmandate riikide suhtes, mis ei ole arengumaad, majandus-, finants- ja tehnilise koostöö meetmeid, mis hõlmavad eelkõige finantsvaldkonnas antavat abi. Sellised meetmed on kooskõlas liidu arengupoliitikaga ning neid viiakse ellu kooskõlas tema välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Liidu ja liikmesriikide meetmed täiendavad ja tugevdavad üksteist.

2. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt lõike 1 rakendamiseks vajalikud meetmed.

3. Oma pädevuse piires teevad liit ja liikmesriigid koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Liidu koostöö korralduse võib kokku leppida liidu ja asjaomaste kolmandate isikute vaheliste lepingutega.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organites ja sõlmida rahvusvahelisi lepinguid.

Artikkel 213

Kui kolmanda riigi olukord nõuab liidu kiiret finantsabi, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal vastu vajalikud otsused.

3. PEATÜKK

HUMANITAARABI

Artikkel 214

1. Liidu operatsioone humanitaarabi valdkonnas teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega. Selliste operatsioonide eesmärk on anda sündmusekohast abi ning teha päästetöid ja pakkuda kaitset loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste tõttu kannatanud inimestele kolmandates riikides, et rahuldada erinevatest olukordadest tingitud humanitaarvajadusi. Liidu ja liikmesriikide operatsioonid täiendavad ja tugevdavad üksteist.

2. Humanitaarabioperatsioone teostatakse kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning erapooletuse, neutraalsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetega.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed, millega määratakse kindlaks humanitaarabioperatsioonide elluviimise raamistik.

4. Liit võib sõlmida kolmandate riikidega või pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega lepinguid, mis aitavad saavutada lõikes 1 ja Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 osutatud eesmäärke.

Esimene lõik ei piira liikmesriikide pädevust pidada rahvusvahelistes organites läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid.

5. Et luua raamistikku, milles Euroopa noored saaksid liidu humanitaarabioperatsioonidele ühiselt kaasa aidata, asutatakse Euroopa vabatahtlik humanitaarabikorpus. Euroopa Parlament ja nõukogu määravad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil kindlaks korpuse põhikirja ja töökorra.

6. Komisjon võib liidu ja liikmesriikide meetmete koordineerimiseks teha algatusi, et tugevdada liidu ja siseriiklike humanitaarabimeetmete vastastikust täiendavust ja tõhusust.

7. Liit tagab, et tema humanitaarabioperatsioonid koordineeritakse ja need on kooskõlas rahvusvaheliste organisatsioonide ja organite, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni süsteemi kuuluvate organisatsioonide ja organite operatsioonidega.

IV JAOTIS

PIIRAVAD MEETMED

Artikkel 215

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 301)

1. Kui vastavalt Euroopa Liidu lepingu V jaotise 2. peatükile vastu võetud otsus näeb ette majandus- ja rahandussuhete osalise või täieliku katkestamise või piiramise ühe või mitme kolmanda riigiga, võtab nõukogu liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni ühise ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega vastu vajalikud meetmed. Ta teavitab sellest Euroopa Parlamenti.
2. Kui vastavalt Euroopa Liidu lepingu V jaotise 2. peatükile vastu võetud otsuses on nii sätestatud, võib nõukogu lõikes 1 osutatud menetluse kohaselt võtta vastu piiravaid meetmeid juriidiliste või füüsiliste isikute ning rühmituste või mitteriiklike üksuste suhtes.
3. Käesolevas artiklis osutatud õigusaktid sisaldavad vajalikke õiguslikke tagatise käsitlevaid sätteid.

V JAOTIS

RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

Artikkel 216

1. Liit võib sõlmida lepingu ühe või mitme kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga, kui aluslepingutes on nii sätestatud või kui lepingu sõlmimine on vajalik mõne aluslepingutes seatud eesmärgi saavutamiseks liidu poliitika raames, kui lepingu sõlmimise näeb ette liidu õiguslikult siduv akt või kui see võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende reguleerimisala.
2. Liidu sõlmitud lepingud seovad liidu institutsioone ja liikmesriike.

Artikkel 217

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 310)

Liit võib ühe või mitme kolmanda riigiga või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmida lepinguid, millega luuakse assotsiatsioon, mis hõlmab vastastikuseid õigusi ja kohustusi, ühismeetmeid ja erimenetlusi.

Artikkel 218

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 300)

1. Ilma et see piiraks artikli 207 sätete kohaldamist, peetakse liidu ja kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide vaheliste lepingute üle läbirääkimisi ja selliseid lepinguid sõlmitakse vastavalt järgmisele menetlusele.

2. Nõukogu annab loa alustada läbirääkimisi, võtab vastu läbirääkimisjuhised, annab loa lepingutele alla kirjutada ja sõlmib lepingud.
3. Komisjon või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kui kavandatav leping on eranditult või peamiselt seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, annab soovitusi nõukogule, kes võtab vastu otsuse, millega antakse luba alustada läbirääkimisi ning nimetatakse sõltuvalt kavandatava lepingu temast liidu läbirääkija või läbirääkimisrühma juht.
4. Nõukogu võib anda läbirääkijale juhiseid ning moodustada erikomitee, kellega tuleb läbirääkimiste pidamisel konsulteerida.
5. Läbirääkija ettepaneku põhjal võtab nõukogu vastu otsuse, millega antakse luba lepingule alla kirjutada ja vajaduse korral seda enne jõustumist ajutiselt kohaldada.
6. Nõukogu võtab läbirääkija ettepaneku põhjal vastu otsuse lepingu sõlmimise kohta.

Välja arvatud juhul, kui leping on seotud eranditult ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, võtab nõukogu vastu otsuse lepingu sõlmimise kohta:

a) pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist järgmistel juhtudel:

- i) assotsieerimislepingud;
- ii) leping, liidu ühinemise kohta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga;
- iii) lepingud, mis koostöömenetlusi kehtestades loovad teatud institutsioonilisi raamistikke;
- iv) liidu eelarvele olulist mõju avaldavad lepingud;
- v) lepingud, mis hõlmavad valdkondi, mille suhtes kohaldatakse kas seadusandlikku tavamenetlust või seadusandlikku erimenetlust, mille puhul on nõutav Euroopa Parlamendi nõusolek.

Kiireloomulisel juhul võivad Euroopa Parlament ja nõukogu kokku leppida nõusoleku andmise tähtajas;

b) pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga muudel juhtudel. Euroopa Parlament esitab oma arvamuse tähtaja jooksul, mille nõukogu võib määrata sõltuvalt asja kiireloomulisusest. Kui selle tähtaja jooksul arvamust ei ole esitatud, võib nõukogu teha otsuse.

7. Lepingu sõlmimisel võib nõukogu erandina lõigetest 5, 6 ja 9 volitada läbirääkijat kiitma liidu nimel heaks lepingu muudatusi, kui leping näeb ette, et muudatused tuleb vastu võtta lihtsustatud korras või et seda peab tegema lepingus sätestatud organ. Nõukogu võib sellisele volitamisele seada eritingimusi.

8. Nõukogu teeb kogu menetluse käigus otsuseid kvalifitseeritud häälteenamusega.

Nõukogu teeb otsuse siiski ühehäälselt, kui leping hõlmab valdkonda, mille puhul liidu õigusakti vastuvõtmisel on nõutav ühehäälsus, samuti juhul, kui sõlmitakse assotsiatsieerimislepingud ja artiklis 212 osutatud lepingud kandidaatriikidega. Sõlmides lepingu liidu ühinemise kohta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga teeb nõukogu samuti otsuse ühehäälselt; asjaomase lepingu sõlmimist käsitlev otsus jõustub pärast seda, kui liikmesriigid on selle kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

9. Nõukogu võtab komisjoni või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal vastu otsuse, millega peatatakse lepingu täitmine ja kehtestatakse lepingus sätestatud organis liidu nimel võetavad seisukohad, kui asjaomasel organil tuleb vastu võtta õigusliku toimega akte, välja arvatud õigusaktid, millega täiendatakse või muudetakse lepingu institutsioonilist raamistikku.

10. Euroopa Parlamenti teavitatakse viivitamata ja täielikult kõigil menetluse etappidel.

11. Liikmesriik, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võib taotleda Euroopa Kohtult arvamust selle kohta, kas kavandatav leping on aluslepingutega kooskõlas. Kui kohtu arvamus on negatiivne, saab kavandatav leping jõustuda üksnes juhul, kui seda muudetakse või kui aluslepingud läbi vaadatakse.

Artikkel 219

(endised EÜ asutamislepingu artikli 111 lõiked 1-3 ja 5)

1. Erandina artiklist 218 võib nõukogu, tehes otsuse kas Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal või komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga hindade stabiilsuse eesmärgiga kooskõlas olevale konsensusele jõudmise üle sõlmida ametlikke kokkuleppeid euro vahetuskursisüsteemi kohta kolmandate riikide valuutade suhtes. Nõukogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ning kooskõlas lõikes 3 sätestatud menetlusega.

Nõukogu võib kas Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal või komisjoni soovitusel põhjal ning pärast Euroopa Keskpangaga konsulteerimist, selleks et jõuda hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtivale konsensusele, võtta vastu või kohandada euro keskkursse vahetuskursisüsteemi piires või neist loobuda. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti euro keskkursside kinnitamisest, korri-geerimisest või neist loobumisest.

2. Lõikes 1 märgitud vahetuskursisüsteemi puudumisel ühe või mitme kolmandate riikide valuuta suhtes võib nõukogu kas komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga või Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal sõnastada nende valuutade suhtes vahetuskursipoliitika üldsuunised. Need üldsuunised ei piira EKPS esmast eesmärki säilitada hindade stabiilsus.

3. Kui liidul on vaja pidada läbirääkimisi ühe või mitme kolmanda riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga raha- või välisvaluutarežiimi küsimusi käsitlevate kokkulepete puhul, siis erandina artiklist 218 otsustab läbirääkimiste korra ning niisuguste lepingute sõlmimise nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpangaga. Selline kord tagab, et liit väljendab ühtset seisukohta. Komisjon on läbirääkimistesse täielikult kaasatud.

4. Liikmesriigid võivad pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organisatsioonides ning sõlmida rahvusvahelisi lepinguid, ilma et see piiraks liidu pädevust ja liidu kokkuleppeid majandus- ja rahaliidu suhtes.

VI JAOTIS

LIIDU SUHTED RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDE JA KOLMANDATE RIIKIDEGA NING LIIDU DELEGATSIOONID

Artikkel 220

(endised EÜ asutamislepingu artiklid 302-304)

1. Liit seab sisse kõik asjakohased koostöövormid Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni organite ja selle allasutuste, Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga.

Liit hoiab samuti kohaseid suhteid teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2. Käesoleva artikli rakendamise eest vastutavad liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjon.

Artikkel 221

1. Liitu esindavad liidu delegatsioonid kolmandates riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides.

2. Liidu delegatsioonid alluvad liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale. Nad tegutsevad tihedas koostöös liikmesriikide diplomaatiliste ja konsulaaresindustega.

VII JAOTIS
SOLIDAARSUSKLAUSEL

Artikkel 222

1. Kui liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks, tegutsevad liit ja selle liikmesriigid üheskoos solidaarselt. Liit mobiliseerib kõik tema käsutuses olevad vahendid, kaasa arvatud liikmesriikide poolt kättesaadavaks tehtud sõjalised vahendid, selleks et:

a) — hoida liikmesriikide territooriumil ära terrorismiohtu;

— kaitsta demokraatlikke institutsioone ja tsiviilelanikke terrorirünnaku eest;

— abistada liikmesriiki tema poliitiliste organite taotlusel tema territooriumil terrorirünnaku korral;

b) abistada liikmesriiki tema poliitiliste organite taotlusel tema territooriumil loodus- või inimtegevusest tingitud õnnetuse korral.

2. Kui üht liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks, abistavad seda liikmesriiki tema poliitilise võimu organite taotlusel teised liikmesriigid. Selleks koordineerivad liikmesriigid omavahelist tegevust nõukogus.

3. Käesoleva solidaarsusklausli liidu poolse rakendamise korra määratleb nõukogu komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühise ettepaneku põhjal vastuvõetud otsusega. Nõukogu teeb otsuse kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 31 lõikega 1, kui see otsus on kaitsepoliitilise tähendusega. Sellest teavitatakse Euroopa Parlamenti.

Käesoleva lõike kohaldamisel ja ilma et see piiraks artikli 240 kohaldamist, abistab nõukogu poliitika- ja julgeolekukomitee, keda toetavad ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames loodud struktuurid ja artiklis 71 osutatud komitee, kes esitavad vajaduse korral ühisarvamusi.

4. Et liit ja selle liikmesriigid saaksid tõhusalt toimida, hindab Euroopa Ülemkogu regulaarselt liitu ähvardavaid ohtusid.

KUUES OSA INSTITUTSIOONILISED JA RAHANDUSSÄTTED

I JAOTIS SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

1. PEATÜKK INSTITUTSIOONID

1. JAGU EUROOPA PARLAMENT

Artikkel 223

(endised EÜ asutamislepingu artikli 190 lõiked 4 ja 5)

1. Euroopa Parlament koostab ettepaneku eesmärgiga kehtestada vajalikud sätted oma liikmete otsesteks ja üldisteks valimisteks ühtse menetluse kohaselt kõikides liikmesriikides või kõikidele liikmesriikidele ühistel põhimõtetel.

Nõukogu kehtestab vajalikud sätted seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälese otsusega ning pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt, kes teeb otsuse oma liikmete enamusega. Asjaomased sätted jõustuvad pärast seda, kui liikmesriigid on need heaks kiitnud kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega.

2. Euroopa Parlament määrab omal algatusel seadusandliku erimenetluse kohaselt pärast komisjoni arvamuse küsimist ja nõukogu heakskiidul määruste abil kindlaks eeskirjad ja üldtingimused, mis reguleerivad tema liikmete kohustusi. Kõik eeskirjad ja tingimused, mis puudutavad parlamendi praeguste või endiste liikmete maksustamist, nõuavad nõukogu ühehäälselt otsust.

Artikkel 224

(endine EÜ asutamislepingu artikli 191 teine lõik)

Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil vastu eeskirjad, mis reguleerivad Euroopa tasandil toimivaid erakondi, millele on osutatud Euroopa Liidu lepingu artikli 10 lõikes 4, ning eelkõige nende rahastamise eeskirju.

Artikkel 225

(endine EÜ asutamislepingu artikli 192 teine lõik)

Euroopa Parlament võib oma liikmete häälteenamusega taotleda, et komisjon esitaks asjakohased ettepanekud küsimuste kohta, mille puhul ta peab aluslepingute rakendamisel vajalikuks liidu õigusakti vastuvõtmist. Kui komisjon ettepanekut ei esita, teatab ta Parlamendile selle põhjustest.

Artikkel 226

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 193)

Ilma et see piiraks aluslepingutega teistele institutsioonidele või asutustele antud volitusi, võib Euroopa Parlament oma kohustusi täites liikmete ühe neljandiku nõudmisel asutada ajutise uurimiskomisjoni, et uurida väidetavaid rikkumisi või halduslikku omavoli liidu õiguse rakendamisel, välja arvatud juhud, kui väidetavaid fakte uurib kohus ja kui asi on alles kohtumenetluses.

Ajutine uurimiskomisjon lakkab olemast oma aruande esitamise järel.

Uurimisõiguse kasutamist reguleeriva korra määrab Euroopa Parlament kindaks määruste abil omal algatusel seadusandliku erimenetluse kohaselt ning pärast nõukogult ja komisjonilt nõusoleku saamist.

Artikkel 227

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 194)

Igal liidu kodanikul ning igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on mõnes liikmesriigis, on õigus kas üksikult või koos teiste kodanike või isikutega pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole küsimuses, mis kuulub liidu tegevusvaldkondadesse ja mis teda otseselt puudutab.

Artikkel 228

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 195)

1. Euroopa Parlamendi valitud ombudsman on volitatud igalt liidu kodanikult või igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on mõnes liikmesriigis, vastu võtma kaebusi haldusliku omavoli juhtude kohta liidu institutsioonide, organite või asutuste tegevuses; välja arvatud Euroopa Liidu Kohus, kui see tegutseb õigusemõistjana.. Ombudsman uurib neid kaebusi ja annab nende kohta aru.

Kooskõlas oma kohustustega korraldab ombudsman kas omal algatusel, otseselt talle või siis Euroopa Parlamendi liikme kaudu esitatud kaebuste põhjal uurimise, kui ta leiab selleks olevat alust, välja arvatud juhud, kui väidetavad faktid on või on olnud kohtumenetluse objektiks. Kui ombudsman tuvastab haldusliku omavoli juhtumi, esitab ta asja vastavale institutsioonile, organile või asutusele, kellel on aega kolm kuud, et ombudsmani oma seisukohast informeerida. Seejärel saadab ombudsman ettekande Euroopa Parlamendile ja vastavale institutsioonile. Kaebuse esitanud isikut informeeritakse uurimise tulemustest.

Ombudsman esitab igal aastal Euroopa Parlamendile aruande oma uurimiste tulemustest.

2. Ombudsman valitakse iga Euroopa Parlamendi valimise järel viimasega samaks ametiajaks. Ombudsmani võib ametisse tagasi valida.

Euroopa Kohus võib Euroopa Parlamendi taotlusel ombudsmani ametist tagandada, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi raskes üleastumises.

3. Ombudsman on oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatu. Nende kohustuste täitmisel ta ei taotle ega saa juhiseid üheltpki valitsuselt, institutsioonilt, organilt ega asutuselt. Ametisoleku ajal ei tohi ombudsman töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal.

4. Euroopa Parlament määrab omal algatusel seadusandliku erimenetluse kohaselt pärast komisjoni arvamuse taotlemist ja otsuse tegeva nõukogu heakskiidul määruste abil kindlaks tegevusjuhendi ja üldised tingimused, mis reguleerivad ombudsmani kohustuste täitmist.

Artikkel 229

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 196)

Euroopa Parlament peab iga-aastase istungjärgu. See tuleb kutsumiseta kokku märtsikuu teisel teisi-päeval.

Euroopa Parlament võib kokku tulla erakorraliseks osaistungjärguks, kui seda taotleb tema liikmete enamus või kui seda taotleb nõukogu või komisjon.

Artikkel 230

(endine EÜ asutamislepingu artikli 197 teine, kolmas ja neljas lõik)

Komisjon võib osa võtta kõikidest istungitest ning tema taotluse korral kuulatakse ta ära.

Komisjon vastab suuliselt või kirjalikult Euroopa Parlamendi või selle liikmete küsimustele.

Euroopa Parlament kuulab Euroopa Ülemkogu ja nõukogu ära kooskõlas tingimustega, mis on sätestatud Euroopa Ülemkogu kodukorras ja nõukogu kodukorras.

Artikkel 231

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 198)

Kui aluslepingud ei sätesta teisiti, teeb Euroopa Parlament otsused antud häälte enamusega.

Kvoorum määratakse kindlaks kodukorraga.

Artikkel 232

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 199)

Euroopa Parlament võtab vastu oma kodukorra, tehes otsuse oma liikmete häälteenamusega.

Euroopa Parlamendi dokumendid avaldatakse aluslepingutes ja tema kodukorras ettenähtud viisil.

Artikkel 233

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 200)

Euroopa Parlament arutab komisjoni esitatud iga-aastast üldaruannet avalikul istungil.

Artikkel 234

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 201)

Kui Euroopa Parlamendi päevakorda esitatakse umbusaldusavaldus komisjoni tegevuse kohta, ei pane Euroopa Parlament seda hääletusele varem kui kolme päeva möödumisel selle päevakorda esitamisest ning umbusaldusavaldus otsustatakse ainult avalikul hääletusel.

Kui umbusaldusavalduse poolt on antud häälte kahekolmandikuline enamus, mis esindab Euroopa Parlamendi liikmete enamust, astuvad komisjoni liikmed täies koosseisus tagasi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja astub tagasi oma komisjonis täidetavatest ülesannetest. Nad jäävad ametisse ja jätkavad asjaajamist seni, kuni nad asendatakse kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 17. Sellisel juhul lõpeb nende asemele nimetatud komisjoni liikmete ametiaeg kuupäeval, mil oleks lõppenud täies koosseisus tagasi astuma sunnitud komisjoni liikmete ametiaeg.

2. JAGU

EUROOPA ÜLEMKOGU

Artikkel 235

1. Hääletamisel võib iga Euroopa Ülemkogu liige esindada peale enda ainult üht teist liiget.

Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõiget 4 ja käesoleva lepingu artikli 238 lõiget 2 kohaldatakse Euroopa Ülemkogu suhtes juhul, kui ülemkogu teeb otsuse kvalifitseeritud hääleteenamusega. Kui Euroopa Ülemkogu teeb otsuse hääletamise teel, selle eesistuja ja komisjoni president hääletamisel ei osale.

Isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista Euroopa Ülemkogu vastu võtmast otsuseid, mille tegemiseks on nõutav ühehäälsus.

2. Euroopa Ülemkogu võib kohale kutsuda Euroopa Parlamendi presidendi, et teda ära kuulata.
3. Euroopa Ülemkogu teeb lihthääleteenamusega otsuseid menetlusküsimustes ja võtab lihthääleteenamusega vastu oma kodukorra.
4. Euroopa Ülemkogu abistab nõukogu peasekretariaat.

Artikkel 236

Euroopa Ülemkogu võtab kvalifitseeritud hääleteenamusega vastu:

- a) otsuse, millega kehtestatakse muude nõukogu koosseisude kui üld- ja välisasjade nõukogu loetelu kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõikega 6;
- b) otsuse nõukogu koosseisude, välja arvatud välisasjade nõukogu eesistumise kohta kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõikega 9.

3. JAGU

NÕUKOGU

Artikkel 237

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 204)

Nõukogu tuleb kokku eesistuja kutsel kas eesistuja enda algatusel või ühe nõukogu liikme või komisjoni taotlusel.

Artikkel 238

(endised EÜ asutamislepingu artikli 205 lõiked 1 ja 2)

1. Kui nõukogu otsuse tegemiseks on nõutav lihthääleteenamus, teeb ta otsuse oma liikmete hääleteenamusega.
2. Erandina Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõikest 4 määratletakse kvalifitseeritud hääleteenamust alates 1. novembrist 2014 ning kui protokollis üleminekusätete kohta ei sätestatud teisiti, nõukogu

liikmete vähemalt 72 %-lise häälteenamusega, tingimusel et nad esindavad liikmesriike, mis moodustavad vähemalt 65 % liidu elanikest, kui nõukogu ei tee otsust komisjoni ega liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal.

3. Alates 1. novembrist 2014 ning kui protokollis üleminekusätete kohta ei ole sätestatud teisiti, määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust, juhul kui aluslepingute kohaldamisel ei osale hääletamisel kõik nõukogu liikmed, järgmiselt:

a) Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse nõukogu liikmete vähemalt 55 %-lise häälteenamusega tingimusel, et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis moodustavad vähemalt 65 % nende riikide elanikest.

Blokeerivasse vähemusse peab kuuluma vähemalt minimaalne arv nõukogu liikmeid, kes esindavad rohkem kui 35 % osalevate liikmesriikide elanikest, pluss üks liige; ilma selleta, loetakse saavutatuks kvalifitseeritud häälteenamust.

b) Erandina punktist a määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust juhul, kui nõukogu ei tee otsust komisjoni ega liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal, nõukogu liikmete vähemalt 72 %-lise häälteenamusega, tingimusel et nad esindavad osalevaid liikmesriike, mis moodustavad vähemalt 65 % nende riikide elanikest.

4. Isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista nõukogu vastu võtmast otsuseid, mis nõuavad ühehäälsust.

Artikkel 239

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 206)

Hääletamisel võib iga nõukogu liige esindada peale enda veel ainult üht liiget.

Artikkel 240

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 207)

1. Liikmesriikide valitsuste alalistest esindajatest koosnev komitee vastutab nõukogu töö ettevalmistamise ja talle viimase poolt antud ülesannete täitmise eest. Nõukogu kodukorras sätestatud juhtudel võib komitee vastu võtta otsuseid menetlusküsimustes.

2. Nõukogule on abiks peasekretariaat, mida juhatab nõukogu nimetatud peasekretär.

Peasekretariaadi korralduse otsustab nõukogu lihthäälteenamusega.

3. Nõukogu teeb lihthäälteenamusega otsuseid menetlusküsimustes ja võtab lihthäälteenamusega vastu oma kodukorra.

Artikkel 241

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 208)

Nõukogu, tehes otsuse lihthälteenamusega, võib komisjonilt taotleda uuringute korraldamist, mida nõukogu peab soovitavaks ühiste eesmärkide saavutamiseks, ning teha talle asjakohaseid ettepanekuid. Kui komisjon ettepanekut ei esita, teatab ta nõukogule selle põhjustest.

Artikkel 242

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 209)

Pärast konsulteerimist komisjoniga määrab nõukogu lihthälteenamusega kindlaks aluslepingutega ettenähtud komiteede tööd reguleerivad eeskirjad.

Artikkel 243

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 210)

Nõukogu määrab kindlaks Euroopa Ülemkogu eesistuja, komisjoni presidendi, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, komisjoni liikmete, Euroopa Liidu Kohtu presidentide, liikmete ja kohtusekretäride ning nõukogu peasekretäri palga, hüvitised ning pensioni; samuti määrab nõukogu kindlaks kõik väljamaksud, mis tehakse töötasu asemel.

4. JAGU

KOMISJON

Artikkel 244

Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõikega 5 valitakse komisjoni liikmed, tuginedes Euroopa Ülemkogu poolt ühehäälselt kehtestatud rotatsioonisüsteemile, mis rajaneb järgmistel põhimõtetel:

- a) liikmesriike koheldakse rangelt võrdsetel alustel, kui otsustatakse, millises järjestuses ja kui kaua nende kodanikud on komisjoni liikmed; seega ei või kahe liikmesriigi kodanike mandaatide kogusummade vahe olla kunagi suurem kui üks;
- b) kui punktist a ei tulene teisiti, moodustatakse iga järjestikune komisjon selliselt, et see kajastaks rahuldavalt liikmesriikide kui terviku demograafilist ja geograafilist spektrit.

Artikkel 245

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 213)

Komisjoni liikmed hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende kohustuste laadiga. Liikmesriigid austavad nende sõltumatust ega püüa neid nende ülesannete täitmisel mõjutada.

Oma ametiaja jooksul ei või komisjoni liikmed töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal. Oma kohustusi täitma asudes kohustuvad nad pidulikult nii ametiaja jooksul kui ka pärast selle lõppemist austama sellest tulenevaid kohustusi ning eriti oma kohustust käituda ausalt ja diskreetselt teatud ametissenimetamiste suhtes või soodustuste vastuvõtmisel pärast oma ametiaja lõppemist. Nende kohustuste rikkumise korral võib Euroopa Kohus lihthäälteenamusega otsustava nõukogu avalduse või komisjoni avalduse põhjal otsustada, et asjassepuutuv liige tuleb vastavalt asjaoludele kas ametist tagandada vastavalt artikli 247 sätetele või jätta ilma õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid soodustusi.

Artikkel 246

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 215)

Kui tavaline asendamine või surm välja arvata, lõpevad komisjoni liikme kohustused ametist lahkumisel või tagandamisel.

Ametist lahkumise, tagandamise või surma tõttu vabaks jäänud liikme ametikohale nimetab nõukogu liikme järelejäänud ametiajaks ühisel kokkuleppel komisjoni presidendiga pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõike 3 teises lõigus sätestatud tingimuste kohaselt uue sama kodakondsusega liikme.

Nõukogu võib komisjoni presidendi ettepaneku põhjal ühehäälselt otsustada, et asjaomast vaba ametikohta ei ole vaja täita, eelkõige juhul, kui asjaomase liikme järelejäänud ametiaeg on lühike.

Presidendi ametist lahkumise, tagandamise või surma korral täidetakse tema ametikoht ülejäänud ametiajaks. Presidendi asendamiseks kohaldatakse Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõikes 7 sätestatud menetlust.

Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametist lahkumise, tagandamise või surma korral asendatakse liidu välisminister järelejäänud ametiajaks vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 18 lõikele 1.

Kui tagasi astuvad kõik komisjoni liikmed, jäävad nad ametisse ja jätkavad asjaajamist seni, kuni nad Euroopa Liidu lepingu artikli 17 kohaselt asendatakse järelejäänud ametiajaks.

Artikkel 247

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 216)

Kui komisjoni liige ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema ametiülesannete täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsises üleastumises, võib Euroopa Kohus ta lihthäälteenamusega otsustava nõukogu avalduse või komisjoni avalduse põhjal ametist tagandada.

Artikkel 248

(endine EÜ asutamislepingu artikli 217 lõige 2)

Ilma et see piiraks Euroopa Liidu lepingu artikli 18 lõike 4 kohaldamist, struktureerib ning jagab komisjoni ülesanded komisjoni liikmete vahel komisjoni president vastavalt kõnealuse lepingu artikli 17 lõikele 6. President rühmitab ja jaotab liikmete vahel komisjoni ees seisvad ülesanded. President võib komisjoni ametiaja jooksul need ülesanded ümber jaotada. Komisjoni liikmed täidavad neile presidendi poolt pandud ülesandeid tema kontrolli all.

Artikkel 249

(endine EÜ asutamislepingu artikli 218 lõige 2 ja artikkel 212)

1. Komisjon võtab vastu oma kodukorra, selleks et tagada iseenese ja oma talituste töö. Komisjon tagab kodukorra avaldamise.
2. Komisjon avaldab igal aastal hiljemalt kuu aega enne Euroopa Parlamendi istungjärgu algust üldaruande liidu tegevuse kohta.

Artikkel 250

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 219)

Komisjon teeb otsused liikmete häälteenamusega.

Kvoorum määratakse kindlaks tema kodukorras.

5. JAGU

EUROOPA LIIDU KOHUS

Artikkel 251

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 221)

Euroopa Kohus tuleb kokku kodadena või suurkojana vastavalt selleks Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas sätestatud eeskirjadele.

Kui põhikiri seda ette näeb, võib Euroopa Kohus tulla kokku ka täiskoguna.

Artikkel 252

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 222)

Euroopa Kohut abistab kaheksa kohtujuristi. Kui Euroopa Kohus seda taotleb, võib nõukogu ühehäälselt suurendada kohtujuristide arvu.

Kohtujuristi ülesanne on avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust.

Artikkel 253

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 223)

Euroopa Kohtu kohtunikud ja kohtujuristid valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kellel on oma riigi kõrgeimasesse kohtunikuametisse nimetamiseks nõutav kvalifikatsioon või kes on tunnustatud ja pädevad juristid; nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel kuueks aastaks pärast konsulteerimist artiklis 255 sätestatud komiteega.

Iga kolme aasta järel toimub kohtunike ja kohtujuristide osaline asendamine vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas sätestatud tingimustele.

Kohtunikud valivad enda seast kolmeks aastaks Euroopa Kohtu presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

Ametiaja lõppemisel võib kohtuniku ja kohtujuristi uueks ametiajaks tagasi nimetada.

Euroopa Kohus nimetab oma kohtusekretäri ja koostab tema ametijuhendi.

Euroopa Kohus võtab vastu oma kodukorra. Kodukorra jaoks on nõutav nõukogu antud heakskiit.

Artikkel 254

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 224)

Üldkohtu kohtunike arvu määrab Euroopa Liidu Kohtu põhikiri. Põhikiri võib ette näha, et üldkohut abistavad kohtujuristid.

Üldkohtu liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kes on kõrgesse kohtunikuametisse määramiseks pädevad. Nad nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel kuueks aastaks pärast konsulteerimist artiklis 255 sätestatud komiteega. Liikmeskonda uuendatakse osaliselt iga kolme aasta järel. Ametiaja lõppemisel võib liikme tagasi nimetada.

Kohtunikud valivad enda seast kolmeks aastaks üldkohtu presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

Üldkohus nimetab oma kohtusekretäri ja koostab tema ametijuhendi.

Üldkohus kehtestab oma kodukorra kokkuleppel Euroopa Kohtuga. Kodukorra jaoks on nõutav nõukogu antud heakskiit.

Kui Euroopa Liidu Kohtu põhikiri ei sätesta teisiti, kohaldatakse üldkohtu suhtes aluslepingute Euroopa Kohut käsitlevaid sätteid.

Artikkel 255

Luuakse komitee, mille ülesandeks on esitada arvamus kandidaatide sobivuse kohta Euroopa Kohtu ja üldkohtu kohtuniku ja kohtujuristi ametikohale, enne kui liikmesriikide valitsused nad vastavalt artiklitele 253 ja 254 ametisse nimetavad.

Komitee koosneb seitsmest liikmest, kes valitakse Euroopa Kohtu ja üldkohtu endiste liikmete, riikide kõrgemate kohtute liikmete ning tunnustatud ja pädevate juristide hulgast, kusjuures ühe liikme kandidatuuri esitab Euroopa Parlament. Nõukogu võtab vastu otsuse, millega kehtestab komitee töökorra, ja otsuse, millega nimetab komitee liikmed. Ta teeb otsuse Euroopa Kohtu presidendi algatusel.

Artikkel 256

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 225)

1. Üldkohus on pädev arutama ja lahendama esimese astmena artiklites 263, 265, 268, 270 ja 272 osutatud hagisid või menetlusi, välja arvatud need, mis on määratud artikli 257 alusel moodustatud erikohtule või kuuluvad põhikirja järgi Euroopa Kohtu pädevusse. Põhikiri võib ette näha, et üldkohtul on pädevus muud liiki hagide või menetluste puhul.

Käesoleva lõike alusel tehtud üldkohtu otsuseid võib Euroopa Kohtusse edasi kaevata üksnes õigus-küsimustes vastavalt põhikirjas sätestatud tingimustele ning ulatusele.

2. Üldkohus on pädev arutama ja lahendama erikohtute otsuste kohta algatatud hagisid või menetlusi.

Käesoleva lõike alusel tehtud üldkohtu otsuseid võib Euroopa Kohus erandkorras teista põhikirjas sätestatud tingimustel ja ulatuses, kui valitseb tõsine oht, et need otsused mõjutavad liidu õiguse ühtsust või järjepidevust.

3. Üldkohus on teatavates põhikirjas sätestatud valdkondades pädev arutama ja lahendama küsimusi, mille suhtes artikli 267 alusel taotletakse eelotsust.

Kui üldkohus leiab, et kohtuasjas nõutav põhimõtteline otsus tõenäoliselt mõjutab liidu õiguse ühtsust või järjepidevust, võib ta suunata asja otsustamiseks Euroopa Kohtusse.

Otsuseid, mis üldkohus on teinud küsimustes, mille suhtes taotletakse eelotsust, võib Euroopa Kohus erandkorras teista põhikirjas sätestatud tingimustel ja ulatuses, kui valitseb tõsine oht, et need otsused mõjutavad liidu õiguse ühtsust või järjepidevust.

Artikkel 257

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 225a)

Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt moodustada üldkohtu juurde erikohtuid, mille ülesanne on esimese astmena lahendada teatavates valdkondades algatatud teatud liiki kohtuasju. Euroopa Parlament ja nõukogu teevad otsuse määruste abil komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Kohtuga või Euroopa Kohtu taotlusel pärast konsulteerimist komisjoniga.

Erikohtu moodustamise määruuses sätestatakse eeskirjad kohtu koosseisu ja talle antud pädevuse kohta.

Erikohtute otsuseid võib edasi kaevata üldkohtusse üksnes õigusküsimustes või, kui see on ette nähtud erikohtu moodustamise otsuses, ka faktilistes asjaoludes.

Erikohtute liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kes on kohtunikuametisse määramiseks pädevad. Ametisse nimetab nad nõukogu, kes teeb otsuse ühehäälselt.

Erikohtud kehtestavad oma kodukorra kokkuleppel Euroopa Kohtuga. Kodukorra jaoks on nõutav nõukogu antud heakskiit.

Kui erikohtu moodustamise määrus ei sätesta teisiti, kohaldatakse erikohtute suhtes aluslepingute Euroopa Liidu Kohut käsitlevaid sätteid ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja sätteid. Põhikirja I jaotist ja selle artiklit 64 kohaldatakse erikohtutele igal juhul.

Artikkel 258

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 226)

Kui komisjon on arvamusel, et liikmesriik ei ole täitnud aluslepingutest tulenevat kohustust, esitab ta selle kohta oma põhjendatud arvamuse, olles andnud asjassepuutuvale riigile võimaluse esitada oma seisukoht.

Kui asjassepuutuv riik ei järgi esitatud arvamust komisjoni seatud tähtaja jooksul, võib komisjon anda asja Euroopa Liidu Kohtusse.

Artikkel 259

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 227)

Liikmesriik, kes on arvamusel, et teine liikmesriik ei ole täitnud aluslepingutest tulenevat kohustust, võib anda asja Euroopa Liidu Kohtusse.

Enne kui mõni liikmesriik esitab hagi teise liikmesriigi vastu seoses aluslepingutest tuleneva kohustuse väidetava rikkumisega, annab ta asja arutamiseks komisjonile.

Kui mõlemale asjassepuutuvale riigile on antud võimalus esitada nii suuliselt kui ka kirjalikult oma seisukoht ning märkused vastaspoole väidete kohta, esitab komisjon oma põhjendatud arvamuse.

Kui komisjon ei ole esitanud oma arvamust kolme kuu jooksul alates küsimuse tema kätte andmise ajast, siis sellise arvamuse puudumine ei takista asja andmist kohtusse.

Artikkel 260

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 228)

1. Kui Euroopa Liidu Kohus leiab, et liikmesriik ei ole täitnud aluslepingutest tulenevat kohustust, siis nõutakse sellelt riigilt kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

2. Kui komisjon on arvamusel, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole võtnud vajalikke meetmeid kohtuotsuse täitmiseks, võib ta pärast seda, kui on andnud sellele riigile võimaluse esitada oma märkused, anda asja kohtusse. Seejuures näitab ta ära põhisumma või karistusmakse suuruse, mida ta peab asjaoludele vastavaks ja mille asjassepuutuv liikmesriik peab tasuma.

Kui kohus leiab, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole tema otsust täitnud, võib ta sellele määrata põhisumma või trahvi.

See menetlus ei piira artikli 259 kohaldamist.

3. Kui komisjon esitab artikli 258 alusel hagi kohtusse põhjendusega, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole täitnud seadusandliku menetluse kohaselt vastuvõetud direktiivi ülevõtmise meetmetest teatamise kohustust, võib ta juhul, kui peab seda sobivaks, näidata ära põhisumma või karistusmakse suuruse, mida ta peab asjaoludele vastavaks ja mille asjassepuutuv liikmesriik peab tasuma.

Kui kohus tuvastab rikkumise, võib ta asjassepuutuvale liikmesriigile määrata põhisumma või karistusmakse, mis ei ületa komisjoni määratud summat. Maksekohustus jõustub kohtuotsuses ettenähtud kuupäeval.

Artikkel 261

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 229)

Aluslepingute sätete alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ühiselt vastuvõetud määrused ning nõukogu määrused võivad Euroopa Liidu Kohtule anda täieliku pädevuse selliste määrustega ettenähtud karistuste määramisel.

Artikkel 262

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 229a)

Ilma et see piiraks aluslepingute muude sätete kohaldamist, võib nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt vastu võtta sätted, millega antakse Euroopa Liidu Kohtule nõukogu poolt kindlaksmääratavas ulatuses pädevus vaidlustes nende aluslepingute alusel vastuvõetud õigusaktide kohaldamise üle, mis loovad Euroopa intellektuaalomandiõigusi. Nimetatud sätted jõustuvad pärast seda, kui liikmesriigid on need kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

Artikkel 263

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 230)

Euroopa Liidu Kohus kontrollib seadusandlike aktide ning nõukogu, komisjoni ja Euroopa Keskpanga õigusaktide seaduslikkust, välja arvatud soovitusel ja arvamused, ning nende Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Samuti kontrollib Euroopa Liidu Kohus liidu organite või asutuste õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele.

Selleks on kohtu pädevuses lahendada liikmesriigi, Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni hagsid, mille aluseks on pädevuse puudumine, olulise menetlusnormi rikkumine, aluslepingute või selle rakendusnormi rikkumine või võimu kuritarvitamine.

Samadel tingimustel on kohtu pädevuses kontrollikoja ja Euroopa Keskpanga ja regioonide komitee poolt oma õiguste kaitseks esitatud hagd.

Iga füüsiline või juriidiline isik võib esimeses ja teises lõigus sätestatud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu ning halduse üldakti vastu, mis puudutab teda otseselt ja ei sisalda rakendusmeetmeid.

Õigusaktides, millega luuakse liidu organeid ja asutusi, võib ette näha eritingimused ja erikorra seoses füüsiliste või juriidiliste isikute hagide esitamise ja nende organite ja asutuste õigusaktide vastu, mille eesmärgiks on tekitada nende suhtes õiguslikke tagajärgi.

Käesolevas artiklis sätestatud menetlus tuleb algatada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sellest teada sai.

Artikkel 264

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 231)

Kui hagi on põhjendatud, tunnistab Euroopa Liidu Kohus asjassepuutuva õigusakti tühiseks.

Kohus märgib siiski, kui ta seda vajalikuks peab, milliseid tühiseks tunnistatud õigusakti tagajärgi loetakse kehtivaks.

Artikkel 265

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 232)

Juhul kui Euroopa Parlament, Euroopa Ülemkogu, nõukogu, komisjon või Euroopa Keskpank on aluslepinguid rikkudes toimingute tegemata jätnud, võivad liikmesriigid ja teised liidu institutsioonid esitada Euroopa Liidu Kohtusse hagi nimetatud rikkumise tuvastamiseks. Käesolevat artiklit kohaldatakse samadel tingimustel liidu organite ja asutuste tegevusetuse korral.

Hagi võib esitada ainult juhul, kui eelnevalt on asjassepuutuvat institutsiooni, organit või asutust kutsutud üles toimingut tegema. Kui kahe kuu jooksul sellisest üleskutsest alates ei ole asjassepuutuv institutsioon, organ või asutus oma seisukohta määratlenud, võib hagi esitada järgneva kahe kuu jooksul.

Iga füüsiline või juriidiline isik võib eelnevates lõikudes esitatud tingimuste kohaselt kaevata kohtule, et liidu institutsioon, organ või asutus ei ole adresseerinud sellele isikule mingit õigusakti, välja arvatud soovitus või arvamus.

Artikkel 266

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 233)

Institutsioonilt, organilt või asutuselt, kelle õigusakt on tunnistatud tühiseks või kelle toimingute tegematajätmine on tunnistatud aluslepingutega vastuolus olevaks, nõutakse Euroopa Liidu Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

See kohustus ei mõjuta artikli 340 teise lõigu kohaldamisest tuleneda võivaid kohustusi.

Artikkel 267

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 234)

Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:

- a) aluslepingute tõlgendamist;
- b) liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.

Kui selline küsimus antakse liikmesriigi kohtusse, võib see kohus, kui ta leiab, et otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada, taotleda sellekohast eelotsust kohtult.

Kui mingi niisugune küsimus kerkib üles poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, siis peab nimetatud kohus saatma asja kohtusse.

Kui niisugune küsimus tõusetub liikmesriigi kohtus poolelioleva kohtuasja käigus seoses kinnipeetava isikuga, teeb kohus otsuse võimalikult kiiresti.

Artikkel 268

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 235)

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad vaidlused, mis on seotud kahjude hüvitamisega artikli 340 teise ja kolmanda lõigu põhjal.

Artikkel 269

Euroopa Kohus on pädev otsustama Euroopa Ülemkogu või nõukogu poolt Euroopa Liidu lepingu artikli 7 alusel vastuvõetud õigusakti seaduslikkuse üle vaid siis, kui liikmesriik, mille suhtes Euroopa Ülemkogu või nõukogu on teinud järelduse, seda taotleb ja vaid nimetatud artiklis sisalduvate menetlusnormide järgimise suhtes.

Taotlus tuleb esitada ühe kuu jooksul alates sellise järelduse tegemise kuupäevast. Kohus teeb otsuse ühe kuu jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast.

Artikkel 270

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 236)

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad liidu ning tema ametnike ja muude teenistujate vahelised vaidlused neis piirides ja neil tingimustel, mis on kindlaks määratud liidu ametnike personalieeskirjades või liidu muude teenistujate teenistustingimustes.

Artikkel 271

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 237)

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuuluvad alljärgnevalt esitatud piirides vaidlused, mis käsitlevad:

- a) Euroopa Investeerimispannga põhikirjast tulenevate liikmesriikide kohustuste täitmist. Sellega seoses on panga direktorite nõukogul samad volitused, mis artikli 258 põhjal on komisjonil;
- b) Euroopa Investeerimispannga juhatajate nõukogu võetud meetmeid. Sellega seoses võib iga liikmesriik, komisjon või panga direktorite nõukogu algatada menetluse artiklis 263 ettenähtud tingimuste kohaselt;
- c) Euroopa Investeerimispannga direktorite nõukogu võetud meetmeid. Nimetatud meetmete vastu võivad kohtuasja algatada ainult liikmesriigid või komisjon kooskõlas artikli 263 tingimustega ning ainult sel põhjusel, et panga põhikirja artikli 19 lõigetega 2, 5, 6 ja 7 ettenähtud menetlust ei ole järgitud;
- d) aluslepingutest ja EKPS ja EKP põhikirjast tulenevate riikide keskpankade kohustuste täitmist. Sellega seoses on Euroopa Keskpanga nõukogul riikide keskpankade suhtes samad volitused, mis on komisjonil liikmesriikide suhtes artikli 258 järgi. Kui kohus leiab, et riigi keskpank ei ole täitnud aluslepingutest tulenevat kohustust, nõutakse pangalt kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete võtmist.

Artikkel 272

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 238)

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuulub otsuse tegemine liidu poolt või nimel sõlmitud era- või avalik-õiguslikus lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel.

Artikkel 273

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 239)

Euroopa Kohtu pädevusse kuulub iga aluslepingute objekti käsitlev liikmesriikidevaheline vaidlus, kui see antakse Euroopa Kohtusse poolte erikokkuleppe alusel.

Artikkel 274

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 240)

Kui pädevus ei ole aluslepingutega antud Euroopa Liidu Kohtule, ei loeta vaidlusküsimusi, mille üheks pooleks on liit, sel põhjusel väljaspool liikmesriikide kohtute pädevust olevaks.

Artikkel 275

Euroopa Liidu Kohtu pädevusse ei kuulu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud sätted ning nende alusel vastuvõetud õigusaktid.

Kohus on aga pädev kontrollima Euroopa Liidu lepingu artikli 40 järgimist ning tegema otsuseid käesoleva lepingu artikli 263 neljandas lõigus sätestatud tingimuste kohaselt algatatud kohtuasjades, mis puudutavad füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes nõukogu poolt Euroopa Liidu lepingu V jaotise 2. peatüki alusel vastuvõetud piiravaid meetmeid sätestavate otsuste seaduslikkust.

Artikkel 276

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitleva kolmanda osa V jaotise 4. ja 5. peatüki sätetega seotud volituste teostamisel ei ole Euroopa Liidu Kohus pädev kontrollima liikmesriigi politsei või muu õiguskaitseorgani korraldatud operatsioonide põhjendatust või proportsionaalsust ega seda, kuidas liikmesriigid teostavad oma vastutust avaliku korra ja sisejulgeoleku tagamisel.

Artikkel 277

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 241)

Olenemata artikli 263 kuuendas lõigus ettenähtud tähtaja möödumisest, võib kohtuvaidluses, kus arutamisele tuleb liidu institutsiooni, organi või asutuse vastuvõetud üldkohaldatav akt, iga menetlusosaline taotleda Euroopa Liidu Kohtult artikli 263 teises lõigus esitatud alustel selle õigusakti kohaldamata jätmist.

Artikkel 278

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 242)

Euroopa Liidu Kohtusse hagi esitamine ei peata õigusakti toimet. Siiski võib kohus määrata, et vaidlusaluse õigusakti kohaldamine tuleb peatada, kui tema arvates asjaolud seda nõuavad.

Artikkel 279

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 243)

Euroopa Liidu Kohus võib igasuguse tema lahendada antud asja puhul ette kirjutada vajalikke ajutisi meetmeid.

Artikkel 280

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 244)

Euroopa Liidu Kohtu otsused pööratakse täitmisele artiklis 299 ettenähtud tingimustel.

Artikkel 281

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 245)

Euroopa Liidu Kohtu põhikiri sätestatakse eraldi protokollis.

Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt teha muudatusi põhikirjas, välja arvatud selle I jaotises ja artiklis 64. Euroopa Parlament ja nõukogu teevad otsuse Euroopa Kohtu taotlusel pärast konsulteerimist komisjoniga või komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Kohtuga.

6. JAGU

EUROOPA KESKPANK

Artikkel 282

1. Euroopa Keskpank koos riikide keskpankadega moodustab Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS). Euroopa Keskpank teostab koos euro kasutusele võtnud ja eurosüsteemi moodustavate liikmesriikide keskpankadega liidu rahapoliitikat.

2. EKPSi juhivad Euroopa Keskpannga otsuseid tegevad organid. EKPSi põhieesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks nimetatud eesmärgi taotlemist, toetab süsteem liidu üldist majanduspoliitikat, et aidata kaasa selle eesmärkide saavutamisele.

3. Euroopa Keskpank on juriidiline isik. Loa eurode emiteerimiseks võib anda ainult Euroopa Keskpank. Euroopa Keskpank on oma volituste teostamisel ja oma rahandusasjade haldamisel sõltumatu. Liidu institutsioonid, organid ja asutused ning liikmesriikide valitsused austavad seda sõltumatust.

4. Euroopa Keskpank võtab vajalikke meetmeid oma ülesannete täitmiseks vastavalt artiklitele 127–133 ja artiklile 138 ning EKPS ja EKP põhikirjas sätestatud tingimustele. Nimetatud artiklite kohaselt säilitavad need liikmesriigid, mille rahaühik ei ole euro, ja nende keskpangad oma pädevuse rahapoliitika küsimustes.

5. Euroopa Keskpannaga konsulteeritakse tema pädevusvaldkondades kõigi ettepanekute üle, mis on tehtud liidu õigusaktide ja riigi tasandi õigusaktide vastuvõtmiseks, ning Euroopa Keskpank võib nende kohta arvamusi esitada.

Artikkel 283

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 112)

1. Euroopa Keskpannga nõukogu koosneb Euroopa Keskpannga juhatuse liikmetest ja nende liikmesriikide keskpankade juhatajatest, mille rahaühik on euro.
2. Euroopa Keskpannga juhatusse kuulub president, asepresident ja neli liiget.

Euroopa Keskpannga juhatuse president, asepresident ja neli liiget nimetatakse raha- või pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikute hulgast Euroopa Ülemkogu poolt kvalifitseeritud häälteenamusega ning nõukogu soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpannga nõukoguga.

Nende ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.

Euroopa Keskpannga juhatuse liikmeks võib olla ainult liikmesriigi kodanik.

Artikkel 284

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 113)

1. Nõukogu eesistuja ja üks komisjoni liige võivad Euroopa Keskpannga nõukogu istungitest osa võtta ilma hääleõigusega.

Nõukogu eesistuja võib Euroopa Keskpannga nõukogule esitada arutamiseks ettepanekuid.

2. Euroopa Keskpannga president kutsutakse osa võtma nõukogu istungitest, kui nõukogu arutab EKPS eesmärkide ja ülesannetega seotud küsimusi.

3. Euroopa Keskpank saadab Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile ning samuti Euroopa Ülemkogule iga-aastase EKPS eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aruande. Euroopa Keskpannga president esitab selle aruande nõukogule ja Euroopa Parlamendile, kes võivad aruande alusel korraldada üldise mõttevahetuse.

Euroopa Parlamendi taotlusel või nende eneste algatusel võivad Euroopa Keskpannga presidenti või teisi Euroopa Keskpannga juhatuse liikmeid ära kuulata Euroopa Parlamendi pädevad komiteed.

7. JAGU

KONTROLLIKODA

Artikkel 285

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 246)

Liidu auditeerimise tagab kontrollikoda.

Kontrollikotta kuulub igast liikmesriigist üks kodanik. Liidu üldistes huvides on kontrollikoja liikmed oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatud.

Artikkel 286

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 247)

1. Kontrollikoja liikmed valitakse isikute hulgast, kes oma riigis kuuluvad või on kuulunud organisatsioonivälistesse auditeerimisasutustesse või kes on eriti pädevad selle ametikoha jaoks. Nende sõltumatus peab olema väljaspool kahtlust.

2. Kontrollikoja liikmed nimetatakse ametisse kuueks aastaks. Nõukogu võtab pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga vastu liikmete nimekirja, mis on koostatud kõigi liikmesriikide ettepanekute põhjal. Kontrollikoja liikmeid võib uueks ametiajaks tagasi nimetada.

Liikmed valivad enda seast kolmeks aastaks kontrollikoja presidendi. Presidendi võib tagasi valida.

3. Oma kohustuste täitmisel ei taotle ega võta kontrollikoja liikmed vastu juhiseid üheltki valitsuselt ega mingilt muult organilt. Nad hoiduvad kõigest, mis on kokkusobimatu nende kohustustega.

4. Kontrollikoja liikmed ei või oma ametiaja jooksul töötada ühelgi teisel tasustataval ega mitte-tasustataval ametikohal. Oma kohustusi täitma asudes kohustuvad nad pidulikult nii ametiaja jooksul kui ka pärast selle lõppemist austama sellest tulenevaid kohustusi ning eriti oma kohustust käituda ausalt ja diskreetselt teatud ametissenimetamiste suhtes või soodustuste vastuvõtmisel pärast oma ametiaja lõppemist.

5. Kui tavaline asendamine või surm välja arvata, lõpevad kontrollikoja liikme kohustused ametist lahkumisel või Euroopa Kohtu otsusega ametist tagandamisel lõike 6 alusel.

Sel viisil tekkinud vaba ametikoht täidetakse liikme ülejäänud ametiajaks.

Kui ametist tagandamine välja arvata, jäävad kontrollikoja liikmed ametisse kuni asendamiseni.

6. Kontrollikoja liiget võib ametist vabastada või ilma jätta õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid soodustusi ainult juhul, kui Euroopa Kohus kontrollikoja taotluse põhjal leiab, et ta ei vasta enam oma ametikoha nõuetele või ei täida sellest tulenevaid kohustusi.

7. Nõukogu määrab kindlaks kontrollikoja presidendi ja liikmete teenistustingimused, eelkõige nende palgad, hüvitised ja pensionid. Ta määrab kõik väljamaksed, mida tehakse töötasu asemel.

8. Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis sätestatud sätteid, mida kohaldatakse Euroopa Liidu Kohtu kohtunike suhtes, kohaldatakse ka kontrollikoja liikmete suhtes.

Artikkel 287

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 248)

1. Kontrollikoda kontrollib liidu kõigi tulude ja kulude raamatupidamiskontosid. Ta kontrollib ka kõigi liidu loodud organite või asutuste tulude ja kulude raamatupidamiskontosid niivõrd, kuivõrd asjassepuutuv asutamisakt sellist kontrolli ei välista.

Kontrollikoda teeb Euroopa Parlamendile ja nõukogule avalduse, mis kinnitab raamatupidamiskontode usaldatavust ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkust ja korrektsust ning avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*. Sellele avaldusele võib lisada konkreetse hinnangu liidu iga suurema tegevusvaldkonna kohta.

2. Kontrollikoda kontrollib, kas kogu tulu on laekunud ning kõik kulutused on tehtud seaduslikult ja korrektselt ning kas finantshaldus on olnud usaldusväärne. Selle käigus teatab kontrollikoda üksikasjalikult kõigist eeskirjade eiramise juhtudest.

Tulusid kontrollitakse nii saadaolevate summade kui ka tegelikult liidule makstud summade alusel.

Kulusid kontrollitakse nii maksekohustuste kui ka tehtud väljamaksete alusel.

Need kontrollimised võivad toimuda enne kõnesoleva eelarveaasta raamatupidamiskontode sulgemist.

3. Auditeerimine põhineb dokumentidel ja vajaduse korral kontrollitakse kohapeal liidu muudes institutsioonides, liidu nimel tulusid või kulusid haldava mis tahes organi või asutuse ruumides ja liikmesriikides, sealhulgas iga eelarvest makseid vastu võtva füüsilise või juriidilise isiku ruumides. Liikmesriikides kontrollitakse koostöös riigi auditeerimisasutustega või kui neil puuduvad vajalikud volitused, siis riigi pädevate talitustega. Kontrollikoda ja liikmesriikide auditeerimisasutused teevad usalduslikult koostööd, säilitades samal ajal oma sõltumatuse. Need asutused või talitused teatavad kontrollikojale, kas nad kavatsevad auditeerimisest osa võtta.

Liidu muud institutsioonid, ükskõik millised liidu nimel tulusid või kulusid haldavad organid või asutused, kõik eelarvest makseid vastu võtvad füüsilised või juriidilised isikud ja liikmesriikide auditeerimisasutused või kui neil puuduvad vajalikud volitused, siis riikide pädevad talitused annavad kontrollikoja viimase nõudmisel üle dokumendid või teabe, mida see oma ülesande täitmiseks vajab.

Euroopa Investeeringupanga tegevuse suhtes liidu tulude ja kulude haldamisel korraldatakse kontrollikoja ligipääs panga valduses olevale teabele kontrollikoja, panga ja komisjoni kokkuleppega. Kui kokkulepe puudub, on kontrollikoja ometi kättesaadav teave, mis on vajalik panga poolt hallatud liidu tulude ja kulude kontrollimiseks.

4. Iga eelarveaasta lõppemise järel koostab kontrollikoda aastaaruande. See saadetakse liidu muudele institutsioonidele ning avaldatakse koos nende institutsioonide vastustega kontrollikoja märkustele *Euroopa Liidu Teatajas*.

Kontrollikoda võib igal ajal teha märkusi, eelkõige eriettekannete vormis, konkreetsete küsimuste kohta ning esitada liidu mõne teise institutsiooni taotlusel arvamusi.

Oma aastaaruanded, eriettekanded või arvamused võtab kontrollikoda vastu liikmete häälteenamusega. Kontrollikoda võib siiski oma kodukorras sätestatud tingimustel moodustada allüksusi selleks, et vastu võtta teatavat liiki aruandeid või arvamusi.

Ta aitab Euroopa Parlamendil ja nõukogul kasutada oma volitusi eelarve täitmise kontrollimisel.

Euroopa Kontrollikoda võtab vastu oma kodukorra. Kodukorra jaoks on nõutav nõukogu antud heakskiit.

2. PEATÜKK

LIIDU ÕIGUSAKTID, ÕIGUSAKTIDE VASTUVÕTMISE MENETLUSED JA MUUD SÄTTED

1. JAGU

LIIDU ÕIGUSAKTID

Artikkel 288

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 249)

Liidu pädevuse teostamisel võtavad institutsioonid vastu määruseid, direktiive, otsuseid, soovitusi ja arvamusi.

Määrust kohaldatakse üldiselt. See on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Direktiiv on saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi ametiasutustele.

Otsus on tervikuna siduv. Kui otsuses täpsustatakse selle adressaadid, on see siduv vaid nimetatud adressaatidele.

Soovitused ja arvamused ei ole siduvad.

Artikkel 289

1. Seadusandliku tavamenetluse puhul võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu määruse, direktiivi või otsuse vastu ühiselt komisjoni ettepaneku põhjal. See menetlus on määratletud artiklis 294.
2. Aluslepingutes sätestatud erijuhtudel moodustab määruse, direktiivi või otsuse vastuvõtmine kas Euroopa Parlamendi poolt nõukogu osavõtul või nõukogu poolt Euroopa Parlamendi osavõtul seadusandliku erimenetluse.
3. Seadusandliku menetluse teel vastuvõetud õigusaktid on seadusandlikud aktid.
4. Aluslepingutes sätestatud erijuhtudel võidakse seadusandlikud aktid vastu võtta liikmesriikide rühma või Euroopa Parlamendi algatusel, Euroopa Keskpanga soovitusel põhjal või Euroopa Kohtu või Euroopa Investeeringuspanga taotlusel.

Artikkel 290

1. Seadusandliku aktiga võidakse komisjonile delegeerida õigus võtta vastu muid kui seadusandlike akte, mis on üldkohaldatavad, mis täiendavad või muudavad seadusandliku akti teatavaid mitteolemuslikke osi.

Seadusandlikes aktides määratakse selgesõnaliselt kindlaks volituste delegeerimise eesmärgid, sisu, ulatus ja kestus. Valdonna olemuslikud aspektid sätestatakse seadusandliku aktiga ning õigust neid sätestada ei või delegeerida.

2. Seadusandlikes aktides määratakse selgesõnaliselt kindlaks delegeerimise tingimused, mis võivad olla järgmised:
  - a) Euroopa Parlament või nõukogu võib delegeerimise tagasi võtta;
  - b) delegeeritud õigusakt võib jõustuda alles pärast seda, kui Euroopa Parlament või nõukogu ei ole esitanud seadusandlikus aktis kehtestatud tähtaja jooksul sellele vastuväiteid.

Punktide a ja b kohaldamisel teeb Euroopa Parlament otsuse oma liikmete enamusega ja nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega.

3. Delegeeritud õigusaktide pealkirja lisatakse omadussõna „delegeeritud“.

Artikkel 291

1. Liikmesriigid võtavad vastu kõik siseriikliku õiguse meetmed, mis on vajalikud liidu õiguslikult siduvate aktide rakendamiseks.
2. Kui liidu õiguslikult siduvate aktide rakendamiseks on vaja ühetaolisi tingimusi, antakse nende õigusaktide alusel rakendamisevolitused komisjonile või nõuetekohaselt põhjendatud erijuhtudel ja Euroopa Liidu lepingu artiklites 24 ja 26 ettenähtud juhtudel nõukogule.
3. Lõiget 2 silmas pidades sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt eelnevalt määruste abil eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbi viidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes.
4. Rakendusaktide pealkirja lisatakse omadussõna „rakendus-“.

Artikkel 292

Nõukogu võtab vastu soovitusi. Nõukogu teeb otsuse komisjoni ettepaneku põhjal kõigil neil juhtudel, mille puhul aluslepingutes sätestatakse, et ta võtab õigusakti vastu komisjoni ettepaneku põhjal. Nõukogu teeb otsuse ühehäälselt neis valdkondades, kus liidu õigusakti vastuvõtmiseks on nõutav ühehäälsus. Komisjon, ja aluslepingutes sätestatud erijuhtudel Euroopa Keskpank, võtavad vastu soovitusi.

2. JAGU

ÕIGUSAKTIDE VASTUVÕTMISE MENETLUSED JA MUUD SÄTTED

Artikkel 293

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 250)

1. Kui nõukogu teeb aluslepingute kohaselt otsuse komisjoni ettepaneku põhjal, siis saab nõukogu komisjoni ettepanekut muuta vaid ühehäälselt, välja arvatud artikli 294 lõigetes 10 ja 13, artiklites 310, 312, 314 ja artikli 315 teises lõigus osutatud juhtudel.
2. Niikaua kui nõukogu ei ole otsustanud, võib komisjon muuta oma ettepanekut ükskõik millal liidu õigusakti vastuvõtmisele viiva menetluse jooksul.

Artikkel 294

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 251)

1. Kui aluslepingutes viidatakse õigusakti vastuvõtmise alusena seadusandlikule tavamenetlusele, siis kohaldatakse järgmist menetlust.
2. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku.

Esimene lugemine

3. Euroopa Parlament võtab vastu oma esimese lugemise seisukoha ning edastab selle nõukogule.
4. Kui nõukogu kiidab Euroopa Parlamendi seisukoha heaks, võetakse asjaomane õigusakt vastu Euroopa Parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.
5. Kui nõukogu ei kiida Euroopa Parlamendi seisukohta heaks, võtab ta vastu oma esimese lugemise seisukoha ning edastab selle Euroopa Parlamendile.
6. Nõukogu teavitab Euroopa Parlamenti täielikult kõikidest põhjustest, mis viisid esimese lugemise seisukoha vastuvõtmiseni. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti täielikult oma seisukohast.

Teine lugemine

7. Kui kolme kuu jooksul pärast sellist teavitamist Euroopa Parlament:
  - a) kiidab nõukogu esimese lugemise seisukoha heaks või pole otsust teinud, loetakse asjaomane õigusakt vastuvõetuks nõukogu seisukohale vastavas sõnastuses;
  - b) lükkab oma liikmete enamusega nõukogu esimese lugemise seisukoha tagasi, loetakse kavandatav õigusakt vastu võtmata jäetuks;
  - c) paneb oma liikmete enamusega ette nõukogu esimese lugemise seisukoha muudatused, edastatakse muudetud tekst nõukogule ja komisjonile, kes esitab nende muudatuste kohta oma arvamuse.
8. Kui kolme kuu jooksul pärast Euroopa Parlamendi tehtud muudatuste kättesaamist nõukogu, kes teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega:
  - a) kiidab kõik need muudatused heaks, loetakse asjaomane õigusakt vastuvõetuks;
  - b) ei kiida kõiki muudatusi heaks, kutsub nõukogu eesistuja kokkuleppel Euroopa Parlamendi presidendiga kuue nädala jooksul kokku lepituskomitee.
9. Nõukogu otsustab ühehäälselt muudatuste üle, mille suhtes komisjon on negatiivsel arvamusel.

Lepitamine

10. Nõukogu liikmetest või nende esindajatest ja võrdsest arvust Euroopa Parlamendi liikmete esindajatest koosneva lepituskomitee ülesanne on jõuda kokkuleppele ühise teksti suhtes, tehes kuue nädala jooksul alates kokkukutsumisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu teise lugemise seisukohtade alusel otsuse nõukogu liikmete või nende esindajate kvalifitseeritud häälteenamusega ja Euroopa Parlamenti esindavate liikmete enamusega.

11. Komisjon võtab lepituskomitee menetlusest osa ning teeb kõik vajalikud algatused selleks, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohti lähendada.

12. Kui lepituskomitee kuue nädala jooksul alates kokkukutsumisest ühise teksti heaks ei kiida, loetakse asjaomane õigusakt vastuvõtmata jäetuks.

Kolmas lugemine

13. Kui lepituskomitee kiidab nimetatud ajavahemiku jooksul heaks ühise teksti, jääb antud hääle enamusega otsustavale Euroopa Parlamendile ja kvalifitseeritud hääleteenamusega otsustavale nõukogule kummalegi heakskiitmisest alates kuuenädalane tähtaeg, et asjaomane õigusakt ühise teksti kohaselt vastu võtta. Vastasel korral loetakse õigusakt vastuvõtmata jäetuks.

14. Käesolevas artiklis osutatud kolmekuulisi ja kuuenädalasi tähtaegu võib Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendada maksimaalselt vastavalt ühe kuu ja kahe nädala võrra.

Erisätted

15. Kui aluslepingutes sätestatud juhtudel kasutatakse seadusandliku akti vastuvõtmiseks liikmesriikide rühma algatusel, Euroopa Keskpanga soovitusel või Euroopa Kohtu taotlusel seadusandlikku tavamenetlust, siis lõiget 2, lõike 6 teist lauset ja lõiget 9 ei kohaldata.

Sellistel juhtudel edastavad Euroopa Parlament ja nõukogu komisjonile õigusakti eelnõu ning oma esimese ja teise lugemise seisukohad. Kogu menetluse jooksul võib Euroopa Parlament või nõukogu taotleda komisjonilt arvamust, mida komisjon võib avaldada ka omal algatusel. Kui komisjon peab seda vajalikuks, võib ta samuti osa võtta lepituskomitee menetlusest vastavalt lõikele 11.

Artikkel 295

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon konsulteerivad üksteisega ning korraldavad oma koostööd ühisel kokkuleppel. Selleks võivad nad kooskõlas aluslepingutega sõlmida institutsioonidevahelisi kokkuleppeid, mis võivad olla siduva iseloomuga.

Artikkel 296

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 253)

Kui aluslepingutes ei täpsustata vastuvõetava õigusakti liiki, otsustavad institutsioonid selle igal üksikul juhul, lähtudes kohaldatavast menetlusest ja proportsionaalsuse põhimõttest.

Õigusaktides esitatakse nende vastuvõtmise põhjused ja osutatakse aluslepingutega ettenähtud ettepanekutele, algatustele, soovitudele, taotlustele või arvamustele.

Kui Euroopa Parlamendile ja nõukogule on esitatud seadusandliku akti eelnõu, jätavad nad vastu võtmata sellised õigusaktid, mida ei ole asjaomases valdkonnas rakendatava seadusandliku menetlusega ette nähtud.

Artikkel 297

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 254)

1. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastuvõetud seadusandlikele aktidele kirjutavad alla Euroopa Parlamendi president ja nõukogu eesistuja.

Seadusandliku erimenetluse kohaselt vastuvõetud seadusandlikele aktidele kirjutab alla need vastu võtnud institutsiooni president või eesistuja.

Seadusandlikud aktid avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*. Need jõustuvad neis kindlaks määratud kuupäeval või selle puudumisel kahekümnendal päeval pärast avaldamist.

2. Muudele kui seadusandlikele aktidele, mis on vastu võetud määruste, direktiivide või otsuste vormis, juhul kui viimastes ei ole adressaati märgitud, kirjutab alla need vastu võtnud institutsiooni president või eesistuja.

Määrused ja direktiivid, mis on adresseeritud kõigile liikmesriikidele, ja otsused, milles ei ole adressaati märgitud, avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*. Need jõustuvad neis kindlaks määratud kuupäeval või selle puudumisel kahekümnendal päeval pärast avaldamist.

Muud direktiivid ja otsused, milles on märgitud adressaat, tehakse teatavaks neile, kellele need on adresseeritud, ning jõustuvad sellisel teatavakstegemisel.

Artikkel 298

1. Liidu institutsioone, organeid ja asutusi abistab nende ülesannete täitmisel avatud, tõhus ja sõltumatu Euroopa halduskorraldus.

2. Kooskõlas artikli 336 alusel vastu võetud personalieeskirjade ning teenistustingimustega kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt määruste abil sel eesmärgil asjaomased sätted.

Artikkel 299

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 256)

Nõukogu, komisjoni või Euroopa Keskpanga õigusaktid, mis panevad rahalise kohustuse muudele isikutele peale riikide, saab pöörata täitmisele.

Täitmist reguleerivad selles riigis kehtivad tsiviilkohtumenetluse normid, mille territooriumil täitmine aset leiab. Korralduse otsuse täitmise tagamise kohta ilma muude formaalsusteta peale otsuse autentsuse tõestamise lisab otsusele riigi ametiasutus, kelle iga liikmesriigi valitsus selleks otstarbeks määrab ning komisjonile ja Euroopa Liidu Kohtule teatavaks teeb.

Kui need formaalsused on asjassepuutuva poole avalduse põhjal lõpetatud, võib nimetatud pool taotleda täitmist kooskõlas siseriiklike õigusaktidega, saates küsimuse otse pädevale asutusele.

Täitmist võib peatada ainult kohtu otsusega. Asjassepuutuva riigi kohtute pädevusse kuuluvad siiski kaebused täitmise ebaõige viisi kohta.

3. PEATÜKK

LIIDU NÕUANDVAD ORGANID

Artikkel 300

1. Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni abistavad nõuandva pädevusega majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komitee.
2. Majandus- ja sotsiaalkomitee koosneb tööandjate organisatsioonide esindajatest ja töötajate organisatsioonide esindajatest ning muudest kodanikuühiskonna esindajatest, eelkõige majandus- ja ühiskonnaelu, kodanikutegevuse, kutsetegevuse ja kultuuri alal.
3. Regioonide komitee koosneb piirkondlike ja kohalike organite esindajatest, kellel on piirkondlike või kohalike organite valimistel saadud mandaat või kes kannavad poliitilist vastutust valitud kogu ees.
4. Majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komitee liikmeid ei seo mingid kohustuslikud juhised. Liidu üldistes huvides on nad oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatud.
5. Lõigetes 2 ja 3 osutatud komiteede koosseisu reguleerivad sätted vaadatakse regulaarselt läbi, et võtta arvesse liidu majanduslikku, sotsiaalset ja demograafilist arengut. Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal vastu asjakohaseid otsuseid.

1. JAGU

MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Artikkel 301

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 258)

Majandus- ja sotsiaalkomitee liikmete arv ei või olla suurem kui 350.

Komitee koosseisu määrab kindlaks nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu võetud otsusega.

Nõukogu määrab kindlaks komitee liikmete hüvitised.

Artikkel 302

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 259)

1. Komitee liikmed nimetatakse ametisse viieks aastaks. Nõukogu võtab vastu liikmete nimekirja, mis on koostatud kõigi liikmesriikide ettepanekute põhjal. Komitee liikmeid võib uueks ametiajaks tagasi nimetada.

2. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist komisjoniga. Ta võib küsida arvamusi Euroopa organisatsioonidelt, mis esindavad liidu tegevusega seotud majandus- ja sotsiaalsektoreid ning kodanikuühiskonda.

Artikkel 303

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 260)

Komitee valib oma liikmete hulgast kaheks ja pooleks aastaks presidendi ja juhatuse.

Ta võtab vastu oma kodukorra.

Komitee kutsub kokku selle president Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni taotlusel. Komitee võib kokku tulla ka omal algatusel.

Artikkel 304

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 262)

Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon konsulteerivad komiteega aluslepingutes ettenähtud juhtudel. Need institutsioonid võivad konsulteerida komiteega kõikidel juhtudel, kui nad peavad seda asjakohaseks. Komitee võib omal algatusel avaldada arvamust juhul, kui ta peab niisugust sammu asjakohaseks.

Kui Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon peab vajalikuks, määrab ta komiteele oma arvamuse esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu alates kuupäevast, millal asjast teatatakse komitee presidendile. Tähtaja möödumisel ei takista arvamuse puudumine edasist tegutsemist.

Komitee aramus koos arutelu protokolliga edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

2. JAGU

REGIOONIDE KOMITEE

Artikkel 305

(endine EÜ asutamislepingu artikli 263 teine, kolmas ja neljas lõik)

Regioonide Komitee liikmete arv ei või olla suurem kui 350.

Komitee koosseisu määrab kindlaks nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt vastu võetud otsusega.

Komitee liikmed ja sama palju asendusliikmeid nimetatakse viieks aastaks. Neid võib ametisse tagasi nimetada. Nõukogu võtab vastu liikmete ja asendusliikmete nimekirja, mis on koostatud kõigi liikmesriikide ettepanekute põhjal. Komitee liikmete ametiaeg lõpeb automaatselt artikli 300 lõikes 3 osutatud mandaadi lõppedes, mille põhjal neid liikmeks soovitati, ning nad asendatakse ülejäänud nimetatud ametiajaks sama korra kohaselt. Ükski komitee liige ei või samal ajal olla Euroopa Parlamendi liige.

Artikkel 306

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 264)

Regioonide komitee valib oma liikmete hulgast kaheks ja pooleks aastaks presidendi ja juhatuse.

Ta võtab vastu oma kodukorra.

Komitee kutsub kokku selle president Euroopa Parlamendi, nõukogu või komisjoni taotlusel. Komitee võib kokku tulla ka omal algatusel.

Artikkel 307

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 265)

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon konsulteerivad regioonide komiteega aluslepingutes ettenähtud juhtudel ning kõigil muudel, eriti piiriülese koostööga seotud juhtudel, kui üks neist institutsioonidest seda vajalikuks peab.

Kui Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon vajalikuks peab, määrab ta komiteele oma arvamuse esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu alates kuupäevast, millal asjast teatatakse komitee presidendile. Tähtaja möödumisel ei takista arvamuse puudumine edasist tegutsemist.

Kui tulenevalt artiklist 304 konsulteeritakse majandus- ja sotsiaalkomiteega, siis informeerib Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon niisuguse arvamuse taotlemisest regioonide komiteed. Kui see on seisukohal, et asi puudutab regionaalseid erihuve, võib ta selle küsimuse kohta avaldada arvamuse.

Regioonide komitee võib arvamuse avaldada omal algatusel juhul, kui ta peab niisugust sammu asjakohaseks.

Komitee arvamus koos arutelu protokolliga edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

4. PEATÜKK
EUROOPA INVESTEERIMISPANK

Artikkel 308

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 266)

Euroopa Investeerimispank on juriidiline isik.

Euroopa Investeerimispanka liikmeteks on liikmesriigid.

Euroopa Investeerimispanka põhikiri on aluslepingutele lisatud protokollis. Nõukogu võib Euroopa Investeerimispanka taotlusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga või komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Investeerimispankaga teha seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälselt muudatusi panga põhikirjas.

Artikkel 309

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 267)

Euroopa Investeerimispanka ülesanne on kapitalituru vahenditega ja omavahendeid kasutades kaasa aidata siseturu tasakaalustatud ja kindlale arengule liidu huvides. Sel eesmärgil annab pank kasumit taotlemata laene ja garantiisid, mis hõlbustavad järgmiste projektide rahastamist kõigis majandussektorites:

- a) projektid vähemarenenud piirkondade arendamiseks;
- b) projektid ettevõtjate moderniseerimiseks või reorganiseerimiseks või uute tegevusalade arendamiseks, mis on vajalikud siseturu loomiseks või toimimiseks, kui need projektid on sellise ulatusega või sellist laadi, et neid ei saa täielikult rahastada üksikutes liikmesriikides kättesaadavate vahenditega;
- c) mitmele liikmesriigile ühist huvi pakkuvad projektid, mis on sellise ulatusega või sellist laadi, et neid ei saa täielikult rahastada üksikutes liikmesriikides kättesaadavate vahenditega.

Oma ülesannete täitmisel hõlbustab pank investeerimisprogrammide rahastamist koos struktuurifondidest ja liidu muudest rahastamisvahenditest saadava abiga.

II JAOTIS RAHANDUSSÄTTED

Artikkel 310

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 268)

1. Kõik liidu tulu- ja kuluartiklid võetakse arvesse igaks eelarveaastaks koostatavates kalkulatsioonides ja näidatakse ära eelarves.

Liidu aastaelarve kinnitavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastavalt artiklile 314.

Eelarve tulud ja kulud peavad olema tasakaalus.

2. Eelarves näidatud kulud kinnitatakse aastaseks eelarveperioodiks vastavalt artiklis 322 osutatud määrusele.

3. Eelarves näidatud kulutuste tegemiseks on vaja eelnevalt vastu võtta õiguslikult siduv liidu õigusakt, mis annab õigusliku aluse liidu tegevusele ja asjakohase kulutuse tegemisele kooskõlas artiklis 322 osutatud määrusega, välja arvatud selles ettenähtud erandid.

4. Eelarvedistsipliinist kinnipidamiseks ei võta liit vastu ühtegi õigusakti, mis võib eelarvet märgatavalt mõjutada, sealjuures tagamata, et sellisest õigusaktist tulenevat kulu saab rahastada liidu omavahendite piires ja kooskõlas artiklis 312 osutatud mitmeaastase finantsraamistikuga.

5. Eelarvet täidetakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega. Liikmesriigid teevad liiduga koostööd, et tagada eelarvesse kavandatud assigneeringute kasutamine kooskõlas selle põhimõttega.

6. Liit ja liikmesriigid võitlevad pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu kooskõlas artikliga 325.

1. PEATÜKK LIIDU OMAVAHENDID

Artikkel 311

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 269)

Liit varustab end oma eesmärkide saavutamiseks ja poliitika elluviimiseks vajalike vahenditega.

Eelarvet rahastatakse täielikult omavahenditest, ilma et see piiraks muid tulusid.

Nõukogu võtab seadusandliku erimenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt vastu otsuse, millega määratakse kindlaks liidu omavahendite süsteemi suhtes kohaldatavad sätted. Nende sätetega võidakse kehtestada uusi omavahendeid või tunnistada kehtetuks mõni olemasolev. Nimetatud otsus jõustub alles pärast seda, kui liikmesriigid on selle kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega heaks kiitnud.

Nõukogu sätestab seadusandliku erimenetluse kohaselt määruste abil liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed selles ulatuses, mis on ette nähtud kolmanda lõigu alusel vastu võetud otsuses. Nõukogu teeb otsuse pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

2. PEATÜKK

MITMEAASTANE FINANTSRAAMISTIK

Artikkel 312

1. Mitmeaastane finantsraamistik tagab liidu kulude korrapärase kujunemise selle omavahendite piires.

Mitmeaastane finantsraamistik kehtestatakse vähemalt viieaastaseks perioodiks.

Liidu aastaelarve vastab mitmeaastasele finantsraamistikule.

2. Nõukogu võtab seadusandliku erimenetluse kohaselt vastu määruse, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast Euroopa Parlamendilt selle liikmete enamusega antud nõusoleku saamist.

Euroopa Ülemkogu võib ühehäälselt vastu võtta otsuse, millega lubatakse nõukogul esimeses lõigus osutatud määruse vastuvõtmisel teha otsus kvalifitseeritud häälteenamusega.

3. Finantsraamistikuga määratakse kindlaks kulukohustuste assigneeringute iga-aastased piirmäärad iga kululiigi kohta ning maksete assigneeringute iga-aastane piirmäär. Kululiigid, mille arv on piiratud, vastavad liidu peamistele tegevusvaldkondadele.

Finantsraamistikuga kehtestatakse kõik muud sätted, mida on vaja iga-aastase eelarvemenetluse sujuvaks toimimiseks.

4. Kui nõukogu ei ole eelmise finantsraamistiku kehtivuse lõpuks vastu võtnud määrust, millega määratakse kindlaks uus finantsraamistik, kehtivad eelmise finantsraamistiku viimase aasta piirmäärad ja muud sätted kuni asjaomase õigusakti vastuvõtmiseni.

5. Kogu finantsraamistiku vastuvõtmise menetluse jooksul võtavad Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kõik vajalikud meetmed asjaomase vastuvõtmise hõlbustamiseks.

3. PEATÜKK LIIDU AASTAEELARVE

Artikkel 313

(endine EÜ asutamislepingu artikli 272 lõige 1)

Eelarveaasta kestab 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

Artikkel 314

(endised EÜ asutamislepingu artikli 272 lõiked 2 - 10)

Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad seadusandliku erimenetluse kohaselt liidu aastaelarve vastavalt järgmistele sätetele.

1. Iga institutsioon, välja arvatud Euroopa Keskpank, koostab enne 1. juulit oma järgmise eelarveaasta kulude kalkulatsiooni. Komisjon koondab need kalkulatsioonid eelarveprojekti, mis võib sisaldada erinevaid kalkulatsioone.

Eelarveprojekt sisaldab tulude kalkulatsiooni ja kulude kalkulatsiooni.

2. Komisjon esitab eelarveprojekti sisaldava ettepaneku Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt selle aasta 1. septembril, mis eelneb aastale, mil eelarve tuleb täita.

Komisjon võib menetluse käigus eelarveprojekti muuta kuni lõikes 5 osutatud lepituskomitee kokkutsumiseni.

3. Nõukogu võtab eelarveprojekti kohta vastu oma seisukoha ja edastab selle Euroopa Parlamendile hiljemalt selle aasta 1. oktoobril, mis eelneb aastale, mil eelarve tuleb täita. Nõukogu teavitab Euroopa Parlamenti täielikult kõikidest põhjustest, mis viisid seisukoha vastuvõtmiseni.

4. Kui neljakümne kahe päeva jooksul pärast sellist edastamist Euroopa Parlament:

- a) kiidab nõukogu seisukoha heaks, on eelarve vastu võetud;
- b) pole otsust teinud, loetakse eelarve vastuvõetuks;
- c) võtab oma liikmete enamusega vastu muudatused, edastatakse muudetud eelnõu nõukogule ja komisjonile. Euroopa Parlamendi president kutsub kokkuleppel nõukogu eesistujaga viivitamata

kokku lepituskomitee koosoleku. Kui nõukogu siiski teatab kümne päeva jooksul pärast eelnõu edastamist Euroopa Parlamendile, et ta on kõik muudatused heaks kiitnud, siis lepituskomitee kokku ei tule.

5. Nõukogu liikmetest või nende esindajatest ja võrdsest arvust Euroopa Parlamenti esindavatest liikmetest koosneva lepituskomitee ülesanne on jõuda kahekümne ühe päeva jooksul alates kokkutsumisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohtade alusel kokkuleppele ühise teksti suhtes, tehes otsuse nõukogu liikmete või nende esindajate kvalifitseeritud hääleteenamusega ja Euroopa Parlamendi esindajate hääleteenamusega.

Komisjon võtab lepituskomitee menetlusest osa ning teeb kõik vajalikud algatused selleks, et lähendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukohti.

6. Kui lepituskomitee lepib lõikes 5 osutatud kahekümne ühe päeva jooksul kokku ühise teksti osas, on nii Euroopa Parlamendil kui ka nõukogul selle kokkuleppe kuupäevast alates neliteist päeva aega ühine tekst heaks kiita.

7. Kui lõikes 6 osutatud neljateistkümne päeva jooksul:

- a) nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu kiidavad ühise teksti heaks või ei võta otsust vastu, või üks neist institutsioonidest kiidab ühise teksti heaks, samas kui teine otsust vastu ei võta, loetakse eelarve lõplikult vastuvõetuks vastavalt ühisele tekstile, või
- b) nii Euroopa Parlament oma liikmete enamusega kui ka nõukogu lükkavad ühise teksti tagasi, või üks nendest institutsioonidest lükkab ühise teksti tagasi, samas kui teine ei võta otsust vastu, esitab komisjon uue eelarveprojekti, või
- c) Euroopa Parlament oma liikmete enamusega lükkab ühise teksti tagasi, samas kui nõukogu selle kinnitab, esitab komisjon uue eelarveprojekti, või
- d) Euroopa Parlament kiidab ühise teksti heaks, samas kui nõukogu lükkab selle tagasi, võib Euroopa Parlament neljateistkümne päeva jooksul alates tagasilükkamisest nõukogu poolt otsustada oma liikmete enamusega ning antud hääle kolmeviieskümnendikulist enamusega kinnitada kõik või mõned lõike 4 punktis c osutatud muudatused. Kui mõnda Euroopa Parlamendi muudatust ei kinnitata, jääb kehtima lepituskomitees kokkulepitud seisukoht eelarvejao kohta, mille suhtes muudatusettepanek esitati. Eelarve loetakse sellega lõplikult vastuvõetuks.

8. Kui lepituskomitee ühise teksti osas lõikes 5 osutatud kahekümne ühe päeva jooksul kokkuleppele ei jõua, esitab komisjon uue eelarveprojekti.

9. Kui käesolevas artiklis ettenähtud menetlus on lõpule viidud, kuulutab Euroopa Parlamendi president eelarve lõplikult vastuvõetuks.

10. Iga institutsioon kasutab talle käesoleva artikliga antud volitusi vastavalt aluslepingutele ja selle alusel vastu võetud õigusaktidele, eelkõige sellistele õigusaktidele, mis on vastu võetud liidu omavahendite ning tulude ja kulude vahelise tasakaalu valdkonnas.

Artikkel 315

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 273)

Kui eelarveaasta alguses eelarvet ei ole veel kinnitatud, siis ei või üheski kuus kulutada suuremat summat kui üks kaheteistkümnendik eelneva eelarveaasta eelarve kõnealuses peatükis kavandatud assigneeringutest ükskõik millise eelarvepeatüki osas kooskõlas artikli 322 alusel kehtestatud määruste sätetega; asjaomane summa ei või siiski ületada üht kaheteistkümnendikku eelarveprojekti samas peatükis kavandatud assigneeringutest.

Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ja kooskõlas artikli 322 alusel kehtestatud määruste sätetega lubada kulutusi üle ühe kaheteistkümnendiku eeldusel, et peetakse kinni teistest esimeses lõigus esitatud tingimustest. Nõukogu edastab otsuse viivitamata Euroopa Parlamendile.

Teises lõigus osutatud otsuses nähakse ette käesoleva artikli kohaldamiseks vajalikud meetmed ressursside osas kooskõlas artiklis 311 osutatud õigusaktidega.

Otsus jõustub kolmkümmend päeva pärast selle vastuvõtmist, kui Euroopa Parlament ei ole selle aja jooksul oma liikmete enamusega otsustanud asjaomast kulutust vähendada.

Artikkel 316

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 271)

Kooskõlas artikli 322 alusel kehtestatavate tingimustega võib eelarveaasta lõpus kõik kasutamata assigneeringud peale personalikulutustega seotud assigneeringute üle kanda ainult järgmisse eelarveaastasse.

Assigneeringud liigendatakse peatükkidesse, rühmitades kuluartiklid vastavalt nende eesmärgile või iseloomule alajaotuste kaupa kooskõlas artikli 322 alusel kehtestatud määrustega.

Euroopa Parlamendi, Euroopa Ülemkogu ja nõukogu, komisjoni ning Euroopa Liidu Kohtu kulud esitatakse eelarves eraldi osadena, ilma et see piiraks erikorda teatud ühiste kuluartiklite suhtes.

4. PEATÜKK

EELARVE TÄITMINE JA TÄITMISE KINNITAMINE

Artikkel 317

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 274)

Komisjon täidab eelarvet koostöös liikmesriikidega omal vastutusel ja määratud assigneeringute piires kooskõlas artikli 322 alusel kehtestatud määruste sätetega ning võttes arvesse usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid. Liikmesriigid teevad komisjoniga koostööd, et tagada nende assigneeringute kasutamine usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtete kohaselt.

Määruses sätestatakse liikmesriikide kontrolli- ja auditeerimiskohustused eelarve täitmisel ning sellest tulenev vastutus. Selles sätestatakse samuti iga institutsiooni vastutus ja üksikasjalikud eeskirjad enda kulutuste tegemisel.

Eelarve piires võib komisjon artikli 322 alusel kehtestatud määrustes sätestatud ulatuses ja tingimustel kanda assigneeringuid üle ühest peatükist teise või ühest alajaotusest teise.

Artikkel 318

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 275)

Komisjon esitab igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule eelmise eelarveaasta eelarve täitmise aruande. Samuti saadab komisjon nendele liidu varade ja kohustuste bilansi.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule samuti liidu rahanduse hindamisaruande, mis põhineb eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu artikli 319 alusel antud juhiste rakendamise tulemustel.

Artikkel 319

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 276)

1. Nõukogu soovitusel põhjal annab Euroopa Parlament heakskiidu komisjoni tegevusele eelarve täitmisel. Selleks vaatavad nõukogu ja Euroopa Parlament kordamööda läbi artiklis 318 märgitud eelarve täitmise aruande, bilansi ja hindamisaruande, kontrollikoja aastaaruande koos auditeeritud institutsioonide vastustega kontrollikoja märkustele, artikli 287 lõike 1 teises lõigus osutatud kinnitava avalduse ja kõik kontrollikoja esitatud asjassepuutuvad eriaruanded.

2. Enne komisjoni tegevusele heakskiidu andmist või mingil muul eesmärgil seoses oma volituste kasutamisega eelarve täitmisel võib Euroopa Parlament soovida komisjoni ära kuulata kulutuste tegemise või finantskontrollisüsteemide toimimise kohta. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile viimase taotlusel vajalikku informatsiooni.

3. Komisjon astub kõik vajalikud sammud, et reageerida märkustele heakskiitu andvates otsustes ja Euroopa Parlamendi muudele kulutuste tegemisega seotud märkustele, samuti kommentaaridele, mis kaasnevad nõukogu vastuvõetud soovitusetega heakskiidu suhtes.

Euroopa Parlamendi või nõukogu taotlusel kannab komisjon ette nende märkuste ja kommentaaride põhjal võetud meetmetest ja eriti juhtnööridest, mis on antud eelarve täitmise eest vastutavatele ametiasutustele. Need ettekanded edastatakse ka kontrollikojale.

5. PEATÜKK

ÜHISÄTTED

Artikkel 320

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 277)

Mitmeaastane finantsraamistik ja aastaelarve koostatakse eurodes.

Artikkel 321

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 278)

Eeldusel, et komisjon teatab sellest asjassepuutuvate liikmesriikide pädevatele asutustele, võib ta oma hoiused kanda ühe liikmesriigi valuutast üle teise liikmesriigi valuutasse sellises ulatuses, kui see on vajalik, et võimaldada hoiuste kasutamist aluslepingutes ettenähtud eesmärkidel. Komisjon hoidub niipalju kui võimalik niisuguste ülekannete tegemisest, kui ta valdab sularaha või likviidseid varasid talle vajalikes valuutades.

Komisjon suhtleb iga liikmesriigiga asjaomase liikmesriigi määratud ametiasutuse kaudu. Finants-tehingute tegemisel kasutab komisjon asjaomase liikmesriigi emissioonipanga või mõne teise selle riigi poolt heakskiidetud rahaasutuse teenuseid.

Artikkel 322

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 279)

1. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist kontrollikojaga määruste abil vastu:

a) finantseeskirjad, millega määratakse kindlaks eelkõige eelarve koostamise ja täitmise ning aruannete esitamise ja auditeerimise kord;

b) eeskirjad finantshalduses osalejate, eelkõige eelarvevahendite käsutajate ning arvepidajate vastutuse kontrollimise kohta.

2. Komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja kontrollikojaga määrab nõukogu kindlaks meetodid ja menetluse, mille kohaselt liidu omavahendeid käsitleva korraga ette nähtud eelarvetulud tehakse komisjonile kättesaadavaks, ning määrab meetmed, mida vajaduse korral võetakse sularahanõudluse rahuldamiseks.

Artikkel 323

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon tagavad rahaliste vahendite olemasolu liidu seaduslike kohustuste täitmiseks kolmandate isikute suhtes.

Artikkel 324

Käesolevas jaotises osutatud eelarvemenetluse käigus korraldatakse komisjoni algatusel korrapäraselt Euroopa Parlamendi presidendi, nõukogu eesistuja ning komisjoni presidendi kohtumisi. Euroopa Parlamendi president, nõukogu eesistuja ning komisjoni president võtavad kõik vajalikud meetmed selleks, et edendada vastastikust konsulteerimist ja nende juhitud institutsioonide seisukohtade lähendamist eesmärgiga hõlbustada käesoleva jaotise rakendamist.

6. PEATÜKK

PETTUSTE VASTANE VÕITLUS

Artikkel 325

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 280)

1. Liit ja liikmesriigid võitlevad pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu käesoleva artikli kohaselt võetavate meetmetega, mis toimivad tõkestavalt ja tagavad liikmesriikides ning liidu institutsioonides, organites ja asutustes tõhusa kaitse.

2. Liikmesriigid võtavad liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu samu meetmeid, mida nad kasutavad omaenda finantshuve kahjustavate pettuste vastu.

3. Ilma et see piiraks aluslepingute teiste sätete kohaldamist, kooskõlastavad liikmesriigid oma meetmeid, mille eesmärk on kaitsta liidu finantshuve pettuste eest. Selleks organiseerivad nad koos komisjoniga tiheda ja regulaarse koostöö pädevate asutuste vahel.

4. Toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist kontrollikojaga võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu vajalikud meetmed liidu finantshuve kahjustavate pettuste ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks, pidades silmas tõhusa ja võrdväärse kaitse võimaldamist liikmesriikides ning liidu institutsioonides, organites ja asutustes.

5. Koostöös liikmesriikidega esitab komisjon igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva artikli rakendamiseks võetud meetmete kohta.

III JAOTIS TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ

Artikkel 326

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

Mis tahes tõhustatud koostöö vorm peab olema kooskõlas liidu aluslepingute ja õigusega.

Selline koostöö ei tohi kahjustada siseturgu ega majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. See ei tohi olla takistavaks ega diskrimineerivaks teguriks liikmesriikidevahelises kaubanduses ega moonutada nendevahelist konkurentsi.

Artikkel 327

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

Mis tahes tõhustatud koostöö austab nende liikmesriikide pädevust, õigusi ja kohustusi, kes selles ei osale. Need liikmesriigid ei takista osalevate liikmesriikide koostööd.

Artikkel 328

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

1. Kui seatakse sisse tõhustatud koostöö, on see avatud kõikidele liikmesriikidele, eeldusel et nad vastavad koostööd lubavas otsuses seatud osalemistingimustele. Koostöö on liikmesriikidele avatud ka mis tahes muul ajal, eeldusel et peale nimetatud tingimuste täidetakse koostöö raames juba vastu võetud õigusaktide nõudeid.

Tõhustatud koostöös osalevad komisjon ja liikmesriigid tagavad selle, et nad soodustavad võimalikult paljude liikmesriikide osalemist.

2. Komisjon ning, kui see on asjakohane, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja teavitavad Euroopa Parlamenti ja nõukogu regulaarselt tõhustatud koostöö arengust.

Artikkel 329

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

1. Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada omavahelise tõhustatud koostöö mõnes aluslepingutega hõlmatud valdkonnas, välja arvatud liidu ainupädevusse kuuluvad valdkonnad ning ühine välis- ja julgeolekupoliitika, esitavad komisjonile taotluse, milles täpsustatakse kavandatava tõhustatud koostöö ulatus ja eesmärgid. Komisjon võib teha nõukogule selle kohta ettepaneku. Juhul kui komisjon ettepanekut ei tee, teatab ta asjaomastele liikmesriikidele selle põhjustest.

Loa esimeses lõigus osutatud tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

2. Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada tõhustatud koostöö ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, esitavad taotluse nõukogule. Taotlus edastatakse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, kes annab arvamuse selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, ning komisjonile, kes annab arvamuse eelkõige selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas liidu muude poliitikavaldkondadega. Taotlus edastatakse teadmiseks Euroopa Parlamendile.

Loa tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu ühehäälselt.

Artikkel 330

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

Kõik nõukogu liikmed võivad osaleda nõukogu aruteludel, kuid hääletamisel osalevad vaid tõhustatud koostöös osalevaid liikmesriike esindavad nõukogu liikmed.

Ühehäälsuseks otsuseks on vaja ainult osalevate liikmesriikide esindajate hääli.

Kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt artikli 238 lõikele 3.

Artikkel 331

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

1. Iga liikmesriik, kes soovib osaleda käimasolevas tõhustatud koostöös mõnes artikli 329 lõikes 1 osutatud valdkonnas, teatab oma kavatsusest nõukogule ja komisjonile.

Komisjon kinnitab nelja kuu jooksul alates sellise teate saamisest asjaomase liikmesriigi osalemise. Vajaduse korral märgib komisjon, et kõik osalemistingimused on täidetud, ning võtab vastu kõik üleminekumeetmed, mis on vajalikud tõhustatud koostöö raames juba vastuvõetud õigusaktide kohaldamiseks.

Kui komisjon siiski leiab, et osalemistingimusi ei ole täidetud, osutab ta meetmetele, mis asjaomaste tingimuste täitmiseks tuleb võtta, ning määrab tähtaja taotluse uuesti läbivaatamiseks. Asjaomase tähtaja lõppemisel vaatab ta taotluse läbi kooskõlas teise lõiguga. Kui komisjon leiab, et osalemistingimusi ei ole ikka veel täidetud, võib asjaomane liikmesriik pöörduda nõukogu poole, kes teeb taotluse kohta otsuse. Nõukogu teeb otsuse kooskõlas artikliga 330. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal vastu võtta teises lõigus osutatud üleminekumeetmeid.

2. Kui liikmesriik soovib osaleda käimasolevas tõhustatud koostöös ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, teatab ta oma kavatsusest nõukogule, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning komisjonile.

Nõukogu kinnitab asjaomase liikmesriigi osalemise pärast konsulteerimist liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindajaga ning vajaduse korral pärast märkimist, et osalemistingimused on täidetud. Nõukogu võib liidu kõrge esindaja ettepaneku põhjal vastu võtta üleminekumeetmeid, mis on vajalikud tõhustatud koostöö raames juba vastu võetud õigusaktide kohaldamiseks. Kui nõukogu siiski leiab, et osalemistingimusi ei ole täidetud, osutab ta meetmetele, mis asjaomaste tingimuste täitmiseks tuleb võtta, ning määrab tähtaja osalemistaotluse uuesti läbivaatamiseks.

Käesoleva lõike kohaldamisel teeb nõukogu otsuse ühehäälselt ja kooskõlas artikliga 330.

Artikkel 332

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

Tõhustatud koostöö rakendamise tulenevad kulud, välja arvatud institutsioonide halduskulud, kaetakse osalevate liikmesriikide eelarvevahenditest, kui nõukogu kõik liikmed ei otsusta pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt teisiti.

Artikkel 333

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

1. Kui aluslepingute säte, mida võidakse kohaldada tõhustatud koostöö raames, näeb ette, et nõukogu teeb ühehäälse otsuse, võib nõukogu artiklis 330 sätestatud korra kohaselt võtta ühehäälselt vastu otsuse, mis näeb ette kvalifitseeritud häälteenamuse kasutamise.

2. Kui aluslepingute säte, mida võidakse kohaldada tõhustatud koostöö raames, näeb ette, et nõukogu võtab õigusakte vastu seadusandliku erimenetluse kohaselt, võib nõukogu artiklis 330 sätestatud korra kohaselt võtta ühehäälselt vastu otsuse, mis näeb ette seadusandliku tavamenetluse kasutamise. Nõukogu teeb otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega otsuste suhtes.

Artikkel 334

(endised EL lepingu artiklid 27a-27e, 40-40b, 43-45 ning EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a)

Nõukogu ja komisjon tagavad tõhustatud koostöö raames toimuva tegevuse ühtsuse ja selle vastavuse liidu poliitikaga ning teevad selleks koostööd.

SEITSMES OSA ÜLD- JA LÕPPSÄTTED

Artikkel 335

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 282)

Liidul on igas liikmesriigis kõige laialdasem õigus- ja teovõime, mis vastavalt selle riigi seadustele antakse juriidilistele isikutele; eelkõige võib liit omandada ja võõrandada vallas- ja kinnisasju ning olla kohtus menetlusosaliseks. Sel eesmärgil esindab liitu komisjon. Iga institutsioon esindab liitu siiski oma haldusliku iseseisvuse alusel oma tegevusalaga seotud küsimustes.

Artikkel 336

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 283)

Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste asjaomaste institutsioonidega määruste abil Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjad ning liidu muude teenistujate teenistustingimused.

Artikkel 337

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 284)

Nõukogu poolt kooskõlas aluslepingute sätetega lihthäälteenamusega kindlaksmääratud piirides ja tingimustel võib komisjon koguda informatsiooni ja korraldada kontrollimisi, mis on vajalikud temale antud ülesannete täitmiseks.

Artikkel 338

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 285)

1. Ilma et see piiraks Euroopa Keskpangade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja käsitleva protokolli artikli 5 kohaldamist, võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmeid statistika koostamiseks, kui see on vajalik liidu tegevuseks.

2. Liidu statistika koostamine on kooskõlas erapooletuse, usaldusväarsuse, objektiivsuse, teadusliku sõltumatuse, tasuvuse ja andmete konfidentsiaalsusega; see ei too majandustegevuses osalejatele kaasa ülemäärast koormat.

Artikkel 339

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 287)

Liidu institutsioonide liikmed, komiteede liikmed ja liidu ametnikud ning muud teenistujad ei tohi isegi pärast oma ametikohustuste lõppemist avalikustada ametisaladuse pidamise kohustuse alla kuuluvat informatsiooni, iseäranis informatsiooni, mis puudutab ettevõtjaid, nende ärisuhteid või nende kulutuste komponente.

Artikkel 340

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 288)

Liidu lepinguliste kohustuste suhtes kehtib õigus, mida kohaldatakse vastava lepingu suhtes.

Lepinguvälise vastutuse korral heastab liit kõik oma institutsioonide või oma teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide seaduste ühiste üldprintsipiidele.

Erandina teisest lõikest heastab Euroopa Keskpank kõik Euroopa Keskpanga või selle teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide õiguse ühiste üldprintsipiidele.

Teenistujate isiklik vastutus liidu ees on reguleeritud nende personalieeskirjade või nende suhtes kohaldatavate teenistustingimuste sätetega.

Artikkel 341

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 289)

Liidu institutsioonide asukoht määratakse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel.

Artikkel 342

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 290)

Eeskirjad liidu institutsioonide keelte kohta määrab määruste abil ühehäälselt kindlaks nõukogu, ilma et see piiraks Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas sisalduvate sätete kohaldamist.

Artikkel 343

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 291)

Liidul on liikmesriikide territooriumil oma ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immuuniteedid vastavalt tingimustele, mis on sätestatud 8. aprilli 1965. aasta Euroopa Liidu privileegide ja immuuniteetide protokollis. Seesama kehtib Euroopa Keskpanga ja Euroopa Investeerimispanka kohta.

Artikkel 344

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 292)

Liikmesriigid kohustuvad aluslepingute tõlgendamist või kohaldamist käsitlevaid vaidlusi lahendama ainult aluslepingutes ettenähtud meetoditega.

Artikkel 345

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 295)

Aluslepingud ei mõjuta mingil viisil omandi õiguslikku režiimi liikmesriikides.

Artikkel 346

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 296)

1. Aluslepingute sätted ei välista järgmiste eeskirjade kohaldamist:

- a) ükski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks;
- b) iga liikmesriik võib võtta selliseid meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega; need meetmed ei või avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele siseturus, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks.

2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt muuta nimekirja, mille ta koostas 15. aprillil 1958 niisugustest toodetest, mille suhtes kohaldatakse lõike 1 punkti b sätteid.

Artikkel 347

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 297)

Liikmesriigid konsulteerivad omavahel, et astuda koos vajalikke samme, selleks et takistada siseturu toimimise kahjustamist meetmete tõttu, mida mõni liikmesriik võib olla sunnitud tarvitusele võtma tõsiste õiguskorda kahjustada võivate riigisiseste häirete puhul, sõja või endas sõjaohtu kätkeva tõsise rahvusvahelise pinge korral või selleks, et täita endale rahu ja rahvusvahelise julgeoleku säilitamiseks võetud kohustusi.

Artikkel 348

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 298)

Kui artiklites 346 ja 347 märgitud asjaoludel võetud meetmetest tulenevalt kahjustatakse konkurent-sitingimusi siseturus, siis uurib komisjon koos asjaomase riigiga, kuidas nimetatud meetmed viia vastavusse aluslepingutes sätestatud eeskirjadega.

Erandina artiklites 258 ja 259 sätestatud menetlusest võib komisjon või iga liikmesriik anda asja otse Euroopa Kohtusse, kui ta on arvamisel, et mingi teine liikmesriik kasutab ebaõigesti artiklites 346 ja 347 ettenähtud volitusi. Euroopa Kohus teeb oma otsuse kinnisel istungil.

Artikkel 349

(endine EÜ asutamislepingu artikli 299 lõike 2 teine, kolmas ja neljas lõik)

Võttes arvesse Guadeloupe'i, Prantsuse Guajaana, Martinique'i, Mayotte'i, Réunioni, Saint-Martini, Assooride, Madeira ja Kanaari saarte struktuurilist ühiskondlikku ja majanduslikku olukorda, mida raskendavad nende kaugus, saareline asend, väike pindala, rasked looduslikud olud, majanduslik sõltuvus mõnest tootest, mille püsivus ja koosmõju piiravad nende arengut, võtab nõukogu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga komisjoni ettepaneku põhjal erimeetmed, mis on suunatud eriti aluslepingute kohaldamise tingimuste sätestamisele nendes piirkondades, kaasa arvatud ühine poliitika. Kui nõukogu võtab asjaomased erimeetmed vastu seadusandliku erimenetluse kohaselt, teeb nõukogu samuti otsuse komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

Esimeses lõigus osutatud meetmed on seotud eelkõige selliste valdkondadega nagu tolli- ja kaubanduspoliitika, maksupoliitika, vabatsoonid, põllumajandus- ja kalanduspoliitika, toorainete ja hädavajalike tarbekaupadega varustamise tingimused, riigiabi ning struktuurifondidele ja liidu horisontaalprogrammidele ligipääsu tingimused.

Nõukogu võtab esimeses lõigus osutatud meetmed, võttes arvesse äärepoolseimate piirkondade erilisi iseärasusi ja piiranguid, õhnestamata liidu õiguskorra, sealhulgas siseturu ja ühise poliitika terviklikkust ja sidusust.

Artikkel 350

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 306)

Aluslepingute sätted ei välista regionaalliitude olemasolu või süvendamist Belgia ja Luksemburgi vahel või Belgia, Luksemburgi ja Madalmaade vahel niivõrd, kuivõrd nende regionaalliitude eesmärgid ei ole saavutatavad aluslepingute kohaldamise kaudu.

Artikkel 351

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 307)

Aluslepingute sätted ei mõjuta õigusi ja kohustusi, mis tulenevad enne 1. jaanuari 1958 või ühinevate riikide puhul enne nende ühinemise kuupäeva sõlmitud lepingutest ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel.

Kui nimetatud lepingud ei ole kooskõlas aluslepingutega, kasutavad asjassepuutuvad liikmesriigid kõiki vajalikke vahendeid kindlakstehtud vastuolude kõrvaldamiseks. Sel puhul abistavad liikmesriigid vajaduse korral üksteist ning kui see on põhjendatud, võtavad vastu ühise seisukoha.

Esimeses lõigus märgitud lepingute kohaldamisel võtavad liikmesriigid arvesse tõsiasja, et aluslepingute põhjal moodustavad iga liikmesriigi võimaldatud eelised liidu rajamise lahutamatu osa ning on seetõttu lahutamatult seotud ühiste institutsioonide loomisega, nendele volituste andmisega ning kõikide liikmesriikide poolt ühesuguste eeliste andmisega.

Artikkel 352

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 308)

1. Kui aluslepingutes määratletud poliitika raames osutub aluslepingute mõne eesmärgi saavutamiseks vajalikuks liidu meede ning aluslepingutes ei ole sätestatud selleks vajalikke volitusi, võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist ühehäälselt vastu kohased sätted. Kui nõukogu võtab asjaomased sätted vastu seadusandliku erimenetluse kohaselt, teeb nõukogu samuti otsuse ühehäälselt komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast Euroopa Parlamendi nõusoleku saamist.

2. Kasutades Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 osutatud subsidiaarsuse põhimõtte järgimise kontrolli menetlust, juhib komisjon riikide parlamentide tähelepanu käesoleva artikli põhjal tehtavatele ettepanekutele.

3. Käesoleva artikli alusel võetud meetmed ei saa kaasa tuua liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist juhtudel, kui aluslepingud välistavad sellise ühtlustamise.

4. Käesolevat artiklit ei saa kasutada ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud eesmärkide saavutamise alusena ning mis tahes asjaomase artikli kohaselt vastu võetud õigusaktis tuleb pidada kinni Euroopa Liidu lepingu artikli 40 teises lõigus sätestatud piiridest.

Artikkel 353

Euroopa Liidu lepingu artikli 48 lõiget 7 ei kohaldata järgmiste artiklite suhtes:

- artikli 311 kolmas ja neljas lõik,
- artikli 312 lõike 2 esimene lõik,
- artikkel 352 ja
- artikkel 354.

Artikkel 354

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 309)

Liidu liikmelisusest tulenevate teatud õiguste peatamist käsitleva Euroopa Liidu lepingu artikli 7 kohaldamisel ei osale asjaomast liikmesriiki esindav Euroopa Ülemkogu või nõukogu liige hääletamisel ning asjaomast liikmesriiki ei arvestata asjaomase artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud ühe kolmandiku või nelja viiendiku liikmesriikide hulka. Isiklikult kohal viibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista asjaomase artikli lõikes 2 osutatud otsuste vastuvõtmist.

Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõigetes 3 ja 4 osutatud otsuste vastuvõtmisel määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust vastavalt käesoleva lepingu artikli 238 lõike 3 punktile b.

Kui nõukogu teeb aluslepingute sätete alusel kvalifitseeritud häälteenamusega otsuse pärast Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 3 alusel hääleõiguse peatamise otsuse vastuvõtmist, määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust vastavalt käesoleva lepingu artikli 238 lõike 3 punktile b, või kui nõukogu teeb otsuse komisjoni või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepaneku põhjal, vastavalt artikli 238 lõike 3 punktile a.

Euroopa Liidu lepingu artikli 7 kohaldamisel teeb Euroopa Parlament otsuse antud häälte kahekolmandikulise enamusega, mis esindab tema liikmete enamust.

Artikkel 355

(endised EÜ asutamislepingu artikli 299 lõike 2 esimene lõik ja lõiked 3-6)

Lisaks aluslepingute territoriaalset kohaldatavust käsitlevatele Euroopa Liidu lepingu artikli 52 sätetele kohaldatakse järgmisi sätteid:

1. Aluslepingute sätteid kohaldatakse Guadeloupe'i, Prantsuse Guajaana, Martinique'i, Mayotte'i, Réunioni, Saint-Martini, Assooride, Madeira ja Kanaari saarte suhtes, kooskõlas artikliga 349.
2. Neljandas osas määratud assotsieerimise erikorda kohaldatakse II lisas loetletud ülemeremaade ja -territooriumide suhtes.

Aluslepinguid ei kohaldata nende Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigiga erisuhetes olevate ülemeremaade ja -territooriumide suhtes, mis puuduvad eespool mainitud loetelust.

3. Aluslepingute sätteid kohaldatakse Euroopa territooriumide suhtes, mille välissuhete eest vastutab liikmesriik.

4. Aluslepingute sätteid kohaldatakse Ahvenamaa suhtes kooskõlas sätetega, mis on fikseeritud Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemistingimuste aktile lisatud protokollis nr 2.

5. Erandina Euroopa Liidu lepingu artiklist 52 ja lõigetest 1–4:

- a) ei kohaldata aluslepinguid Fääri saarte suhtes;
- b) ei kohaldata aluslepinguid Ühendkuningriigi suveräänsete baasipiirkondade Akrotiri ja Dhekelia suhtes Küprosel, välja arvatud sel määral, kui see on vajalik, et tagada kord, mis on esitatud Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise tingimusi käsitlevale aktile lisatud protokollis Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suveräänsete baasipiirkondade kohta Küprosel ning kooskõlas nimetatud protokollis tingimustega;
- c) kohaldatakse aluslepinguid Kanalisaarte ja Mani saare suhtes üksnes sel määral, kui see on vajalik, et tagada neid saari käsitlev kord, mis on esitatud 22. jaanuaril 1972 allakirjutatud lepingus uute liikmesriikide astumise kohta Euroopa Majandusühendusse ja Euroopa Aatomienergiaühendusse.

6. Euroopa Ülemkogu võib asjaomaste liikmesriikide algatusel võtta vastu otsuse, millega muudetakse lõigetes 1 ja 2 osutatud Madalmaade, Prantsusmaa või Taani maa või territooriumi staatust liidu suhtes. Euroopa Ülemkogu teeb ühehäälsel otsusel pärast konsulteerimist komisjoniga.

Artikkel 356

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 312)

Käesolev leping sõlmitakse määramata ajaks.

Artikkel 357

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 313)

Käesoleva lepingu ratifitseerivad kõrged lepinguosalistes kooskõlas nende riikide põhiseadusest tulenevate nõuetega. Ratifitseerimiskirjad antakse hoiule Itaalia Vabariigi valitsusele.

Käesolev leping jõustub viimase allkirjutanud riigi poolt ratifitseerimiskirja hoiuleandmisele järgneva kuu esimesel kuupäeval. Kui aga hoiuleandmine toimub vähem kui viisteist päeva enne järgmise kuu algust, ei jõustu käesolev leping enne kui nimetatud hoiuleandmisele järgneva teise kuu esimesel kuupäeval.

Artikkel 358

Euroopa Liidu lepingu artikli 55 sätteid kohaldatakse käesoleva lepingu suhtes.

SELLE KINNITUSEKS on nimetatud täievolilised esindajad aluslepingutele alla kirjutanud.

Sõlmitud kahekümne viiendal märtsil tuhande üheksasaja viiekümne seitsmendal aastal Roomas.

(täievoliliste esindajate nimekirja ei esitata)

PROTOKOLLID

PROTOKOLL (nr 1)
RIIKIDE PARLAMENTIDE ROLLI KOHTA EUROOPA LIIDUS

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MEELDE TULETADES, et riikide parlamentide järelevalve oma valitsuste üle Euroopa Liidu tegevuse suhtes on iga liikmesriigi konkreetse põhiseadusliku korralduse ja tava küsimus,

SOOVIDES ergutada riikide parlamente rohkem osalema Euroopa Liidu tegevuses ja parandada nende võimalusi avaldada oma vaateid Euroopa Liidu seadusandlike aktide eelnõude ja muude küsimuste kohta, mis võivad neid eriti huvitada,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

I JAOTIS

TEAVE RIIKIDE PARLAMENTIDELE

Artikkel 1

Komisjon edastab oma konsulteerimisdokumendid (rohelised ja valged raamatud ning teatised) nende avaldamisel otse riikide parlamentidele. Komisjon edastab ka iga-aastase õigusloomekava ja muud õigusloome planeerimise või poliitilise strateegia dokumendid samaaegselt nii riikide parlamentidele kui Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Artikkel 2

Euroopa Parlamendile ja nõukogule saadetavad seadusandlike aktide eelnõud edastatakse riikide parlamentidele.

Käesolevas protokollis peetakse „seadusandlike aktide eelnõude“ all silmas komisjoni ettepanekuid, liikmesriikide rühma algatusi, Euroopa Parlamendi algatusi, Euroopa Kohtu taotlusi, Euroopa Kesk-panga soovitusi või Euroopa Investeerimispanka taotlusi seadusandlike aktide vastuvõtmiseks.

Komisjoni koostatud seadusandlike aktide eelnõud edastab komisjon otse riikide parlamentidele ning samaaegselt ka Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Euroopa Parlamendi koostatud seadusandlike aktide eelnõud edastab Euroopa Parlament otse riikide parlamentidele.

Liikmesriikide rühmalt, Euroopa Kohtult, Euroopa Keskpanngalt või Euroopa Investeerimispannga koostatud seadusandlike aktide eelnõud edastab nõukogu otse riikide parlamentidele.

Artikkel 3

Vastavalt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamist käsitlevas protokollis sätestatud korrale võivad riikide parlamendid saata Euroopa Parlamendi ja komisjoni presidendile ja nõukogu eesistujale põhjendatud arvamuse selle kohta, kas seadusandliku akti eelnõu vastab subsidiaarsuse põhimõttele.

Juhul kui seadusandliku akti eelnõu on koostanud liikmesriikide rühm, edastab nõukogu eesistuja põhjendatud arvamuse(d) asjaomaste liikmesriikide valitsustele.

Juhul kui seadusandliku akti eelnõu on koostanud Euroopa Kohtus, Euroopa Keskpank või Euroopa Investeerimispank, edastab nõukogu eesistuja põhjendatud arvamuse(d) asjaomasele institutsioonile või organile.

Artikkel 4

Alates seadusandliku akti eelnõu esitamisest riikide parlamentidele liidu ametlikes keeltes kuni eelnõu lisamiseni nõukogu esialgsesse päevakorda selle vastuvõtmiseks või seisukoha vastuvõtmiseks seadusandliku menetluse kohaselt, peab mööduma kaheksa nädalat. Erandid on võimalikud edasilükkamatutel juhtudel, mille põhjused esitatakse nõukogu õigusaktis või seisukohas. Välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel, ei või asjaomase kaheksa nädala jooksul seadusandliku akti eelnõu kohta kokkulepet sõlmida. Välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel peab alates seadusandliku akti eelnõu lisamisest nõukogu esialgsesse päevakorda kuni seisukoha vastuvõtmiseni mööduma kümme päeva.

Artikkel 5

Nõukogu istungite päevakorrad ja tulemused, sealhulgas nende istungite protokollid, kus nõukogu arutab seadusandliku akti eelnõusid, edastatakse otse riikide parlamentidele ning samaaegselt ka liikmesriikide valitsustele.

Artikkel 6

Kui Euroopa Ülemkogu kavatses kasutada Euroopa Liidu lepingu artikli 48 lõike 7 esimest või teist lõiku, teatatakse Euroopa Ülemkogu algatusest riikide parlamentidele vähemalt kuus kuud enne mis tahes otsuse vastuvõtmist.

Artikkel 7

Kontrollikoda edastab oma aastaaruande riikide parlamentidele teadmiseks samal ajal kui Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Artikkel 8

Kui riigi parlament ei ole ühekojaline, kohaldatakse artikleid 1–7 kõigi selle koosseisu kuuluvate kodade puhul.

II JAOTIS

PARLAMENTIDEVAHELINE KOOSTÖÖ*Artikkel 9*

Euroopa Parlament ja riikide parlamendid määravad üheskoos kindlaks parlamentidevahelise koostöö tulemusliku ja regulaarse korralduse ja edendamise liidus.

Artikkel 10

Euroopa Liidu asjade komisjonide konverents võib esitada Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile läbivaatamiseks iga seisukoha, mida konverents peab asjakohaseks. Lisaks sellele edendab konverents riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi, sealhulgas nende valdkondlike komisjonide vahelist teabe ja kogemuste vahetamist. Konverents võib korraldada ka parlamentidevahelisi konverentse üksikteemadel, eriti mõttevahetusi ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sealhulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika küsimustes. Konverentsi esitatud seisukohad ei ole riikide parlamentidele siduvad ega otsusta ette nende seisukohti.

PROTOKOLL (nr 2)
SUBSIDIAARSUSE JA PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÖTTE KOHALDAMISE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES tagada, et otsused tehtaks võimalikult lähedal liidu kodanikele,

OTSUSTANUD luua tingimused Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 määratletud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamiseks ning rajada süsteemi selle põhimõtte kohaldamise jälgimiseks,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Iga institutsioon tagab Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte järjekindla järgimise.

Artikkel 2

Komisjon korraldab enne seadusandliku akti kohta ettepanekute tegemist laialdased konsultatsioonid. Nende konsultatsioonide korraldamisel võetakse vajaduse korral arvesse kavandatava meetme piirkondlikku ja kohalikku mõõdet. Eriti kiireloomulistel juhtudel jätab komisjon sellised konsultatsioonid korraldamata. Komisjon põhjendab seda otsust oma ettepanekus.

Artikkel 3

Käesolevas protokollis peetakse „seadusandlike aktide eelnõude“ all silmas komisjoni ettepanekuid, liikmesriikide rühma algatusi, Euroopa Parlamendi algatusi, Euroopa Kohtu taotlusi, Euroopa Keskpanga soovitusi või Euroopa Investeerimispannga taotlusi seadusandlike aktide vastuvõtmiseks.

Artikkel 4

Komisjon edastab kõik oma seadusandlike aktide eelnõud ja oma muudetud eelnõud samaaegselt riikide parlamentidele ja liidu seadusandjale.

Euroopa Parlament edastab oma seadusandlike aktide eelnõud ja oma muudetud eelnõud riikide parlamentidele.

Nõukogu edastab liikmesriikide rühma, Euroopa Kohtu, Euroopa Keskpanga ja Euroopa Investeerimispannga koostatud seadusandlike aktide eelnõud ja muudetud eelnõud riikide parlamentidele.

Euroopa Parlamendi õigusloomega seotud resolutsioonid ja nõukogu seisukohad edastatakse pärast nende vastuvõtmist riikide parlamentidele.

Artikkel 5

Seadusandlike aktide eelnõusid põhjendatakse subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte seisukohast. Iga seadusandliku akti eelnõu peaks sisaldama üksikasjaliku seletuse, mis võimaldab hinnata subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimist. Seletus peaks sisaldama hinnangut ettepaneku finantsmõju ning direktiivi puhul selle tagajärgede kohta liikmesriikide kehtestatavatele sätetele, vajaduse korral ka piirkondlikele õigusaktidele. Järeldusi, miks liidu eesmärk on paremini saavutatav liidu tasandil, põhjendatakse kvalitatiivsete ja võimaluse korral kvantitatiivsete näitajatega. Seadusandlike aktide eelnõudes võetakse arvesse vajadust, et mis tahes finants- või halduskohustus, mis langeb liidule, riikide valitsustele, piirkondlikele või kohalikele asutustele, majandustegevuses osalejatele ja kodanikele, oleks minimaalne ja proportsionaalne taotletava eesmärgiga.

Artikkel 6

Iga riigi parlament või selle koda võib kaheksa nädala jooksul alates seadusandliku akti eelnõu edastamise kuupäevast saata Euroopa Parlamendi ja komisjoni presidendile ning nõukogu eesistujale liidu ametlikes keeltes koostatud põhjendatud arvamuse selle kohta, miks asjaomane eelnõu ei vasta tema arvates subsidiaarsuse põhimõttele. Iga riigi parlament või selle koda konsulteerib vajaduse korral seadusandlikke volitusi omavate piirkondlike parlamentidega.

Juhul kui seadusandliku akti eelnõu on koostanud liikmesriikide rühm, edastab nõukogu eesistuja arvamuse asjaomaste liikmesriikide valitsustele.

Juhul kui seadusandliku akti eelnõu on koostanud Euroopa Kohus, Euroopa Keskpank või Euroopa Investeerimispank, edastab nõukogu eesistuja arvamuse asjaomasele institutsioonile või organile.

Artikkel 7

1. Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon ning vajadusel liikmesriikide rühm, Euroopa Kohus, Euroopa Keskpank või Euroopa Investeerimispank, juhul kui nad on seadusandliku akti eelnõu koostajad, võtavad arvesse riikide parlamentide või riigi parlamendi koja põhjendatud arvamusi.

Igal liikmesriigi parlamendil on kaks häält, mis jagatakse vastavalt riigi parlamendi ülesehitusele. Kahekojalise parlamendi puhul on kummalgi kool üks hääl.

2. Kui põhjendatud arvamused seadusandliku akti eelnõu subsidiaarsuse põhimõttele mittevastavuse kohta esindavad kooskõlas lõike 1 teise lõiguga vähemalt kolmandikku kõikide riikide parlamentide häälte üldarvust, tuleb eelnõu uuesti läbi vaadata. Alampiir on vähemalt neljandik riikide parlamentide häälte üldarvust, kui seadusandliku akti eelnõu on esitatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 76 alusel vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala kohta.

Pärast nimetatud läbivaatamist võib komisjon või vajadusel liikmesriikide rühm, Euroopa Parlament, Euroopa Kohus, Euroopa Keskpank või Euroopa Investeerimispank, juhul kui nad on seadusandliku akti eelnõu koostajad, otsustada eelnõu samaks jätta, seda muuta või see tagasi võtta. Nimetatud otsust tuleb põhjendada.

3. Lisaks sellele tuleb seadusandliku tavamenetluse raames, kui põhjendatud arvamused seadusandliku akti ettepaneku subsidiaarsuse põhimõttele mittevastavuse kohta esindavad kooskõlas lõike 1 teise lõiguga vähemalt riikide parlamentide häälte lihtenamust, ettepanek uuesti läbi vaadata. Pärast nimetatud läbivaatamist võib komisjon otsustada ettepaneku samaks jätta, seda muuta või see tagasi võtta.

Kui komisjon otsustab ettepaneku samaks jätta, peab ta põhjendatud arvamuses esitama põhjused, miks tema arvates ettepanek vastab subsidiaarsuse põhimõttele. Nii asjaomane põhjendatud aramus kui ka riikide parlamentide põhjendatud arvamused tuleb edastada liidu seadusandjale menetluse raames kaalumiseks:

- a) enne esimese lugemise lõpetamist kaalub seadusandja (Euroopa Parlament ja nõukogu), kas seadusandlik ettepanek on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega, võttes eelkõige arvesse nii riikide parlamentide väljendatud põhjendusi, mida enamik neist jagab, kui ka komisjoni põhjendatud arvamust;
- b) kui seadusandja jõuab nõukogu liikmete 55 %-lise häälteenamusega või Euroopa Parlamendis antud häälte enamusega arvamusele, et ettepanek ei ole kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega, seadusandliku ettepaneku menetlemist ei jätkata.

Artikkel 8

Euroopa Liidu Kohus on pädev menetlema hagnid, mis liikmesriigid esitavad seadusandlikus aktis esineva subsidiaarsuse põhimõtte rikkumise asjus vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 263 või millest liikmesriigid teatavad oma õiguskorra kohaselt riigi parlamendi või selle koja nimel.

Nimetatud artiklis ettenähtud korra kohaselt võib ka regioonide komitee esitada selliseid hagnid seadusandlike aktide kohta, mille vastuvõtmiseks tuleb vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingule konsulteerida regioonide komiteega.

Artikkel 9

Komisjon esitab igal aastal Euroopa Ülemkogule, Euroopa Parlamendile, nõukogule ja riikide parlamentidele aruande Euroopa Liidu lepingu artikli 5 kohaldamise kohta. See iga-aastane aruanne edastatakse ka majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele.

PROTOKOLL (nr 3)
EUROOPA LIIDU KOHTU PÕHIKIRJA KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES sätestada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 281 ettenähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

Artikkel 1

Euroopa Liidu Kohus moodustatakse ja toimib kooskõlas aluslepingute ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu (EURATOMi asutamislepingu) ning käesoleva põhikirja sätetega.

I JAOTIS

KOHTUNIKUD JA KOHTUJURISTID

Artikkel 2

Enne oma kohustuste täitmisele asumist annab iga kohtunik Euroopa Kohtu ees avalikul istungil vande täita oma kohustusi erapooletult ja kohusetundlikult ning hoida kohtu nõupidamiste saladust.

Artikkel 3

Kohtunikel on kohtulik puutumatus. Kui nad on ametist lahkunud, on neil jätkuvalt puutumatus oma ametiülesannete täitmisel sooritatud tegude, sealhulgas suuliste ja kirjalike avalduste suhtes.

Täiskogu istungil võib Euroopa Kohus puutumatus eest võtta. Kui otsus puudutab üldkohtu või erikohtu liiget, teeb Euroopa Kohus otsuse pärast asjaomase kohtuga konsulteerimist.

Kui puutumatus on võetud ja kohtuniku vastu on alustatud kriminaalmenetlust, arutab tema kohtuasja mis tahes liikmesriigis üksnes kohus, kes on pädev kohut mõistma riigi kõrgeima kohtu liikmete üle.

Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis artikleid 11–14 ja 18 kohaldatakse Euroopa Liidu Kohtu kohtunike, kohtujuristide, kohtusekretäri ja kaasettekandjate suhtes, ilma et see piiraks eelmistes lõikudes fikseeritud kohtunike puutumatus käsitlevate sätete kohaldamist.

Artikkel 4

Kohtunikud ei või pidada poliitilist ega haldusametikohta.

Nad ei või töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal, kui nõukogu pole selleks lihthäälteenamusega erandkorras eriluba andnud.

Oma kohustusi täitma asudes kohustuvad nad pidulikult nii ametiaja jooksul kui ka pärast selle lõppemist austama sellest tulenevaid kohustusi ning eriti oma kohustust käituda ausalt ja diskreetselt, kui neile pärast ametist lahkumist pakutakse teatud ametikohta või soodustusi.

Mis tahes kahtlused selles küsimuses lahendatakse Euroopa Kohtu otsusega. Kui otsus puudutab üldkohtu või erikohtu liiget, otsustab Euroopa Kohus pärast asjaomase kohtuga konsulteerimist.

Artikkel 5

Kui tavaline asendamine või surm välja arvata, lõpevad kohtuniku kohustused ametist lahkumisel.

Ametist lahkumisel esitab kohtunik Euroopa Kohtu presidendile tagasiastumisavalduse edasiandmiseks nõukogu eesistujale. Alates sellisest teadaandest vabaneb kohtuniku ametikoht.

Kui ei kohaldata artiklit 6, jääb kohtunik ametisse, niikaua kui tema ametijärglane asub oma kohustusi täitma.

Artikkel 6

Kohtuniku võib ametist tagandada või ilma jätta õigusest saada pensioni või muid seda asendavaid hüvesid üksnes juhul, kui ta Euroopa Kohtu kohtunike ja kohtujuristide üksmeelse arvamuse kohaselt ei vasta enam oma ametikoha nõuetele või ei täida sellest tulenevaid kohustusi. Asjaomane kohtunik ei osale sellisel nõupidamisel. Kui see isik on üldkohtu või erikohtu liige, otsustab Euroopa Kohus pärast asjaomase kohtuga konsulteerimist.

Kohtusekretär edastab Euroopa Kohtu otsuse Euroopa Parlamendi presidendile ja komisjoni presidendile ning teatab sellest nõukogu eesistujale.

Juhul kui kohtunik otsustatakse tema ametikohalt tagandada, vabaneb kohtunikukoht alates viimati nimetatud teatamisest.

Artikkel 7

Kohtunik, kes asendab Euroopa Kohtu liiget, kelle ametiaeg ei ole lõppenud, määratakse ametisse tema eelkäija ülejäänud ametiajaks.

Artikkel 8

Artiklite 2–7 sätteid kohaldatakse kohtujuristide suhtes.

II JAOTIS

EUROOPA KOHTU KORRALDUS

Artikkel 9

Kui kohtunikke iga kolme aasta järel osaliselt välja vahetatakse, asendatakse pooled kohtunikud. Kui kohtunikke on paaritu arv, vahetatakse vaheldumisi välja selline arv kohtunikke, mis on ühe võrra suurem poolte kohtunike arvust ning ühe võrra väiksem poolte kohtunike arvust.

Esimest lõiku kohaldatakse ka kohtujuristide iga kolme aasta järel toimuva osalise väljavahetamise suhtes.

Artikkel 9a

Kohtunikud valivad endi seast kolmeks aastaks Euroopa Kohtu presidendi ja asepresidendi. Neid võib tagasi valida.

Asepresident abistab presidenti kodukorras ette nähtud tingimustel. Ta asendab presidenti, kui viimasel pole võimalik kohal viibida või kui presidendi ametikoht on täitmata.

Artikkel 10

Kohtusekretär annab Euroopa Kohtu ees vande täita oma kohustusi erapooletult ja kohusetundlikult ning hoida kohtu nõupidamiste saladust.

Artikkel 11

Euroopa Kohus korraldab kohtusekretäri asendamise juhtudel, mil tal pole võimalik kohtuistungil viibida.

Artikkel 12

Et Euroopa Kohus saaks toimida, määratakse selle juurde ametnikud ja muud teenistujad. Need alluvad kohtusekretärile presidendi järelevalve all.

Artikkel 13

Euroopa Kohtu taotlusel võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt sätestada kaasettekandjate nimetamise ja koostada nende ametijuhendi. Kaasettekandjatelt võidakse kodukorras sätestatud tingimustel nõuda osalemist ettevalmistavates uurimistoimingutes Euroopa Kohtu menetluses olevates asjades ja koostööd ettekandjaks oleva kohtunikuga.

Kaasettekandjad valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kellel on vajalik õiguslane kvalifikatsioon; ametisse nimetab nad nõukogu lihthälteenamusega. Nad annavad Euroopa Kohtu ees vande täita oma kohustusi erapooletult ja kohusetundlikult ning hoida kohtu nõupidamiste saladust.

Artikkel 14

Kohtunikelt, kohtujuristidelt ja kohtusekretärit nõutakse elamist Euroopa Kohtu asukohas.

Artikkel 15

Euroopa Kohus täidab oma ülesandeid pidevalt. Euroopa Kohtu puhkuste kestuse otsustab Euroopa Kohus, võttes kohaselt arvesse töiseid vajadusi.

Artikkel 16

Euroopa Kohus moodustab kodasid, mis koosnevad kolmest või viiest kohtunikust. Kohtunikud valivad endi hulgast koja esimehe. Viiest kohtunikust koosneva koja esimees valitakse kolmeks aastaks. Esimehe võib üheks ametiajaks tagasi valida.

Suurkoda koosneb viieteistkümnest kohtunikust. Selle eesistujaks on Euroopa Kohtu president. Suurkotta kuuluvad veel Euroopa Kohtu asepresident ja kodukorras ette nähtud tingimustel kolm viiest kohtunikust koosneva koja esimeest ning teised kohtunikud.

Euroopa Kohus tuleb kokku suurkojana, kui menetluse pooleks olev liikmesriik või liidu institutsioon seda taotleb.

Euroopa Kohus tuleb kokku täiskoguna, kui menetlus on algatatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 228 lõike 2, artikli 245 lõike 2, artikli 247 või artikli 286 lõike 6 alusel.

Kui Euroopa Kohus leiab, et menetluses olev kohtuasi on erakordselt tähtis, võib ta pärast kohtujuristi ärakuulamist suunata asja täiskogule.

Artikkel 17

Euroopa Kohtu otsused on kehtivad üksnes siis, kui kohtu nõupidamisel osaleb paaritu arv liikmeid.

Kolmest või viiest kohtunikust koosnevate kodade otsused on kehtivad üksnes siis, kui kohal on vähemalt kolm kohtunikku.

Suurkoja otsused on kehtivad üksnes siis, kui kohal on vähemalt üksteist kohtunikku.

Euroopa Kohtu täiskogu otsused on kehtivad üksnes siis, kui kohal on vähemalt seitseteist kohtunikku.

Kui ühel koja kohtunikest pole võimalik kohal viibida, võidakse kooskõlas kodukorras sätestatud tingimustega istungile kaasata teise koja kohtunik.

Artikkel 18

Ükski kohtunik ega kohtujurist ei tohi osaleda asja lahendamisel, milles ta on eelnevalt osalenud esindajana või nõustajana või tegutsenud ühe poole advokaadina või milles teda kohtu või uurimiskomisjoni liikmena või muudes ülesannetes on kutsutud arvamust esitama.

Kui kohtunik või kohtujurist mingil erilisel põhjusel leiab, et ta ei tohiks osaleda konkreetse kohtuasja otsustamisel või läbivaatamisel, teatab ta sellest presidendile. Kui president mingil erilisel põhjusel arvab, et mõni kohtunik või kohtujurist ei tohiks konkreetse kohtuasja arutamisel osaleda ega ettepanekuid teha, teatab ta sellest asjaomasele isikule.

Käesoleva artikli kohaldamisel ilmnevad raskused lahendatakse Euroopa Kohtu otsusega.

Kohtumenetluse pool ei või taotleda Euroopa Kohtu või selle koja koosseisu muutmist mõne kohtuniku kodakondsuse alusel või seetõttu, et Euroopa Kohtu või koja koosseisus ei ole kõnealuse poole kodakondsusest kohtunikku.

III JAOTIS

MENETLUS EUROOPA KOHTUS

Artikkel 19

Liidu liikmesriike ja institutsioone esindab Euroopa Kohtus igaks üksikuks kohtuasjaks määratud esindaja; esindajat võib abistada nõustaja või advokaat.

Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriike, kes pole liikmesriigid, samuti nimetatud lepingus osutatud EFTA järelevalveasutust esindatakse samal viisil.

Teisi pooli peab esindama advokaat.

Menetluse poolt võib kohtus esindada või abistada üksnes advokaat, kellel on õigus esineda liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus.

Sellistel esindajatel, nõustajatel ja advokaatidel on kodukorras sätestatud tingimuste kohaselt Euroopa Kohtusse ilmumisel õigused ja puutumatus, mis on neile vajalikud, et sõltumatult oma ülesandeid täita.

Euroopa Kohtusse ilmuvate nõustajate ja advokaatide suhtes on Euroopa Kohtul kodukorras sätestatud tingimustel volitused, mis tavaliselt antakse kohtutele.

Ülikoolide õppejõududel, kes on sellise liikmesriigi kodanikud, mille seadused lubavad neil olla kohtus esindajaks, on Euroopa Kohtus samad õigused, mis on käesoleva artikliga antud advokaatidele.

Artikkel 20

Euroopa Kohtu menetlus koosneb kahest osast: kirjalikust ja suulisest.

Kirjalik menetlus koosneb avalduste, arvamuste, vastuväidete ning märkuste ja neile antud vastuste, aga ka kõigi kirjalike tõendite ja muude dokumentide või nende tõestatud koopiade edastamisest kohtumenetluse pooltele ja liidu institutsioonidele, kelle otsused on vaidlustatud.

Kohtusekretär edastab need kodukorras sätestatud korras ja ajavahemikus.

Suuline menetlus hõlmab Euroopa Kohtu poolt esindajate, nõustajate ja advokaatide ning kohtujuristi ettepaneku ärakuulamist ning vajaduse korral tunnistajate ja ekspertide ärakuulamist.

Kui kohus on seisukohal, et kohtuasi ei tõstata uut õigusküsimust, võib ta pärast kohtujuristi ärakuulamist otsustada, et otsus tehakse ilma kohtujuristi ettepanekuta.

Artikkel 21

Asi esitatakse Euroopa Kohtule kohtusekretärile adresseeritud kirjaliku avaldusega. Avalduses sisalduvad avalduse esitaja nimi ja alalise elu- või asukoha aadress ning allakirjutanu amet, poole või poolte nimed, kelle vastu avaldus esitatakse, vaidluse sisu, nõuded ja lühike ülevaade avalduse aluseks olevatest asjaoludest.

Avaldusele lisatakse vajaduse korral meede, mille tühistamist taotletakse, või Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 265 osutatud asjaoludel dokumentaalselt tõestatud kuupäev, mil institutsioonilt nõuti toimingute tegemist kooskõlas nimetatud artikliga. Kui dokumente ei esitata koos avaldusega, palub kohtusekretär asjaomasel poolel esitada need mõistliku tähtaja jooksul, kuid sel puhul ei aegu poole õigused isegi juhul, kui sellised dokumendid esitatakse pärast menetluse algatamise tähtaja möödumist.

Artikkel 22

EURATOMi asutamislepingu artikliga 18 reguleeritud kohtuasjad esitatakse Euroopa Kohtule kohtusekretärile adresseeritud kaebusega. Kaebuses sisalduvad selle esitaja nimi ja alalise elu- või asukoha aadress ning allakirjutanu amet, viide otsusele, mille vastu kaebus esitatakse, kostjate nimed, vaidluse sisu, ettepanekud ja lühike ülevaade kaebuse aluseks olevatest asjaoludest.

Kaebusele lisatakse vahekohtukomitee vaidlustatava otsuse tõestatud ära kiri.

Kui Euroopa Kohus apellatsioonkaebuse tagasi lükkab, jääb vahekohtukomitee otsus lõplikuks.

Kui Euroopa Kohus vahekohtukomitee otsuse tühistab, võib asja vajaduse korral ühe poole algatusel vahekohtukomiteele uueks läbivaatamiseks esitada. Vahekohtukomitee juhindub õigusküsimustes Euroopa Kohtu tehtud otsustest.

Artikkel 23

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 267 reguleeritud kohtuasjade puhul teatab liikmesriigi kohus, kes peatab menetluse ja saadab asja Euroopa Kohtusse, oma otsusest Euroopa Kohtule. Seejärel teatab kohtusekretär otsusest pooltele, liikmesriikidele ja komisjonile, samuti liidu institutsioonile, organitele või asutusele, kes on vastu võtnud õigusakti, mille kehtivus või tõlgendamine on vaidlustatud.

Kahe kuu jooksul alates sellest teatamisest on pooltel, liikmesriikidel, komisjonil ja vajaduse korral ka liidu institutsioonil, organil või asutusel, mis on vastu võtnud õigusakti, mille kehtivus või tõlgendamine on vaidlustatud, õigus esitada Euroopa Kohtule seisukohti või kirjalikke märkusi.

Lisaks sellele peab kohtusekretär Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 267 reguleeritud kohtuasjade puhul teatama siseriikliku kohtu otsusest teistele Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikidele, kes ei ole liikmesriigid, samuti nimetatud lepingus osutatud EFTA järelevalveasutusele, kes võivad juhul, kui küsimuse all on mõni kõnealuse lepingu reguleerimisaladest, kahe kuu jooksul sellisest teatamisest arvates esitada Euroopa Kohtule seisukohti või kirjalikke märkusi.

Kui nõukogu ning ühe või mitme kolmanda riigi vahelises teatavat küsimust käsitlevas kokkuleppes on sätestatud, et need riigid võivad esitada seisukohti või kirjalikke tähelepanekuid juhul, kui mõne liikmesriigi kohus taotleb Euroopa Kohtu eelotsust kõnealuse kokkuleppe reguleerimisalasse kuuluvas küsimuses, teatatakse seda küsimust käsitlevast liikmesriigi kohtu otsusest ka asjaomastele kolmandatele riikidele. Need riigid võivad kahe kuu jooksul pärast teate saamist esitada kohtule seisukohti või kirjalikke märkusi.

Artikkel 23a (*)

Kodukorras võib ette näha kiirendatud menetluse ning vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala puudutavate eelotsusetaotluste menetlemiseks võib ette näha kiirmenetluse.

Need menetlused võivad ette näha, et kirjalikke seisukohti või märkusi esitatakse artiklis 23 sätestatud lühema tähtaja jooksul ning et erandina artikli 20 neljandast lõigust ei koostata kohtujuristi ettepanekut.

Kiirmenetlus võib ette näha, et poolte ja teiste artiklis 23 märgitud isikute ring, kellel on õigus kirjalikke seisukohti või märkusi esitada, on piiratud, ning et eriti kiireloomulistel juhtudel võidakse kirjalik menetlus ära jätta.

(*) Artikkel on lisatud otsusega 2008/79/EÜ, Euratom (ELT L 24, 29.1.2008, lk 42).

Artikkel 24

Euroopa Kohus võib pooltelt nõuda kõikide dokumentide esitamist ja kogu teabe andmist, mida ta peab soovitavaks. Mis tahes keeldumine võetakse ametlikult teatavaks.

Euroopa Kohus võib nõuda ka liikmesriikidelt ja institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, mis ei ole kohtumenetluse pooled, kogu teavet, mida kohus peab menetluses vajalikuks.

Artikkel 25

Euroopa Kohus võib omal valikul igale üksikisikule, organile, ametiasutusele, komiteele või organisatsioonile igal ajal usaldada ülesande anda eksperdiarvamus.

Artikkel 26

Tunnistajaid võib ära kuulata kodukorras sätestatud tingimustel.

Artikkel 27

Euroopa Kohtusse ilmumata jäänud tunnistajate suhtes on Euroopa Kohtul volitused, mis tavaliselt antakse kohtutele, ning ta võib määrata rahatrahve kodukorras sätestatud tingimustel.

Artikkel 28

Tunnistajaid ja eksperte võib ära kuulata vande all, mis antakse kodukorras sätestatud viisil või tunnistaja või eksperdi elukohariigi õigusaktides sätestatud viisil.

Artikkel 29

Euroopa Kohus võib anda korralduse, et tunnistaja või eksperdi kuulaks ära tema alalise elukoha järgne kohus.

Korraldus saadetakse täitmiseks pädevale kohtule kodukorras sätestatud tingimustel. Vastavalt õigusaabitaotlusele koostatud dokumendid tagastatakse Euroopa Kohtule samadel tingimustel.

Kulud katab Euroopa Kohus, ilma et see piiraks õigust kulusid välja nõuda pooltelt, kui see on asjakohane.

Artikkel 30

Liikmesriik käsitleb tunnistaja või eksperdi vande murdmist samal viisil nagu siis, kui rikkumine oleks toime pandud liikmesriigi tsiviilasju lahendavas kohtus. Euroopa Kohtu nõudmisel esitab asjaomane liikmesriik õiguserikkuja vastu oma pädevas kohtus süüdistuse.

Artikkel 31

Kohtuistung on avalik, kui Euroopa Kohus omal algatusel või poolte avalduse alusel tõsistel põhjustel ei otsusta teisiti.

Artikkel 32

Istungi jooksul võib Euroopa Kohus küsitleda eksperte, tunnistajaid ja pooli endid. Viimased võivad Euroopa Kohtu poole pöörduda üksnes oma esindajate vahendusel.

Artikkel 33

Iga kohtuistung protokollitakse ning protokollile kirjutavad alla president ja kohtusekretär.

Artikkel 34

Läbivaatamisele tulevate kohtuasjade nimekirja kinnitab president.

Artikkel 35

Euroopa Kohtu nõupidamised on salajased ja jäävad salajaseks.

Artikkel 36

Kohtuotsustes sedastatakse põhjused, millel need rajanevad. Neis näidatakse nõupidamisest osa võtnud kohtunike nimed.

Artikkel 37

Kohtuotsustele kirjutavad alla president ja kohtusekretär. Need loetakse ette avalikul kohtuistungil.

Artikkel 38

Euroopa Kohus langetab otsuse kohtukulude asjus.

Artikkel 39

Euroopa Kohtu president võib lihtmenetluse korras, mis vajaduse korral võib erineda mõnest käesolevas põhikirjas sisalduvast eeskirjast ja mis sätestatakse kodukorras, langetada otsuse kohaldamise peatamise avalduste kohta, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 278 ja EURATOMi asutamislepingu artiklis 157, ette kirjutada ajutisi meetmeid vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 279, või peatada täitmise kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 299 neljanda lõigu või EURATOMi asutamislepingu artikli 164 kolmanda lõiguga.

Esimeses lõigus osutatud pädevust võib kodukorras sätestatud tingimusel teostada Euroopa Kohtu asepresident.

Kui presidendil ja asepresidendil pole võimalik kohal viibida, asendab neid teine kohtunik kodukorras sätestatud tingimustel.

Presidendi või teda asendava kohtuniku otsus on ajutine ega mõjuta mingil viisil Euroopa Kohtu sisulist otsust.

Artikkel 40

Liidu liikmesriigid ja institutsioonid võivad Euroopa Kohtus läbivaatamisel olevates kohtuasjades menetlusse astuda.

Sama õigus on liidu organitel ja asutustel ja igal isikul, kes tõendab oma põhjendatud huvi Euroopa Kohtusse esitatud kohtuvaidluse lahenduse vastu. Füüsilised või juriidilised isikud ei või liikmesriikidevahelistes, liidu institutsioonide vahelistes või liikmesriikide ja liidu institutsioonide vahelistes kohtuvaidlustes menetlusse astuda.

Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, võivad Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigid, kes ei ole liikmesriigid, samuti nimetatud lepingus osutatud EFTA järelevalveasutus Euroopa Kohtus läbivaatamisel olevates kohtuasjades menetlusse astuda, kui küsimuse all on mõni kõnealuse lepingu reguleerimisaladest.

Menetlusse astumise avaldus piirdub ühe poole nõuete toetamisega.

Artikkel 41

Kui nõuetekohaselt kohtukutse saanud kostja ei esita kirjalikku vastust enda kaitseks, tehakse tagaseljaotsus tema kahjuks. Otsuse vastu võib esitada vastuväite ühe kuu jooksul selle teatavaks tegemisest. Vastuväitel ei ole tagaseljaotsuse täitmist peatavat toimet.

Artikkel 42

Liikmesriigid, liidu institutsioonid, asutused ja organid ning teised füüsilised ja juriidilised isikud võivad kodukorras sätestatavatel juhtudel ja tingimustel kolmandate isikutena menetlusse astuda, et vaidlustada ilma neid ära kuulamata tehtud kohtuotsust, kui otsus piirab nende õigusi.

Artikkel 43

Kui kohtuotsuse mõte või ulatus on kahtluse all, annab Euroopa Kohus mis tahes huvitatud menetlusosalise või liidu institutsiooni avalduse alusel selle tõlgenduse.

Artikkel 44

Avalduse kohtuotsuse teistmiseks võib Euroopa Kohtule esitada üksnes sellise seiga teadasaamisel, mis oma olemuselt on otsustav ja mis otsuse langetamise ajal ei olnud Euroopa Kohtule ega teistmist taotlevale poolele teada.

Teistmist alustatakse Euroopa Kohtu otsusega, milles selgesõnaliselt sedastatakse uue seiga olemasolu, tunnistatakse, et selle olemus lubab võtta asja teistmisele, ja kuulutatakse avaldus selle alusel vastuvõetavaks.

Avaldust kohtuotsuse teistmiseks ei saa esitada pärast kümne aasta möödumist kohtuotsuse tegemise kuupäevast.

Artikkel 45

Ajapikenduse andmine seoses suurte vahemaadega määratakse kodukorras.

Tähtaja möödumise tagajärjel ei piirata kellegi õigusi, kui asjaomane pool tõestab ettenägematute asjaolude või vääramatu jõu olemasolu.

Artikkel 46

Liidu lepinguvälise vastutusega seotud asjade aegumistähtaeg on viis aastat vastutuse aluseks olevast sündmusest. Aegumistähtaeg katkeb, kui Euroopa Kohtus algatakse menetlus või kui enne sellist menetlust esitab kannatanud pool avalduse asjakohasele liidu institutsioonile. Viimasel juhul tuleb menetlus algatada kahe kuu jooksul, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 263; vajaduse korral kohaldatakse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 265 teise lõigu sätteid.

Käesolevat artiklit kohaldatakse ka Euroopa Keskpannga vastu algatatud lepinguvälise vastutusega seotud menetluste suhtes.

IV JAOTIS

ÜLDKOHUS

Artikkel 47

Artikli 9 esimest lõiku, artikleid 9a, 14 ja 15, artikli 17 esimest, teist, neljandat ja viiendat lõiku ning artiklit 18 kohaldatakse üldkohtu ja selle liikmete suhtes.

Artikli 3 neljandat lõiku ning artikleid 10, 11 ja 14 kohaldatakse üldkohtu kohtusekretäri suhtes *mutatis mutandis*.

Artikkel 48

Üldkohus koosneb

- a) alates 25. detsembrist 2015. aastal 40 kohtunikust,
- b) alates 1. septembrist 2016. aastal 47 kohtunikust,
- c) alates 1. septembrist 2019. aastal kahest kohtunikust igast liikmesriigist.

Artikkel 49

Üldkohtu liikmeid võidakse kutsuda täitma kohtujuristi ülesandeid.

Kohtujuristi ülesanne on avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid teatavate üldkohtusse antud asjade lahendamiseks, selleks et abistada kohut temale määratud ülesannete täitmisel.

Selliste kohtuasjade valiku kriteeriumid ning kohtujuristide määramise kord sätestatakse üldkohtu kodukorras.

Kohtuasjas kohtujuristi ülesandeid täitma kutsutud liige ei tohi osaleda kohtuotsuse tegemisel.

Artikkel 50

Üldkohus tuleb kokku kolmest või viiest kohtunikust koosnevate kodadena. Kohtunikud valivad enda hulgast koja esimehe. Viiest kohtunikust koosneva koja esimees valitakse kolmeks aastaks. Esimehe võib üheks ametiajaks tagasi valida.

Kodade koosseisu ja kohtuasjade määramist kodadele reguleerib kodukord. Teatavatel kodukorraga kindlaks määratud juhtudel võib üldkohus kokku tulla täiskoguna või koosneda ühestainsast kohtunikust.

Samuti võib kodukord ette näha, et selles kindlaks määratud juhtudel ja tingimustel tuleb üldkohus kokku suurkojana.

Artikkel 51

Erandina Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõikest 1 jääb pädevus Euroopa Kohtule Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 263 ja 265 osutatud hagide puhul, kui hagi esitajaks on liikmesriik ja hagi esitatakse:

- a) Euroopa Parlamendi või nõukogu tegevuse või tegevusetuse suhtes või nende mõlema ühistegevuse suhtes, välja arvatud:
  - nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 kolmanda lõigu alusel tehtud otsuste suhtes,
  - nõukogu poolt vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 207 nimetatud kaubanduse kaitsemeetmeid käsitlevale nõukogu määrusele rakendatud tegevuse suhtes,
  - nõukogu tegevuse suhtes, millega nõukogu rakendab kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 291 lõikega 2 rakendamislõivusi;

b) komisjoni tegevuse või tegevusetuse suhtes Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 331 lõike 1 alusel.

Pädevus jääb Euroopa Kohtule eespool nimetatud artiklites osutatud hagide puhul, mille liidu institutsioon on esitanud Euroopa Parlamendi, nõukogu, nende mõlema ühise või komisjoni tegevuse või tegevusetuse suhtes või mille liidu institutsioon on esitanud Euroopa Keskpanga tegevuse või tegevusetuse suhtes.

Artikkel 52

Et üldkohus saaks toimida, määravad Euroopa Kohtu president ja üldkohtu president ühisel kokkuleppel tingimused, mille alusel Euroopa Kohtu juurde määratud ametnikud ja muud teenistujad osutavad teenuseid üldkohtule. Teatavad ametnikud ja muud teenistujad alluvad üldkohtu kohtusekretärile üldkohtu presidendi järelevalve all.

Artikkel 53

Üldkohtu menetlust reguleerib III jaotis.

Täiendavad ja üksikasjalikumad sätted, mis võivad osutada vajalikuks, nähakse ette kohtu kodukorraga. Kodukord võib teha erandi artikli 40 neljandast lõigust ja artiklist 41, võtmaks arvesse intellektuaalomandi vaidluste eripära.

Olenemata artikli 20 neljandast lõigust, võib kohtujurist esitada oma põhjendatud ettepanekud kirjalikult.

Artikkel 54

Kui üldkohtule adresseeritud avaldus või muu menetlusedokument esitatakse ekslikult Euroopa Kohtu kohtusekretärile, annab nimetatud kohtusekretär selle viivitamata edasi üldkohtu kohtusekretärile; samuti kui Euroopa Kohtule adresseeritud avaldus või muu menetlusedokument esitatakse ekslikult üldkohtu kohtusekretärile, annab nimetatud kohtusekretär selle viivitamata edasi Euroopa Kohtu kohtusekretärile.

Kui üldkohus leiab, et ta pole pädev arutama ja lahendama hagi, mille suhtes Euroopa Kohus on pädev, suunab ta selle hagi Euroopa Kohtusse; samuti kui Euroopa Kohus leiab, et hagi kuulub üldkohtu pädevusse, suunab ta selle hagi üldkohtusse, mille peale nimetatud kohus ei saa oma pädevust eitada.

Kui Euroopa Kohtus ja üldkohtus on läbivaatamisel kohtuasjad, milles taotletakse üht ja sedasama hüvitust, tõstatatakse üks ja seesama tõlgendamisküsimus või vaidlustatakse ühe ja sellesama akti kehtivus, võib üldkohus pärast poolte ärakuulamist menetluse peatada, kuni Euroopa Kohus oma otsuse teatavaks teeb, või kui hagi esitatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 263 alusel, võib üldkohus oma pädevusest loobuda, et selliste hagide suhtes saaks otsuse teha Euroopa Kohus. Samas olukorras võib Euroopa Kohus otsustada oma menetluse peatada; sellisel juhul jätkub üldkohtu menetlus.

Kui liikmesriik ja liidu institutsioon esitavad hagi sama tegevuse suhtes, loobub üldkohus oma pädevusest nii, et Euroopa Kohus saaks nende hagide osas otsuse teha.

Artikkel 55

Üldkohtu lõplikust otsustest, otsustest, millega sisulised küsimused lahendatakse ainult osaliselt või millega lahendatakse pädevuse puudumist või avalduse vastuvõetamatust käsitlevaid menetlusküsimusi, teatab üldkohtu kohtusekretär kõigile pooltele ning ka liikmesriikidele ja liidu institutsioonidele, isegi kui need ei astunud menetlusse üldkohtus läbivaatamisel olnud kohtuasjas.

Artikkel 56

Euroopa Kohtusse võib edasi kaevata üldkohtu lõplikud otsused ja nimetatud kohtu otsused, millega sisulised küsimused lahendatakse ainult osaliselt või millega lahendatakse pädevuse puudumist või avalduse vastuvõetamatust käsitlevaid menetlusküsimusi, kahe kuu jooksul alates edasi kaevatud otsuse kuulutamisest.

Otsuse võib edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna rahuldamata jäetud. Menetlusse astujad, välja arvatud liikmesriigid ja liidu institutsioonid, võivad otsuse edasi kaevata üksnes juhul, kui üldkohtu otsus neid otseselt mõjutab.

Välja arvatud liidu ja nende teenistujate vaheliste vaidlustega seotud asjade puhul, võivad otsuse edasi kaevata ka liikmesriigid ja liidu institutsioonid, kes ei astunud menetlusse üldkohtus. Sellised liikmesriigid ja institutsioonid on samas seisundis kui liikmesriigid ja institutsioonid, kes astusid menetlusse esimeses astmes.

Artikkel 57

Iga isik, kelle menetlusse astumise avalduse üldkohus läbivaatamata jätab, võib edasi kaevata Euroopa Kohtusse kahe nädala jooksul alates avalduse läbivaatamata jätmise otsuse kuulutamisest.

Menetluse pooled võivad iga üldkohtu otsuse, mis on tehtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 278, 279 või artikli 299 neljanda lõigu või EURATOMi asutamislepingu artikli 157 või artikli 164 kolmanda lõigu alusel, kahe kuu jooksul alates selle teatavaks tegemisest Euroopa Kohtusse edasi kaevata.

Käesoleva artikli esimeses kahes lõigus osutatud apellatsioonkaebust arutatakse ja selle kohta tehakse otsus artiklis 39 osutatud menetluse alusel.

Artikkel 58

Euroopa Kohtusse saab edasi kaevata ainult õigusküsimustes. Apellatsioonkaebuse aluseks võib olla üksnes üldkohtu pädevuse puudumine, menetlusnormide rikkumine, mis kahjustab kaebaja huve, või liidu õiguse rikkumine üldkohtu poolt.

Apellatsioonkaebuse aluseks ei saa olla üksnes kohtukulude summa või see, kumba poolt on kohustatud neid tasuma.

Artikkel 59

Kui üldkohtu otsus kaevatakse edasi, koosneb Euroopa Kohtu menetlus kirjalikust osast ja suulisest osast. Kooskõlas kodukorras sätestatud tingimustega võib Euroopa Kohus pärast kohtujuristi ja poolte ärakuulamist suulise menetluse ära jätta.

Artikkel 60

Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 278 ja 279 või EURATOMi asutamislepingu artikli 157 kohaldamist, ei ole apellatsioonkaebusel peatavat toimet.

Erandina Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 280 jõustuvad üldkohtu otsused, mis kuulutavad määruse õigustühiseks, alles käesoleva põhikirja artikli 56 esimeses lõigus osutatud tähtaja möödumisel või kui selle tähtaja jooksul on otsus edasi kaevatud, siis selle kaebuse läbivaatamata jätmise kuupäevast, ilma et see siiski piiraks poole õigust pöörduda Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 278 ja 279 või EURATOMi asutamislepingu artikli 157 alusel Euroopa Kohtusse tühiseks kuulutatud määruse toime peatamiseks või muu ajutise meetme ettekirjutamiseks.

Artikkel 61

Kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab Euroopa Kohus üldkohtu otsuse. Ta võib ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja tagasi üldkohtusse otsustamiseks.

Kui asi suunatakse tagasi üldkohtusse, on Euroopa Kohtu otsused õigusküsimustes selle kohtu jaoks siduvad.

Kui üldkohtu menetlusse mitteastunud liikmesriigi või liidu institutsiooni esitatud apellatsioonkaebus on põhjendatud, võib Euroopa Kohus, kui ta seda vajalikuks peab, teatada, millised üldkohtu tühistatud otsuse tagajärjed loetakse vaidluse poolte suhtes lõplikuks.

Artikkel 62

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõigetes 2 ja 3 sätestatud juhtudel võib peakohtujurist teha ettepaneku üldkohtu otsuse teistmiseks Euroopa Kohtus, kui ta leiab, et valitseb tõsine oht, et see otsus mõjutab liidu õiguse ühtsust või järjepidevust.

Ettepanek tuleb teha ühe kuu jooksul alates üldkohtu otsuse kuulutamisest. Ühe kuu jooksul alates peakohtujuristi ettepaneku kättesaamisest otsustab Euroopa Kohus, kas otsus tuleks teista või mitte.

Artikkel 62a

Euroopa Kohus teeb teistmise esemeks olevate küsimuste kohta otsuseid kiirmenetluse korras talle üldkohtu poolt edastatud toimiku alusel.

Käesoleva põhikirja artiklis 23 nimetatud isikutel ning, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõikes 2 osutatud juhtudel, üldkohtu menetluse pooltel on õigus esitada Euroopa Kohtule seisukohti või kirjalikke märkusi teistmise esemeks olevate küsimuste kohta selleks määratud tähtaja jooksul.

Euroopa Kohus võib enne otsuse tegemist otsustada avada suulise menetluse.

Artikkel 62b

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõikes 2 osutatud juhtudel, ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 278 ja 279 kohaldamist, ei ole teistmisavaldusel ja teistmismenetluse algatamise otsusel peatavat toimet. Kui Euroopa Kohus leiab, et üldkohtu otsus mõjutab liidu õiguse ühtsust või järjepidevust, saadab ta kohtuasja tagasi üldkohtusse, kelle jaoks on Euroopa Kohtu otsused õigusküsimustes siduvad. Euroopa Kohus võib teatada, millised üldkohtu otsuse tagajärjed loetakse vaidluse poolte suhtes lõplikuks. Kui vaidluse lahendus tugineb teistmise tulemusi arvestades faktilistele asjaoludele, millel põhines üldkohtu otsus, teeb Euroopa Kohus asjas lõpliku otsuse.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõikes 3 ettenähtud juhtudel ning teistmisavalduse või teistmismenetluse algatamise otsuse puudumisel saavad üldkohtu poolt eelotsuse küsimustele antud vastused õigusjõu artikli 62 teises lõigus märgitud tähtaja möödumisel. Teistmismenetluse algatamise korral saavad teistmise esemeks olevatele küsimustele antud vastused õigusjõu selle menetluse lõppedes, kui Euroopa Kohus ei otsusta teisiti. Kui Euroopa Kohus leiab, et üldkohtu otsus mõjutab liidu õiguse ühtsust või järjepidevust, asendab vastus, mille Euroopa Kohus annab teistmise esemeks olevatele küsimustele, üldkohtu antud vastuse.

IV A JAOTIS

ERIKOHTUD

Artikkel 62c

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 257 alusel moodustatud erikohtute pädevust, koosseisu, töökorraldust ja menetlust käsitlevad sätted sätestatakse käesoleva põhikirja lisas.

Euroopa Parlament ja nõukogu, toimides Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 257 kohaselt, võivad määrata erikohtutesse asenduskohtunikke, et täita puuduvate kohtunike kohti, kellel vaatamata sellele, et nad ei ole püsivalt töövõimetus, ei ole pika aja jooksul võimalik kohtuasjade lahendamisel osaleda. Sellisel juhul sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu asenduskohtunike ametisse nimetamise tingimused, nende õigused ja kohustused, nende ametikohustuste täitmist reguleerivad üksik-asjalikud eeskirjad ja nende ametikohustuste täitmise lõpetamise aluseks olevad asjaolud.

V JAOTIS

LÕPPSÄTTED

Artikkel 63

Euroopa Kohtu ja üldkohtu kodukord sisaldab sätteid, mis on vajalikud käesoleva põhikirja kohaldamiseks ja vajaduse korral selle täiendamiseks.

Artikkel 64

Euroopa Liidu Kohtu keeltekorraldust käsitlev eeskiri määratakse kindlaks nõukogu ühehäälselt vastuvõetud määrusega. See määrus võetakse vastu kas Euroopa Kohtu taotlusel ja pärast komisjoni ja Euroopa Parlamendiga konsulteerimist või komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast Euroopa Kohtu ja Euroopa Parlamendiga konsulteerimist.

Kuni asjaomase eeskirja vastuvõtmiseni kohaldatakse jätkuvalt Euroopa Kohtu kodukorra ja üldkohtu kodukorra keeltekasutuse korda reguleerivaid sätteid. Erandina Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitest 253 ja 254 võib nimetatud sätteid muuta või kehtetuks tunnistada üksnes nõukogu ühehäälsel heakskiidul.

I LISA

EUROOPA LIIDU AVALIKU TEENISTUSE KOHUS

Artikkel 1

Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohus (edaspidi avaliku teenistuse kohus) lahendab esimese astmena Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 270 osutatud vaidlusi liidu ja nende teenistujate vahel, kaasa arvatud kõikide organite või asutuste ning nende teenistujate vahelisi vaidlusi, mis on antud Euroopa Liidu Kohtu pädevusse.

Artikkel 2

1. Avaliku teenistuse kohus koosneb seitsmest kohtunikust. Kui Euroopa Kohus seda taotleb, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega kohtunike arvu suurendada.

Kohtunikud nimetatakse ametisse kuueks aastaks. Ametiaja lõppemisel võib kohtuniku tagasi nimetada.

Vabanenud ametikohale nimetatakse uus kohtunik kuueks aastaks.

2. Lisaks lõike 1 esimeses lõigus osutatud kohtunikele nimetatakse ametisse asenduskohtunikud, et asendada puuduvaid kohtunikke, kellel vaatamata sellele, et nad ei ole püsivalt töövõimetus, ei ole pika aja jooksul võimalik kohtuasjade lahendamisel osaleda.

Artikkel 3

1. Kohtunikud nimetab kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 257 neljanda lõiguga ametisse nõukogu, olles konsulteerinud käesolevas artiklis ettenähtud komiteega. Kohtunikke ametisse nimetades tagab nõukogu, et avaliku teenistuse kohtu koosseisus oleksid tasakaalustatult esindatud liikmesriikide kodanikud geograafiliselt võimalikult laialt esindades eri riikide õigussüsteeme.

2. Liidu iga kodanik, kes vastab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 257 neljanda lõigu tingimustele, võib avaldada soovi kandideerimiseks. Nõukogu määrab kohtu soovitusel kindlaks selliste sooviavalduste esitamise ja läbivaatamise tingimused ja korra.

3. Moodustatakse komitee, mis koosneb seitsmest liikmest, kes valitakse Euroopa Kohtu ja üldkohtu endiste liikmete ning tunnustatud ja pädevate juristide hulgast. Nõukogu määrab Euroopa Kohtu presidendi soovitusel kindlaks komitee liikmed ja kodukorra.

4. Komitee esitab oma arvamuse kandidaatide sobivuse kohta avaliku teenistuse kohtu kohtuniku ametikohale. Komitee lisab oma arvamusele loetelu kandidaatidest, kellel on kõige sobivam kõrgetasemeline kogemus. Sellises loetelus on vähemalt kaks korda nii palju kandidaate kui nõukogu peab nimetama kohtunikke.

Artikkel 4

1. Kohtunikud valivad endi hulgast kolmeks aastaks avaliku teenistuse kohtu esimehe. Esimehe võib tagasi valida.

2. Avaliku teenistuse kohus tuleb kokku kolmest kohtunikust koosnevate kodadena. Teatavatel kodukorras kindlaksmääratud juhtudel võib kohus kokku tulla täiskoguna või viiest kohtunikust koosneva kojana või koosneda ühestainsast kohtunikust.

3. Avaliku teenistuse kohtu esimees on täiskogu ning viiest kohtunikust koosneva koja eesistujaks. Kolmest kohtunikust koosnevate kodade eesistujad määratakse vastavalt lõikes 1 sätestatud korrale. Kui avaliku teenistuse kohtu esimees on määratud kolmest kohtunikust koosneva koja liikmeks, siis on ta ka selle koja eesistujaks.

4. Täiskogu pädevust ja kvoorumit ning kodade koosseisu ja kohtuasjade määramist kodadele reguleerib kodukord.

Artikkel 5

Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikleid 2 kuni 6, 14, 15, artikli 17 esimest, teist ja viendat lõiku ning artiklit 18 kohaldatakse avaliku teenistuse kohtule ja selle liikmetele.

Põhikirja artiklis 2 osutatud vanne antakse Euroopa Kohtu ees ning artiklites 3, 4 ja 6 osutatud otsused võtab vastu Euroopa Kohus, olles konsulteerinud avaliku teenistuse kohtuga.

Artikkel 6

1. Avaliku teenistuse kohut teenindavad Euroopa Kohtu ja üldkohtu haldustalitused. Et avaliku teenistuse kohus saaks toimida, määravad Euroopa Kohtu president või asjakohastel juhtudel üldkohtu president ühisel kokkuleppel avaliku teenistuse kohtu esimehega tingimused, mille alusel Euroopa Kohtu või üldkohtu juurde määratud ametnikud ja muud teenistujad osutavad teenuseid avaliku teenistuse kohtule. Teatavad ametnikud või muud teenistujad alluvad avaliku teenistuse kohtu kohtusekretärile nimetatud kohtu esimehe järelevalve all.

2. Avaliku teenistuse kohus nimetab oma kohtusekretäri ja koostab tema ametijuhendi. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 3 neljandat lõiku ning artikleid 10, 11 ja 14 kohaldatakse avaliku teenistuse kohtu kohtusekretäri suhtes.

Artikkel 7

1. Avaliku teenistuse kohtu menetlust reguleerib Euroopa Liidu Kohtu põhikirja III jaotis, välja arvatud artiklid 22 ja 23. Täiendavad ja üksikasjalikumad sätted, mis võivad osutada vajalikuks, nähakse ette kodukorraga.

2. Üldkohtu keeltekasutuse korda reguleerivad sätteid kohaldatakse avaliku teenistuse kohtule.

3. Menetluse kirjalik osa koosneb hagiavalduse ja kostja vastuse esitamisest, kui avaliku teenistuse kohus ei otsusta, et teine kirjalik seisukohtade esitamine on vajalik. Sellise teise seisukohtade esitamise korral võib avaliku teenistuse kohus poolte kokkuleppel otsustada teha otsuse ilma suulise menetluseta.
4. Avaliku teenistuse kohus püüab kõigil menetluse etappidel, kaasa arvatud hagi esitamise ajal, leida võimalusi vaidluse rahumeelseks lahendamiseks ning üritab lihtsustada sellist vaidluste lahendamist.
5. Avaliku teenistuse kohus teeb otsuse kohtukulude osas. Kui kodukorra vastavatest sätetest ei tulene teisiti, siis kaotaja pool on kohustatud katma kohtukulud, kui kohus nii otsustab.

Artikkel 8

1. Kui avaliku teenistuse kohtule adresseeritud hagiavaldus või muu menetlusdokument esitatakse ekslikult Euroopa Kohtu või üldkohtu kohtusekretärile, annab nimetatud kohtusekretär selle viivitamata edasi avaliku teenistuse kohtu kohtusekretärile. Samuti kui Euroopa Kohtule või üldkohtule adresseeritud hagiavaldus või muu menetlusdokument esitatakse ekslikult avaliku teenistuse kohtu kohtusekretärile, annab nimetatud kohtusekretär selle viivitamata edasi Euroopa Kohtu või üldkohtu kohtusekretärile.
2. Kui avaliku teenistuse kohus leiab, et ta pole pädev arutama ja lahendama hagi, mille suhtes Euroopa Kohus või üldkohus on pädev, suunab ta selle hagi Euroopa Kohtusse või üldkohtusse. Samuti kui Euroopa Kohus või üldkohus leiab, et hagi kuulub avaliku teenistuse kohtu pädevusse, suunab ta selle hagi avaliku teenistuse kohtule, mille peale nimetatud kohus ei saa oma pädevust eitada.
3. Kui avaliku teenistuse kohtus ja üldkohtus on läbivaatamisel kohtuasjad, milles tõstatatakse üks ja seesama tõlgendamisküsimus või vaidlustatakse ühe ja sellesama akti kehtivus, võib avaliku teenistuse kohus pärast poolte ärakuulamist menetluse peatada, kuni üldkohus oma otsuse kuulutab.

Kui avaliku teenistuse kohtus ja üldkohtus on läbivaatamisel kohtuasjad, millel on sama ese, loobub avaliku teenistuse kohus oma pädevusest, et selliste asjade suhtes saaks otsuse teha üldkohus.

Artikkel 9

Üldkohtusse võib edasi kaevata avaliku teenistuse kohtu lõplikud otsused ja nimetatud kohtu otsused, millega sisulised küsimused lahendatakse ainult osaliselt või millega lahendatakse pädevuse puudumist või hagiavalduse vastuvõetamatust käsitlevaid menetlusküsimusi, kahe kuu jooksul alates edasi kaevatud otsuse kuulutamisest.

Otsuse võib edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna rahuldamata jäetud. Menetlusse astujad, välja arvatud liikmesriigid ja liidu institutsioonid, võivad otsuse edasi kaevata siiski üksnes juhul, kui avaliku teenistuse kohtu otsus neid otseselt mõjutab.

Artikkel 10

1. Iga isik, kelle menetlusse astumise avalduse avaliku teenistuse kohus läbi vaatamata jätab, võib edasi kaevata üldkohtusse kahe nädala jooksul alates avalduse läbivaatamata jätmise otsuse kuulutamisest.
2. Menetluse pooled võivad iga avaliku teenistuse kohtu otsuse, mis on tehtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 278, 279 või artikli 299 neljanda lõigu või Euratomi asutamislepingu artikli 157 või artikli 164 kolmanda lõigu alusel, kahe kuu jooksul alates selle teatavaks tegemisest üldkohtusse edasi kaevata.

3. Üldkohtu president võib lihtmenetluse korras, mis vajaduse korral võib erineda mõnest käesolevas lisas sisalduvast eeskirjast ja mis sätestatakse üldkohtu kodukorras, langetada otsuse käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 alusel esitatud apellatsioonkaebuste kohta.

Artikkel 11

1. Üldkohtusse saab edasi kaevata ainult õigusküsimustes. Apellatsioonkaebuse aluseks võib olla üksnes avaliku teenistuse kohtu pädevuse puudumine, menetlusnormide rikkumine, mis kahjustab kaebaja huve, või liidu õiguse rikkumine avaliku teenistuse kohtu poolt.
2. Apellatsioonkaebuse aluseks ei saa olla üksnes kohtukulude summa või see, kumb pool on kohustatud neid tasuma.

Artikkel 12

1. Ilma, et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 278 ja 279 või Euratomi asutamislepingu artikli 157 kohaldamist, ei ole apellatsioonkaebusel peatavat toimet.
2. Kui avaliku teenistuse kohtu otsus kaevatakse edasi, koosneb üldkohtu menetlus kirjalikust osast ja suulisest osast. Kooskõlas kodukorras sätestatud tingimustega võib üldkohus pärast poolte ära kuulamist suulise menetluse ära jätta.

Artikkel 13

1. Kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab üldkohus avaliku teenistuse kohtu otsuse ning teeb ise antud küsimuses otsuse. Üldkohus suunab asja kohtuotsuse tegemiseks tagasi avaliku teenistuse kohtusse, kui üldkohtul ei ole võimalik otsust teha.
  2. Kui asi suunatakse tagasi avaliku teenistuse kohtusse, on üldkohtu otsused õigusküsimustes selle kohtu jaoks siduvad.
-

PROTOKOLL (nr 4)
**EUROOPA KESKPANKADE SÜSTEEMI JA EUROOPA KESKPANGA
PÕHIKIRJA KOHTA**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES kinnitada Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja, mis on ette nähtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 129 lõikes 2,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

I PEATÜKK

EUROOPA KESKPANKADE SÜSTEEM

Artikkel 1

Euroopa Keskpankade Süsteem

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 282 lõikega 1 moodustavad Euroopa Keskpank (EKP) ja riikide keskpangad Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS). Euroopa Keskpank ning nende liikmesriikide keskpangad, mille rahaühik on euro, moodustavad eurosüsteemi.

Euroopa Keskpankade Süsteem ja Euroopa Keskpank täidavad oma ülesandeid ja tegutsevad kooskõlas aluslepingute ja käesoleva põhikirja sätetega.

II PEATÜKK

EKPS EESMÄRGID JA ÜLESANDED

Artikkel 2

Eesmärgid

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 127 lõikega 1 ja artikli 282 lõikega 2 on EKPS esmane eesmärk säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks eesmärki säilitada hindade stabiilsus, toetab EKPS liidu üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata liidu eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 3. EKPS toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside efektiivset jaotumist ja järgides Euroopa Liidu toimimise artiklis 119 esitatud põhimõtteid.

Artikkel 3

Ülesanded

3.1. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 127 lõikele 2 tuleb EKPS kaudu ellu viia järgmised põhiülesanded:

- määratleda liidu rahapoliitika ja rakendada seda;
- sooritada välisvaluutatehinguid vastavalt nimetatud lepingu artikli 219 sätetele;
- hoida ja hallata liikmesriikide ametlikke välisvaluutareserve;
- kaasa aidata maksesüsteemide tõrgeteta toimimisele.

3.2. Vastavalt nimetatud lepingu artikli 127 lõikele 3 ei piira artikli 3.1 kolmas alapunkt liikmesriikide valitsuste õigust hoida ja hallata välisvaluuta jooksvaid saldosid.

3.3. Vastavalt nimetatud lepingu artikli 127 lõikele 5 aitab EKPS kaasa krediitiasutuste usaldatusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poolt järgitava poliitika tõrgeteta teostumisele.

Artikkel 4

Nõuandvad funktsioonid

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 127 lõikega 4:

a) EKPga tuleb konsulteerida:

- iga tema pädevusse kuuluva liidu õigusakti eelnõu puhul;
- riikide ametiasutustel iga EKP pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu puhul, kuid nendes piirides ja tingimustel, mis nõukogu vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele kindlaks määrab;

b) EKP võib tema pädevusse kuuluvates küsimustes esitada arvamusi liidu institutsioonidele ja asutustele ning riikide ametiasutustele.

Artikkel 5

Statistilise informatsiooni kogumine

5.1. EKPS ülesannete täitmiseks kogub EKP riikide keskpankade kaasabil vajalikku statistilist informatsiooni kas riikide pädevatelt ametiasutustelt või otse majandussubjektidelt. Sel eesmärgil teeb ta koostööd liidu institutsioonide, organite või asutustega ning liikmesriikide või kolmandate riikide pädevate asutustega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

- 5.2. Riikide keskpangad täidavad võimalikult suures ulatuses artiklis 5.1 kirjeldatud ülesandeid.
- 5.3. Vajaduse korral soodustab EKP nende eeskirjade ja tavade ühtlustamist, mis reguleerivad tema pädevuses olevates valdkondades statistiliste andmete kogumist, koondamist ja levitamist.
- 5.4. Vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele määrab nõukogu kindlaks aruandekohustuslikud füüsilised ja juriidilised isikud, konfidentsiaalsusrežiimi ja kohased abinõud selle rakendamiseks.

Artikkel 6

Rahvusvaheline koostöö

- 6.1. EKPS ülesandeid hõlmavas rahvusvahelises koostöös otsustab EKPS esindatuse EKP.
- 6.2. EKP ja tema heakskiidul ka riikide keskpangad võivad osaleda rahvusvahelistes rahaasutustes.
- 6.3. Artiklid 6.1 ja 6.2 ei piira Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 138 lõike 4 kohaldamist.

III PEATÜKK

EKPS STRUKTUUR

Artikkel 7

Sõltumatus

Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 130, kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud Euroopa Liidu toimimise lepinguga ja käesoleva põhikirjaga, ei taotle ega saa EKP ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Liidu institutsioonid, organid või asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada EKP või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Artikkel 8

Üldpõhimõte

EKPSi juhivad EKP otsuseid tegevad organid.

Artikkel 9

Euroopa Keskpank

9.1. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 282 lõikele 3 on EKP juriidiline isik, millel on igas liikmesriigis kõige ulatuslikum õigus- ja teovõime, mis vastavalt selle liikmesriigi seadustele kuulub juriidilistele isikutele; sealhulgas võib ta omandada või võõrandada vallas- ja kinnisvara ning olla kohtus hagejaks või kostjaks.

9.2. EKP tagab, et nimetatud lepingu artiklite 127 lõigetega 2, 3 ja 5 EKPSle pandud ülesanded täidetakse kas tema käesolevast põhikirjast tuleneva tegevuse kaudu või artiklitest 12.1 ja 14 tuleneva riikide keskpankade tegevuse kaudu.

9.3. Vastavalt nimetatud lepingu artikli 129 lõikele 1 on EKP otsuseid tegevateks organiteks EKP nõukogu ja juhatus.

Artikkel 10

EKP nõukogu

10.1. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 283 lõikele 1 koosneb EKP nõukogu EKP juhatuse liikmetest ja nende riikide keskpankade juhatajatest, mille rahaühik on euro.

10.2. Igal nõukogu liikmel on üks hääl. Alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv ületab 21, on igal juhatusel üks hääl ja hääleõiguslikke nõukogu liikmeid on kokku 15. Viimatinimetatud hääleõigus jaotatakse ning selle rotatsioon toimub järgmiselt:

- alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv ületab 15 kuni päevani, mil see jõuab 22ni, jagatakse nõukogu liikmed kahte rühma vastavalt järjekohale, mille määrab kindlaks nende keskpanga päritoluliikmesriigi osa suurus nende liikmesriikide, mille rahaühik on euro, kogu sisemajanduse kogutoodang turuhindades ja monetaar-finantsasutuste kogu koondbilansis. Turuhindades sisemajanduse kogutoodangu ja monetaar-finantsasutuste kogu koondbilansi osade osakaal on vastavalt 5/6 ja 1/6. Esimese rühma moodustavad viis nõukogu liiget ja teise ülejäänud liikmed. Esimesse rühma määratud nõukogu liikmete hääleõiguse sagedus ei tohi olla väiksem teise rühma määratud hääleõiguse sagedusest. Kui eelmisest lausest ei tulene teisiti, antakse esimesele rühmale neli häält ja teisele üksteist häält;
- alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv jõuab 22ni, jagatakse liikmed eespool kirjeldatud kriteeriumidel põhineva järjestuse alusel kolme rühma. Esimese rühma moodustavad viis nõukogu liiget ja sellele antakse neli häält. Teise rühma moodustavad pooled kõikidest nõukogu liikmetest, kusjuures murdarvud ümardatakse lähima täisarvuni, ning sellele antakse kaheksa häält. Kolmanda rühma moodustavad nõukogu ülejäänud liikmed ja sellele antakse kolm häält;

- igas rühmas on nõukogu liikmetel hääleõigus võrdsel osal ajast;
- turuhindades sisemajanduse kogutoodangu osade arvutamisel kohaldatakse artiklit 29.2. Moneetaar-finantsasutuste kogu koondbilanss arvutatakse vastavalt liidus arvutamise ajal kehtivale statistilisele raamistikule;
- iga kord kui kogu sisemajanduse kogutoodangut turuhindades vastavalt põhikirja artiklile 29.3 kohandatakse või kui suureneb nõukogu liikmete arv, kohandatakse rühmade suurust ja koosseisu vastavalt eeltoodud põhimõtetele;
- nõukogu võtab kõikide oma hääleõiguslike ja hääleõiguseta liikmete kahe kolmandikulise hääleteenamusega vastu eeltoodud põhimõtete rakendamiseks vajalikud meetmed ning võib otsustada rotatsioonisüsteemi kasutuselevõtu edasi lükata, kuni nõukogu liikmete arv ületab 18.

Hääleõigust teostatakse isiklikult. Erandina sellest normist võib artiklis 12.3 viidatud kodukorraga ette näha, et nõukogu liikmed võivad hääletada telekonverentsi vahendusel. Kodukorraga nähakse ka ette, et nõukogu liige, kes ei saa pikema aja jooksul nõukogu istungitest osa võtta, võib nõukogusse määrata asendusliikme.

Eelmiste lõikude sätted ei piira kõikide hääleõiguslike ja hääleõiguseta nõukogu liikmete hääleõigust artiklite 10.3, 40.2 ja 40.3 kohaldamisel.

Kui käesolevas põhikirjas ei ole sätestatud teisiti, teeb nõukogu otsused hääleõiguslike liikmete lihthääleteenamusega. Hääle võrdse jagunemise korral otsustab eesistuja hääle.

Nõukogu on otsusevõimeline, kui kohal viibib kaks kolmandikku hääleõiguslikest liikmetest. Kui kvoorumit ei ole, võib eesistuja kokku kutsuda erakorralise istungi, kus võib otsuseid vastu võtta kvoorumist olenemata.

10.3. Kõigi artiklite 28, 29, 30, 32 ja 33 alusel vastuvõetavate otsuste puhul arvestatakse EKP nõukogu hääli vastavalt EKP märgitud kapitali jaotumisele riikide keskpankade vahel. Juhatuse liikmete hääli otsustamisel ei arvestata. Kvalifitseeritud hääleteenamust nõudev otsus on vastu võetud, kui poolthääled esindavad vähemalt kahte kolmandikku EKP märgitud kapitalist ja vähemalt pooli osanikest. Kui mõni riigi keskpanga juhataja ei saa kohal olla, võib ta nimetada asendusliikme oma arvestusliku hääle andmiseks.

10.4. Istungid on kinnised. EKP nõukogu võib teha otsuse avaldada oma arutluste tulemus.

10.5. EKP nõukogu tuleb kokku vähemalt kümme korda aastas.

Artikkel 11

Juhatus

11.1. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 283 lõike 2 esimesele lõigule kuuluvad juhatusse president, asepresident ja neli liiget.

Liikmed täidavad oma kohustusi täiskohaga töötades. Ükski liige ei tohi töötada ühelgi teisel tasutataval ega mittetasutataval ametikohal, kui EKP nõukogu ei ole selleks erandkorras luba andnud.

11.2. Kooskõlas nimetatud lepingu artikli 283 lõike 2 teise lõiguga nimetatakse president, asepresident ja teised juhatuse liikmed raha- või pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikute hulgast Euroopa Ülemkogu poolt kvalifitseeritud hääldenamusega ning nõukogu soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendiga ja EKP nõukoguga.

Juhatusel liikmete ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.

Juhatusel liikmeks võib olla ainult liikmesriigi kodanik.

11.3. Juhatusel liikmete teenistustingimused, eelkõige nende palgad, pensionid ja muud sotsiaalkindlustustagatised tulenevad EKPga sõlmitavatest lepingutest ning need määrab kindlaks EKP nõukogu kolmest EKP nõukogu poolt ja kolmest nõukogu poolt nimetatud liikmest koosneva komitee ettepanekul. Juhatusel liikmetel ei ole käesolevas lõikes nimetatud küsimustes hääleõigust.

11.4. Kui juhatusel liige ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises, võib Euroopa Kohus ta EKP nõukogu või juhatuse taotluse põhjal ametist tagandada.

11.5. Igal isiklikult kohaloleval juhatusel liikmel on õigus hääletada ning tal on selleks üks hääl. Kui ei ole sätestatud teisiti, teeb juhatus otsuse antud häälte lihtenamusega. Häälte võrdse jagunemise korral on otsustav hääl presidendil. Hääletamiseeskirjad on täpsustatud artiklis 12.3 viidatud kodukorras.

11.6. Juhatus vastutab EKP jooksva töö eest.

11.7. Juhatusel vabanenud ametikohale nimetatakse uus liige kooskõlas artikliga 11.2.

Artikkel 12

Otsuseid tegevate organite kohustused

12.1. EKP nõukogu võtab vastu EKPSle aluslepingute ja käesoleva põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks vajalikud suunised ja otsused. EKP nõukogu määratleb liidu rahapoliitika, vajaduse korral ka otsused, mis on seotud rahapoliitiliste vahe-eesmärkidega, põhiliste intressimääradega ja valuuta-reservi eraldamisega EKPSle, ning annab nende rakendamiseks vajalikud suunised.

Juhatus teostab rahapoliitikat kooskõlas EKP nõukogu suuniste ja otsustega. Selleks annab juhatus riikide keskpankadele vajalikke juhiseid. Lisaks võib EKP nõukogu otsusega juhatusele delegeerida teatud volitusi.

Võimalikuks ja kohaseks peetaval määral ning piiramata käesoleva artikli sätete kohaldamist võib EKP kasutada riikide keskpanku tehinguteks, mis moodustavad osa EKPS ülesannetest.

12.2. Juhatus vastutab EKP nõukogu istungite ettevalmistamise eest.

12.3. EKP nõukogu võtab vastu kodukorra, mis määrab EKP sisestruktuuri ning tema otsuseid tegevad organid.

12.4. EKP nõukogu täidab artiklis 4 nimetatud nõuandvaid funktsioone.

12.5. EKP nõukogu võtab vastu artiklis 6 nimetatud otsuseid.

Artikkel 13

President

13.1. EKP nõukogu ja juhatuse eesistujaks on president või tema äraolekul asepresident.

13.2. Ilma et see piiraks artikli 38 kohaldamist, esindab president või tema poolt nimetatud isik EKPd organisatsioonivälistes suhetes.

Artikkel 14

Riikide keskpangad

14.1. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 131 tagab iga liikmesriik, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingute ja käesoleva põhikirjaga.

14.2. Eelkõige sätestavad riikide keskpankade põhikirjad, et riigi keskpanga juhataja ametiaeg ei ole lühem kui viis aastat.

Juhatajat võib ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises. Niisuguse otsuse peale võib asjassepuutuv juhataja või EKP nõukogu esitada Euroopa Kohtusse hagi aluslepingute või mõne selle kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel. Sellist kohtuasja tuleb alustada kahe kuu jooksul pärast otsuse avaldamist või selle teatavakstegemist hagejale või selle puudumisel päevast, millal see hagejale teatavaks sai.

14.3. Riikide keskpangad on EKPS lahutamatu osa ning nad toimivad kooskõlas EKP suuniste ja juhistega. EKP nõukogu astub vajalikud sammud, et tagada EKP suunistest ja juhistest kinnipidamine, ja nõuab, et tema käsutusse antaks kogu vajalik informatsioon.

14.4. Riigi keskpank võib täita muid funktsioone peale käesolevas põhikirjas loetletute, välja arvatud juhul, kui EKP nõukogu antud häälte kahe kolmandiku enamusega leiab, et see segab EKPS eesmärkide ja ülesannete täitmist. Niisuguseid funktsioone täidetakse riikide keskpankade vastutusel ja kulul ning neid ei loeta EKPS funktsioonide osaks.

Artikkel 15

Aruandekohustus

15.1. EKP koostab ja avaldab EKPS tegevuse aruande vähemalt kord kvartalis.

15.2. EKPS koondbilanss avaldatakse igal nädalal.

15.3. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 284 lõikele 3 saadab EKP Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile ning samuti Euroopa Ülemkogule iga-aastase EKPS eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aruande.

15.4. Käesolevas artiklis nimetatud ettekanded ja aruanded tehakse huvitatud pooltele kättesaadavaks tasuta.

Artikkel 16

Pangatähed

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 128 lõikega 1 kuulub EKP nõukogule ainuõigus anda luba euro pangatähtede emissiooniks liidu piires. Pangatähti võivad emiteerida EKP ja riikide keskpangad. EKP ja riikide keskpankade emiteeritud pangatähed on liidus ainsad seadusliku maksevahendi staatusega pangatähed.

EKP austab pangatähtede emiteerimise ja kujundamisega seotud tavasid niipalju kui võimalik.

IV PEATÜKK

EKPS RAHAPOLIITILISED FUNKTSIOONID JA TOIMINGUD

Artikkel 17

Kontod EKPs ja riikide keskpankades

Oma operatsioonide tegemiseks võivad EKP ja riikide keskpangad avada krediidasutustele, avalik-õiguslikele üksustele ja muudele turul osalejatele kontosid ning võtta tagatisena vastu vara, sealhulgas registreeritud väärtpabereid.

Artikkel 18

Vabaturu- ja krediiditehingud

18.1. EKPS eesmärkide saavutamiseks ja ülesannete täitmiseks võivad EKP ja riikide keskpangad:

— tegutseda rahaturgudel, müües ja ostes otse (spot- ja forward-tehingud) või tagasiostulepinguga ning laenates nõudeid ja likviidseid väärtpabereid kas eurodes või teistes väeringutes, samuti väärismetalle;

— teha krediiditehinguid krediidasutustega ja muude turul osalejatega, kusjuures laen peab olema piisavalt tagatud.

18.2. EKP kehtestab tema enese või riikide keskpankade poolt tehtavate vabaturu- ja krediiditehingute üldised põhimõtted, sealhulgas nende tingimuste teatavakstegemise põhimõtted, mille alusel nad on valmis niisugustesse tehingutesse astuma.

Artikkel 19

Miinumumreservid

19.1. EKP võib nõuda, et liikmesriikide krediidasutused hoiaksid EKP ja riikide keskpankade kontodel miinumumreserve vastavalt rahapoliitika eesmärkidele, arvestades artiklis 2 sätestatud. Nõutavate miinumumreservide arvutamise ja määramise eeskirjad võib kehtestada EKP nõukogu. Kui neist kinni ei peeta, on EKPl õigus sisse nõuda trahviintresse või kehtestada muid võrreldava toimega sanktsioone.

19.2. Käesoleva artikli kohaldamiseks määratleb nõukogu vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele miinumumreservi arvestuse baasi ning miinumumreservi ja miinumumreservi arvestuse baasi maksimaalse lubatava suhte, samuti kohased sanktsioonid juhuks, kui neist kinni ei peeta.

Artikkel 20

Muud rahapoliitilised kontrollivahendid

EKP nõukogu võib antud häälte kahe kolmandiku enamusega otsustades võtta kasutusele muid niisuguseid rahakontrolli meetodeid, mida ta artiklit 2 arvesse võttes kohaseks peab.

Vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele määratleb nõukogu niisuguste meetodite ulatuse juhul, kui need panevad kohustusi kolmandatele isikutele.

Artikkel 21

Tehingud avalik-õiguslike üksustega

21.1. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 123 on keelatud EKP või riikide keskpankade arvelduslaenud või mingit muud tüüpi krediidid liidu institutsioonidele, organitele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele institutsioonidele või riigi osalusega äriühingutele, samuti on keelatud EKPl või riikide keskpankadel osta neilt otse võlakohustusi.

21.2. EKP ja riikide keskpangad võivad toimida artiklis 21.1 nimetatud üksuste fiskaalagentidena.

21.3. Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata avaliku sektori krediidasutuste suhtes, mida riikide keskpangad ja EKP kohtlevad keskpangapoolse reservidega varustamise seisukohalt võrdsetel alustel erakrediidasutustega.

Artikkel 22

Arveldus- ja maksesüsteemid

EKP ja riikide keskpangad võivad anda vahendeid ja EKP võib kehtestada eeskirju efektiivsete ja usaldatavate arveldus- ja maksesüsteemide tagamiseks liidu piires ja teiste riikidega.

Artikkel 23

Välistehingud

EKP ja riikide keskpangad võivad:

- luua suhteid teiste maade keskpankade ja rahaasutustega ning sobivatel juhtudel ka rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- osta ja müüa spot- ja forward-tehingutega iga liiki välisvaluutanõudeid ja väärismetalle; termin „välisvaluutanõue“ hõlmab väärtpapereid ja igasugust muud vara mis tahes riigi vääringus või arvestusühikus, olenemata sellest, millisel kujul neid hallatakse;

- hoida ja hallata käesolevas artiklis nimetatud vara;
- teha iga liiki pangatehinguid suhetes kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sealhulgas laenu tehinguid.

Artikkel 24

Muud tehingud

Lisaks nende ülesannetest tulenevatele operatsioonidele võivad EKP ja riikide keskpangad teha tehinguid haldusotstarbel või oma personali jaoks.

V PEATÜKK

USALDATAVUSNORMATIIVIDE TÄITMISE JÄRELEVALVE

Artikkel 25

Usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve

25.1. EKP võib nõustada ja konsulteerida nõukogu, komisjoni ning liikmesriikide pädevaid ametiasutusi küsimustes, mis on seotud krediidasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ja rahandussüsteemi stabiilsust käsitleva liidu õigusaktide ulatuse ja rakendamisega.

25.2. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 127 lõike 6 alusel vastuvõetud nõukogu määrusega võib EKP täita eriülesandeid, mis puudutavad krediidasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldusnormatiivide täitmise järelevalvega seotud poliitikat.

VI PEATÜKK

EKPS FINANTSEESKIRJAD

Artikkel 26

Raamatupidamine ja aruandlus

26.1. EKP ja riikide keskpankade majandusaasta algab jaanuarikuu esimesel päeval ja lõpeb detsembrikuu viimasel päeval.

26.2. EKP raamatupidamise aastaaruande koostab juhatus kooskõlas EKP nõukogu kehtestatud põhimõtetega. EKP nõukogu kinnitab aruande ning seejärel see avaldatakse.

26.3. Analüüsi- ja operatiivesmärkidel koostab juhatus EKPS koondbilansi, mis hõlmab EKPSsse kuuluvate riikide keskpankade varasid ja kohustusi.

26.4. Käesoleva artikli kohaldamiseks kehtestab EKP nõukogu vajalikud eeskirjad riikide keskpankade raamatupidamise ja aruandluse standardimiseks.

Artikkel 27

Auditeerimine

27.1. EKP ja riikide keskpankade raamatupidamist auditeerivad EKP nõukogu soovitatud ja nõukogu poolt heakskiidetud sõltumatud organisatsioonivälised audiitorid. Audiitoritel on täisvolitused kõikide EKP ja riikide keskpankade raamatupidamisdokumentide ja kontode kontrollimiseks ning nende tehingute kohta täieliku informatsiooni saamiseks.

27.2. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 287 sätteid kohaldatakse ainult EKP juhtimise efektiivsuse kontrollimiseks.

Artikkel 28

EKP kapital

28.1. EKP kapital on 5 miljardit eurot. Kapitali võib suurendada niisugusel määral, nagu seda võib artiklis 10.3 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada EKP nõukogu, ning neis piirides ja tingimustel, mille nõukogu seab vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele.

28.2. EKP kapitali ainsad märkijad ja omanikud on riikide keskpangad. Kapitali märkimine toimub vastavalt artiklis 29 kehtestatud alustele.

28.3. EKP nõukogu otsustab artiklis 10.3 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamusega, millisel määral ja mis kujul kapital sisse makstakse.

28.4. Riikide keskpankade osasid EKP märgitud kapitalis ei või üle kanda, pantida ega arestida, arvestades artiklis 28.5 sätestatut.

28.5. Kui artiklis 29 nimetatud aluseid korrigeeritakse, kannavad riikide keskpangad omavahel kapitaliosad üle määral, mis on vajalik osade jaotumise vastavusse viimiseks korrigeeritud alustega. Niisuguste ülekannete tingimused määrab EKP nõukogu.

Artikkel 29

Kapitali märkimise alused

29.1. EKP kapitali märkimise alused, mis esmakordselt kinnitati 1998. aastal, kui asutati EKPS, määratakse kindlaks, andes igale riigi keskpangale osakaalu, mis võrdub summaga, mille moodustavad:

- 50 % vastava liikmesriigi osast liidu elanikkonnas eelviimasel aastal enne EKPS asutamist;
- 50 % vastava liikmesriigi osast liidu sisemajanduse kogutoodangus turuhindades, nagu see on registreeritud viimasel viiel aastal enne EKPS asutamisele eelnenud eelviimast aastat.

Protsendid ümardatakse lähima 0,0001 protsendipunktini.

9.2. Käesoleva artikli kohaldamiseks kasutatavad statistilised andmed esitab komisjon kooskõlas eeskirjadega, mis nõukogu on vastu võtnud artiklis 41 sätestatud menetluse kohaselt.

29.3. Riikide keskpankadele määratud osakaalu korrigeeritakse iga viie aasta järel pärast EKPS asutamist analoogiliselt artiklis 29.1 sätestatud põhimõttele. Korrigeeritud alus jõustub järgneva aasta esimesest päevast.

29.4. EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli kohaldamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 30

Välisvaluutareservide ülekandmine EKPl

30.1 Ilma et see piiraks artikli 28 kohaldamist, varustavad riikide keskpangad EKPd välisvaluutareservidega, välja arvatud liikmesriikide valuutad, eurot, Rahvusvahelise Valuutafondi reservide jäägid ja liikmesriikide pankade erireservid, kuni summani, mis on võrdne 50 miljardi euroga. EKP nõukogu otsustab, missugune osa sellest kogusest nõutakse EKP asutamisel ning missugused summad nõutakse sisse hiljem. EKPl on piiramatul õigus temale ülekantud välisvaluutareserve hoida ja hallata ning kasutada neid käesolevas põhikirjas ettenähtud eesmärkidel.

30.2. Iga riigi keskpanga osamaksud määratakse proportsionaalselt tema osale EKP märgitud kapitalis.

30.3. EKP krediteerib iga riigi keskpanga tema osamaksuga võrdse nõude ulatuses. Niisuguste nõuete nominaalväärings ja sellelt tasutava intressi otsustab EKP nõukogu.

30.4. Kooskõlas artikliga 30.2 võib EKP lisaks artiklis 30.1 määratud limiidile taotlema täiendavaid välisvaluutareserve neis piirides ja tingimustel, mis nõukogu seab vastavalt artiklis 41 sätestatud menetlusele.

30.5. EKP võib hoida ja hallata Rahvusvahelise Valuutafondi reserve jääke ja liikmesriikide pankade erireserve (SDR) ning hoolitseda niisuguste varade ühendamise eest.

30.6 EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli rakendamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 31

Riikide keskpankade välisvaluutareservid

31.1. Kooskõlas artikliga 23 on riikide keskpankadel lubatud sooritada tehinguid, et täita oma kohustusi rahvusvaheliste organisatsioonide ees.

31.2. Kõik muud toimingud pärast artiklis 30 tähendatud ülekandeid riikide keskpankadesse jäänud välisvaluutareservidega ning liikmesriikide tehingud välisvaluuta jooksvate saldodega artiklis 31.3 sätestatavast suuremas ulatuses nõuavad EKP heakskiitu selleks, et tagada kooskõlastus liidu vahetuskursi- ja valuutapoliitikaga.

31.3. EKP nõukogu annab suunised niisuguste toimingute hõlbustamiseks.

Artikkel 32

Riikide keskpankade valuutakasumi jaotamine

32.1. EKPS rahapoliitilise funktsiooni täitmisel riikide keskpankadele kogunev kasum (edaspidi nimetatud „valuutakasum“) jaotatakse iga majandusaasta lõpus kooskõlas käesoleva artikli sätetega.

32.2. Iga riigi keskpanga valuutakasumi suurus on võrdne tema aastakasumiga, mis tuleneb tema varast, mis vastab ringluses olevale sularahale ja krediidasutuste hoiustest tulenevatele kohustustele. Riikide keskpangad assigneerivad need varad kooskõlas EKP nõukogu antavate suunistega.

32.3. Kui pärast euro kasutuselevõttu riikide keskpankade bilansistruktuurid EKP nõukogu arvates ei võimalda artikli 32.2 kohaldamist, võib EKP nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada, et erandina artiklist 32.2 kasutatakse kuni viie aasta jooksul valuutakasumi arvutamiseks alternatiivset meetodit.

32.4. Iga riigi keskpanga valuutakasumi kogust vähendatakse summa võrra, mis on võrdne intressidega, mida see keskpank maksab krediidasutustele kooskõlas artikliga 19 tehtud hoiustelt.

EKP nõukogu võib otsustada, et riikide keskpankadele hüvitatakse kulud, mida nad on kandnud seoses pangatähtede emiteerimisega, või erandjuhtudel erikulud, mis on tekkinud EKPS jaoks teostatud valuutapoliitilistest toimingutest. Hüvitamine toimub vormis, mida EKP nõukogu peab sobivaks; need summad võib maha arvata riikide keskpankade valuutakasumist.

32.5. Riikide keskpankade valuutakasumi summa jaotatakse riikide keskpankade vahel proportsionaalselt nende EKP kapitalisse makstud osadega, kui artikli 33.2 alusel vastuvõetud EKP nõukogu otsusest ei tulene teisiti.

32.6. Valuutakasumi jaotamisest tuleneva kliiringu ja saldode arvelduse teeb EKP kooskõlas EKP nõukogu suunistega.

32.7. EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli rakendamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 33

EKP puhaskasumi ja -kahjumi jaotamine

33.1. EKP puhaskasum kantakse üle järgmiselt:

a) summa, mille määrab EKP nõukogu ja mis ei või ületada 20 % puhaskasumist, kantakse üle üldreservfondi piiranguga, et see ei ole suurem kui 100 % kapitalist;

b) ülejäänud puhaskasum jagatakse EKP osanike vahel proportsionaalselt nende sissemaksetega.

33.2. Kui EKP kannab kahjumit, võib kahjumi katta EKP üldreservfondi arvelt ja vajaduse korral EKP nõukogu otsuse põhjal vastava majandusaasta valuutakasumi arvelt proportsionaalselt nende summadega, mis on jaotatud riikide keskpankadele kooskõlas artikliga 32.5.

VII PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 34

Õigusaktid

34.1. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 132, EKP:

— annab välja määrusi niivõrd, kui see on vajalik artikli 3.1 esimeses alapunktis või artiklites 19.1, 22 või 25.2 määratletud ülesannete täitmiseks, ja artiklis 41 viidatud nõukogu õigusaktides ettenähtud juhtudel;

— võtab vastu otsuseid, mis on vajalikud EKPSle aluslepingutega ja käesoleva põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks;

— esitab soovitusi ja avaldab arvamusi.

34.2. EKP võib otsustada oma otsused, soovitusid ja arvamused avaldada.

34.3. Neis piirides ja tingimustel, mis nõukogu artiklis 41 sätestatud menetluse kohaselt kindlaks määrab, on EKPl õigus määrata ettevõtjatele oma määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest trahve.

Artikkel 35

Kohtulik kontroll ja sellega seotud küsimused

35.1. Euroopa Liidu Kohtul on õigus kontrollida ja tõlgendada EKP tegevust või tegevusetust aluslepingutes sätestatud juhtudel ja tingimustel. EKP võib alustada kohtuasja aluslepingutes sätestatud juhtudel ja tingimustel.

35.2. Vaidlused EKP ja tema võlausaldajate, võlgnike või mõne muu isiku vahel lahendavad riikide vastavad kohtud, välja arvatud juhud, kui pädevus nendes küsimustes on antud Euroopa Liidu Kohtule.

35.3. EKP vastutus on määratletud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 340. Riikide keskpankade vastutuse määravad kindlaks nende riikide vastavad seadused.

35.4. Euroopa Liidu Kohtu pädevusse kuulub otsuse tegemine EKP poolt või nimel sõlmitud era- või avalik-õiguslikus lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel.

35.5. EKP otsuse anda asi Euroopa Liidu Kohtusse teeb EKP nõukogu.

35.6. Euroopa Liidu Kohus on pädev lahendama vaidlusi, mis puudutavad aluslepingutest ja käesolevast põhikirjast tulenevate kohustuste täitmist riigi keskpanga poolt. Kui EKP on arvamusel, et riigi keskpank ei ole täitnud käesolevast põhikirjast tulenevat kohustust, esitab ta selles asjas põhjendatud arvamuse, olles eelnevalt andnud asjassepuutuvale riigi keskpangale võimaluse esitada oma märkused. Kui asjassepuutuv riigi keskpank ei nõustu arvamusega EKP määratud tähtaja jooksul, võib viimane anda asja Euroopa Liidu Kohtusse.

Artikkel 36

Personal

36.1. Juhatuse ettepaneku põhjal kehtestab EKP nõukogu EKP personali teenistustingimused.

36.2. Euroopa Liidu Kohus on pädev lahendama kõiki vaidlusi EKP ja tema töötajate vahel neis piirides ja tingimustel, mis on sätestatud teenistustingimustes.

Artikkel 37 (endine artikkel 38)**Ametisladus**

37.1. EKP ja riikide keskpankade juhtorganite liikmed ja personal ei tohi isegi pärast oma ametikohustuste lõppemist avalikustada ametisladuse pidamise kohustuse alla kuuluvat informatsiooni.

37.2. Isikute suhtes, kellele on kättesaadavad andmed, mille puhul liidu õigusaktid näevad ette saladuse pidamise kohustuse, rakendatakse nimetatud õigusakte.

Artikkel 38 (endine artikkel 39)**Allkirjaõiguslikud isikud**

EKP kohustus kolmandate isikute ees tekib presidendi või juhatuse kahe liikme või presidendi poolt EKP nimel alla kirjutama volitatud kahe EKP töötaja allkirja alusel.

Artikkel 39 (endine artikkel 40)**Privileegid ja immunitetid**

Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis tingimuste kohaselt on EKPl liikmesriikide territooriumil need privileegid ja immunitetid, mis on vajalikud tema ülesannete täitmiseks.

VIII PEATÜKK

PÕHIKIRJA PARANDAMINE JA TÄIENDAVAD ÕIGUSAKTID

Artikkel 40 (endine artikkel 41)**Muudatuste tegemise lihtsustatud menetlus**

40.1. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 129 lõikega 3 võivad käesoleva põhikirja artikleid 5.1–5.3, 17–18, 19.1, 22–24, 26, 32.2–32.4 ja 32.6, artikli 33.1 punkti a ja artiklit 36 muuta Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt kas EKP soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga või ühehäälselt komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga.

40.2. Artiklit 10.2 võib muuta Euroopa Ülemkogu otsusega, kes teeb otsuse ühehäälselt kas Euroopa Keskpanka soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga või komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpankaga. Need muudatused ei jõustu enne, kui liikmesriigid on need heaks kiitnud kooskõlas oma vastavate põhiseadusest tulenevate nõuetega.

40.3 Käesoleva artikli alusel tehtud EKP soovitus nõuab EKP nõukogu ühehäälselt otsust.

Artikkel 41 (endine artikkel 42)

Täiendavad õigusaktid

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 129 lõikega 4 võtab nõukogu vastu käesoleva põhikirja artiklites 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 osutatud sätted, tehes otsuse komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja EKPga või EKP soovituse põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja komisjoniga.

IX PEATÜKK

ÜLEMINEKU- JA MUUD SÄTTED EKP KOHTA

Artikkel 42 (endine artikkel 43)

Üldsätted

42.1. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 139 lõikes 1 märgitud erandist tuleneb, et järgmised käesoleva põhikirja artiklid ei anna asjassepuutuvatele liikmesriikidele mingeid õigusi ega pane neile mingeid kohustusi: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34 ja 49.

42.2. Liikmesriikide keskpangad, mille suhtes kehtib nimetatud lepingu artikli 139 lõikest 1 tulenev erand, säilitavad oma rahapoliitilised volitused vastavalt nende riikide seadustele.

42.3. „Liikmesriigid“ asemel loetakse kooskõlas nimetatud lepingu artikli 139 lõikega 4 „liikmesriigid, mille rahaühik on euro“ käesoleva põhikirja järgmistes artiklites: 3, 11.2 ja 19.

42.4. „Riikide keskpangad“ asemel loetakse „nende liikmesriikide keskpangad, mille rahaühik on euro“ käesoleva põhikirja järgmistes artiklites: 9.2, 10.2, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 ja 49.

42.5. „Osanikud“ asemel loetakse „nende liikmesriikide keskpangad, mille rahaühik on euro“ artiklites 10.3 ja 33.1.

42.6. „EKP märgitud kapital“ asemel loetakse „EKP kapital, mis on märgitud nende liikmesriikide keskpankade poolt, mille rahaühik on euro“ artiklites 10.3 ja 30.2.

Artikkel 43 (endine artikkel 44)**EKP ülesanded ülemineku perioodil**

EKP võtab üle need Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 141 lõikes 2 osutatud ERI endised ülesanded, mis ühe või enama liikmesriigi suhtes tehtud erandi tõttu tuleb pärast euro kasutuselevõttu veel täita.

EKP annab nõu nimetatud lepingu artiklis 140 täpsustatud erandite kehtetuks tunnistamise otsuse ettevalmistamisel.

Artikkel 44 (endine artikkel 45)**EKP üldnõukogu**

44.1. Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 129 lõike 1 kohaldamist, luuakse EKP kolmanda otsuseid tegeva organina üldnõukogu.

44.2. Üldnõukogusse kuuluvad EKP president ja asepresident ning riikide keskpankade juhatajad. Teised juhatuse liikmed võivad üldnõukogu istungitest osa võtta hääleõigusega.

44.3. Üldnõukogu kohustused on täielikult loetletud käesoleva põhikirja artiklis 46.

Artikkel 45 (endine artikkel 46)**Üldnõukogu kodukord**

45.1. EKP üldnõukogu eesistujaks on EKP president või tema äraolekul asepresident.

45.2. Nõukogu president ja komisjoni liige võivad üldnõukogu istungitest osa võtta hääleõigusega.

45.3. Üldnõukogu istungid valmistab ette president.

45.4. Erandina artiklist 12.3 võtab üldnõukogu vastu oma kodukorra.

45.5. Üldnõukogu sekretariaadi tagab EKP.

Artikkel 46 (endine artikkel 47)**Üldnõukogu kohustused**

46.1. Üldnõukogu:

— täidab artiklis 43 nimetatud ülesandeid;

— aitab kaasa artiklites 4 ja 25.1 nimetatud nõuandvate funktsioonide täitmisele.

46.2. Üldnõukogu aitab kaasa:

- artiklis 5 nimetatud statistilise informatsiooni kogumisele;
- artiklis 15 nimetatud EKP aruandlusele;
- artikli 26 kohaldamiseks vajalike artiklis 26.4 nimetatud eeskirjade kehtestamisele;
- artikli 29 kohaldamiseks vajalike artiklis 29.4 nimetatud kõigi muude meetmete võtmisele;
- artiklis 36 nimetatud EKP personali teenistustingimuste sätestamisele.

46.3. Üldnõukogu aitab kaasa vajalike ettevalmituste tegemisel nende liikmesriikide, mille suhtes on kehtestatud erand, vääringute vahetuskursside tagasivõtmatuks fikseerimiseks euro suhtes, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 3.

46.4. EKP president informeerib üldnõukogu EKP nõukogu otsustest.

Artikkel 47 (endine artikkel 48)

Üleminekusätted EKP kapitali kohta

Kooskõlas artikliga 29.1 määratakse igale riigi keskpangale osakaal EKP kapitali märkimise alustes. Erandina artiklist 28.3 ei maksa need liikmesriigid, mille suhtes kehtib erand, sisse oma märgitud kapitali, välja arvatud juhul, kui üldnõukogu vähemalt kaht kolmandikku EKP märgitud kapitalist ja vähemalt poolt osanikest esindava häälteenamusega otsustab, et minimaalne protsent tuleb sisse maksta panusena EKP tegutsemiskuludesse.

Artikkel 48 (endine artikkel 49)

EKP kapitali, reservide ja varude edasilükatud maksed

48.1. Kui liikmesriigi suhtes kehtestatud erand on kehtetuks tunnistatud, maksab tema keskpank oma osa EKP märgitud kapitalist sisse samal määral kui nende liikmesriikide keskpangad, mille suhtes ei kehti erand, ning teeb ülekande EKP välisvaluutareservi vastavuses artikliga 30.1. Ülekantava summa suurus määratakse, korrutades artikli 30.1 põhjal juba EKPsse ülekantud välisvaluutareservi jooksva vahetuskursi alusel määratud euro väärtust asjassepuutuva riigi keskpanga märgitud osade arvu ja teiste riikide keskpankade poolt juba sissemakstud osade arvu suhtega.

48.2. Lisaks maksele, mis tuleb teha kooskõlas artikliga 48.1, maksab asjassepuutuv keskpank oma osa EKP reservidesse, reservidega võrdsustatud varudesse ja summadesse, mis veel tuleb määrata

reservidesse ja varudesse vastavalt kasumiaruandele, mis on koostatud erandi kehtetuks tunnistamisele eelneva aasta 31. detsembri seisuga. Makstav summa määratakse, korrutades eespool määratletud ja EKP heakskiidetud bilansis näidatud reservide kogused asjassepuutuva keskpanga märgitud osade arvu ja teiste keskpankade poolt juba sissemakstud osade arvu suhtega.

48.3. Kui ühest või mitmest riigist saab liikmesriik ja nende riikide keskpankadest EKPS osa, suurendatakse automaatselt EKP märgitud kapitali ning välisvaluutareservi limiiti, mida võib EKPlle üle kanda. Suurendamise kindlaksmääramiseks korrutatakse vastavad kehtivad summad arvuga, mis väljendab asjaomaste liikmeks astuvate keskpankade osakaalu ja juba EKPS liikmeks olevate keskpankade osakaalu suhet suurenenud kapitalis. Iga riigi keskpanga osakaal kapitalis arvutatakse analoogiliselt artikliga 29.1 ja artikli 29.2 kohaselt. Statistiliste andmete jaoks kasutatakse neidsamu võrdlusperioode, mida kohaldati viimasel viie aasta järel toimunud osakaalu korrigeerimisel artikli 29.3 alusel.

Artikkel 49 (endine artikkel 52)

Liikmesriikide valuutade pangatähtede vahetus

Pärast vahetuskursside lõplikku kindlaksmääramist vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikele 3 võtab EKP nõukogu vajalikud meetmed, et tagada lõplikult kindlaksmääratud vahetuskurssidega pangatähtede vahetus riikide keskpankades nende vastavas nimiväärtuses.

Artikkel 50 (endine artikkel 53)

Üleminekusätete kohaldatavus

Kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, kohaldatakse artikleid 42–47.

PROTOKOLL (nr 5)
EUROOPA INVESTEERIMISPANGA PÕHIKIRJA KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES kinnitada Euroopa Investeerimispanka põhikirja, mis on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 308,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Käesolevaga moodustatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 308 asutatud Euroopa Investeerimispank (edaspidi „pank“); see täidab oma ülesandeid ja tegutseb vastavalt aluslepingute ja käesoleva põhikirja sätetele.

Artikkel 2

Panga ülesanne on määratletud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309.

Artikkel 3

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 308 kohaselt on panga liikmed liikmesriigid.

Artikkel 4

1. Panga kapital on 233 247 390 000 eurot, mida liikmesriigid märgivad järgmiselt:

Saksamaa	37 578 019 000
Prantsusmaa	37 578 019 000
Itaalia	37 578 019 000
Ühendkuningriik	37 578 019 000
Hispaania	22 546 811 500
Belgia	10 416 365 500
Madalmaad	10 416 365 500
Rootsi	6 910 226 000
Taani	5 274 105 000
Austria	5 170 732 500
Poola	4 810 160 500
Soome	2 970 783 000

Kreeka	2 825 416 500
Portugal	1 820 820 000
Tšehhi Vabariik	1 774 990 500
Ungari	1 679 222 000
Iirimaa	1 318 525 000
Rumeenia	1 217 626 000
Horvaatia	854 400 000
Slovakkia	604 206 500
Sloveenia	560 951 500
Bulgaaria	410 217 500
Leedu	351 981 000
Luksemburg	263 707 000
Küpros	258 583 500
Läti	214 805 000
Eesti	165 882 000
Malta	98 429 500

Liikmesriigid on vastutavad ainult selle summa ulatuses, mis on nende osa märgitud ja maksmata kapitalis.

2. Uute liikmete vastuvõtmisega suureneb märgitud kapital vastavalt uute liikmete kaasatoodud kapitalile.
3. Juhatajate nõukogu võib ühehäälselt teha otsuse suurendada märgitud kapitali.
4. Liikme osa märgitud kapitalis ei või üle kanda, pantida ega arestida.

Artikkel 5

1. Liikmesriigid maksavad märgitud kapitali keskmiselt 5 % artikli 4 lõikes 1 sätestatud summa-dest.
2. Märgitud kapitali suurenemise korral määrab juhatajate nõukogu ühehäälselt makstava protsendi suuruse ja maksmise korra. Maksed tehakse eranditult eurodes.
3. Direktorite nõukogu võib nõuda ülejäänud märgitud kapitali maksmist sellisel määral, nagu see on vajalik, et pank saaks täita oma kohustusi.

Iga liikmesriik teeb selle makse võrdeliselt oma osale märgitud kapitalis.

Artikkel 6

(endine artikkel 8)

Panka juhivad ja haldavad juhatajate nõukogu, direktorite nõukogu ja halduskomitee.

Artikkel 7

(endine artikkel 9)

1. Juhatajate nõukogu koosneb liikmesriikide nimetatud ministritest.
2. Juhatajate nõukogu kinnitab panga krediidipoliitika üldjuhised vastavalt liidu eesmärkidele. Juhatajate nõukogu tagab nende juhiste rakendamise.
3. Peale selle juhatajate nõukogu:
  - a) otsustab, kas suurendada märgitud kapitali vastavalt artikli 4 lõikele 3 ja artikli 5 lõikele 2;
  - b) määrab artikli 9 lõike 1 kohaldamisel kindlaks põhimõtted panga ülesannete raames tehtud toimingute rahastamiseks;
  - c) kasutab artiklites 9 ja 11 sätestatud volitusi direktorite nõukogu ja halduskomitee liikmete ametissenimetamise ja tagandamise suhtes ning neid volitusi, mis on sätestatud artikli 11 lõike 1 teises lõigus;
  - d) võtab kooskõlas artikli 16 lõikega 1 vastu otsuseid rahaliste vahendite eraldamise kohta investeringute tegemiseks tervikuna või osaliselt väljaspool liikmesriikide territooriumi;
  - e) kinnitab direktorite nõukogu aastaaruande;
  - f) kinnitab aastabilansi ja kasumiaruande;
  - g) kasutab ning täidab muid käesoleva põhikirjaga antud volitusi ning funktsioone;
  - h) kinnitab panga kodukorra.
4. Aluslepingute ja käesoleva põhikirja raames on juhatajate nõukogu pädev tegema ühehäälselt otsuseid, mis käsitlevad panga operatsioonide peatamist ning vajaduse korral tema likvideerimist.

Artikkel 8

(endine artikkel 10)

Kui käesolevas põhikirjas ei ole sätestatud teisiti, võetakse juhatajate nõukogu otsused vastu tema liikmete hääleteenamusega. See enamus peab esindama vähemalt 50 % märgitud kapitalist.

Kvalifitseeritud hääleteenamuseks on nõutav 18 poolthäält ja 68 % märgitud kapitalist.

Isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine ei takista ühehäälsust nõudvate otsuste vastuvõtmist.

Artikkel 9

(endine artikkel 11)

1. Direktorite nõukogu teeb otsuseid rahaliste vahendite andmise kohta, eelkõige laenude ja tagatiste kujul, ning laenude võtmise kohta; ta määrab antud laenude intressimäära ning komisjonitasu ja muud tasud. Ta võib kvalifitseeritud hääleteenamusega vastu võetud otsusega delegeerida osa oma ülesandeid halduskomiteele. Ta määratleb sellise delegeerimise tingimused ja kontrollib selle täideviimist.

Direktorite nõukogu kannab hoolt, et panga haldamine toimuks asjakohaselt; ta tagab, et panka juhitakse vastavalt aluslepingute sätetele, käesolevale põhikirjale ja juhatajate nõukogu antud üldjuhistele.

Majandusaasta lõpus esitab direktorite nõukogu aruande juhatajate nõukogule ning pärast kinnitamist avaldab selle.

2. Direktorite nõukogu koosneb 29 direktorist ja 19 asedirektorist.

Juhatajate nõukogu nimetab direktorid ametisse viieks aastaks; iga liikmesriik nimetab ühe direktori ja komisjon ühe direktori.

Juhatajate nõukogu nimetab asedirektorid viieks aastaks ametisse järgmiselt:

— kaks Saksamaa Liitvabariigi nimetatavat asendusliiget,

— kaks Prantsuse Vabariigi nimetatavat asendusliiget,

— kaks Itaalia Vabariigi nimetatavat asendusliiget,

— kaks Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi nimetatavat asendusliiget,

— üks asendusliige, kelle nimetavad Hispaania Kuningriik ja Portugali Vabariik ühisel kokkuleppel,

- üks asendusliige, kelle nimetavad Belgia Kuningriik, Luksemburgi Suurhertsogiriik ja Madalmaade Kuningriik ühisel kokkuleppel,
- kaks asendusliiget, kelle nimetavad Taani Kuningriik, Kreeka Vabariik, Iirimaa ja Rumeenia ühisel kokkuleppel,
- kaks asendusliiget, kelle nimetavad Eesti Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Austria Vabariik, Soome Vabariik ja Rootsi Kuningriik ühisel kokkuleppel,
- neli asendusliiget, kelle nimetavad Bulgaaria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Horvaatia Vabariik, Küprose Vabariik, Ungari Vabariik, Malta Vabariik, Poola Vabariik, Sloveenia Vabariik ja Slovaki Vabariik ühisel kokkuleppel,
- üks komisjoni nimetatud asendusliige.

Direktorite nõukogu koopteerib kuus hääleõiguseta eksperti: kolm liiget ja kolm asendusliiget.

Liikmeid ja asendusliikmeid võib ametisse tagasi nimetada.

Kodukord sätestab direktorite nõukogu nõupidamistel osalemise korra ning asendusliikmetele ja kaasatud ekspertidele kohaldatavad sätted.

Halduskomitee president või tema puudumisel asepresident juhatab direktorite nõukogu koosolekut, kuid ei osale hääletamisel.

Direktorite nõukogu liikmed valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus ja pädevus on väljaspool kahtlust; nad vastutavad ainult panga ees.

3. Juhatajate nõukogu võib direktori tagandada ainult siis, kui ta ei vasta enam oma kohustuste täitmisel nõutavatele tingimustele; nõukogu peab tegema otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.

Kui aastaaruannet ei kinnitata, astub direktorite nõukogu tagasi.

4. Surma, vabatahtliku tagasiastumise, tagandamise või kollektiivse tagasiastumise järel tekkinud vaba ametikoht täidetakse vastavalt lõikele 2. Liige asendatakse kogu tema ülejäänud ametiajaks, välja arvatud juhul, kui asendatakse kogu direktorite nõukogu.

5. Juhatajate nõukogu määrab kindlaks direktorite nõukogu liikmete töötasu. Juhatajate nõukogu näeb ette, missugune tegevus on vastuolus liikme või asendusliikme kohustustega.

Artikkel 10

(endine artikkel 12)

1. Igal direktoril on direktorite nõukogus üks hää. Ta võib delegeerida oma hääle kõigil juhtudel vastavalt menetlustele, mis sätestatakse panga kodukorras.
2. Kui käesolev põhikiri ei sätesta teisiti, on direktorite nõukogu otsuse vastuvõtmiseks vajalik vähemalt ühe kolmandiku hääleõigusega liikmete poolthää, kes esindavad vähemalt 50 % märgitud kapitalist. Kvalifitseeritud häälteenamuseks on vajalik 18 poolthäält ja 68 % märgitud kapitalist. Panga kodukord sätestab direktorite nõukogu otsuste kehtivuseks nõutava kvoorumi.

Artikkel 11

(endine artikkel 13)

1. Halduskomitee koosneb presidendist ja kaheksast asepresidendist, kelle juhatajate nõukogu nimetab direktorite nõukogu ettepaneku põhjal ametisse kuueks aastaks. Neid võib ametisse tagasi nimetada.

Juhatajate nõukogu võib ühehäälselt muuta halduskomitee liikmete arvu.

2. Direktorite nõukogu poolt kvalifitseeritud häälteenamusega vastuvõetud ettepaneku põhjal võib juhatajate nõukogu omakorda kvalifitseeritud häälteenamusega tagandada halduskomitee liikme.
3. Halduskomitee vastutab presidendi alluvuses ja direktorite nõukogu kontrolli all panga jooksva äritegevuse eest.

Ta valmistab ette direktorite nõukogu otsused, sealhulgas otsused laenude võtmise ning rahaliste vahendite andmise kohta, eelkõige laenude ja tagatiste kujul; ta tagab nende otsuste rakendamise.

4. Halduskomitee esitab häälteenamusega arvamusi laenude võtmist või eelkõige laenude ja tagatiste kujul rahaliste vahendite andmist käsitlevate ettepanekute kohta.
5. Juhatajate nõukogu määrab kindlaks halduskomitee liikmete töötasu ja sätestab, missugune tegevus on vastuolus nende kohustustega.
6. President või tema eemalejäämise korral asepresident esindab pankas kohtus ja muudes asjades.
7. Panga personal allub presidendile. Ta võtab neid tööle ja vabastab nad töölt. Töötajate väljalimisel ei arvestata mitte ainult isiklike võimeid ja kvalifikatsiooni, vaid ka liikmesriikide kodanike tasakaalustatud esindatust. Kodukorras määratakse, milline organ on pädev vastu võtma personali käsitlevaid sätteid.

8. Halduskomitee ja panga töötajad vastutavad ainult panga ees ning on oma kohustuste täitmisel täielikult sõltumatud.

Artikkel 12

(endine artikkel 14)

1. Komitee, mis koosneb kuuest nende pädevuse põhjal juhatajate nõukogu poolt ametisse nimetatud liikmest, kontrollib panga tegevuse vastavust parimatele pangandustavadele ja vastutab selle raamatupidamisarvestuse auditeerimise eest.

2. Lõikes 1 osutatud komitee kontrollib iga aasta pangaoperatsioonide teostamise ja panga raamatupidamise nõuetekohasust. Selleks veendub komitee, et panga operatsioonid on teostatud vastavalt põhikirjas ja kodukorras sätestatud vorminõuetele ja korrale.

3. Lõikes 1 osutatud komitee annab kinnituse, et finantsaruanded ja kogu ülejäänud direktorite nõukogu koostatud raamatupidamise aastaaruandes sisalduv finantsteave annavad tõese ja erapooletu ülevaate panga finantsseisundist selle aktive ja passivate suhtes ja selle tehingute tulemuste ja rahavoogude suhtes vaatluse all oleval finantsaastal.

4. Kodukord määrab kindlaks komitee liikmete kvalifikatsiooninõuded ja määratleb komitee tegevuse tingimused.

Artikkel 13

(endine artikkel 15)

Pank suhtleb iga liikmesriigiga selle riigi poolt nimetatud ametiasutuse kaudu. Finantstehingute teostamisel kasutab pank asjaomase liikmesriigi keskpanka või mõnd teist selle riigi poolt heakskiidetud rahaasutust.

Artikkel 14

(endine artikkel 16)

1. Pank teeb koostööd kõikide rahvusvaheliste organisatsioonidega, kes on tegevad tema omadega samasugustes valdkondades.

2. Pank taotleb asjakohaste koostöösuhete loomist nende riikide pankade ja rahaasutustega, kuhu ulatub tema tegevus.

Artikkel 15

(endine artikkel 17)

Liikmesriigi või komisjoni taotlusel või omal algatusel tõlgendab või täiendab juhatajate nõukogu käesoleva põhikirja artikli 7 alusel enda antud juhiseid vastavalt samade sätete kohaselt, mis reguleerivad nende vastuvõtmist.

Artikkel 16

(endine artikkel 18)

1. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309 seatud ülesande raames annab pank eelkõige laenude ja tagatiste kujul rahalisi vahendeid oma liikmetele või eraõiguslike ettevõtjate või riigi osalusega äriühingute investeringuteks, mida viiakse ellu liikmesriikide territooriumil, niivõrd kui mõistlikel tingimustel ei ole võimalik hankida vajalikke vahendeid muudest allikatest.

Juhatajate nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega tehtud otsusega võib pank direktorite nõukogu ettepaneku põhjal rahastada siiski investeringuid, mida viiakse ellu tervikuna või osaliselt väljaspool liikmesriikide territooriumi.

2. Võimalust mööda antakse laene ainult tingimusel, et kasutatakse ka teisi finantsallikaid.

3. Kui pank annab laenu ettevõtjale või muule asutusele peale liikmesriigi, seab ta laenu tingimuseks kas selle liikmesriigi tagatise, mille territooriumile investering suunatakse, või muu piisava tagatise saamise või võlgniku majandustegevuse.

Lisaks sätestab direktorite nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega, kooskõlas juhatajate nõukogu poolt artikli 7 lõike 3 punktist b lähtuvalt kehtestatud põhimõtetega ja kui see on nõutav Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309 määratletud operatsioonide teostamiseks, mis tahes finantsmeetme tingimused, millel on teatud riskiprofiil ja mida loetakse seetõttu eritegevuseks.

4. Pank võib tagada laene, mida riigi osalusega äriühingud või eraõiguslikud ettevõtjad või muud asutused on võtnud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309 sätestatud projektide elluviimiseks.

5. Panga antud laenude ja tagatiste tagasimaksmata kogusumma ei tohi kunagi ületada 250 % tema märgitud kapitalist, vabadest vahenditest, määramata assigneeringutest ja puhaskasumist. Eelmainitud kogusummast lahutatakse summa, mis on võrdne panga (sissemakstud või -maksmata) osalustega aktsiakapitalis.

Panga väljamakstud osalused aktsiakapitalis ei tohi kunagi ületada summat, mis vastab kogusummale selle sissemakstud märgitud kapitalist, vabadest vahenditest, määramata assigneeringutest ja puhaskasumist.

Erandkorras määratakse panga eritegevuste puhul juhatajate nõukogu ja direktorite nõukogu otsuse kohaselt kooskõlas lõikega 3 eraldi reserv.

Käesolevat lõiget kohaldatakse ka panga konsolideeritud aastaaruannete koostamisel.

6. Pank kaitseb end valuutariskide eest selliste klauslite lisamisega laenu- ja tagatiselepingutesse, mida ta peab asjakohaseks.

Artikkel 17

(endine artikkel 19)

1. Panga antud laenude intressimäärad ja tagatiste komisjonitasud ja muud tasud kohandatakse kapitaliturul valitsevate tingimustega ning arvutatakse sellisel viisil, et nendest saadud sissetulek võimaldab pangal täita oma kohustusi, katta oma kulusid ja riske ja luua reservfondi, nagu on sätestatud artiklis 22.

2. Pank ei alanda intressimäärasid. Kui intressimäärade alandamine tundub olevat soovitatav finants-eeritava investeeringu laadi tõttu, võib asjaomane liikmesriik või mõni muu asutus anda abi intressi maksmiseks, niivõrd kui see sobib kokku Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 107.

Artikkel 18

(endine artikkel 20)

Pank järgib oma rahastamistingutes järgmisi põhimõtteid.

1. Ta tagab oma vahendite kasutamise liidu huvides nii mõistlikult kui võimalik.

Ta võib anda laene või tagatise ainult siis, kui:

- a) intressi- ja amortisatsioonimaksud tasutakse tootmisettevõtete investeeringute puhul tegevuskasumist, muude investeeringute puhul võtab aga vastutuse see riik, kus investeering ellu viiakse, või kindlustatakse kulude katmine muul viisil ja
- b) investeeringu elluviimine aitab üldiselt suurendada majanduslikku tootlikkust ja edendab siseturu väljakujundamist.

2. Ta ei osale ettevõtetes ega võta endale vastutust nende juhtimises, välja arvatud juhul, kui see on vajalik, et kaitsta panga õigusi laenatud vahendite tagasimaksmise kindlustamisel.

Direktorite nõukogu sätestab kvalifitseeritud hääleteenamusega, kooskõlas juhatajate nõukogu poolt artikli 7 lõike 3 punktist b lähtuvalt määratletud põhimõtetega ja kui see on vajalik Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309 määratletud operatsioonide teostamiseks, üldjuhul laenu või tagatise täienduseks, tingimused äriühingute aktsiakapitalis osalemiseks määral, mil see on vajalik investeeringu või programmi finantseerimiseks.

3. Ta võib paigutada oma nõuded kapitaliturule ja võib sel eesmärgil nõuda oma võlgnikelt võlakirjade või muude väärtpaperite väljalaskmist.

4. Pank ega liikmesriigid ei esita tingimusi, mis nõuavad panga laenuvahendite kulutamist kindlaksmääratud liikmesriigis.
5. Pank võib seada laenude tingimuseks rahvusvahelise enampakkumise korraldamise.
6. Pank ei finantseeri tervikuna või osaliselt ühtegi investeringut, mille vastu on liikmesriik, mille territooriumil see tuleb ellu viia.
7. Täienduseks laenuandmistegevusele võib pank osutada tehnilise abi teenuseid vastavalt juhatajate nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega kehtestatud tingimustele ja koosõlas käesoleva põhikirjaga.

Artikkel 19

(endine artikkel 21)

1. Iga ettevõtte, avalik-õiguslik või eraõiguslik üksus võib vahetult pangalt finantseerimist taotleda. Taotlusi võib esitada pangale ka komisjoni või liikmesriigi kaudu, kelle territooriumil investering ellu viiakse.
  2. Komisjoni kaudu esitatud taotlused edastatakse arvamuse andmiseks liikmesriigile, mille territooriumil investering ellu viiakse. Liikmesriigi kaudu esitatud taotlused edastatakse komisjonile arvamuse andmiseks. Ettevõtjate otsetaotlused edastatakse asjaomasele liikmesriigile ja komisjonile.
- Asjaomane liikmesriik ja komisjon esitavad oma arvamuse kahe kuu jooksul. Kui vastust ei ole saadud selle aja jooksul, võib pank järeldada, et kõnealuse investeringu kohta ei ole vastuväiteid.
3. Direktorite nõukogu teeb otsuse finantstehingute kohta, mille talle esitab halduskomitee.
  4. Halduskomitee kontrollib, kas talle esitatud finantstehingud vastavad käesoleva põhikirja sätetele, eriti artiklitele 16 ja 18. Kui halduskomitee on finantstehingupoolt, edastab ta vastava ettepaneku direktorite nõukogule; komitee võib siduda oma pooltarvamuse selliste tingimustega, mida ta oluliseks peab. Kui halduskomitee on rahastamise vastu, siis esitab ta vastavad dokumendid koos oma arvamusega direktorite nõukogule.
  5. Kui halduskomitee avaldab eitava arvamuse, võib direktorite nõukogu teha asjaomase rahastamise kohta otsuse ainult ühehäälselt.
  6. Kui komisjon avaldab eitava arvamuse, võib direktorite nõukogu teha asjaomase rahastamise kohta otsuse ainult ühehäälselt, kusjuures komisjoni nimetatud direktor ei hääleta.

7. Kui nii halduskomitee kui ka komisjoni arvamus on eitav, ei saa direktorite nõukogu rahalisi vahendeid anda.

8. Kui heakskiidetud investeringuga seotud finantstehing tuleb panga õiguste ja huvide tagamiseks restruktureerida, võtab halduskomitee viivitamata erakorralised meetmed, mida ta vajalikuks peab ja millest ta koheselt direktorite nõukogule aru annab.

Artikkel 20

(endine artikkel 22)

1. Pank laenab oma ülesannete täitmiseks vajalikud vahendid kapitaliturgudelt.
2. Liikmesriikide kapitaliturgudelt võib pank laenata vastavalt õigusnormidele, mida kohaldatakse nimetatud turgude suhtes.

Liikmesriigi, mille suhtes on kehtestatud erand Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 139 lõike 1 tähenduses, pädevad asutused võivad keelduda oma nõusoleku andmisest ainult siis, kui selle riigi kapitaliturul on põhjust karta tõsiseid häireid.

Artikkel 21

(endine artikkel 23)

1. Pank võib kasutada kõiki kättesaadavaid vahendeid, mida ta vahetult ei vaja oma kohustuste täitmiseks, järgmisel viisil:

- a) ta võib investeerida rahaturgudel;
- b) ta võib osta ja müüa väärtpabereid, kui artikli 18 lõige 2 ei sätesta teisiti;
- c) ta võib sooritada mis tahes muid oma eesmärkidega seotud finantstehinguid.

2. Ilma et see piiraks artikli 23 sätete kohaldamist, ei osale pank oma investeringute haldamisel üheski valuutaarbitraažis, kui see ei ole otseselt vajalik oma laenutehingute sooritamiseks või oma võetud laenudest või antud tagatistest tulenevate kohustuste täitmiseks.

3. Pank tegutseb käesoleva artikliga hõlmatud valdkondades kokkuleppel asjaomase liikmesriigi pädevate asutustega või keskpangaga.

Artikkel 22

(endine artikkel 24)

1. Järk-järgult luuakse reservfond, mis moodustab kuni 10 % märgitud kapitalist. Kui panga kohustuste põhjal see on õigustatud, võib direktorite nõukogu teha otsuse lisareservide moodustamiseks. Kuni reservfondi lõpliku täitumiseni paigutatakse sinna:

- a) intressitulud laenudelt, mis pank on andnud liikmesriikide poolt vastavalt artiklile 5 makstavatest summadest;
- b) intressitulud laenudelt, mis pank on andnud punktis a osutatud laenude tagasimaksmisest tulevatest vahenditest,

niivõrd, kui seda sissetulekut ei vajata panga kohustuste täitmiseks või tema kulude katmiseks.

2. Reservfondi ressursse investeeritakse nii, et need oleksid igal ajal kättesaadavad fondi eesmärkide saavutamiseks.

Artikkel 23

(endine artikkel 25)

1. Pangal on alati õigus üle kanda oma vara selle liikmesriigi vääringus, mille rahaühik ei ole euro, et sooritada Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 309 sätestatud ülesandele vastavaid finants-tehinguid, arvestades käesoleva põhikirja artikli 21 sätteid. Kui pangal on sularaha või likviidset vara vajalikus vääringus, väldib ta niipalju kui võimalik selliste ülekannete tegemist.

2. Pank ei või konverteerida oma vara liikmesriigi vääringust, mille rahaühik ei ole euro, kolmanda riigi vääringusse ilma asjaomase liikmesriigi nõusolekuta.

3. Pank võib vabalt käsutada osa oma sissemakstud kapitalist, ning liiduvälistelt turgudelt laenatud vääringut.

4. Liikmesriigid kohustuvad tegema panga võlgnikele kättesaadavaks vääringu, mida nad vajavad põhisumma tagasimaksmiseks ning intresside ja komisjonitasude maksmiseks laenudelt ja tagatistelt, mida pank on andnud nende territooriumil tehtavate investeeringute jaoks.

Artikkel 24

(endine artikkel 26)

Kui liikmesriik ei täida käesolevast põhikirjast tulenevaid liikmekohustusi, eriti kohustust maksta oma osa märgitud kapitalist või teenindada oma võetud laene, võib juhatajate nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega peatada laenude või tagatiste andmise sellele liikmesriigile või selle kodanikele.

Selline otsus ei vabasta riiki ega tema kodanikke nende kohustustest panga ees.

Artikkel 25

(endine artikkel 27)

1. Kui juhatajate nõukogu teeb otsuse peatada panga operatsioonid, lõpetatakse viivitamata kogu panga tegevus, välja arvatud see, mis on vajalik panga varade asjakohase kasutamise, kaitsmise ja säilitamise ning tema kohustuste täitmise tagamiseks.

2. Likvideerimise korral nimetab juhatajate nõukogu ametisse likvideerijad ja annab neile juhtnõõrid likvideerimise täideviimiseks. Juhatajate nõukogu tagab, et panga töötajate õigused oleksid kaitstud.

Artikkel 26

(endine artikkel 28)

1. Pangal on igas liikmesriigis kõige ulatuslikum õigusvõime, mis vastavalt selle riigi seadustele kuulub juriidilistele isikutele; sealhulgas võib ta omandada või võõrandada vallas- ja kinnisvara ning olla kohtus hagejaks või kostjaks.

2. Panga omand vabastatakse igasugusest revireerimisest või sundvõõrandamisest.

Artikkel 27

(endine artikkel 29)

Vaidlusi ühelt poolt panga ja teiselt poolt tema võlausaldajate, võlgnike või teiste isikute vahel lahendavad riikide pädevad kohtud, välja arvatud juhul, kui need vaidlused on antud Euroopa Liidu Kohtu pädevusse. Pank võib lepinguga ette näha vahekohtumenetluse.

Pangal on igas liikmesriigis kohtudokumentide kättetoimetamise aadress. Ta võib siiski lepingutes määratleda konkreetse kättetoimetamise aadressi.

Panga omandit ja varasid saab ainult kohtu otsusega arestida või allutada sundtäitmisele.

Artikkel 28

(endine artikkel 30)

1. Juhatajate nõukogu võib teha ühehäälselt otsuse asutada tütarettevõtjaid või muid üksusi, millel on iseseisev õigusvõime ja mis on majanduslikult iseseisvad.
2. Juhatajate nõukogu võtab ühehäälselt vastu esimeses lõikes osutatud asutuste põhikirjad. Põhikirjaga määratleb eelkõige nimetatud asutuste eesmärgid, struktuuri, kapitali, liikmeskonna, peakorteri asukoha, finantsressursid, sekkumisvahendid, auditeerimiskorra ja panga organite ja fondi organite omavahelised suhted.
3. Pangal on õigus osaleda nimetatud asutuste juhtimises ja nende märgitud kapitalis juhatajate nõukogu poolt ühehäälselt määratud summa ulatuses.
4. Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokolliga kohaldatakse lõikes 1 osutatud asutuste suhtes juhul, kui nad on asutatud liidu õiguse alusel, nende organite liikmetele nende vastavate kohustuste täitmisel ja nende töötajatele samadel tingimustel, mis kehtivad panga suhtes.

Nimetatud asutustest saadavate dividendide, kapitali kasvatulude või muud liiki tulude suhtes, millele teistel liikmetel peale Euroopa Liidu ja panga on õigus, kehtivad kohaldatavate õigusaktide maksusätted.
5. Edaspidi sätestatud piirides lahendab Euroopa Liidu Kohus vaidlusi, mis käsitlevad liidu õiguse alusel asutatud asutuse organite vastu võetud meetmeid. Selliste meetmete vastu võib esitada hagi iga nimetatud asutuse liige oma funktsioonist tulenevalt või liikmesriik Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 263 sätestatud tingimuste alusel.
6. Juhatajate nõukogu võib ühehäälselt otsustada lubada liidu õiguse alusel asutatud asutuste töötajatel liituda panga ja asutuse ühisskeemidega kooskõlas vastava sisekorraga.

PROTOKOLL (nr 6)

**PROTOKOLL EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDE NING TEATUD
ORGANITE, ASUTUSTE JA TALITUSTE ASUKOHA KOHTA**

LIIKMESRIIKIDE VALITSUSTE ESINDAJAD,

VÕTTES ARVESSE Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 341 ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 189,

MEELDE TULETADES JA KINNITADES 8. aprilli 1965. aasta otsust ja ilma et see piiraks otsuseid tulevaste institutsioonide ja talituste asukoha kohta,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

Ainus artikkel

- a) Euroopa Parlamendi asukoht on Strasbourgis, kus peetakse 12 igakuist täisistungjärku, sealhulgas eelarveistungjark. Lisatäisistungjärgud peetakse Brüsselis. Euroopa Parlamendi komiteed käivad koos Brüsselis. Euroopa Parlamendi peasekretariaat ja selle talitused jäävad Luxembourgis.
  - b) Nõukogu asukoht on Brüsselis. Aprillis, juunis ja oktoobris peab nõukogu oma istungeid Luxembourgis.
  - c) Komisjoni asukoht on Brüsselis. 8. aprilli 1965. aasta otsuse artiklites 7, 8 ja 9 loetletud talitused seatakse sisse Luxembourgis.
  - d) Euroopa Liidu Kohtu asukoht on Luxembourgis.
  - e) Kontrollikoja asukoht on Luxembourgis.
  - f) Majandus- ja sotsiaalkomitee asukoht on Brüsselis.
  - g) Regioonide komitee asukoht on Brüsselis.
  - h) Euroopa Investeerimispanka asukoht on Luxembourgis.
  - i) Euroopa Keskpanga asukoht on Frankfurdis.
  - j) Euroopa Politseiameti (Europoli) asukoht on Haagis.
-

PROTOKOLL (nr 7)
EUROOPA LIIDU PRIVILEEGIDE JA IMMUNITEETIDE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE, et kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 343 ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikliga 191 on Euroopa Liidul ja Euroopa Aatomienergiaühendusel liikmesriikide territooriumil oma ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immunitetid,

ON LEPPINUD KOKKU järgmiste sätete suhtes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

I PEATÜKK

EUROOPA LIIDU OMAND, VARA JA TEGEVUS

Artikkel 1

Liidu ruumid ja ehitised on puutumatud. Neid ei või läbi otsida, arestida, konfiskeerida ega sundvõõrandada. Liidu omandi ja vara suhtes ei kehti Euroopa Kohtu loata ükski haldus- ega õiguslik piirang.

Artikkel 2

Liidu arhiivid on puutumatud.

Artikkel 3

Liit, selle vara, tulud ja muu omand on vabastatud kõigist otsestest maksudest.

Alati kui võimalik, võtavad liikmesriikide valitsused asjakohased meetmed, et hüvitada või tagastada vallas- ja kinnisvara hinnas sisalduvad kaudsed maksud ja müügitasud, kui liit teeb ametlikuks kasutuseks ulatuslikke oste, mille hind sisaldab selliseid makse. Neid sätteid ei kohaldata, kui nende mõjul liidu piires kahjustataks konkurentsi.

Vabastus ei kehti maksude ja tasude suhtes, mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud.

Artikkel 4

Liit on vabastatud kõikidest tollimaksudest, impordi- ja ekspordikeeldudest ning impordi- ja ekspordipiirangutest ametlikuks kasutuseks mõeldud kaupade puhul; riigi territooriumil, kuhu need kaubad on selliselt imporditud, ei võõrandata neid tasu eest ega tasuta, välja arvatud tingimustel, mille on heaks kiitnud selle riigi valitsus.

Samuti on liidu väljaanded vabastatud tollimaksudest, impordi- ja ekspordikeeldudest ning impordi- ja ekspordipiirangutest.

II PEATÜKK

SIDE JA REISILUBA (*laissez-passer*)

Artikkel 5

(endine artikkel 6)

Liidu institutsioonidele võimaldatakse ametlikuks sidepidamiseks ja kõikide oma dokumentide edastamiseks iga liikmesriigi territooriumil sama kord, mille see riik tagab diplomaatilistele esindustele.

Liidu institutsioonide ametlikku kirjavahetust ja muid ametlikke teateid ei tsenseerita.

Artikkel 6

(endine artikkel 7)

Liidu institutsioonide presidendid võivad liidu institutsioonide liikmetele ja teenistujatele väljastada lihthälteenamusega otsustava nõukogu kehtestatud vormis reisiloa (*laissez-passer*), mida liikmesriikide ametiasutused tunnustavad kehtiva reisidokumendina. Neid reisilube väljastatakse ametnikele ja muudele teenistujatele tingimustel, mis on sätestatud liidu ametnike personalieeskirjades ja muude teenistujate teenistustingimustes.

Komisjon võib sõlmida lepinguid nende reisilubade tunnustamiseks kehtivate reisidokumentidena kolmandate riikide territooriumil.

III PEATÜKK

EUROOPA PARLAMENDI LIIKMED

Artikkel 7

(endine artikkel 8)

Euroopa Parlamendi istungipaika sõitvate või sealt lahkuvate Euroopa Parlamendi liikmete vaba liikumise suhtes ei kehtestata ühtegi haldus- ega muud piirangut.

Tolli- ja valuutakontrolli suhtes võimaldatakse Euroopa Parlamendi liikmetele:

- a) nende oma valitsuse poolt samad soodustused, mis välismaal ajutisel ametilähetusel olevatele kõrgetele ametnikele;
- b) teiste liikmesriikide valitsuste poolt samad soodustused, mis välisriikide valitsuste esindajatele ajutisel ametilähetusel.

Artikkel 8

(endine artikkel 9)

Euroopa Parlamendi liikmeid ei või üle kuulata, nende suhtes tõkendit kohaldada ega neid kohtumenetlusele allutada nende poolt oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud häälte tõttu.

Artikkel 9

(endine artikkel 10)

Euroopa Parlamendi istungjärkude ajal on Euroopa Parlamendi liikmetel:

- a) oma riigi territooriumil samasugune immunitet nagu selle riigi parlamendi liikmetel;
- b) teise liikmesriigi territooriumil immunitet tõkendite ja kohtumenetluse suhtes.

Euroopa Parlamendi liikmete immunitet kehtib ka siis, kui nad sõidavad Euroopa Parlamendi istungipaika ja sealt tagasi.

Immuniteedile ei saa tugineda, kui parlamendiliige tabatakse õiguserikkumiselt, ning see ei takista Euroopa Parlamendil kasutamast õigust oma liikme immunitet ära võtta.

IV PEATÜKK

EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDE TÖÖS OSALEVAD LIIKMESRIIKIDE ESINDAJAD

Artikkel 10

(endine artikkel 11)

Liidu institutsioonide töös osalevatele liikmesriikide esindajatele, nende nõuandjatele ja tehnilistele asjatundjatele võimaldatakse oma kohustusi täites ning kohtumispaika ja sealt tagasi sõites tavapärased privileegid, immunitetid ja soodustused.

Käesolev artikkel kehtib samuti liidu konsultatiivorganite kohta.

V PEATÜKK

EUROOPA LIIDU AMETNIKUD JA MUUD TEENISTUJAD

Artikkel 11

(endine artikkel 12)

Iga liikmesriigi territooriumil on liidu ametnikel ja muudel teenistujatel nende kodakondsusest olenevate järgmised privileegid ja immunitetid:

- a) kohtulik puutumatus oma ametikohustuste täitmisel tehtud tegude, sealhulgas suuliste ja kirjalike avalduste suhtes, kui ei tulene teisiti asutamislepingute sätetest, mis käsitlevad ühelt poolt ametnike ja muude teenistujate vastutust liidu ees ning teiselt poolt Euroopa Liidu Kohtu pädevust vaidlustes liidu ning nende ametnike ja muude teenistujate vahel. Neile jääb see puutumatus ka pärast nende ametist lahkumist;
- b) teenistujate, nende abikaasade ja neist sõltuvate pereliikmete puhul ei kehti sissesõidupiiirangud ega välismaalaste registreerimise formaalsused;
- c) valuutaeeskirjade suhtes on neil samad soodustused, mis tavapäraselt võimaldatakse rahvusvaheliste organisatsioonide ametnikele;
- d) õigus selles riigis esmakordsel ametisseasumisel tollimaksuvabalt riiki tuua oma mööbel ja muu vallasvara ning õigus oma mööbel ja muu vallasvara tollimaksuvabalt sellest riigist taas välja viia, kui nende ametikohustused selles riigis lõpevad; mõlemal juhul vastavalt tingimustele, mida peab vajalikuks selle riigi valitsus, kus seda õigust kasutatakse;
- e) õigus tollimaksuvabalt riiki tuua isiklikuks kasutamiseks mõeldud auto, mis on omandatud riigis, kus nad viimati elasid, või riigis, mille kodakondsed nad on, selle riigi siseturul valitsevate tingimuste kohaselt, ning see auto tollimaksuvabalt sellest riigist taas välja viia; mõlemal juhul vastavalt tingimustele, mida peab vajalikuks asjaomase riigi valitsus.

Artikkel 12

(endine artikkel 13)

Kooskõlas tingimuste ja menetlusega, mille Euroopa Parlament ja nõukogu on seadusandliku tava-menetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist asjaomaste institutsioonidega määruste abil kinnitanud, on liidu ametnikud ja muud teenistujad kohustatud maksma liidule maksu töö- ja muudelt tasudelt, mida liidud neile maksavad.

Töö- ja muud tasud, mida liidud neile maksavad, on vabastatud riigimaksudest.

Artikkel 13

(endine artikkel 14)

Tulumaksu, omandimaksu ja pärandimaksu rakendamisel ning liidu liikmesriikide vahel sõlmitud topeltmaksustamise vältimist käsitlevate konventsioonide kohaldamisel loetakse, et liidu ametnikud ja muud teenistujad, kes üksnes oma kohustuste täitmiseks liidu teenistuses asuvad elama liikmesriigi territooriumile, mis nende liidu teenistusse astudes ei ole maksustav elukohariik, nii nende tegelikus elukohariigis kui ka maksustavas elukohariigis on säilitanud oma elukohta viimati nimetatud riigis, tingimusel et see riik on liidu liige. See säte kehtib ka abikaasa kohta, kui abikaasa ei tegutse iseseisvalt tasustataval töökohal, ning käesolevas artiklis nimetatud isikute ülalpidamisel ja hoole all olevate laste kohta.

Eelmises lõigus nimetatud isikutele kuuluv vallasvara, mis asub selle riigi territooriumil, kus nad viibivad, on selles riigis vabastatud pärandimaksust; pärandimaksu suurust määrates loetakse selline vara nende isikute maksustavas elukohariigis asuvaks, arvestades kolmandate riikide õigusi ja topeltmaksustamist käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonide võimalikku kohaldamist.

Käesoleva artikli sätete kohaldamisel ei arvestata sellist elukohta, mis on seotud üksnes kohustuste täitmisega muude rahvusvaheliste organisatsioonide teenistuses.

Artikkel 14

(endine artikkel 15)

Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste asjaomaste institutsioonidega määruste abil liidu ametnike ja muude teenistujate sotsiaalkindlustustagatiste kava.

Artikkel 15

(endine artikkel 16)

Euroopa Parlament ja nõukogu määravad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste asjaomaste institutsioonidega määruste abil kindlaks liidu ametnike ja muude teenistujate kategooriad, kelle kohta osaliselt või täielikult kehtivad artikli 11, artikli 12 teise lõigu ja artikli 13 sätted.

Liikmesriikide valitsustele teatatakse korrapäraselt sellistesse kategooriatesse kuuluvate ametnike ja muude teenistujate nimed, ametinimetused ja aadressid.

VI PEATÜKK

EUROOPA LIIDU JUURDE AKREDITEERITUD KOLMANDATE RIIKIDE
ESINDUSTE PRIVILEEGID JA IMMUNITEEDID*Artikkel 16*

(endine artikkel 17)

Liikmesriik, mille territooriumil on liidu institutsiooni asukoht, annab kolmandate riikide esindustele, mis on akrediteeritud liidu juurde, tavapärased diplomaatilised immunitetid ja privileegid.

VII PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 17

(endine artikkel 18)

Liidu ametnikele ja muudele teenistujatele antakse privileegid, immunitetid ja soodustused üksnes liidu huvides.

Iga liidu institutsioon peab ametnikule või muule teenistujale antud immunitedi ära võtma alati, kui kõnealune institutsioon leiab, et sellise immunitedi äravõtmine ei ole vastuolus liidu huvidega.

Artikkel 18

(endine artikkel 19)

Käesoleva protokolliga kohaldamisel teevad liidu institutsioonid koostööd asjaomaste liikmesriikide vastutavate ametiasutustega.

Artikkel 19

(endine artikkel 20)

Artiklid 11–14 ja 17 on kohaldatavad Euroopa Ülemkogu eesistuja suhtes.

Neid kohaldatakse ka komisjoni liikmete suhtes.

Artikkel 20

(endine artikkel 21)

Artikleid 11–14 ja artiklit 17 kohaldatakse Euroopa Liidu Kohtu kohtunike, kohtujuristide, kohtusekretäride ja kaasettekandjate suhtes, ilma et see piiraks Euroopa Liidu Kohtu põhikirja käsitleva protokolliga artikli 3 sätteid kohtunike ja kohtujuristide kohtuliku puutumatuses kohta.

Artikkel 21

(endine artikkel 22)

Ilma et see piiraks Euroopa Investeerimispanka põhikirja protokollisätete kohaldamist, kohaldatakse käesolevat protokollisäete Euroopa Investeerimispanka, selle organite liikmete, selle personali ning selle tegevuses osalevate liikmesriikide esindajate suhtes.

Peale selle on Euroopa Investeerimispank vabastatud mis tahes kujul maksustamisest või muust sellelaadsest kohustusest tema kapitali suurenemise korral ning mitmesugustest formaalsustest, mida võidakse sellega siduda riigis, kus on kõnealuse panga alaline asukoht. Samamoodi ei anna Euroopa Investeerimispanka tegevuse lõpetamine või likvideerimine alust maksustamiseks. Kõnealust panka ja selle institutsioonide põhikirjalist tegevust ei maksustata käibemaksuga.

Artikkel 22

(endine artikkel 23)

Käesolevat protokollisäete kohaldatakse ka Euroopa Keskpanga, selle organite liikmete ja selle personali suhtes, ilma et see piiraks Euroopa Keskpankade Süsteemi ning Euroopa Keskpanga põhikirja käsitleva protokollisäete kohaldamist.

Peale selle on Euroopa Keskpank vabastatud mis tahes kujul maksustamisest või muust sellelaadsest kohustusest tema kapitali mis tahes suurenemise korral ning mitmesugustest formaalsustest, mida võidakse sellega siduda riigis, kus on kõnealuse panga asukoht. Kõnealuse panga ja selle organite tegevust, mis on kooskõlas Euroopa Keskpankade Süsteemi ning Euroopa Keskpanga põhikirjaga, ei maksustata käibemaksuga.

PROTOKOLL (nr 8)
**EUROOPA LIIDU LEPINGU ARTIKLI 6 LÕIKE 2 KOHTA, MIS
KÄSITLEB LIIDU ÜHINEMIST EUROOPA INIMÕIGUSTE JA PÕHIVA-
BADUSTE KAITSE KONVENTSIOONIGA**

KÕRGED LEPINGUOSALISED

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 2 sätestatud leping liidu ühinemise kohta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „Euroopa konventsioon“) näeb ette liidu ja liidu õiguse eripärade säilitamise, iseäranis:

- a) erikorra liidu võimalikuks osalemiseks Euroopa konventsiooni kontrolliorganites;
- b) mehhanismid, mis on vajalikud, et tagada mitteliikmesriikide või üksikisikute koostatud hagide õigesti adresseerimine liikmesriikidele ja/või liidule.

Artikkel 2

Artiklis 1 osutatud leping tagab, et ühinemine ei mõjuta liidu pädevust ega liidu institutsioonide volitusi. Nimetatud leping tagab, et ükski selle säte ei mõjuta liikmesriikide olukorda Euroopa konventsiooni suhtes, iseäranis Euroopa konventsiooni protokollide, meetmete, mis liikmesriigid on võtnud erandina Euroopa konventsioonist kooskõlas selle artikliga 15, ja liikmesriikide poolt kooskõlas konventsiooni artikliga 57 tehtud reservatsioonide suhtes.

Artikkel 3

Ükski artiklis 1 osutatud lepingu säte ei või mõjutada Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 344.

PROTOKOLL (nr 9)

**NÕUKOGU OTSUSE KOHTA, MIS KÄSITLEB EUROOPA LIIDU
LEPINGU ARTIKLI 16 LÕIKE 4 JA EUROOPA LIIDU TOIMIMISE
LEPINGU ARTIKLI 238 LÕIKE 2 RAKENDAMIST ÜHEL
POOLT AJAVAHEMIKUS 1. NOVEMBER 2014 – 31. MÄRTS 2017 JA
TEISELT POOLT ALATES 1. APRILLIST 2017**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE asjaolu, kui oluliselt tähtis oli kokkuleppele jõudmine nõukogu otsuses, mis käsitleb Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 rakendamist ühelt poolt ajavahemikus 1. november 2014 – 31. märts 2017 ja teiselt poolt alates 1. aprillist 2017 (edaspidi „otsus“), Lissaboni lepingu heakskiitmise ajal,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Ainus artikkel

Enne kui nõukogu vaatab läbi mis tahes eelnõu, mille eesmärk on muuta otsust või mis tahes selle sätteid või tunnistada need kehtetuks või muuta otseselt või kaudselt selle kohaldamisala või tähendust teise liidu õigusakti muutmise teel, peab Euroopa Ülemkogu asjaomase eelnõu üle esialgse arutelu, tehes otsuse konsensuse alusel vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 15 lõikele 4.

PROTOKOLL (nr 10)
EUROOPA LIIDU LEPINGU ARTIKLIGA 42 LOODUD ALALISE
STRUKTUREERITUD KOOSTÖÖ KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõiget 6 ja artiklit 46,

MEELDE TULETADES, et liidu eesmärgiks on ühine välis- ja julgeolekupoliitika, mis põhineb liikmesriikide tegevuse pideva vastastikuse lähenemise saavutamisel,

MEELDE TULETADES, et ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika on ühise välis- ja julgeolekupoliitika lahutamatu osa; et see tagab liidule operatiivse tegutsemisvõime, kasutades tsiviil- ja sõjaväevahendeid; et liit võib selliseid vahendeid kasutada Euroopa Liidu lepingu artiklis 43 osutatud missioonidel väljaspool liitu rahutagamiseks, konfliktide ennetamiseks ning rahvusvahelise julgeoleku tugevdamiseks kooskõlas ÜRO põhikirja põhimõtetega; et nende kohustuste täitmisel kasutatakse liikmesriikide sõjalisi võimeid kooskõlas „ühtsete jõudude“ põhimõttega,

MEELDE TULETADES, et liidu ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika ei mõjuta teatavate liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära,

MEELDE TULETADES, et liidu ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika arvestab nende liikmesriikide Põhja-Atlandi lepingu järgseid kohustusi, kes näevad oma ühiskaitse teostumist Põhja-Atlandi lepingu organisatsioonis, ja ühtib selle lepingu raames kehtestatud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga,

OLLES VEENDUNUD, et kooskõlas „Berliin pluss“ kokkulepetega aitab liidu kindlam roll julgeoleku- ja kaitseküsimustes kaasa uuenenud Atlandi liidu elujõulisusele,

OLLES OTSUSTANUD tagada, et liit on täielikult võimeline endale rahvusvaheliselt kohustusi võtma,

TUNNUSTADES, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon võib taotleda liidu abi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja VI ja VII peatüki alusel käivitatud missioonide koheseks elluviimiseks,

TUNNUSTADES, et julgeoleku- ja kaitsepoliitika tugevdamine nõuab liikmesriikide poolseid jõupingutusi sõjaliste võimete valdkonnas,

OLLES TEADLIKUD sellest, et Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika uuele arenguetapile siirdumine eeldab asjaomastelt liikmesriikidelt sihikindlaid jõupingutusi,

MEELDE TULETADES liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja täieliku kaasamise olulisust alalise struktureeritud koostööga seotud menetlustesse,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõikes 6 osutatud alalise struktureeritud koostööga võivad ühineda kõik liikmesriigid, kes kohustuvad alates kuupäevast, mil jõustub Lissaboni leping:

- a) asuma intensiivsemalt arendama oma kaitsevõimet, arendades oma riiklikku panust ja vajaduse korral osalemist riikidevahelistes relvajõududes, Euroopa peamistes varustusprogrammides ning kaitsevõime arendamise, teadusuuringute, hangete ja relvastuse alase agentuuri (Euroopa Kaitseagentuur) tegevuses, ning
- b) olema võimeline hiljemalt 2010. aastaks tagama kavandatud missioonideks kas iseseisvalt või osana riikidevahelistest relvajõudude rühmadest eriülesandega lahinguüksusi, mis on taktikalisel tasandil tugielementidega, kaasa arvatud transport ja logistika, lahinguformeeringutena korraldatud, ning mis on võimelised Euroopa Liidu lepingu artiklis 43 osutatud ülesandeid täitma 5 kuni 30 päeva jooksul eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni taotluste korral, ning mida saab lahinguvalmis hoida esialgse 30-päevase perioodi vältel, mida saab pikendada vähemalt 120 päevani.

Artikkel 2

Artiklis 1 sätestatud eesmärkide saavutamiseks kohustuvad alalises struktureeritud koostöös osalevad liikmesriigid:

- a) tegema alates Lissaboni lepingu jõustumisest koostööd kaitsevarustuse investeerimiskulude taseme seotud heakskiidetud eesmärkide saavutamiseks ning neid eesmärke regulaarselt läbi vaatama, pidades silmas julgeolekukeskkonda ja liidu rahvusvahelisi kohustusi;
- b) viima oma kaitseüsteemid võimalikult suures osas üksteisega vastavusse, eelkõige ühtlustades oma sõjaliste vajaduste kindlaksmääramist, võttes ühisesse kasutusse ja vajadusel spetsialiseerides oma kaitsevahendeid ja -võimekust ning ergutades koostööd koolituse ja logistika valdkondades;
- c) võtma konkreetseid meetmeid oma jõudude kättesaadavuse, koostoimimisvõime, paindlikkuse ja ümberpaigutatavuse tõhustamiseks, seades eelkõige ühiseid eesmärke jõudude eraldamise osas, sealhulgas vajadusel läbi vaatama oma siseriikliku otsuste vastuvõtmise korra;
- d) tegema koostööd, et tagada nende poolt vajalike meetmete võtmine „võimete arendamise mehhanismi“ raames ilmnenu puudujääkide kõrvaldamiseks, sealhulgas riikidevahelise lähenemisviisi kaudu ja ilma et see piiraks sellega seonduvaid kohustusi NATO raames;

- e) osalema vajadusel Euroopa Kaitseagentuuri raames oluliste ühiste või Euroopa varustusprogrammide arendamisel.

Artikkel 3

Euroopa Kaitseagentuur aitab kaasa osalevate liikmesriikide eraldatud sõjaliste võimete korrapärasele hindamisele, muu hulgas selliste võimete hindamisele, mis on eraldatud vastavuses tingimustega, mis on kehtestatud muu hulgas artikli 2 alusel, ja annab sellest aru vähemalt kord aastas. Seda hindamist võib kasutada nõukogu soovitude ja otsuste alusena, mis on vastu võetud kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 46.

PROTOKOLL (nr 11)
EUROOPA LIIDU LEPINGU ARTIKLI 42 KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

PIDADES SILMAS vajadust täielikult rakendada Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõike 2 sätteid,

PIDADES SILMAS asjaolu, et artikli 42 kohaselt ei mõjuta liidu poliitika teatavate liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära, arvestab nende liikmesriikide Põhja-Atlandi lepingu järgseid kohustusi, kes näevad oma ühise kaitse teostumist NATOs, ja ühtib selle lepingu raames kehtestatud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga,

ON LEPPINUD KOKKU JÄRGMISES SÄTTES, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Euroopa Liit töötab koos Lääne-Euroopa Liiduga välja omavahelise tõhustatud koostöö korra.

PROTOKOLL (nr 12)
ÜLEMÄÄRASE EELARVEPUUDUJÄÄGI MENETLUSE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES määrata Euroopa Liidu toimimiselepingu artiklis 126 viidatud eelarvepuudujäägi menetluse üksikasjad,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõikes 2 nimetatud kontrollväärtused on järgmised:

- 3 % kavandatud või tegeliku riigieelarve puudujäägi suhte puhul sisemajanduse kogutoodangusse turuhindades;
- 60 % riigivõla suhte puhul sisemajanduse kogutoodangusse turuhindades.

Artikkel 2

Nimetatud lepingu artiklis 126 ning käesolevas protokollis tähendab:

- „riik“ avalikku haldust üldiselt, s.t keskvalitsust, piirkondlikku valitsust või kohalikku omavalitsust ning sotsiaalkindlustusfonde, arvestamata Euroopa integreeritud majandusaruannete süsteemis määratletud kommertstehinguid;
- „puudujääk“ Euroopa integreeritud majandusaruannete süsteemis määratletud puhaslaenu;
- „investeerimine“ vastavalt Euroopa integreeritud majandusaruannete süsteemis määratletud kogupõhikapitali moodustamist;
- „võlg“ aasta lõpuks maksmata koguvõla nominaalväärtust, mis on konsolideeritud esimeses lõigus määratletud avaliku halduse sektorites ja nende vahel.

Artikkel 3

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse tõhususe tagamiseks vastutavad liikmesriikide valitsused kõnealuse menetluse alusel artikli 2 esimeses alapunktis määratletud avaliku halduse sektori

puudujäägi eest. Liikmesriigid tagavad, et nende riiklikud menetlused eelarve valdkonnas võimaldavad neil täita aluslepingutest tulenevaid kohustusi. Liikmesriigid esitavad komisjonile viivitamata ja korrapäraselt aruandeid oma kavandatud ja tegeliku puudujäägi ning oma võla taseme kohta.

Artikkel 4

Käesoleva protokolliga kohaldamiseks kasutatavad statistilised andmed esitab komisjon.

PROTOKOLL (nr 13) LÄHENEMISKRITEERIUMIDE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES üksikasjalikult kindlaks määrata Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 nimetatud lähenemiskriteeriumid, millest liit juhindub tehes otsuseid liikmesriikide, mille suhtes on kehtestatud erand, erandite kaotamiseks,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõike 1 esimeses alapunktis ettenähtud hindade stabiilsuse kriteerium tähendab, et liikmesriigil on püsiva stabiilsustasemega hinnanaütajad ning keskmine inflatsioonimäär vaadelduna ühe aasta kestel enne kontrollimist ei ületa rohkem kui 1 ½ protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi määra. Inflatsiooni mõõdetakse võrreldaval alusel tarbijahinnaindeksi abil, võttes arvesse riiklike määratluste erinevust.

Artikkel 2

Nimetatud lepingu artikli 140 lõike 1 teises alapunktis ettenähtud riigi rahanduse stabiilsuse kriteerium tähendab, et kontrollimise ajal ei kehti liikmesriigi suhtes nimetatud lepingu artikli 126 lõikes 6 nimetatud nõukogu otsus ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta.

Artikkel 3

Nimetatud lepingu artikli 140 lõike 1 kolmandas alapunktis ettenähtud Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis osalemise kriteerium tähendab, et liikmesriik on järginud Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis ettenähtud normaalseid kõikumispiire ilma tõsiste pingeteta vähemalt kahe aasta jooksul enne kontrollimist. Eelkõige ei tohi liikmesriik olla sama aja jooksul omal algatusel devalveerinud oma raha kahepoolset keskmist kurssi euro suhtes.

Artikkel 4

Nimetatud lepingu artikli 140 lõike 1 neljandas alapunktis nimetatud intressimäärade lähenemiskriteerium tähendab, et vaadelduna ühe aasta kestel enne kontrollimist on liikmesriigil olnud keskmine nominaalne pikaajaline intressimäär, mis ei ületa rohkem kui kahe protsendipunkti võrra kolme

kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi määra. Intressimäärasid mõõdetakse pikatähtajaliste riigi võlakirjade või nendega võrreldavate väärtpaberite alusel, võttes arvesse riiklike määratluste erinevust.

Artikkel 5

Käesoleva protokolliga kohaldamise jaoks kasutatavad statistilised andmed esitab komisjon.

Artikkel 6

Komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, EKP ning majandus- ja rahanduskomiteega võtab nõukogu ühehäälselt vastu asjakohased sätted, et määrata kindlaks nimetatud lepingu artiklis 140 nimetatud lähenemiskriteeriumide üksikasjad; seejärel asendavad vastuvõetud sätted käesoleva protokolliga.

PROTOKOLL (nr 14)
EURORÜHMA KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES edendada majanduskasvu tugevdamise tingimusi Euroopa Liidus ning arendada selleks majanduspoliitika veelgi tihedamat koordineerimist euroalal,

OLLES teadlikud vajadusest näha ette erisätteid eurot kasutavate liikmesriikide vahelise dialoogi tõhusamiseks seni, kuni euro saab kõigi liidu liikmesriikide rahaks,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Eurot kasutavate liikmesriikide ministrid tulevad kokku mitteametlikult. Sellised kohtumised leiavad vajaduse korral aset selleks, et arutada küsimusi, mis on seotud nende ühise vastutusega ühisraha suhtes. Kohtumistel osaleb komisjon. Euroopa Keskpank kutsutakse osalema neil kohtumistel, mille korraldavad eurot kasutavate liikmesriikide rahandusküsimuste eest vastutavate ministrite ja komisjoni esindajad.

Artikkel 2

Eurot kasutavate liikmesriikide ministrid valivad asjaomaste liikmesriikide häälteenamusega kaheks ja pooleks aastaks esimehe.

PROTOKOLL (nr 15)
TEATAVATE SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIKI
KÄSITLEVATE SÄTETE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MÕISTES, et Ühendkuningriik ei ole kohustatud ega ole võtnud endale kohustust võtta kasutusele euro, ilma et tema valitsus ja parlament oleksid eraldi otsustanud seda teha,

ARVESTADES, et 16. oktoobril 1996 ja 30. oktoobril 1997 teatas Ühendkuningriigi valitsus nõukogule oma kavatsusest mitte osaleda majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis,

MÄRKIDES Ühendkuningriigi valitsuse tava rahastada oma laenuvajadust võlakirjade müügiga erasektoris,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

1. Kui Ühendkuningriik ei teata nõukogule, et ta kavatses võtta kasutusele euro, pole tal mingit kohustust seda teha.
2. Silmas pidades Ühendkuningriigi valitsuse teadet nõukogule 16. oktoobril 1996 ja 30. oktoobril 1997, kohaldatakse Ühendkuningriigi suhtes punkte 3–8 ja 10.
3. Ühendkuningriik säilitab oma volitused rahapoliitika valdkonnas vastavalt siseriiklikule õigusele.
4. Ühendkuningriigi suhtes ei kohaldata Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 119 teist lõiku, artikli 126 lõikeid 1, 9 ja 11, artikli 127 lõikeid 1–5, artiklit 128, artikleid 130, 131, 132 ja 133, artiklit 138, artikli 140 lõiget 3, artiklit 219, artikli 282 lõiget 2, välja arvatud selle esimest ja viimast lauset, artikli 282 lõiget 5 ja artiklit 283. Sama kehtib ka artikli 121 lõike 2 kohta euroala üldiselt puudutavate majanduspoliitika üldsuuniste vastuvõtmise osas. Nendes sätetes osutatud liit või liikmesriigid ei hõlma Ühendkuningriiki ja riiklikud keskpangad ei hõlma Inglise Panka.
5. Ühendkuningriik üritab vältida ülemäärast valitsemissektori eelarve puudujääki.

Ühendkuningriigi suhtes kohaldatakse jätkuvalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 143 ja 144. Artikli 134 lõiget 4 ja artiklit 142 kohaldatakse Ühendkuningriigi suhtes nii, nagu kehtiks tema kohta erand.

6. Punktis 4 ja nimetatud lepingu artikli 139 lõike 4 esimeses lõigus loetletud artiklites osutatud nõukogu õigusaktide suhtes peatatakse Ühendkuningriigi hääleõigus. Sel eesmärgil kohaldatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 139 lõike 4 teist lõiku.

Samuti pole Ühendkuningriigil õigust osaleda EKP presidendi, asepresidendi ja teiste juhatuse liikmete nimetamisel vastavalt nimetatud lepingu artikli 283 lõike 2 alapunktile b.

7. Ühendkuningriigi suhtes ei kohaldata Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja („põhikiri“) käsitleva protokolliga artikleid 3, 4, 6, 7, 9.2, 10.1, 10.3, 11.2, 12.1, 14, 16, 18–20, 22, 23, 26, 27, 30–34 ja 49.

Nendes artiklites osutatud liit või liikmesriigid ei hõlma Ühendkuningriiki ja riikide keskpangad ega osanikud ei hõlma Inglise Panka.

Põhikirja artiklites 10.3 ja 30.2 nimetatud EKP märgitud kapital ei hõlma kapitali, mille on märkinud Inglise Pank.

8. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 141 lõiget 1 ja põhikirja artikleid 43–47 rakendatakse olenemata sellest, kas mõne liikmesriigi kohta kehtib erand või mitte, võttes arvesse järgmisi muudatusi:

- a) artiklis 43 nimetatud EKP ja ERI ülesannete hulka kuuluvad ülesanded, mida pärast euro kasutuselevõttu tuleb veel täita Ühendkuningriigi mis tahes otsuse tõttu eurot mitte kasutusse võtta;
- b) lisaks artiklis 46 nimetatud ülesannetele annab EKP ka nõu ja aitab ette valmistada nõukogu iga otsust punkti 9 alapunktide a ja c alusel, mis käsitleb Ühendkuningriiki;
- c) Inglise Pank maksab oma EKP märgitud kapitali sissemaksena selle tegevuskuludesse samal alusel nagu nende liikmesriikide keskpangad, kelle kohta kehtib erand.

9. Ühendkuningriik võib teatada nõukogule igal ajal oma kavatsusest euro kasutusele võtta. Sel juhul:

- a) on Ühendkuningriigil õigus astuda kolmandasse etappi ainult siis, kui ta on täitnud vajalikud tingimused. Nõukogu, kes teeb otsuse Ühendkuningriigi taotlusel ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõigetes 1 ja 2 ettenähtud tingimustel ja korras, otsustab, kas Ühendkuningriik täidab vajalikke tingimusi.
- b) Inglise Pank maksab sisse oma osa EKP märgitud kapitalis, kannab EKP-le üle välisvaluutareservi varad ja annab selle reservidesse oma panuse samal alusel nagu sellise liikmesriigi keskpank, kelle kohta kehtinud erand on kehtetuks tunnistatud.

- c) Nõukogu, kes teeb otsuse nimetatud lepingu artikli 140 lõikes 3 ettenähtud tingimustel ja korras, võtab vastu kõik ülejäänud otsused, mis on vajalikud, et võimaldada Ühendkuningriigil võtta kasutusele euro.

Kui Ühendkuningriik astub kolmandasse etappi käesoleva protokollisätete kohaselt, kaotavad kehtivuse punktid 3–8.

10. Olenemata Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 123 ja põhikirja artiklist 21.1, võib Ühendkuningriigi valitsus niikaua kui Ühendkuningriik ei ole eurot kasutusele võtnud, säilitada oma krediidisüsteemi (*Ways and Means*) Inglise Panga juures.

PROTOKOLL (nr 16)
TEATAVATE TAANIT KÄSITLEVATE SÄTETE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE, et Taani põhiseadus sisaldab sätteid, mis võivad enne Taani loobumist erandist tingida Taanis rahvahääletuse,

VÕTTES ARVESSE, et 3. novembril 1993 teatas Taani valitsus nõukogule oma kavatsusest mitte osaleda majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

1. Silmas pidades Taani Kuningriigi valitsuse teadet nõukogule 3. novembril 1993, kehtib Taani Kuningriigi kohta erand. Selle erandi tulemusena kehtivad Taani kohta kõik aluslepingute ja EKPS ja EKP põhikirja artiklid ja sätted, mis käsitlevad erandit.
2. Erandi kehtetuks tunnistamise puhul algatatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 sätestatud menetlus ainult Taani taotluse põhjal.
3. Erandliku seisundi kehtetuks tunnistamise korral lõpeb käesoleva protokolliga sätete kehtivus.

_____

PROTOKOLL (nr 17)
TAANI KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES lahendada teatavaid konkreetseid Taaniga seotud probleeme,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Euroopa Keskpangade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja käsitleva protokoll artikli 14 sätteid ei mõjuta Taani Riigipanga õigust täita oma seniseid ülesandeid, mis on seotud Taani Kuningriigi liiduväliste osadega.

_____

PROTOKOLL (nr 18)
PRANTSUSMAA KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES võtta arvesse konkreetset Prantsusmaaga seotud küsimust,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Prantsusmaa säilitab eesõiguse emiteerida raha Uus-Kaledoonias, Prantsuse Polüneesias ning Wallisel ja Futunal vastavalt siseriiklike seadustega kehtestatud tingimustele ja tal on ainuõigus määrata CFP frangi pariteeti.

_____

PROTOKOLL (nr 19)
**PROTOKOLL EUROOPA LIIDU RAAMISTIKKU INTEGREERITUD
SCHENGENI ACQUIS' KOHTA**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MÄRKIDES, et mõne Euroopa Liidu liikmesriigi poolt Schengenis 14. juunil 1985 ja 19. juunil 1990 alla kirjutatud lepingud ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta nagu ka nendega seotud lepingud ja kõnealuste lepingute alusel vastuvõetud eeskirjad on integreeritud Euroopa Liidu raamistikku 2. oktoobri 1997. aasta Amsterdamis lepinguga,

SOOVIDES säilitada Schengeni *acquis*'d kujul, nagu see on välja töötatud alates Amsterdamis lepingu jõustumisest, ning arendada seda *acquis*'d edasi, et aidata kaasa eesmärgi saavutamisele tagada liidu kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev sisepiirideta ala,

VÕTTES ARVESSE Taani eriseisukohta,

VÕTTES ARVESSE asjaolu, et Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ei osale kõigis Schengeni *acquis*' sätetes, et nendele liikmesriikidele tuleks siiski võimaldada selle *acquis*' muud sätteid tervikuna või osaliselt vastu võtta,

TUNNISTADES, et seetõttu on vaja kasutada aluslepingute sätteid, mis käsitlevad tihedamat koostööd teatud liikmesriikide vahel,

VÕTTES ARVESSE vajadust säilitada erisuhteid Islandi Vabariigiga ja Norra Kuningriigiga, sest Põhja-maade passiiliidu sätteid on siduvad mõlemale riigile nagu ka Euroopa Liidu liikmeks olevatele Põhja-maadele,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Belgia Kuningriik, Bulgaaria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Taani Kuningriik, Saksamaa Liitvabariik, Eesti Vabariik, Kreeka Vabariik, Hispaania Kuningriik, Prantsuse Vabariik, Itaalia Vabariik, Küprose Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Luksemburgi Suurhertsogiriik, Ungari Vabariik, Malta Vabariik, Madalmaade Kuningriik, Austria Vabariik, Poola Vabariik, Portugali Vabariik, Rumeenia, Sloveenia Vabariik, Slovaki Vabariik, Soome Vabariik, ja Rootsi Kuningriik on volitatud omavahel sisse seadma tihedama koostöö nõukogu määratletud sätete valdkondades, mis moodustavad „Schengeni *acquis*“⁽¹⁾. Seda koostööd tehakse Euroopa Liidu institutsioonilises ja õiguslikus raamistikus ning aluslepingute asjakohaseid sätteid arvesse võttes.

⁽¹⁾ Pärast seda on Horvaatia Vabariigist saanud vastavalt 9. detsembri 2011. aasta ühinemisaktile Euroopa Liidu liige.

Artikkel 2

Schengeni *acquis*'d kohaldatakse artiklis 1 osutatud liikmesriikide suhtes, ilma et see piiraks 16. aprilli 2003. aasta ühinemisakti artikli 3 ja 25. aprilli 2005. aasta ühinemisakti artikli 4 kohaldamist ⁽¹⁾. Nõukogu asendab Schengeni lepingutega loodud täidesaatvat komiteed.

Artikkel 3

Taani Kuningriigi osalemist Schengeni *acquis*'d edasiarendavate meetmete vastuvõtmisel ning nende meetmete rakendamist ja kohaldamist Taani suhtes käsitletakse asjakohastes sätetes protokollis Taani seisukoha kohta.

Artikkel 4

Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik võivad igal ajal taotleda osalemist mõningates või kõigis Schengeni *acquis*' sätetes.

Nõukogu kiidab taotluse heaks artiklis 1 nimetatud liikmete ja asjaomase riigi valitsuse esindaja ühehäälsel otsusega.

Artikkel 5

1. Schengeni *acquis*'l põhinevad ettepanekud ja algatused vastavad aluslepingute asjakohastele sätetele.

Kui kas Iirimaa või Ühendkuningriik ei ole põhjendatud aja jooksul teatanud kirjalikult nõukogule kirjalikult oma soovist osaleda, siis Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 329 osutatud luba loetakse antuks artiklis 1 osutatud liikmesriikidele ning Iirimaaile või Ühendkuningriigile, kui kumbki neist soovib osaleda asjaomastes koostöövaldkondades.

2. Kui kas Iirimaa või Ühendkuningriigi puhul loetakse teade antuks vastavalt artikli 4 kohasele otsusele, võib kumbki neist siiski teatada kolme kuu jooksul kirjalikult nõukogule, et ta ei soovi sellises ettepanekus või algatuses osaleda. Sellisel juhul ei osale Iirimaa või Ühendkuningriik selle vastuvõtmises. Alates viimati nimetatud teate tegemisest peatatakse Schengeni *acquis*'l põhineva meetme vastuvõtmise menetlus kuni lõikes 3 või 4 sätestatud menetluse lõpuni või kuni asjaomase teate tagasivõtmiseni mis tahes ajal asjaomase menetluse jooksul.

3. Liikmesriigi suhtes, kes on teinud lõikes 2 osutatud teate, lõpetatakse nõukogu poolt vastavalt lõikele 4 tehtud mis tahes otsuse kohaldamine alates kavatsatud meetme jõustumise kuupäevast nõukogu poolt vajalikuks peetavas ulatuses ja nõukogu poolt kvalifitseeritud hääلteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal tehtud otsuses kindlaksmääratud tingimustel. Asjaomane otsus tehakse vastavalt järgmistele kriteeriumidele: nõukogu püüab säilitada olukorda, kus meetmes osaleb võimalikult

---

⁽¹⁾ Neid sätteid kohaldatakse ilma et need piiraks 9. detsembri 2011. aasta ühinemisakti artikli 4 kohaldamist.

suur arv liikmesriike, ilma et see mõjutaks tõsiselt Schengeni *acquis'* eri osade praktilist toimimist, järgides samas nende sidusust. Komisjon esitab oma ettepaneku nii kiiresti kui võimalik pärast lõikes 2 osutatud teate tegemist. Nõukogu teeb vajaduse korral pärast kahte järjestikust nõukogu istungit otsuse nelja kuu jooksul alates komisjoni poolt ettepaneku esitamisest.

4. Kui nõukogu ei ole neljakuulise perioodi lõpuks otsust vastu võtnud, võib liikmesriik viivitamata taotleda küsimuse saatmist Euroopa Ülemkogule. Sellisel juhul teeb Euroopa Ülemkogu oma järgmisel kohtumisel otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal vastavalt lõikes 3 osutatud kriteeriumidele.

5. Kui lõikes 3 või 4 sätestatud menetluse lõpuks ei ole nõukogu või vajaduse korral Euroopa Ülemkogu oma otsust vastu võtnud, siis Schengeni *acquis'*l põhineva meetme vastuvõtmise menetluse peatamine lõpetatakse. Kui asjaomane meede võetakse vastu hiljem, lõpetatakse asjaomase liikmesriigi suhtes nõukogu poolt vastavalt lõikele 4 tehtud mis tahes otsuse kohaldamine alates asjaomase meetme vastuvõtmise kuupäevast komisjoni poolt kindlaks määratavas ulatuses ja tingimustel, välja arvatud juhul, kui asjaomane liikmesriik võtab enne meetme vastuvõtmist lõikes 2 osutatud teate tagasi. Komisjon teeb otsuse hiljemalt meetme vastuvõtmise kuupäeval. Otsuse vastuvõtmisel järgib komisjon lõikes 3 osutatud kriteeriume.

Artikkel 6

Islandi Vabariik ja Norra Kuningriik seotakse Schengeni *acquis'* rakendamise ja selle edasise arenguga. Asjakohased menetlused määratakse sel eesmärgil kindlaks lepingus, mille nõukogu artiklis 1 mainitud liikmete ühehäälsel otsusega sõlmib nende riikidega. Selline leping sisaldab sätteid Islandi ja Norra osalemise kohta käesoleva protokolliga rakendamisest tulenevate finantseerimisvajaduste katmises.

Nõukogu sõlmib ühehäälselt eraldi lepingu Islandi ja Norraga, et kehtestada ühelt poolt Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ning teiselt poolt Islandi ja Norra vahel õigused ja kohustused Schengeni *acquis'* valdkondades, mida kohaldatakse nende riikide suhtes.

Artikkel 7

Läbirääkimistel uute liikmesriikide Euroopa Liitu vastuvõtmise üle käsitatakse Schengeni *acquis'*d ja selle rakendusalas institutsioonide võetud edasisi meetmeid kui *acquis'*d, mida kõik kandidaatriigid peavad liitu astumiseks täielikult aktsepteerima.

PROTOKOLL (nr 20)
**EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU ARTIKLI 26 TEATAVATE
ASPEKTIDE KOHALDAMISE KOHTA ÜHENDKUNINGRIIGI JA IIRIMAA
SUHTES**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES lahendada teatavaid Ühendkuningriigi ja Iirimaaga seotud küsimusi,

PIDADES SILMAS Ühendkuningriigi ja Iirimaa vahelise reisimise erikorra olemasolu paljude aastate jooksul,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Olenemata Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitest 26 ja 77, mis tahes muust selle lepingu või Euroopa Liidu lepingu sättest, nende lepingute alusel võetud meetmest, liidu või liidu ja selle liikmesriikide poolt ühe või mitme kolmanda riigiga sõlmitud rahvusvahelisest lepingust, on Ühendkuningriigil õigus teostada oma piiridel teiste liikmesriikidega sellist kontrolli Ühendkuningriiki siseneda soovivate isikute suhtes, nagu ta võib pidada vajalikuks, selleks et:

- a) kontrollida liikmesriikide kodanike ning nende liidu õigusega antud õigusi kasutavate ülalpeetavate, samuti Ühendkuningriiki siduva lepinguga sellised õigused saanud teiste riikide kodanike õigust siseneda Ühendkuningriiki ja
- b) otsustada, kas teistele isikutele Ühendkuningriiki sisenemise luba anda või mitte.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 26 ja 77 või mõni muu selle lepingu või Euroopa Liidu lepingu säte või nende lepingute alusel võetud meede ei piira Ühendkuningriigi õigust kehtestada või teostada sellist kontrolli. Viited Ühendkuningriigile käesolevas artiklis hõlmavad territooriume, mille välissuhete eest vastutab Ühendkuningriik.

Artikkel 2

Ühendkuningriik ja Iirimaa võivad omavahel jätkuvalt hoida jõus korda, mis on seotud isikute liikumisega nende territooriumide vahel („ühine reisipiirkond“), kui nad täielikult austavad käesoleva protokollis artikli 1 lõike 1 alapunktis a osutatud isikute õigusi. Sellele vastavalt kohaldatakse

niikaua kui nad säilitavad sellise korra, käesoleva protokoli artikli 1 sätteid Iirimaa suhtes samadel tingimustel kui Ühendkuningriigi suhtes. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 26 ja 77 või mõni muu selle lepingu või Euroopa Liidu lepingu säte või nende lepingute alusel võetud meede ei mõjuta sellist korda.

Artikkel 3

Teistel liikmesriikidel on õigus selliselt kontrollida oma piiridel või igas muus nende territooriumile sisenemise kohas isikuid, kes soovivad siseneda nende territooriumile Ühendkuningriigist või territooriumilt, mille välissuhete eest Ühendkuningriik vastutab käesoleva protokoli artiklis 1 sätestatud eesmärkidel, või Iirimaaalt, niikaua kui käesoleva protokoli artikli 1 sätteid kohaldatakse Iirimaa suhtes.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 26 ja 77 või mõni muu selle lepingu või Euroopa Liidu lepingu säte või nende lepingute alusel võetud meede ei piira teiste liikmesriikide õigust kehtestada või teostada sellist kontrolli.

PROTOKOLL (nr 21)
**ÜHENDKUNINGRIIGI JA IIRIMAA SEISUKOHA KOHTA VABADUSEL,
TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEVA ALA SUHTES**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES lahendada teatavaid Ühendkuningriigi ja Iirimaa seotud küsimusi,

PIDADES SILMAS protokollis Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 26 teatavate aspektide kohaldamise kohta Ühendkuningriigi ja Iirimaa suhtes,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Kui artiklist 3 ei tulene teisiti, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisele ettepanud meetmete vastuvõtmisel nõukogus. Nõukogu otsuste puhul, mis tuleb vastu võtta ühehäälselt, on vajalik nõukogu liikmete ühehäälsus, välja arvatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa valitsuste esindajate hääled.

Käesoleva artikli kohaldamiseks määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõikele 3.

Artikkel 2

Artiklis 1 sätestatu kohaselt ja kui artiklitest 3, 4 ja 6 ei tulene teisiti, ei ole Ühendkuningriigile või Iirimaaale siduv ega nende riikide suhtes kohaldatav ükski Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise säte, ükski selle jaotise alusel võetud meede, ükski selle jaotise alusel liidu poolt sõlmitud rahvusvaheline leping ega ükski mõnda sellist sätet tõlgendav Euroopa Liidu Kohtu otsus; ükski selline säte, meede või otsus ei mõjuta mingil viisil nende riikide pädevust, õigusi ja kohustusi; ükski selline säte, meede või otsus ei mõjuta mingil viisil *acquis communautaire*’i ega liidu *acquis*’d ega moodusta osa liidu õigusest, mida kohaldatakse Ühendkuningriigi ja Iirimaa suhtes.

Artikkel 3

1. Ühendkuningriik või Iirimaa võib kolme kuu jooksul pärast Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel ettepaneku või algatuse esitamist nõukogule teatada kirjalikult nõukogu eesistujale, et ta soovib osaleda mis tahes sellise kavandatud meetme võtmisel ja kohaldamisel, misjärel sellel riigil on õigus nii toimida.

Nõukogu otsuste puhul, mis tuleb vastu võtta ühehäälselt, on vajalik nõukogu liikmete ühehäälsus, kaasa arvamata liiget, kes ei ole sellist teadet edastanud. Käesoleva lõike alusel võetud meede on siduv kõikidele liikmesriikidele, kes osalesid selle võtmisel.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 70 alusel võetud meetmed kehtestavad tingimused Ühendkuningriigi ja Iirimaa osalemisele hindamistel, mis käsitlevad nimetatud lepingu kolmanda osa V jaotisega hõlmatud valdkondi.

Käesoleva artikli kohaldamiseks määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 kohaselt.

2. Kui põhjendatava ajavahemiku möödudes ei saa lõikes 1 osutatud meedet võtta Ühendkuningriigi ja Iirimaa osalusel, siis võtab nõukogu sellise meetme vastavalt artiklile 1 ilma Ühendkuningriigi ja Iirimaa osalemiseta. Sel juhul kohaldatakse artiklit 2.

Artikkel 4

Ühendkuningriik või Iirimaa võib mis tahes ajal pärast Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel meetme võtmist nõukogu poolt teatada nõukogule ja komisjonile, et ta soovib võtta sellist meedet. Sel juhul kohaldatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 331 lõikes 1 sätestatud menetlust *mutatis mutandis*.

Artikkel 4a

1. Käesoleva protokollis sätteid kohaldatakse Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul ka nende meetmete suhtes, mis on vastu võetud või kavandatud Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaselt ja millega muudetakse olemasolevat meedet, mis on nende suhtes siduv.

2. Kui nõukogu määrab komisjoni ettepaneku põhjal siiski kindlaks, et Ühendkuningriigi või Iirimaa mitteosalemine olemasoleva meetme muudetud versioonis muudab asjaomase meetme elluviimise teiste liikmesriikide või liidu jaoks mittetoimivaks, võib ta esitada neile tungiva üleskutse teha artikli 3 või 4 kohane teade. Artikli 3 kohaldamisel algab kahekuuline lisaperiood alates nõukogu poolt sellise otsuse tegemise kuupäevast.

Kui Ühendkuningriik või Iirimaa ei ole pärast kahekuulise perioodi lõppu alates nõukogu poolt otsuse tegemisest teinud artikli 3 või artikli 4 kohast teadet, ei ole olemasolev meede nende suhtes enam siduv ega kohaldatav, välja arvatud juhul, kui asjaomane liikmesriik on enne muutmismeetme jõustumist teinud artikli 4 kohase teate. See jõustub kas alates muutmismeetme jõustumise või kahekuulise perioodi lõppemise kuupäevast, olenevalt sellest, kumb on hilisem.

Käesoleva lõike kohaldamisel teeb nõukogu pärast küsimuse üle täieliku arutelu pidamist otsuse kvalifitseeritud hääleteenamusega, kusjuures hääletamisel osalevad nõukogu liikmed, kes esindavad muutmismeetme vastuvõtmises osalevaid või osalenud liikmesriike. Nõukogu kvalifitseeritud hääleteenamust määratletakse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punktile a.

3. Nõukogu võib kvalifitseeritud hääleteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal määrata kindlaks, et Ühendkuningriik või Iirimaa vastutavad võimalike otseste finantstagajärgede eest, mis tulenevad põhjendatult ja vältimatult asjaomase riigi poolt olemasolevas meetmes osalemise lõpetamisest.

4. Käesolev artikkel ei piira artikli 4 kohaldamist.

Artikkel 5

Liikmesriik, kes ei ole seotud Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel võetud meetmega, ei vastuta selle meetme finantstagajärgede eest peale institutsioonide halduskulude, välja arvatud juhul, kui kõik nõukogu liikmed ei otsusta pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt teisiti.

Artikkel 6

Kui käesolevas protokollis osutatud juhtudel Ühendkuningriik või Iirimaa on seotud nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel võetud meetmega, siis seoses selle meetmega kohaldatakse kõnealuse riigi suhtes aluslepingute asjakohaseid sätteid.

Artikkel 6a

Ühendkuningriigi või Iirimaa suhtes ei kohaldata Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 alusel kehtestatud eeskirju üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel liikmesriikide poolt nimetatud lepingu kolmanda osa V jaotise 4. ja 5. peatüki reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul, kui Ühendkuningriigi või Iirimaa suhtes ei kohaldata liidu eeskirju, mis käsitlevad õigusalast koostööd kriminaalasjades või politseikoostööd, mille raames tuleb järgida artikli 16 alusel kehtestatud sätteid.

Artikkel 7

Artiklid 3 , 4 ja 4a ei piira Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokolliga kohaldamist.

Artikkel 8

Iirimaa võib teatada kirjalikult nõukogule oma soovist, et tema suhtes ei kohaldataks enam käesoleva protokolliga tingimusi. Sel juhul kohaldatakse Iirimaa suhtes tavalisi lepingusätteid.

Artikkel 9

Iirimaa puhul ei kohaldata käesolevat protokolliga Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 75 suhtes.

PROTOKOLL (nr 22) TAANI SEISUKOHA KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MEELDE TULETADES 12. detsembril 1992 Edinburghis Euroopa Ülemkogus kohtunud riigipeade ja valitsusjuhtide otsust, mis käsitles Taani poolt tõstatatud teatavaid Euroopa Liidu lepinguga seotud probleeme,

OLLES TÄHELE PANNUD Taani seisukohta kodakondsuse, majandus- ja rahaliidu, kaitsepoliitika, justiits- ja siseküsimuste suhtes, nagu see on sätestatud Edinburghi otsuses,

OLLES TEADLIKUD, et õigusliku režiimi jätkumine, mis tuleneb Edinburghi otsusest, kitsendab aluslepingute raames oluliselt Taani osalemist liidu olulistes koostöövaldkondades ja et liidu huvides on tagada *acquis'* terviklikkus vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal,

SOOVIDES seetõttu luua õigusraamistikku, mis võimaldaks Taanil osaleda Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotises osutatud meetmete vastuvõtmisel ning tervitades Taani kavatsust kasutada seda võimalust, juhul kui see on kooskõlas tema põhiseaduse nõuetega,

MÄRKIDES, et Taani ei takista teiste liikmesriikide edasise koostöö arengut meetmete suhtes, mis ei ole Taani jaoks siduvad,

PIDADES SILMAS Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis'*d käsitleva protokollilise artikli 3,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

I OSA

Artikkel 1

Taani ei osale Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel ettepanud meetmete võtmisel nõukogus. Nõukogu otsuste puhul, mis tuleb vastu võtta ühehäälselt, on vajalik nõukogu liikmete ühehäälsus, kaasa arvamata Taani valitsuse esindajat.

Käesoleva artikli kohaldamisel määratletakse kvalifitseeritud hääaltenamust Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 kohaselt.

Artikkel 2

Taani suhtes ei ole siduv ega kohaldatav ükski Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise säte, ükski selle jaotise alusel võetud meede, ükski selle jaotise alusel liidu poolt sõlmitud rahvusvaheline leping, ükski mõnda sellist sätet tõlgendav Euroopa Liidu Kohtu otsus ega ükski selle jaotise alusel võetud muudetud meede või võetav muudetav meede; need sätted, meetmed või otsused ei mõjuta mingil viisil tema pädevust, õigusi ja kohustusi; need sätted, meetmed või otsused ei mõjuta mingil viisil ei ühenduse ega liidu *acquis*'d ega moodusta osa liidu õigusest, mida kohaldatakse Taani suhtes. Eelkõige on Taani suhtes jätkuvalt siduvad ja kohaldatavad liidu muudetud õigusaktid politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusalse koostöö valdkonnas, mis on võetud vastu enne Lissaboni lepingu jõustumist.

Artikkel 2a

Käesoleva protokollil artiklit 2 kohaldatakse samuti Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 alusel kehtestatud eeskirjadele üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel liikmesriikide poolt nimetatud lepingu kolmanda osa V jaotise 4. ja 5. peatüki reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul.

Artikkel 3

Taani ei vastuta artiklis 1 osutatud meetmete finantstagajärgede eest peale institutsioonide halduskulude.

Artikkel 4

1. Taani otsustab kuue kuu jooksul pärast seda, kui nõukogu on võtnud käesoleva osa alusel meetme Schengeni *acquis*'l põhineva ettepaneku või algatuse kohta, kas ta rakendab seda meetet oma siseriiklikus õiguses. Kui ta otsustab seda teha, siis loob see meede kohustuse rahvusvahelise õiguse alusel Taani ning teiste asjaomase meetmega seotud liikmesriikide vahel.

2. Kui Taani otsustab mitte rakendada lõikes 1 osutatud nõukogu meetet, siis asjaomase meetmega seotud liikmesriigid ja Taani kaaluvad, missuguseid meetmeid võtta.

II OSA

Artikkel 5

Nõukogu poolt Euroopa Liidu lepingu artikli 26 lõike 1, artikli 42 ja artiklite 43–46 valdkonnas võetud meetmete suhtes ei osale Taani liidu kaitsepoliitilise tähendusega otsuste ja meetmete väljatöötamise ning rakendamises. Seepärast ei osale Taani nende meetmete võtmisel. Taani ei takista teiste

liikmesriikide edasise koostöö arengut sellel alal. Taani ei ole kohustatud aitama finantseerida sellistest meetmetest tulenevaid tegevuskulusid ega tegema liidule kättesaadavaks oma sõjalist võimekust.

Nõukogu õigusaktide puhul, mis tuleb vastu võtta ühehäälselt, on nõutav nõukogu liikmete, välja arvatud Taani Kuningriigi valitsuse esindaja, ühehäälsus.

Käesoleva artikli kohaldamiseks määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 kohaselt.

III OSA

Artikkel 6

Artikleid 1, 2 ja 3 ei kohaldata meetmete suhtes, mis määravad kindlaks kolmandad riigid, kelle kodanikel peab olema viisa liikmesriikide välispiiride ületamiseks, või ühtse viisavormiga seotud meetmete suhtes.

IV OSA

Artikkel 7

Taani võib kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega mis tahes ajal informeerida teisi liikmesriike, et ta ei soovi enam kasutada kogu käesolevat protokollit või selle osa. Sel juhul kohaldab Taani täielikult kõiki asjakohaseid, sel ajal kehtivaid Euroopa Liidu raames võetud meetmeid.

Artikkel 8

1. Taani võib kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega mis tahes ajal ning piiramata artiklit 7, informeerida teisi liikmesriike, et teatisele järgneva kuu esimesest kuupäevast koosneb I osa lisa sätetest. Sellisel juhul nummerdatakse artiklid 5–8 uuesti.

2. Kuus kuud pärast lõikes 1 osutatud teatise jõustumist saab kogu Schengeni *acquis* ja selle põhjal võetud meetmed, mis kuni selle ajani olid Taani jaoks siduvad rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustuste alusel, Taani jaoks siduvaks liidu õiguse alusel.

LISA

Artikkel 1

Artikli 3 kohaselt ei osale Taani Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel kavandavate meetmete võtmisel nõukogus. Nõukogu õigusaktide puhul, mis tuleb vastu võtta ühehäälselt, on vajalik nõukogu liikmete, välja arvatud Taani Kuningriigi valitsuse esindaja, ühehäälsus.

Käesoleva artikli kohaldamisel määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 kohaselt.

Artikkel 2

Artikli 1 alusel ning piiramata artiklite 3, 4 ja 8 kohaldamist, ei ole Taani jaoks siduv ega tema suhtes kohaldatav ükski Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise säte, ükski selle jaotise alusel võetud meede, ükski selle jaotise alusel liidu poolt sõlmitud rahvusvaheline leping ega ükski mõnda sellist sätet tõlgendav Euroopa Liidu Kohtu otsus; ükski selline säte, meede või otsus ei mõjuta mingil viisil tema pädevust, õigusi ja kohustusi; ükski selline säte, meede või otsus ei mõjuta mingil viisil ei liidu ega liidu *acquis*'d ning ei moodusta osa liidu õigusest, mida võidakse kohaldada Taani suhtes

Artikkel 3

1. Kolme kuu jooksul pärast nõukogule Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaselt tehtud ettepanekut või algatust võib Taani kirjalikult teavitada nõukogu eesistujat sellest, et ta soovib osaleda kavandatava meetme vastuvõtmisel ja rakendamisel, misjärel Taani on õigustatud nii tegema.

2. Kui mõistliku perioodi möödudes ei ole võimalik lõikes 1 osutatud meedet Taani osalusega vastu võtta, võib nõukogu sellise meetme vastu võtta vastavalt artiklile 1 ilma Taani osaluseta. Sel juhul kohaldatakse artiklit 2.

Artikkel 4

Taani võib mistahes ajal pärast Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel võetud meetme vastuvõtmist teavitada nõukogu ja komisjoni, et ta kavatseb seda meedet aktsepteerida. Sellisel juhul kohaldatakse nimetatud lepingu artikli 331 lõike 1 sätteid *mutatis mutandis*.

Artikkel 5

1. Käesoleva protokolliga sätteid kohaldatakse Taani puhul ka nende meetmete suhtes, mis on vastu võetud või kavandatud Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaselt ja millega muudetakse olemasolevat meedet, mis on tema suhtes siduv.

2. Kui nõukogu määrab komisjoni ettepaneku põhjal siiski kindlaks, et Taani mitteosalemine olemasoleva meetme muudetud versioonis muudab asjaomase meetme elluviimise teiste liikmesriikide või liidu jaoks mittetoimivaks, võib ta esitada talle tungiva üleskutse teha artikli 3 või 4 kohane teade. Artikli 3 kohaldamisel algab kahekuuline lisaperiood alates nõukogu poolt sellise otsuse tegemise kuupäevast.

Kui Taani ei ole pärast kahekuulise perioodi lõppu alates nõukogu poolt otsuse tegemisest teinud artikli 3 või artikli 4 kohast teadet, ei ole olemasolev meede tema suhtes enam siduv ja kohaldatav, välja arvatud juhul, kui ta on enne muutmismeetme jõustumist teinud artikli 4 kohase teate. See jõustub kas alates muutmismeetme jõustumise või kahekuulise perioodi lõppemise kuupäevast, olenevalt sellest, kumb on hilisem.

Käesoleva lõike kohaldamisel teeb nõukogu pärast küsimuse üle täieliku arutelu pidamist otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega, kusjuures hääletamisel osalevad nõukogu liikmed, kes esindavad muutmismeetme vastuvõtmises osalevaid või osalenud liikmesriike. Nõukogu kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punktile a.

3. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega ja komisjoni ettepaneku põhjal määrata kindlaks, et Taani vastutab võimalike otseste finantstagajärgede eest, mis tulenevad kohustuslikult põhjendatult ja vältimatult asjaomase riigi poolt olemasolevas meetmes osalemise lõpetamisest.

4. Käesolev artikkel ei piira artikli 4 kohaldamist.

Artikkel 6

1. Artiklis 4 ettenähtud teatis esitatakse mitte hiljem kui 6 kuud pärast meetme lõplikku vastuvõtmist, kui nimetatud meede põhineb Schengeni *acquis*'l.

Juhul kui Taani ei esita teatist vastavalt artiklitele 3 või 4 Schengeni *acquis*'l põhinevate meetmete kohta, kaaluvad asjaomaste meetmetega seotud liikmesriigid ja Taani, milliseid meetmeid võtta.

2. Artiklis 3 ettenähtud teatist Schengeni *acquis*'l põhinevate meetmete suhtes loetakse pöördumatult artiklis 3 ettenähtud teatiseks mistahes uue ettepaneku või algatuse suhtes, mida kavatakse selle meetme põhjal võtta, määral, mil see ettepanek või algatus põhineb Schengeni *acquis*'l.

Artikkel 7

Taani suhtes ei kohaldata Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 alusel kehtestatud eeskirju üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel liikmesriikide poolt nimetatud lepingu kolmanda osa V jaotise 4. ja 5. peatüki reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul, kui Taani suhtes ei kohaldata liidu eeskirju, mis käsitlevad õigusalast koostööd kriminaalasjades või politseikoostööd, mille raames tuleb järgida artikli 16 alusel kehtestatud sätteid

Artikkel 8

Kui käesolevas osas nimetatud juhtudel on Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel nõukogu võetud meede Taanile siduv, kohaldatakse Taani suhtes aluslepingute asjakohaseid sätteid vastava meetme kohta.

Artikkel 9

Kui Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise alusel vastuvõetud meede ei ole Taani suhtes siduv, ei vastuta ta selle meetme finantstagajärgede eest peale institutsioonide halduskulude, välja arvatud juhul, kui kõik nõukogu liikmed ei otsusta pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ühehäälselt teisiti.

PROTOKOLL (nr 23)
**LIIKMESRIIKIDE VÄLISSUHETE KOHTA, PIDADES SILMAS
VÄLISPIIRIDE ÜLETAMIST**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE liikmesriikide vajadust tagada oma välispiiridel tõhus kontroll, vajaduse korral koostöös kolmandate riikidega,

ON LEPPINUD KOKKU järgmises sättes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 77 lõike 2 punktis b sisalduvad sätted välispiiride ületamisega seotud meetmete kohta ei piira liikmesriikide pädevust läbi rääkida või sõlmida lepinguid kolmandate riikidega, kui need lepingud respektivad liidu õigust ja teisi asjakohaseid rahvusvahelisi lepinguid.

_____

PROTOKOLL (nr 24)
EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDEKODANIKELE VARJUPAIGA
ANDMISE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

ARVESTADES, et Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 1 kohaselt tunnustab liit põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid,

ARVESTADES, et Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 3 kohaselt on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud põhiõigused liidu õiguse üldpõhimõtted,

ARVESTADES, et Euroopa Liidu Kohus on pädev tagama, et Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõigete 1 ja 3 tõlgendamisel ja kohaldamisel järgib Euroopa Liit seadust,

VASTAVALT Euroopa Liidu lepingu artiklile 49 peab iga Euroopa riik liidu liikmeks saamist taotledes respekterima Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi,

PIDADES SILMAS, et Euroopa Liidu lepingu artikkel 7 kehtestab teatud õiguste peatamise juhul, kui liikmesriik neid väärtusi raskelt ja jätkuvalt rikub,

MEELDE TULETADES, et igal liikmesriigi kodanikul on liidu kodanikuna eriline seisund ja kaitse, mille tagavad liikmesriigid vastavuses Euroopa Liidu toimimise lepingu II osa sätetega,

PIDADES SILMAS, et asutamislepingud rajavad sisepiirideta ala ja annab igale liidu kodanikule õiguse vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil,

SOOVIDES takistada varjupaiga institutsiooni kasutamist teistel eemärkidel kui need, mille jaoks see on kavandatud,

ARVESTADES, ET käesolev protokoll respektierib pagulasseisundit käsitleva 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni otstarvet ja eesmärke,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Ainus artikkel

Arvestades põhiõiguste ja -vabaduste kaitse taset Euroopa Liidu liikmesriikides, peetakse liikmesriike seoses varjupaigaküsimustega kõigis juriidilistes ja praktilistes tähendustes üksteise suhtes ohututeks päritolumaadeks. Sellest tulenevalt võib liikmesriik teise liikmesriigi kodaniku varjupaigataotluse arvesse võtta või vastuvõetavaks kuulutada ainult järgmistel juhtudel:

- a) kui liikmesriik, mille kodanik taotleja on, võtab pärast Amsterdami lepingu jõustumist, kasutades inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 15, oma territooriumil meetmeid, mis erinevad tema kohustustest selle konventsiooni alusel;
  - b) kui on algatatud Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõikes 1 sätestatud menetlus ja kuni nõukogu või vajaduse korral Euroopa Ülemkogu võtab selle suhtes vastu otsuse liikmesriigi kohta, mille kodanik taotleja on;
  - c) kui nõukogu on vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõikele 1 vastu võtnud otsuse liikmesriigi kohta, mille kodanik taotleja on, või kui Euroopa Ülemkogu on vastavalt nimetatud lepingu artikli 7 lõikele 2 vastu võtnud otsuse liikmesriigi kohta, mille kodanik taotleja on;
  - d) kui liikmesriik otsustab seda ühepoolselt teise liikmesriigi kodaniku taotluse suhtes; sel juhul teavitatakse viivitamatult komisjoni; taotluse käsitlemisel eeldatakse, et see on selgelt alusetu, ilma et see ükskõik millisel viisil kuidagi mõjutaks liikmesriigi otsustamisõigust.
-

PROTOKOLL (nr 25)
JAGATUD PÄDEVUSE TEOSTAMISE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Ainus artikkel

Kui liit on teatud valdkonnas võtnud meetmeid, hõlmab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 2 lõikes 2 sätestatud jagatud pädevuse teostamise ulatus üksnes neid elemente, mida asjaomane liidu õigusakt reguleerib, ega laiene kogu valdkonnale.

PROTOKOLL (nr 26)
ÜLDHUVITEENUSTE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES rõhutada üldhuviteenuste olulisust,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes tõlgendavates sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Liidu ühised väärtused seoses üldist majandushuvi pakkuvate teenustega Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 14 tähenduses sisaldavad eelkõige järgmist:

- riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste oluline roll ja laiaulatuslik suvaõigus osutada, tellida ja korraldada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid nii palju kui võimalik vastavalt kasutajate vajadustele;
- erinevate üldist majandushuvi pakkuvate teenuste mitmekesisus ning kasutajate vajaduste ja eelistuste erinevused, mis võivad tuleneda erinevatest geograafilistest, sotsiaalsetest või kultuurilistest olukordadest;
- kõrge kvaliteet, ohutus ja vastuvõetav hind, võrdne kohtlemine ning üldise juurdepääsu ja kasutajate õiguste edendamine.

Artikkel 2

Aluslepingute sätted ei mõjuta mingil moel liikmesriikide pädevust osutada, tellida ja korraldada majandushuvi mitte pakkuvaid üldhuviteenuseid.

PROTOKOLL (nr 27)
SISETURU JA KONKURENTSI KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED

ARVESTADES, et Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 määratletud siseturg hõlmab süsteemi, mis tagab, et konkurentsi siseturul ei kahjustata,

ON LEPPINUD KOKKU, et:

sel eesmärgil võtab liit vajaduse korral meetmeid aluslepingute sätete, sealhulgas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohaselt.

Käesolev protokoll lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule.

PROTOKOLL (nr 28)
MAJANDUSLIKU, SOTSIAALSE JA TERRITORIAALSE
ÜHTEKUULUVUSE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MEENUTADES, et Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 sisaldub eesmärk edendada majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja solidaarsust liikmesriikide vahel ning et Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 punktis c on nimetatud ühtekuuluvus loetletud ühena liidu jagatud pädevuse valdkondadest,

MEENUTADES, et kolmanda osa XVIII jao sätted majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta on tervikuna õiguslik alus liidu meetmete ühendamiseks ja edasiarendamiseks majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse valdkonnas, sealhulgas uue fondi loomisel,

MEENUTADES, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 177 sätted näevad ette ühtekuuluvusfondi rajamise,

MÄRKIDES, et Euroopa Investeerimispank annab laenuks suuri ja kasvavaid summasid vaesemate piirkondade heaks,

MÄRKIDES soovi, et kokkulepped eraldiste kohta struktuurifondidest oleksid paindlikumad,

MÄRKIDES soovi muuta liidu osalustaset teatavate riikide programmides ja projektides,

MÄRKIDES ettepanekut võtta rohkem arvesse liikmesriikide suhtelist jõukust omaressursside süsteemis,

KINNITAVAD VEEL KORD, et majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamine on liidu täieliku arengu ja kestva edu jaoks esmatähtis,

KINNITAVAD VEEL KORD oma veendumust, et struktuurifondid peaksid jätkuvalt etendama kaalukat osa liidu eesmärkide saavutamisel ühtekuuluvuse valdkonnas,

KINNITAVAD VEEL KORD oma veendumust, et Euroopa Investeerimispank peaks jätkuvalt pühendama enamiku oma ressurssidest majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse arendamisele, ning deklareerivad oma valmisolekut vaadata Euroopa Investeerimispanga kapitalivajadused läbi niipea kui vaja,

LEPIVAD KOKKU, et ühtekuuluvusfond annab liidu rahalist toetust keskkonna ning üleeuroopaliste võrkude alaste projektide tarvis liikmesriikides, mille rahvamajanduse kogutoodang elaniku kohta on väiksem kui 90 % liidu keskmisest ning millel on olemas programm artiklis 126 sätestatud majanduslike lähenemiskriteeriumide täitmiseks,

DEKLAREERIVAD oma kavatsust võimaldada suurem paindlikkus struktuurifondidest raha eraldamise suhtes teatavateks vajadusteks, mida ei reguleeri praegused struktuurifondide eeskirjad,

DEKLAREERIVAD oma valmisolekut kohandada liidu osalustaset struktuurifondide programmide ja projektide raames, selleks et vältida vähemjõukate liikmesriikide eelarveliste kulutuste ülemäärast kasvu,

TÕDEVAD vajadust jälgida korrapäraselt edusamme majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamise suunas ning deklareerivad oma valmisolekut uurida selles suhtes kõiki vajalikke meetmeid,

DEKLAREERIVAD oma kavatsust võtta rohkem arvesse üksikute liikmesriikide toetusvõimet omaressursside süsteemis ning läbi vaadata vahendid, et korrigeerida vähemjõukate liikmesriikide suhtes regressiivseid elemente praeguses omaressursside süsteemis,

LEPIVAD KOKKU, et käesolev protokoll lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule.

PROTOKOLL (nr 29)
LIIKMESRIIKIDE AVALIK-ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÕTTES ARVESSE, et liikmesriikide avalik-õiguslik ringhääling on otseselt seotud iga ühiskonna demokraatlike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajadustega ning vajadusega säilitada meedia pluralism,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes tõlgendavates sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Aluslepingute sätted ei piira liikmesriikide pädevust rahastada avalik-õiguslikku ringhäälingut niivõrd, kui võrd need summad määratakse ringhäälinguorganisatsioonidele avaliku teenuse osutamiseks, nagu selle teeb ülesandeks, määratleb ja korraldab iga liikmesriik, ja niivõrd, kui võrd selline rahastamine ei mõjuta kaubandustingimusi ega konkurentsi liidus määral, mis oleks vastuolus üldiste huvidega, kusjuures arvesse võetakse avaliku teenuse osutamist.

PROTOKOLL (nr 30)
EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA KOHALDAMISE KOHTA
POOLA JA ÜHENDKUNINGRIIGI SUHTES

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

ARVESTADES, et Euroopa Liidu lepingu artiklis 6 tunnustab liit Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid,

ARVESTADES, et hartat tuleb kohaldada rangelt vastavalt eespool nimetatud artiklile 6 ja harta VII jaotisele,

ARVESTADES, et eespool nimetatud artiklis 6 nõutakse harta kohaldamist ja tõlgendamist Poola ja Ühendkuningriigi kohtute poolt ranges vastavuses nimetatud artiklis viidatud selgitustega,

ARVESTADES, et harta hõlmab nii õigusi kui põhimõtteid,

ARVESTADES, et harta hõlmab nii tsiviil- ja poliitilise iseloomuga sätteid kui majandusliku ja sotsiaalse iseloomuga sätteid,

ARVESTADES, et hartas kinnitatakse veel kord liidus tunnustatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid ning muudetakse asjaomased õigused märgatavamaks, kuid ei looda uusi õigusi ega põhimõtteid,

TULETADES MEELDE Euroopa Liidu lepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu ja üldise liidu õiguse kohaseid Poola ja Ühendkuningriigi kohustusi,

MÄRKIDES ÄRA Poola ja Ühendkuningriigi soovi selgitada harta rakendamise teatud aspekte,

SOOVIDES seetõttu selgitada harta rakendamist Poola ja Ühendkuningriigi seaduste ja haldustoimingute suhtes ning selle lubatavust Poolas ja Ühendkuningriigis,

KINNITADES VEEL KORD, et viited käesolevas protokollis harta erisätete toimimisele ei piira kuidagi teiste harta sätete toimimist,

KINNITADES VEEL KORD, et käesolev protokoll ei piira harta rakendamist teiste liikmesriikide suhtes,

KINNITADES VEEL KORD, et käesolev protokoll ei piira Euroopa Liidu lepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu ja üldise liidu õiguse kohaseid teisi Poola ja Ühendkuningriigi kohustusi,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

1. Harta ei laienda Euroopa Liidu Kohtu ega mis tahes Poola või Ühendkuningriigi kohtu pädevust leida, et Poola või Ühendkuningriigi seadused, määrused ja haldussätted, -praktika või -toimingud on vastuolus põhiõiguste, vabaduste ja põhimõtetega, mida ta kinnitab.
2. Eelkõige, ja kahtluse vältimiseks, sätestatakse, et miski harta IV jaotises ei anna Poola või Ühendkuningriigi suhtes kohaldamiseks kohtujurisdiiktsiooni alla kuuluvaid õigusi, välja arvatud selles ulatuses, mis Poola või Ühendkuningriik on selliste õiguste osas näinud ette oma siseriiklikes õigusaktides.

Artikkel 2

Niivõrd, kui võrd harta säte on seotud riiklike õigusaktide ja õiguspraktikaga, kohaldatakse seda üksnes Poolas või Ühendkuningriigis niivõrd, kui võrd selles sisalduvaid õigusi või põhimõtteid tunnustatakse Poola või Ühendkuningriigi õigusaktides või õiguspraktikas.

PROTOKOLL (nr 31)
HOLLANDI ANTILLIDEL RAFINEERITUD NAFTASAADUSTE EUROOPA
LIITU IMPORTIMISE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES täpsustada üksikasju kaubandussüsteemi kohta, mida kohaldatakse Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste importimisel Euroopa liidus,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

Käesolevat protokollit kohaldatakse liikmesriikides kasutamiseks imporditud naftasaaduste suhtes, mis kuuluvad Brüsseli nomenklatuuri rubriikidesse 27.10, 27.11, 27.12, ex 27.13 (parafiin, nafta- või põlevkiviõli ja parafiinijäägid) ja 27.14.

Artikkel 2

Liikmesriigid kohustuvad andma käesolevas protokollis sätestatud tingimustel Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaadustele tollisoodustused, mis tulenevad Hollandi Antillide assotsieerimisest liiduga. Need sätted jäävad jõusse hoolimata sellest, milliseid päritolureegleid kohaldavad liikmesriigid.

Artikkel 3

1. Kui komisjon teeb liikmesriigi taotlusel või omal algatusel kindlaks, et Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste import liitu eespool artiklis 2 ettenähtud süsteemi kohaselt tekitab tõelisi raskusi ühe või mitme liikmesriigi turul, otsustab ta, et kõnealused liikmesriigid kehtestavad, suurendavad või taaskehtestavad nimetatud impordile tollimaksu sellises ulatuses ja selliseks ajavahemikuks, nagu on vaja olukorra lahendamiseks. Selliselt kehtestatud, suurendatud või taaskehtestatud tollimaksu ei tohi ületada samade toodete puhul kolmandate riikide suhtes kohaldatavat tollimaksu.

2. Lõike 1 sätteid võib kohaldada igal juhul, kui Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste import liitu tõuseb kahe miljoni tonnini aastas.

3. Nõukogule teatatakse otsustest, mida komisjon teeb vastavalt lõigetele 1 ja 2, kaasa arvatud need, mille eesmärk on liikmesriigi taotlus tagasi lükata. Nõukogu võtab selles küsimuses ükskõik millise liikmesriigi taotlusel vastutuse enda peale ja võib neid otsuseid igal ajal muuta või kehtetuks tunnistada.

Artikkel 4

1. Kui liikmesriik leiab, et Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste import otse või teiste liikmesriikide kaudu eespool artiklis 2 ettenähtud süsteemi kohaselt tekitab tema turul tõelisi raskusi ja et nende kõrvaldamiseks on vaja võtta viivitamata meede, võib see liikmesriik omal algatusel teha otsuse kohaldada neile importkaupadele tollimakse, mille määr ei tohi ületada samade toodete puhul kolmandate riikide suhtes kohaldatavat tollimaksu. Liikmesriik teatab oma otsusest komisjonile, kes ühe kuu jooksul otsustab, kas selle riigi meetmeid jätkatakse või tuleb need muuta või lõpetada. Komisjoni sellise otsuse suhtes kohaldatakse artikli 3 lõike 3 sätteid.

2. Kui Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste import ühte või mitmesse Euroopa Liidu liikmesriiki otse või teiste liikmesriikide kaudu eespool artiklis 2 ettenähtud süsteemi kohaselt ületab ühe kalendriaasta jooksul käesoleva protokollis lisas märgitud tonnaaži, loetakse meetmed, mida see liikmesriik või liikmesriigid lõike 1 alusel jooksvaks aastaks võtavad, õigustatuks; kui komisjon on kinnitatud tonnaaži ületamises veendunud, võtab ta kõnealused meetmed arvesse. Niisugusel juhul hoiduvad teised liikmesriigid selle küsimuse vormikohasest esitamisest nõukogule.

Artikkel 5

Kui liit otsustab kohaldada naftasaadustele koguselisi piiranguid, olenemata sellest, kust need on imporditud, võib neid piiranguid kohaldada ka selliste Hollandi Antillidelt imporditud saaduste suhtes. Sel juhul antakse Hollandi Antillidele kolmandate riikidega võrreldes soodusrežiim.

Artikkel 6

1. Komisjon vaatab pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga ühehäälselt läbi artiklite 2–5 sätteid, kui naftasaadustele kolmandatest riikidest ja assotsieerunud riikidest võetakse vastu ühine päritolumääratlus või kui kõnealuste saaduste kohta tehakse otsuseid ühise kaubanduspoliitika raames või kui kehtestatakse ühine energiapoliitika.

2. Kui toimub niisugune läbivaatamine, tuleb Hollandi Antillide kasuks igal juhul säilitada sobival kujul ja naftasaaduste 2,5 miljoni tonnise miinimumkoguse suhtes samaväärsed soodustused.

3. Liidu kohustused käesoleva artikli lõikes 2 nimetatud samaväärsete soodustuste suhtes võidakse vajaduse korral jaotada riikide vahel, võttes arvesse käesoleva protokollis lisas näidatud tonnaaži.

Artikkel 7

Käesoleva protokolliga rakendamisel vastutab komisjon Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste liikmesriikidesse importimise tava järgimise eest. Vastavalt komisjoni soovitatud haldustingimustele edastavad liikmesriigid kogu selleks vajaliku teabe komisjonile, kes hoolitseb selle levitamise eest.

PROTOKOLLI LISA

Hollandi Antillidel rafineeritud naftasaaduste importi Euroopa Liitu käsitleva protokolliga artikli 4 lõike 2 rakendamiseks on kõrged lepinguosalisel otsustanud, et Antillidelt imporditud naftasaaduste 2 miljoni tonnine kogus jagatakse liikmesriikide vahel järgmiselt:

Saksamaa	625 000 tonni
Belgia/Luksemburgi majandusliit	200 000 tonni
Prantsusmaa	75 000 tonni
Itaalia	100 000 tonni
Madalmaad	1 000 000 tonni

PROTOKOLL (nr 32)
VARA OMANDAMISE KOHTA TAANIS

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES lahendada teatavaid konkreetseid Taaniga seotud probleeme,

ON LEPPINUD KOKKU järgmises sättes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Olenemata aluslepingute sätetest võib Taani säilitada senised õigusaktid suvemaja omandamise kohta.

_____

PROTOKOLL (nr 33)
EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU ARTIKLI 157 KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED

ON LEPPINUD KOKKU järgmises sättes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 157 kohaldamisel ei loeta kutsealase sotsiaalkindlustusskeemi alusel saadud hüvitisi töötasuks, kui ja niivõrd kui need on seotud töötamisperioodiga enne 17. maid 1990, välja arvatud töötajate või nende nimel nõude esitajate puhul, kes on enne seda kuupäeva alustanud kohtumenetlust või esitanud võrdväärse nõude sellekohase siseriikliku õiguse alusel.

PROTOKOLL (nr 34)
ERIKORRA KOHTA GRÖÖNIMAA SUHTES

Ainus artikkel

1. Ühise kalatoodete turu korraldusele alluvate liitu imporditavate Gröönimaalt pärinevate toodete režiim, kuigi see vastab ühise turukorralduse mehhanismidele, hõlmab vabastamist tollimaksust ja samaväärse toimega maksudest ning koguseliste piirangute ja samaväärse toimega meetmete puudumist, kui liidu ning Gröönimaa eest vastutava võimuorgani vahelise lepingu kohaselt liidule antud võimalused pääseda Gröönimaa kalastusvöönditesse liitu rahuldavad.
  2. Kõik selliste toodete impordi korraga seotud meetmed, kaasa arvatud need, mis käsitlevad selliste meetmete elluviimist, võetakse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 43 ettenähtud menetlusele.
-

PROTOKOLL (nr 35)
PROTOKOLL IIRIMAA PÕHISEADUSE ARTIKLI 40 LÕIKE 3 PUNKTI 3
KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED

ON LEPPINUD KOKKU järgmises sättes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

Mitte miski aluslepingutes, Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingus või neid lepinguid muutvates või täiendavates lepingutes või aktides ei mõjuta Iiri põhiseaduse artikli 40 lõike 3 punkti 3 kohaldamist Iirimaal.

_____

PROTOKOLL (nr 36) ÜLEMINEKUSÄTETE KOHTA

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

ARVESTADES, et selleks, et korraldada üleminekut enne Lissaboni lepingu jõustumist kohaldatavate aluslepingute institutsioonilistelt sätetelt asjaomases lepingus ette nähtud institutsioonilistele sätetele, on vaja kehtestada üleminekusätted,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule:

Artikkel 1

Käesolevas protokollis mõistetakse „aluslepingute“ all Euroopa Liidu lepingut, Euroopa Liidu toimimise lepingut ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut.

I JAOTIS

SÄTTED EUROOPA PARLAMENDI KOHTA

Artikkel 2

1. Alates käesoleva artikli jõustumise kuupäevast kuni 2009.–2014. aastaks valitud Euroopa Parlamendi koosseisu volituste lõpuni ja erandina 2009. aasta juunis toimunud Euroopa Parlamendi valimiste ajal kehtinud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 189 teisest lõigust ja artikli 190 lõikest 2 ning Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikli 107 teisest lõigust ja artikli 108 lõikest 2, ning erandina Euroopa Liidu lepingu artikli 14 lõike 2 esimese lõiguga ette nähtud kohtade arvust lisatakse olemasolevale 736le kohale järgmised 18 kohta, mistõttu suureneb kuni 2009.–2014. aastaks valitud Euroopa Parlamendi koosseisu volituste lõpuni Euroopa Parlamendi liikmete koguarv ajutiselt 754le:

Bulgaaria	1	Madalmaad	1
Hispaania	4	Austria	2
Prantsusmaa	2	Poola	1
Itaalia	1	Sloveenia	1
Läti	1	Rootsi	2
Malta	1	Ühendkuningriik	1

2. Erandina Euroopa Liidu lepingu artikli 14 lõikest 3 nimetavad asjaomased liikmesriigid isikud, kes täidavad lõikes 1 osutatud lisakohad, vastavalt oma siseriiklikele õigusaktidele ja tingimusele, et need isikud on valitud otsestest ja üldistel valimistel kas:

a) asjaomases liikmesriigis korraldatud erakorralistel otsestest ja üldistel valimistel vastavalt Euroopa Parlamendi valimiste suhtes kohaldatavatele sätetele;

- b) tuginedes 4.–7. juuni 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimiste tulemustele või
- c) lastes oma riigi parlamendil nimetada oma liikmete hulgast vajamineva arvu liikmeid vastavalt igas asjaomasel liikmesriigis kehtestatud korrale.
3. Euroopa Ülemkogu võtab vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 14 lõike 2 teisele lõigule vastu otsuse Euroopa Parlamendi koosseisu kindlaksmääramise kohta aegsasti enne Euroopa Parlamendi 2014. aasta valimisi.

II JAOTIS

SÄTTED KVALIFITSEERITUD HÄÄLTEENAMUSE KOHTA

Artikkel 3

1. Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 kohaselt jõustuvad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 sätted kvalifitseeritud häälteenamuse määratlemise kohta Euroopa Ülemkogus ja nõukogus 1. novembril 2014.
2. Kui 1. novembri 2014 ja 31. märtsi 2017 vahel on otsuse tegemiseks nõutav kvalifitseeritud häälteenamus, võib nõukogu liige nõuda, et selline otsus võetaks vastu lõikes 3 määratletud kvalifitseeritud häälteenamusega. Sel juhul kohaldatakse lõikeid 3 ja 4.
3. Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 235 lõike 1 teise lõigu kohaldamist, kehtivad kuni 31. oktoobrini 2014 järgmised sätted:

Kui Euroopa Ülemkogu ja nõukogu otsuste tegemisel on nõutav kvalifitseeritud häälteenamus, arvestatakse liikmete häält järgmiselt:

Belgia	12	Leedu	7
Bulgaaria	10	Luksemburg	4
Tšehhi Vabariik	12	Ungari	12
Taani	7	Malta	3
Saksamaa	29	Madalmaad	13
Eesti	4	Austria	10
Iirimaa	7	Poola	27
Kreeka	12	Portugal	12
Hispaania	27	Rumeenia	14
Prantsusmaa	29	Sloveenia	4
Horvaatia	7	Slovakkia	7
Itaalia	29	Soome	7
Küpros	4	Rootsi	10
Läti	4	Ühendkuningriik	29

Kui otsus tuleb teha aluslepingute kohaselt komisjoni ettepaneku põhjal, on otsuste vastuvõtmiseks vaja vähemalt 260 poolthäält, mis esindavad liikmete enamust. Muudel juhtudel tehakse otsused vähemalt 260 poolthäälega, mis esindavad vähemalt kaht kolmandikku liikmetest.

Kui Euroopa Ülemkogu või nõukogu võtab õigusakti vastu kvalifitseeritud häälteenamusega, võib Euroopa Ülemkogu liige või nõukogu liige taotleda, et tehtaks kindlaks, kas kvalifitseeritud häälteenamuse moodustavad liikmesriigid esindavad vähemalt 62 % liidu elanike üldarvust. Kui see tingimus ei ole täidetud, jääb asjaomane õigusakt vastu võtmata.

4. Kui aluslepingute kohaldamisel ei osale hääletamisel kõik nõukogu liikmed, nimelt juhtudel, kui on osutatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 kohaselt määratletud kvalifitseeritud häälteenamusele, määratletakse kuni 31. oktoobrini 2014 kvalifitseeritud häälteenamust kui sedasama võrdelist osa arvestatud häälest ja sedasama võrdelist osa nõukogu liikmete arvust ning vajadusel kui sedasama protsendimäära asjaomaste liikmesriikide elanikest, mis on sätestatud käesoleva artikli lõikes 3.

III JAOTIS

SÄTTED NÕUKOGU KOOSSEISUDE KOHTA

Artikkel 4

Kuni Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 6 esimeses lõigus osutatud otsuse jõustumiseni võib nõukogu koos käia asjaomase lõike teises ja kolmandas lõigus sätestatud koosseisudes ja muudes koosseisudes, mille nimekirja on kehtestatud üldasjade nõukogu lihthäälteenamusega.

IV JAOTIS

SÄTTED KOMISJONI, SEALHULGAS LIIDU VÄLISASJADE JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KÕRGE ESINDAJA KOHTA

Artikkel 5

Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeval ametis olevad komisjoni liikmed jäävad ametisse kuni oma ametiaja lõpuni. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametisse nimetamise kuupäeval lõpeb siiski kõrge esindajaga sama kodakondsusega komisjoni liikme ametiaeg.

V JAOTIS

SÄTTED NÕUKOGU PEASEKRETÄRI, ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KÕRGE ESINDAJA JA NÕUKOGU ASEPEASEKRETÄRI KOHTA

Artikkel 6

Nõukogu peasekretäri, ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja nõukogu asepeasekretäri ametiaeg lõpeb Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeval. Nõukogu nimetab peasekretäri vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 240 lõikele 2.

VI JAOTIS

SÄTTED NÕUANDVATE ORGANITE KOHTA

Artikkel 7

Kuni Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 301 osutatud otsuse jõustumiseni on Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete arv järgmine:

Belgia	12	Leedu	9
Bulgaaria	12	Luksemburg	6
Tšehhi Vabariik	12	Ungari	12
Taani	9	Malta	5
Saksamaa	24	Madalmaad	12
Eesti	7	Austria	12
Iirimaa	9	Poola	21
Kreeka	12	Portugal	12
Hispaania	21	Rumeenia	15
Prantsusmaa	24	Sloveenia	7
Horvaatia	9	Slovakkia	9
Itaalia	24	Soome	9
Küpros	6	Rootsi	12
Läti	7	Ühendkuningriik	24

Artikkel 8

Kuni Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 305 osutatud otsuse jõustumiseni on Regioonide Komitee liikmete arv järgmine:

Belgia	12	Leedu	9
Bulgaaria	12	Luksemburg	6
Tšehhi Vabariik	12	Ungari	12
Taani	9	Malta	5
Saksamaa	24	Madalmaad	12
Eesti	7	Austria	12
Iirimaa	9	Poola	21
Kreeka	12	Portugal	12
Hispaania	21	Rumeenia	15
Prantsusmaa	24	Sloveenia	7
Horvaatia	9	Slovakkia	9
Itaalia	24	Soome	9
Küpros	6	Rootsi	12
Läti	7	Ühendkuningriik	24

VII JAOTIS

ÜLEMINEKUSÄTTED ENNE LISSABONI LEPINGU JÕUSTUMIST EUROOPA LIIDU
LEPINGU V JA VI JAOTISE ALUSEL VASTUVÕETUD ÕIGUSAKTIDE KOHTA*Artikkel 9*

Liidu institutsioonide, organite ja asutuste poolt Euroopa Liidu lepingu alusel enne Lissaboni lepingu jõustumist vastuvõetud õigusaktide õiguslik toime säilib kuni asjaomaste õigusaktide kehtetuks tunnistamise, tühisteks tunnistamise või muutmiseni aluslepingute kohaldamisel. Sama kehtib Euroopa Liidu lepingu alusel liikmesriikide vahel sõlmitud konventsioonide suhtes.

Artikkel 10

1. Enne Lissaboni lepingu jõustumist politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas vastuvõetud liidu õigusaktide puhul on üleminekumeetmena institutsioonide volitused asjaomase lepingu jõustumise kuupäeval järgmised: Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklil 258 põhinevaid komisjoni volitusi ei kohaldata ning Euroopa Liidu lepingu enne Lissaboni lepingu jõustumist kehtinud versiooni VI jaotisel põhinevad Euroopa Liidu Kohtu volitused jäävad samaks, isegi kui neid on aktsepteeritud asjaomase Euroopa Liidu lepingu artikli 35 lõike 2 alusel.

2. Lõikes 1 osutatud õigusakti muutmine toob endaga kaasa asjaomases lõikes osutatud institutsioonide aluslepingute kohaste volituste kohaldamise muudetud õigusakti puhul ja nende liikmesriikide osas, kelle suhtes asjaomast õigusakti kohaldatakse.

3. Igal juhul kaotab lõikes 1 osutatud üleminekumeede kehtivuse viie aasta pärast alates Lissaboni lepingu jõustumist.

4. Hiljemalt kuus kuud enne lõikes 3 osutatud üleminekuperioodi lõppu võib Ühendkuningriik teatada nõukogule, et ta ei aktsepteeri lõikes 1 osutatud õigusaktide puhul lõikes 1 osutatud institutsioonide aluslepingutes sätestatud volitusi. Kui Ühendkuningriik on asjaomase teate teinud, lõpetatakse tema suhtes kõikide lõikes 1 osutatud õigusaktide kohaldamine alates lõikes 3 osutatud üleminekuperioodi lõppemisest. Käesolevat lõiku ei kohaldata Ühendkuningriigi suhtes kohaldatavate muudetud õigusaktide suhtes, nagu on osutatud lõikes 2.

Nõukogu määrab kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal kindlaks eelnevast tuleneva vajaliku üleminekukorra. Ühendkuningriik ei osale selle otsuse vastuvõtmises. Nõukogu kvalifitseeritud häälteenamust määratletakse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punktile a.

Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal võtta samuti vastu otsuse, millega määratakse kindlaks, et Ühendkuningriik vastutab vajadusel võimalike otseste finants-tagajärgede eest, mis tulenevad põhjendatult ja vältimatult asjaomastes õigusaktides osalemise lõpetamisest.

5. Ühendkuningriik võib hiljem teatada igal ajal nõukogule oma soovist osaleda õigusaktides, mille kohaldamine on tema suhtes lõpetatud vastavalt lõike 4 esimesele lõigule. Sellisel juhul kohaldatakse vastavalt vajadusele kas Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokoli või Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokoli asjakohaseid sätteid. Asjaomaste õigusaktide puhul kohaldatakse aluslepingutes sätestatud institutsioonide volitusi. Toimides asjakohaste protokollide alusel, püüavad liidu institutsioonid ja Ühendkuningriik uuesti sisse seada Ühendkuningriigi võimalikult suures ulatuses osalemist liidu *acquis*'s vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas, ilma et see mõjutaks tõsiselt *acquis*' eri osade praktilist toimimist, järgides samas nende sidusust.

PROTOKOLL (nr 37)
**ESTÜ ASUTAMISLEPINGU KEHTIVUSE LÕPPEMISE FINANTSTAGA-
JÄRGEDE NING SÖE JA TERASE TEADUSFONDI KOHTA**

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

MEELDE TULETADES, et kõik Euroopa Söe- ja Teraseühenduse varad ja kohustused 23. juuli 2002. aasta seisuga anti 24. juulil 2002 üle Euroopa Ühendusele,

VÕTTES ARVESSE soovi kasutada neid rahalisi vahendeid teadusuuringuteks söe- ja terasetööstusega seotud sektorites ning seetõttu vajadust näha sellega seoses ette teatavad erieeskirjad,

ON LEPPINUD KOKKU järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule:

Artikkel 1

1. Nende varade ja kohustuste netoväärtus, nagu see kajastub ESTÜ bilansis 23. juulil 2002, võttes arvesse likvideerimisoperatsioonidest tingitud võimalikke juurde- või mahaarvamisi, loetakse söe- ja terasetööstusega seotud sektorites tehtavateks teadusuuringuteks mõeldud varadeks, mida nimetatakse „likvideeritavaks ESTÜks“. Likvideerimise lõpuleviimisel nimetatakse neid „söe ja terase teadusfondi varadeks“.

2. „Söe ja terase teadusfondiks“ nimetatavatest varadest saadavat tulu kasutatakse üksnes väljaspool teadusuuringute raamprogrammi toimivateks teadusuuringuteks söe- ja terasetööstusega seotud sektorites vastavalt käesoleva protokolliga ja selle alusel vastuvõetud aktide sätetele.

Artikkel 2

Nõukogu võtab seadusandliku erimenetluse kohaselt pärast parlamendilt nõusoleku saamist vastu kõik käesoleva protokolliga rakendamiseks vajalikud sätted, sealhulgas olulised põhimõtted.

Nõukogu võtab komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga meetmeid, millega kehtestatakse söe ja terase teadusfondi varade haldamist käsitlevad mitmeaastased finantssuunised ning söe ja terase teadusfondi uurimisprogrammide tehnilised suunised.

Artikkel 3

Kui käesolevas protokollis ja selle põhjal vastuvõetud aktides ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse aluslepingute sätteid.

EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU LISAD

I LISA

ALUSLEPINGU ARTIKLIS 38 OSUTATUD NIMEKIRI

-1- Brüsseli nomenklatuuri rubriigi number	-2- Toote kirjeldus
1. Rühm	Elusloomad
2. Rühm	Liha ja söödavad rupsid
3. Rühm	Kalad, vähid ja molluskid
4. Rühm	Piimatooted; linnunad; naturaalne mesi
5. Rühm	
05.04	Loomade (v.a kalade) sooled, põied ja maod, terved või tükeldatud
05.15	Loomsed tooted, mujal nimetamata; rühma 1 või 3 kuuluvad inimtoiduks kõlbmatud surnud loomad
6. Rühm	Elavad puud jm taimed; taimesibulad, -juured jms; lõikelilled ja dekoratiivne taimmaterjal
7. Rühm	Köögivili ning söödavad juured ja mugulad
8. Rühm	Söödav puuvili ja söödavad pähklid; tsitrusviljade ja melonite koor
9. Rühm	Kohv, tee ja vürtsid, v.a mate (lahter 09.03)
10. Rühm	Teravili
11. Rühm	Jahutooted; linnased ja tärkliis; liimvalk (gluteen); inuliin
12. Rühm	Õliseemned ja -viljad; muud terad, seemned ja viljad; tööstuses kasutatavad ja ravimtaimed; õled ja koresööt
13. Rühm	
ex 13.03	Pektiin
15. Rühm	
15.01	Seapekk ja sulatatud searasv; sulatatud linnurasv
15.02	Veise-, lamba- või kitserasv, sulatamata; nendest rasvadest toodetud küünla- või seebirasv (sh <i>premier jus</i>)
15.03	Rasvasteariin, oleosteariin ja küünla- või seebisteariin; rasvaõli, oleoõli ja vedel küünla- või seebirasv, emulgeerimata, segamata vm viisil töötlemata
15.04	Kala- ja mereimetajate rasvad ja õlid; rafineeritud või rafineerimata
15.07	Taimerarasvad, vedelad või tahked, toor-, rafineeritud või puhastatud

-1- Brüsseli nomenklatuuri rubriigi number	-2- Toote kirjeldus
15.12	Looma- või taimerasvad ja -õlid; hüdrogeenitud, rafineeritud või rafineerimata, edasi töötlemata
15.13	Margariin, tehiskasv jm toidurasvad
15.17	Rasvainete või looma- või taimevahade töötlemise jäätmed
16. Rühm	Liha-, kala-, vähi- ja molluskitooted
17. Rühm	
17.01	Peedi- ja roosuhkur, tahke
17.02	Muu suhkur; suhkrusiirupid; kunstmesi (segatud naturaalse meega või mitte); karamell
17.03	Melass, värvainelisandiga või mitte
17.05 (*)	Lõhna- või värvainelisandiga suhkrud, siirupid ja melassid, v.a mis tahes koguses suhkrulisandiga puuviljamahlad
18. Rühm	
18.01	Kakaoad, terved või purustatud, toored või röstitud
18.02	Kakaoubade kestad, kelmed, koored jms kakaojäädid
20. Rühm	Köögi- ja puuviljast ning teistest taimeosadest tooted
22. Rühm	
22.04	Viinamarjavirre, kääriv või mille käärimine on peatatud ilma alkoholi lisamata
22.05	Vein värsketest viinamarjadest; viinamarjavirre, mille käärimine on peatatud alkoholi lisades
22.07	Muud kääritatud joogid (näit õuna- ja pirnisiider, mõdu)
ex 22.08 (*) ex 22.09 (*)	I lisas nimetatud põllumajandustoodetest valmistatud etüülalkohol vm alkohol, denatureeritud või denatureerimata, mis tahes kangusega, v.a liköörid jm alkohoolsed joogid või kombineeritud alkoholitooted (kontsentraatekstraktid) jookide valmistamiseks
22.10 (*)	Äädikas ja selle asendajad
23. Rühm	Toiduainetööstuse jäädid ja jäätmed; tööstuslikult toodetud loomasöödad
24. Rühm	
24.01	Tubakas, töötlemata, tubakajäätmed

-1- Brüsseli nomenklatuuri rubriigi number	-2- Toote kirjeldus
45. Rühm	
45.01	Looduslik kork, töötlemata, purustatud, granuleeritud või jahvatatud; korgijäätmed
54. Rühm	
54.01	Toor- või töödeldud lina, ketramata; linatakud ja -jäätmed (sh haru- tatud või kohestatud riidejäätmed)
57. Rühm	
57.01	Toor- või töödeldud kanep (<i>Cannabis sativa</i>), ketramata; kanepitakud ja -jäätmed (sh harutatud ja kohestatud riidejäätmed ja köied).

(*) Kirje on lisatud Euroopa Majandusühenduse Nõukogu 18. detsembri 1959. aasta määruse nr 7a (EMÜT nr 7, 30.1.1961, lk 71/61) artikliga 1.

*II LISA***ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMID, MILLE PUHUL KEHTIVAD EUROOPA LIIDU
TOIMIMISE LEPINGU IV OSA SÄTTED**

- Gröönimaa;
  - Uus-Kaledoonia ja sõltkonnad;
  - Prantsuse Polüneesia;
  - Prantsuse Lõuna- ja Antarktika-territooriumid;
  - Wallis ja Futuna;
  - Saint-Pierre ja Miquelon;
  - Saint-Barthélemy;
  - Aruba;
  - Hollandi Antillid:
    - Bonaire;
    - Curaçao;
    - Saba;
    - Sint Eustatius;
    - Sint Maarten;
  - Anguilla;
  - Kaimanisaared;
  - Falklandi saared;
  - Lõuna-Georgia ja Lõuna-Sandwichi saared;
  - Montserrat;
  - Pitcairn;
  - Saint Helena ja sõltkonnad;
  - Briti Antarktise ala;
  - Briti India ookeani ala;
  - Turks ja Caicos;
  - Briti Neitsisaared;
  - Bermuda.
-

DEKLARATSIOONID, MIS ON LISATUD

13. detsembril 2007 alla kirjutatud

**LISABONI LEPINGU VASTU VÕTNUD VALITSUSTEVAHELISE KONVERENTSI
LÕPPAKTILE**

A. DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTE SÄTETE KOHTA

1. Deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, mis on õiguslikult siduv, kinnitab inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud põhiõigused selliselt, nagu need tulenevad liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest traditsioonidest.

Harta ei laienda liidu õiguse reguleerimisala kaugemale senisest pädevusest, ei lisa liidule uusi pädevusvaldkondi ja ülesandeid ega muuda aluslepingutes määratletud pädevust ja ülesandeid.

2. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 2 kohta

Konverents lepib kokku, et liidu ühinemine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tuleks korraldada sellisel viisil, et säiliks liidu õiguskorra erijooned. Seoses sellega täheldab konverents korrapärase dialoogi olemasolu Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu vahel; seda dialoogi võiks intensiivistada, kui Euroopa Liit selle konventsiooniga ühineb.

3. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 8 kohta

Liit arvestab oma geograafilise läheduse tõttu liiduga erisuhetes olevate väikeste riikide olukorda.

4. Deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta

Euroopa Parlamendi lisakoht antakse Itaaliale.

5. Deklaratsioon Euroopa Ülemkogu poliitilise heakskiidu kohta, mis käsitleb otsuse eelnõu Euroopa Parlamendi koosseisu kohta

Euroopa Ülemkogu annab oma poliitilise heakskiidu aastatel 2009–2014 kestvat parlamendi ametiaega käsitleva otsuse muudetud eelnõule, mis põhineb Euroopa Parlamendi ettepanekul.

6. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 15 lõigete 5 ja 6, artikli 17 lõigete 6 ja 7 ja artikli 18 kohta

Valides isikuid, kellele pakutakse Euroopa Ülemkogu eesistuja, komisjoni presidendi ning liidu välis- asjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametikohta, tuleks asjakohaselt arvestada vajadusega austada liidu ja selle liikmesriikide geograafilist ja demograafilist mitmekesisust.

7. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 kohta

Konverents deklareerib, et nõukogu võtab Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 rakendamist käsitleva otsuse vastu Lissaboni lepingu allkirjastamise kuupäeval ja see jõustub nimetatud lepingu jõustumise kuupäeval. Otsuse eelnõu on järgmine:

Eelnõu:

nõukogu otsus Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 rakendamise kohta ühelt poolt alates 1. novembrist 2014 kuni 31. märtsini 2017 ja teiselt poolt alates 1. aprillist 2017

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

arvestades järgmist:

- (1) On otstarbekas võtta vastu sätteid, mis võimaldavad sujuvat üleminekut üleminekusätete protokollis artikli 3 lõikes 3 määratletud nõukogu kvalifitseeritud hääletenamust kasutavalt otsustamissüsteemilt, mis on kohaldatav kuni 31. oktoobrini 2014, Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõikega 4 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõikega 2, sealhulgas asjaomase protokollis artikli 3 lõikes 2 määratletud erisätetega ette nähtud hääletamissüsteemile, mida kohaldatakse üleminekuajaperioodi vältel alates 1. novembrist 2014 kuni 31. märtsini 2017.
- (2) Meenutatakse, et nõukogul on tavaks teha kõik võimalikud jõupingutused kvalifitseeritud hääletenamusega vastuvõetud otsuste demokraatliku legitiimsuse tugevdamiseks,

ON TEINUD JÄRGMISE OTSUSE:

1. jagu

Alates 1. novembrist 2014 kuni 31. märtsini 2017 kohaldatavad sätted

Artikkel 1

Alates 1. novembrist 2014 kuni 31. märtsini 2017, kui nõukogu liikmed, kes esindavad:

a) vähemalt kolme neljandikku liikmesriikide elanike arvust või

b) vähemalt kolme neljandikku liikmesriikide arvust,

mis on vajalik blokeeriva vähemuse moodustamiseks tulenevalt Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 esimese lõigu või Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 kohaldamisest, on vastu nõukogu õigusakti kvalifitseeritud häälteenamusega vastuvõtmisele, arutab nõukogu seda küsimust.

Artikkel 2

Nõukogu teeb arutelu käigus kõik tema võimuses oleva, et jõuda mõistliku aja jooksul ja ilma et see piiraks liidu õigusega sätestatud kohustuslikke tähtaegu, artiklis 1 osutatud nõukogu liikmete tõstatatud probleemide rahuldava lahenduseni.

Artikkel 3

Sel eesmärgil teeb nõukogu eesistuja komisjoni abiga ja arvestades nõukogu kodukorda vajalikke algatusi, et aidata kaasa suurema üksmeele saavutamisele nõukogus. Nõukogu liikmed osutavad eesistujale abi.

2. jagu

Alates 1. aprillist 2017 kohaldatavad sätted

Artikkel 4

Alates 1. aprillist 2017, kui nõukogu liikmed, kes esindavad:

a) vähemalt 55 % liikmesriikide elanike arvust või

b) vähemalt 55 % liikmesriikide arvust,

mis on vajalik blokeeriva vähemuse moodustamiseks tulenevalt Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 4 esimese lõigu või Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 2 kohaldamisest, on vastu nõukogu õigusakti kvalifitseeritud häälteenamusega vastuvõtmisele, arutab nõukogu seda küsimust.

Artikkel 5

Nõukogu teeb arutelu käigus kõik tema võimuses oleva, et jõuda mõistliku aja jooksul ja ilma et see piiraks liidu õigusega sätestatud kohustuslikke tähtaegu, artiklis 4 osutatud nõukogu liikmete tõstatatud probleemide rahuldava lahenduseni.

Artikkel 6

Sel eesmärgil teeb nõukogu eesistuja komisjoni abiga ja arvestades nõukogu kodukorda vajalikke algatusi, et aidata kaasa suurema üksmeele saavutamisele nõukogus. Nõukogu liikmed osutavad eesistujale abi.

2. jagu

Otsuse jõustumine

Artikkel 7

Käesolev otsus jõustub Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeval.

8. Deklaratsioon praktiliste meetmete kohta, mis tuleb võtta Lissaboni lepingu jõustumisel seoses Euroopa Ülemkogu ja välisasjade nõukogu eesistumisega

Juhul kui Lissaboni leping jõustub pärast 1. jaanuari 2009, kutsub konverents ühelt poolt sellel hetkel kuuekuulist eesistumist teostava liikmesriigi pädevaid asutusi ja teiselt poolt Euroopa Ülemkogu eesistujaks valitavat isikut ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgeks esindajaks nimeetatavat isikut üles võtma järgmist kuuekuulist eesistumist teostava liikmesriigiga konsulteerides konkreetseid vajalikke meetmeid, mis võimaldavad Euroopa Ülemkogu ja välisasjade nõukogu eesistumise sisuliste ja korralduslike aspektide sujuvat üleminekut.

9. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lõike 9 kohta seoses nõukogu eesistumise teostamist käsitleva Euroopa Ülemkogu otsusega

Konverents deklareerib, et nõukogu peaks alustama nõukogu eesistuja ametikoha täitmist käsitleva otsuse rakenduskorda kehtestava otsuse ettevalmistamist niipea, kui Lissaboni lepingule on alla kirjutatud, ning kiitma selle poliitilisel tasandil heaks kuue kuu jooksul. Euroopa Ülemkogu otsuse eelnõu, mis võetakse vastu nimetatud lepingu jõustumise kuupäeval, on järgmine:

Eelnõu:

Euroopa Ülemkogu otsus nõukogu eesistumise teostamise kohta

Artikkel 1

1. Nõukogu, välja arvatud selle välisasjade koosseisu eesistujaks on 18-kuulise perioodi vältel eelnevalt määratud kolmest liikmesriigist koosnevad rühmad. Rühmad koostatakse liikmesriikide vahelise võrdse rotatsiooni alusel, võttes arvesse nende mitmekesisust ja geograafilist tasakaalu liidus.

2. Iga asjaomase rühma liige on kordamööda iga nõukogu koosseisu, välja arvatud välisasjade nõukogu eesistujaks ühe kuuekuulise perioodi vältel. Teised rühma liikmed abistavad eesistujat kõigis tema kohustustes ühise programmi alusel. Rühma liikmed võivad omavahel otsustada kohaldada teistsugust korda.

Artikkel 2

Liikmesriikide valitsuste alaliste esindajate komitee eesistujaks on üldasjade nõukogu eesistujaks oleva liikmesriigi esindaja.

Poliitika ja julgeolekukomitee eesistujaks on liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.

Nõukogu eri koosseisude, välja arvatud välisasjade nõukogu ettevalmistavate organite eesistujaks on asjaomase koosseisu eesistujaks olev rühma liige, välja arvatud juhul, kui vastavalt artiklile 4 otsustatakse teisiti.

Artikkel 3

Üldasjade nõukogu tagab koostöös komisjoniga nõukogu eri koosseisude kooskõlastatud ja järjepideva töö mitmeaastaste programmide raames. Eesistujaks olevad liikmesriigid võtavad nõukogu peasekretariaadi abiga kõik vajalikud meetmed nõukogu töö korraldamiseks ja tõrgeteta toimimiseks.

Artikkel 4

Nõukogu võtab vastu otsuse, millega kehtestatakse käesoleva otsuse rakendusmeetmed.

10. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 kohta

Konverents leiab, et kui komisjoni koosseisu ei kuulu enam kõikide liikmesriikide kodanikud, peaks komisjon pöörama erilist tähelepanu täieliku läbipaistvuse tagamise vajadusele suhetes kõigi liikmesriikidega. Seega peaks komisjon pidama tihedalt sidet kõikide liikmesriikidega, sõltumata sellest, kas konkreetse riigi kodanik on ametis komisjoni liikmena või mitte, ning pöörama selles kontekstis erilist tähelepanu vajadusele jagada teavet ning konsulteerida kõikide liikmesriikidega.

Konverents leiab samuti, et komisjon peaks võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada kõikide liikmesriikide, sealhulgas nende liikmesriikide, kelle kodanik ei ole ametis komisjoni liikmena, poliitilise, sotsiaalse ja majandusliku olukorra täielik arvessevõtmine. Nimetatud meetmed peaksid tagama selliste liikmesriikide olukorra arvessevõtmise muu hulgas asjakohase organisatsioonilise korralduse vastuvõtmise kaudu.

11. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõigete 6 ja 7 kohta

Konverents on seisukohal, et vastavalt aluslepingute sätetele on Euroopa Parlamendil ja Euroopa Ülemkogul ühine vastutus Euroopa Komisjoni presidendi valimiseni viiva protsessi sujuva kulgemise eest. Enne Euroopa Ülemkogu otsust viivad Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu esindajad seega läbi vajalikud konsultatsioonid kõige sobivamaks peetavas raamistikus. Need konsultatsioonid keskenduvad komisjoni presidendi ametikohale kandideerijate taustale, võttes arvesse Euroopa Parlamendi valimisi kooskõlas artikli 17 lõike 7 esimese lõiguga. Selliste konsultatsioonide korra võib kindlaks määrata sobival ajal Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu ühisel kokkuleppel.

12. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 18 kohta

1. Konverents deklareerib, et ettevalmistava töö käigus, mis eelneb välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametisse määramisele vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklile 18 ja üleminekusätete protokollile artiklile 5, mis peaks toimuma Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeval, ning kelle ametiaeg kestab alates asjaomasest kuupäevast kuni sellel kuupäeval ametis oleva komisjoni ametiaja lõpuni, luuakse asjakohased kontaktid Euroopa Parlamendiga.

2. Konverents tuletab lisaks meelde, et välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kelle ametiaeg algab 2009. aasta novembris järgmise komisjoniga samal ajal ja kestab sama ajavahemiku, määratakse ametisse vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklite 17 ja 18 sätetele.

13. Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta

Konverents rõhutab, et Euroopa Liidu lepingu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas liidu välisasjade ja ühise julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametikoha loomist ning ühise välisteenistuse loomist käsitlevad sätted ei mõjuta liikmesriikide praegust vastutust nende välispoliitika kujundamise ja teostamise eest ega nende riiklikku esindatust kolmandates riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides.

Konverents tuletab samuti meelde, et ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat reguleerivad sätted ei mõjuta liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära.

Ta rõhutab, et Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide jaoks jäävad siduvaks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja sätted ning eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu ja selle liikmete peamine vastutus rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamise eest.

14. Deklaratsioon ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta

Lisaks Euroopa Liidu lepingu artikli 24 lõikes 1 viidatud erieeskirjadele ja -menetlustele rõhutab konverents, et sätted, mis käsitlevad ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas seoses liidu välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja Euroopa välisteenistusega, ei mõjuta liikmesriikide praegust õiguslikku alust, vastutust ja volitusi seoses nende välispoliitika kujundamise ja teostamisega, nende riiklikku diplomaatilist teenistust, suhteid kolmandate riikidega ja osalemist rahvusvahelistes organisatsioonides, sealhulgas liikmesriigi liikmelisust ÜRO Julgeolekunõukogus.

Konverents märgib ka, et ühist välis- ja julgeolekupoliitikat käsitlevad sätted ei anna komisjonile uut pädevust otsuste algatamiseks ega suurenda Euroopa Parlamendi rolli.

Konverents tuletab samuti meelde, et ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat hõlmavad sätted ei mõjuta liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsepoliitika eripära.

15. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 27 kohta

Konverents deklareerib, et niipea kui Lissaboni leping on alla kirjutatud, peaksid nõukogu peasekretär, ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, komisjon ja liikmesriigid alustama ettevalmistusi Euroopa välisteenistuse loomiseks.

16. Deklaratsioon Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõike 2 kohta

Konverents leiab, et võimalus aluslepingute tõlkimiseks artikli 55 lõikes 2 nimetatud keeltesse aitab kaasa lepingu artikli 3 lõike 3 neljandas lõigus sätestatud eesmärgi – austada liidu rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust – täitmisele. Selles kontekstis kinnitab konverents, et liit väärtustab Euroopa kultuurilist mitmekesisust ja jätkab erilise tähelepanu pööramist nendele ja teistele keeltele.

Konverents soovib, et liikmesriigid, kes soovivad artikli 55 lõikes 2 osutatud võimalust kasutada, teataksid kuue kuu jooksul alates Lissaboni lepingu allkirjastamisest nõukogule keele või keeled, millesse asjaomane leping tõlgitakse.

17. Deklaratsioon ülimuslikkuse kohta

Konverents tuleb meelde, et vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikale on aluslepingud ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktid liikmesriikide õiguse suhtes ülimuslikud nimetatud kohtupraktikaga kehtestatud tingimustel.

Lisaks on konverents otsustanud käesolevale lõppaktile lisada nõukogu õigustalituse arvamuse dokumendis 11197/07 (JUR 260) esitatud kujul:

„Nõukogu õigustalituse arvamus

22. juuni 2007

Euroopa Kohtu kohtupraktikast tulenevalt on ühenduse õiguse ülimuslikkus üks ühenduse õiguse aluspõhimõtteid. Euroopa Kohtu arvates kuulub asjaomane põhimõte Euroopa Ühenduse ainulaadse olemuse juurde. Asjaomase väljakujunenud kohtupraktika esimese kohtuotsuse ajal (15. juuli 1964. aasta otsus kohtuasjas 6/64: Costa v. ENEL) ⁽¹⁾ asutamisleping ülimuslikkust ei maininud. Nii on see ka praegu. Asjaolu, et tulevane leping ülimuslikkuse põhimõtet ei sisalda, ei muuda kuidagi põhimõtte olemasolu ega Euroopa Kohtu kehtivat kohtupraktikat.

⁽¹⁾ „...tuleneb, et asutamislepingu kui iseseisva õigusallika alusel loodud õigusele ei saa kohus selle õiguse erilise ja ainulaadse olemuse tõttu eelistada mis tahes siseriiklikke õigusnorme, ilma et see õigus minetaks ühenduse õigusele omase olemuse ja ilma et seataks kahtluse alla ühenduse enda õiguslik alus.“

18. Deklaratsioon pädevuse piiritlemise kohta

Konverents rõhutab, et vastavalt Euroopa Liidu lepingus ja Euroopa Liidu toimimise lepingus sätestatud süsteemile pädevuse jaotamiseks liidu ja liikmesriikide vahel kuulub mis tahes pädevus, mida ei ole aluslepingutega antud liidule, liikmesriikidele.

Kui aluslepingud annavad liidule teatud valdkonnas liikmesriikidega jagatud pädevuse, teostavad liikmesriigid oma pädevust ainult niivõrd, kui võrd liit ei ole oma pädevust teostanud või on otsustanud selle teostamise lõpetada. Viimati nimetatud olukord tekib, kui asjakohased ELi institutsioonid on otsustanud õigusakti kehtetuks tunnistada, eelkõige eesmärgiga tagada subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte pidev kohaldamine. Nõukogu võib ühe või enama liikme (liikmesriikide esindajate) algatusel ning kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 241 taotleda komisjonilt ettepanekute esitamist õigusakti kehtetuks tunnistamiseks. Konverents tervitab komisjoni avaldust selle kohta, et ta pöörab nendele taotlustele erilist tähelepanu.

Samamoodi võivad valitsustevahelisel konverentsil kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajad võtta vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 48 lõigetes 2–5 sätestatud tavalisele läbivaatamismenetlusele vastu otsuse muuta liidu aluslepinguid, sealhulgas kas suurendada või vähendada nimetatud lepingutega liidule antud pädevust.

19. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 8 kohta

Konverents lepib kokku, et oma üldistes jõupingutustes naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamisel on liidu eesmärk mitme eri poliitika kaudu tõkestada igasugust perevägivalda. On asjakohane, et liikmesriigid võtaksid kõik vajalikud meetmed, et hoida ära selliseid kuritegusid, karistada nende toimepanemise eest ning toetada ja kaitsta nende ohvreid.

20. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 kohta

Konverents deklareerib, et kui artikli 16 alusel vastuvõetavad isikuandmete kaitset käsitlevad eeskirjad võivad otseselt mõjutada riigi julgeolekut, tuleb seda nõuetekohaselt arvesse võtta. Konverents meenutab, et praegu kohaldatavad õigusaktid (vt eelkõige direktiivi 95/46/EÜ) sisaldavad selles osas konkreetseid erandeid.

21. Deklaratsioon isikuandmete kaitse kohta kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ja politseikoostöö valdkonnas

Konverents tunnistab, et kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ja politseikoostöö valdkonnas võivad nende valdkondade erilise laadi tõttu osutada vajalikuks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 kohased erieeskirjad, mis käsitlevad üksikisikute kaitset isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumist.

22. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 48 ja 79 kohta

Konverents leiab, et juhul kui artikli 79 lõikel 2 põhinev seadusandliku akti eelnõu mõjutaks liikmesriigi sotsiaalkindlustussüsteemi olulisi põhimõtteid, kaasa arvatud selle reguleerimisala, kulu- või finantsstruktuuri, või mõjutaks selle süsteemi finantstasakaalu, nagu on sätestatud artikli 48 teises lõigus, tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta asjaomase liikmesriigi huvisid.

23. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 48 teise lõigu kohta

Konverents tuletab meelde, et sellisel juhul teeb Euroopa Ülemkogu vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 15 lõikele 4 oma otsuse konsensuse alusel.

24. Deklaratsioon Euroopa Liidu õigussubjektsuse kohta

Konverents kinnitab, et asjaolu, et Euroopa Liit on juriidiline isik, ei võimalda liidul mingil moel õigusakte vastu võtta ega tegutseda viisil, mis ületab talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevust.

25. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 75 ja 215 kohta

Konverents meenutab, et põhiõiguste ja -vabaduste austamine tähendab eelkõige, et pööratakse piisavat tähelepanu sellele, et kaitsta ja austada asjakohaste füüsiliste isikute ja üksuste õigust seadusega ettenähtud tagatistele. Sel eesmärgil ja selleks, et tagada füüsilisele isikule või üksusele piiravaid meetmeid määravate otsuste põhjalik kohtulik läbivaatamine, peavad sellised otsused põhinema selgetel ja kindlaksmääratud kriteeriumidel. Need kriteeriumid tuleks kohandada iga piirava meetme eripärale.

26. Deklaratsioon liikmesriigi mitteosalemise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisel põhinevas meetmes

Konverents deklareerib, et kui liikmesriik otsustab mitte osaleda Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisel põhinevas meetmes, toimub nõukogus põhjalik arutelu asjaomase liikmesriigi selles meetmes mitteosalemise mõju ja võimalike tagajärgede üle.

Lisaks võib iga liikmesriik kutsuda komisjoni üles olukorda läbi vaatama Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 116 alusel.

Eelnevad lõigud ei piira liikmesriigi võimalust pöörduda selles küsimuses Euroopa Ülemkogu poole.

27. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 85 lõike 1 teise lõigu kohta

Konverents leiab, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 85 lõike 1 teises lõigus osutatud määrustes peaks arvesse võtma kriminaalmenetluse alustamist käsitlevaid siseriiklikke eeskirju ja tavasid.

28. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 98 kohta

Konverents märgib, et artikli 98 sätteid kohaldatakse vastavalt kehtivale tavale. Mõistet „meetmed[, mis] on vajalikud, et kompenseerida Saksamaa jagamisest põhjustatud majanduslikku mahajäämust sellest jagamisest mõjutatud liitvabariigi mõne piirkonna majanduses“ tõlgendatakse vastavalt olemasolevale Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktikale.

29. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti c kohta

Konverents märgib, et artikli 107 lõike 2 punkti c tõlgendatakse vastavalt olemasolevale Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktikale, mis käsitleb Saksamaa jagamisest mõjutatud Saksamaa Liitvabariigi teatud piirkondadele abi andmist käsitlevate sätete kohaldamist.

30. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 kohta

Artikli 126 suhtes kinnitab konverents, et kasvupotentsiaali suurendamine ja usaldusväärse eelarve-seisundi kindlustamine on liidu ja selle liikmesriikide majandus- ja eelarvepoliitika kaks tugisammast. Stabiilsuse ja kasvu pakt on oluline vahend nende eesmärkide saavutamiseks.

Konverents kinnitab veel kord võetud kohustusi seoses stabiilsuse ja kasvu pakti käsitlevate sätete kui liidu liikmesriikide eelarvepoliitikate kooskõlastamise raamistikuga.

Konverents kinnitab, et reeglitel põhinev süsteem on kohustuste täitmise ja kõikide liikmesriikide võrdse kohtlemise parim tagatis.

Konverents kinnitab veel kord oma pühendumist Lissaboni strateegia eesmärkidele: töökohtade loomine, struktuurireformid ja sotsiaalne ühtekuuluvus.

Liidu eesmärk on tasakaalustatud majanduskasv ja hindade stabiilsus. Majandus- ja eelarvepoliitikad peavad seega seadma õiged prioriteedid majandusreformide, innovatsiooni, konkurentsivõime ja erainvesteeringute ning -tarbimise suurenemise suunas aeglase majanduskasvu perioodidel. Viimast

tuleb silmas pidada eelarveliste otsuste tegemisel siseriiklikul ja liidu tasandil, eelkõige avaliku sektori tulude ja kulude ümberstruktureerimise kaudu, samal ajal kooskõlas aluslepingute ning stabiilsuse ja kasvu paktiga eelarvedistsipliini järgides.

Liikmesriikide ees seisvad eelarvelised ja majanduslikud ülesanded rõhutavad usaldusväärse eelarvepoliitika tähtsust kogu majandustsükli ulatuses.

Konverents nõustub, et liikmesriigid peaksid aktiivselt kasutama majanduse taastumise perioode oma eelarve konsolideerimiseks ning eelarveseisundi parandamiseks. Selle eesmärk on saavutada järkjärgult eelarve ülejääk headel aegadel, mis loob võimaluse majanduslangusega toime tulemiseks ning aitab seega kaasa riigi rahanduse pikaajalisele stabiilsusele.

Liikmesriigid ootavad komisjoni võimalikke ettepanekuid stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamise tugevdamise ja selgitamise kohta ning liikmesriikide edasist panust sellesse. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed oma majanduse kasvupotentsiaali suurendamiseks. Parem majanduspoliitika kooskõlastamine võiks selle eesmärgi täitmist toetada. Käesoleva deklaratsiooni kohaldamine ei mõjuta stabiilsuse ja kasvu pakti alaseid edasisi arutelusid.

31. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 156 kohta

Konverents kinnitab, et artiklis 156 kirjeldatud poliitikavaldkonnad kuuluvad oma põhiolemuselt liikmesriikide pädevusse. Vastavalt käesolevale artiklile on liidu tasandil võetavad soodustavad meetmed ja meetmed koordineerimise edendamiseks üksteist vastastikku täiendavad. Nende eesmärgiks on tugevdada liikmesriikidevahelist koostööd, mitte ühtlustada siseriiklikke süsteeme. Need ei mõjuta liikmesriikides kehtivaid tööturu osapoolte vastutusega seotud garantiisid ja tavasid.

Käesolev deklaratsioon ei piira liidule pädevust andvaid aluslepingute sätteid, sealhulgas sotsiaalvaldkonnas.

32. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 168 lõike 4 punkti c kohta

Konverents deklareerib, et artikli 168 lõike 4 punkti c kohaldamisel vastuvõetavad meetmed peavad arvestama ühiseid ohutusprobleeme ning seadma eesmärgiks kõrgete kvaliteedi- ja ohutusnõuete kehtestamise, juhul kui siseturgu mõjutavad siseriiklikud nõuded takistavad inimeste tervise kõrgetasemelise kaitse saavutamist.

33. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 174 kohta

Konverents on seisukohal, et artiklis 174 toodud viide saartele võib hõlmata saareriike tervikuna, kui on täidetud vajalikud tingimused.

34. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 179 kohta

Konverents lepib kokku, et liidu tegevus teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse valdkonnas võtab arvesse liikmesriikide teaduspoliitika põhisuundumusi ja -valikuid.

35. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 kohta

Konverents on seisukohal, et artikkel 194 ei mõjuta liikmesriikide õigust rakendada energiavarustuse tagamiseks vajalikke meetmeid artiklis 347 sätestatud tingimuste kohaselt.

36. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise kohta liikmesriikide poolt

Konverents kinnitab, et liikmesriigid võivad pidada läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega III osa V jaotise 3., 4. ja 5. peatükiga hõlmatud valdkondades, kui need lepingud on kooskõlas liidu õigusega.

37. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 kohta

Ilma et see piiraks liidu vastuvõetud meetmete rakendamist tema solidaarsuskohustuste järgimisel liikmesriigi suhtes, mis on langenud terrorirünnaku, loodusliku või inimese poolt tekitatud katastroofi ohvriks, ei ole ükski artikli 222 säte kavandatud mõjutama teise liikmesriigi õigust valida kõige sobivamad vahendid oma solidaarsuskohustuse täitmiseks nimetatud liikmesriigi suhtes.

38. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 252 kohta, mis käsitleb Euroopa Kohtu kohtujuristide arvu

Konverents deklareerib, et kui Euroopa Kohus vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 252 esimesele lõigule taotleb kohtujuristide arvu suurendamist kolme koha võrra (kaheksa asemel üksteist), nõustub nõukogu ühehäälselt seda arvu suurendama.

Sellisel juhul lepib konverents kokku, et Poola saab alalise kohtujuristi koha, nagu juba praegu on Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalia, Hispaania ja Ühendkuningriigil, ega osale enam rotatsioonisüsteemis, samal ajal kui kehtiva rotatsioonisüsteemi alusel roteeruvad kolme asemel viis kohtujuristi.

39. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 290 kohta

Konverents võtab arvesse komisjoni kavatsust jätkata finantsteenuste alal delegeeritud õigusaktide eelnõude ettevalmistamisel konsulteerimist liikmesriikide määratud asjatundjatega vastavalt oma väljakujunenud tavale.

40. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 329 kohta

Konverents deklareerib, et liikmesriigid võivad tõhustatud koostöö loomise taotluse esitamisel märkida, kas nad soovivad juba selles staadiumis kohaldada artiklit 333, mis näeb ette kvalifitseeritud häälteenamusega hääletamise korra laiendamise või seadusandliku tavamenetluse kasutamise.

41. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta

Konverents kinnitab, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 lõikes 1 osutatud liidu eesmärgid on Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõigetes 2 ja 3 ning samuti nimetatud lepingu artikli 3 lõikes 5 sätestatud eesmärgid, mis puudutavad Euroopa Liidu toimimise lepingu viiendas osas käsitletud välistegevust. Seetõttu on välistatud, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklil 352 põhineva meetmega püütakse saavutada üksnes Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikes 1 sätestatud eesmärgid. Seoses sellega märgib konverents, et vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 31 lõikele 1 ei saa ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas vastu võtta seadusandlikke akte.

42. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 352 kohta

Konverents rõhutab, et vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale ei saa Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 352, mis on volituste andmise põhimõttel põhineva institutsioonilise süsteemi lahutamatu osa, olla aluseks liidu volituste reguleerimisala laiendamisele väljapoole aluslepingute sätetega, eelkõige liidu ülesandeid ja tegevust määratlevate sätetega kehtestatud üldraamistikku. Ühelgi juhul ei saa artiklit 352 kasutada selliste sätete vastuvõtmiseks, millega võiks sisuliselt muuta aluslepinguid selleks sätestatud menetlust järgimata.

43. Deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 lõike 6 kohta

Kõrged lepinguosalisel lepivad kokku, et Euroopa Ülemkogu võtab artikli 355 lõike 6 kohaldamisel vastu otsuse, millega muudetakse Mayotte'i staatust liidu suhtes, muutes selle territooriumi artikli 355 lõike 1 ja artikli 349 mõistes äärepoolseimaks piirkonnaks, kui Prantsuse ametivõimud teavitavad Euroopa Ülemkogu ja komisjoni, et praegu toimuv saare sisestaatuse areng lubab seda teha.

B. DEKLARATSIOONID ALUSLEPINGUTELE LISATUD PROTOKOLLIDE KOHTA

44. Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 kohta

Konverents märgib, et kui liikmesriik on vastavalt Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 lõikele 2 teatanud oma soovist mitte osaleda ettepanekus või algatuses, võib teatamise igal ajal enne Schengeni *acquis*'l põhineva meetme vastuvõtmist tagasi võtta.

45. Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 lõike 2 kohta

Konverents deklareerib, et juhul kui Ühendkuningriik või Iirimaa teatab nõukogule oma kavatsusest mitte osaleda meetmes, mis põhineb Schengeni *acquis*'l, millest ta osa võtab, toimub nõukogus põhjalik arutelu asjaomase liikmesriigi asjaomases meetmes mitteosalemise võimalike tagajärgede kohta. Nõukogu arutelu peaks juhinduma komisjoni antud suunistest, mis käsitlevad ettepaneku ja Schengeni *acquis*' vahelist seost.

46. Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 lõike 3 kohta

Konverents tuletab meelde, et kui nõukogu selle küsimuse esimese sisulise arutelu järel otsust vastu ei võta, võib komisjon esitada neljakuulise tähtaja jooksul muudetud ettepaneku täiendavaks sisuliseks läbivaatamiseks nõukogus.

47. Deklaratsioon Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 lõigete 3, 4 ja 5 kohta

Konverents märgib, et Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*'d käsitleva protokollide artikli 5 lõigetes 3, 4 või 5 osutatud otsuses määratletavad tingimused võivad kindlaks määrata, et asjaomane liikmesriik vastutab võimalike otsuste finantstagajärgede eest, mis tulenevad põhjendatult ja vältimatult kas osaliselt või täielikult asjaomase protokollide artikli 4 kohaselt nõukogu poolt vastu võetud otsuses osutatud *acquis*'s osalemise lõpetamisest.

48. Deklaratsioon, mis käsitleb protokolliga Taani kohta

Konverents märgib, et Taani deklareerib, et õigusaktide puhul, mille nõukogu kas üksi või koos Euroopa Parlamendiga kavatses vastu võtta ning mis sisaldavad nii sätteid, mis Taanit puudutavad, kui ka sätteid, mis Taanit ei puuduta, kuna nende õigusliku aluse suhtes kohaldatakse Taanit käsitleva protokolliga I osa, ei kasuta Taani oma hääleõigust takistamiseks vastu võtmast sätteid, mida Taani suhtes ei kohaldata.

Lisaks sellele märgib konverents, et lähtuvalt konverentsi deklaratsioonist artikli 222 kohta deklareerib Taani, et Taani osalemine toimingutes ja õigusaktides, mis põhinevad artiklil 222, toimub vastavalt Taani seisukohta käsitleva protokolliga I ja II osale.

49. Deklaratsioon Itaalia kohta

Konverents võtab arvesse, et Euroopa Majandusühenduse asutamislepingule 1957. aastal lisatud protokollil Itaalia kohta, mida muudeti Euroopa Liidu lepingu vastuvõtmisel, on järgmine sisu:

„KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES lahendada teatavaid konkreetseid Itaaliaga seotud probleeme,

ON KOKKU LEPPINUD järgmistes sätetes, mis lisatakse käesolevale lepingule:

ÜHENDUSE LIIKMESRIIGID

VÕTAVAD ARVESSE tõika, et Itaalia valitsus viib ellu kümne aasta pikkust majandusliku laienemise programmi, millega on kavandatud Itaalia majanduse struktuuri tasakaalustamatusest tingitud olukorda, eelkõige varustades Lõuna-Itaalia ja Itaalia saarte vähemarenenud piirkonnad infrastruktuuriga ning luues tööpuuduse likvideerimiseks uusi töökohti,

MEENUTAVAD, et selle Itaalia valitsuse programmi põhimõtteid ja eesmärke on vaagitud ja need heaks kiitnud rahvusvahelise koostöö organisatsioonid, mille liikmed liikmesriigid on,

MÕISTAVAD, et Itaalia programmi eesmärkide saavutamine on nende ühistes huvides,

LEPIVAD KOKKU selleks, et Itaalia valitsusel oleks hõlpsam seda ülesannet täita, soovitada ühenduse institutsioonidel rakendada kõiki käesoleva lepinguga ettenähtud meetodeid ja menetlusi ning eelkõige asjakohaselt kasutada Euroopa Investeeringupanga ja Euroopa Sotsiaalfondi ressursse,

ON ARVAMUSEL, et ühenduse institutsioonid peaksid käesoleva lepingu kohaldamisel arvesse võtma püsivaid jõupingutusi, mida Itaalia majandusel tuleb teha järgmistel aastatel, ja seda, et eriti maksebilansis või tööhõive tasemes on soovitatav vältida ohtlikke pingeid, mis võiksid ohtu seada käesoleva lepingu kohaldamise Itaalias,

MÕISTAVAD, et artiklite 109h ja 109i kohaldamisel tuleb hoolitseda selle eest, et Itaalia valitsuselt nõutavad mis tahes meetmed ei kahjustaks selle majandusliku laienemise ja rahvastiku elatusaseme tõstmise programmi lõpuleviimist.“

50. Deklaratsioon üleminekusätete protokollis artikli 10 kohta

Konverents kutsus Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni üles tegema oma vastavate volituste piires jõupingutusi, et võtta vajadusel ja võimaluse korral üleminekusätteid käsitleva protokollis artikli 10 lõikes 3 osutatud viieaastase tähtaja jooksul vastu õigusakte, millega nimetatud protokollis artikli 10 lõikes 1 osutatud õigusakte muudetakse või millega need asendatakse.

C. LIIKMESRIIKIDE DEKLARATSIOONID

51. Belgia Kuningriigi deklaratsioon riikide parlamentide kohta

Belgia täpsustab, et vastavalt Belgia konstitutsiooniõigusele toimivad nii esindajatekoda (*Chambre des Représentants*), föderaalparlamendi ülemkoda (*Sénat du Parlement fédéral*) kui ka kommuunide ja regioonide parlamentaarsed assambleed vastavalt liidu kasutatavale pädevusele kas riigi parlamendi osade või kodadena.

52. Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Saksamaa Liitvabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Austria Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu sümbolite kohta

Belgia, Bulgaaria, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Itaalia, Küpros, Leedu, Luksemburg, Ungari, Malta, Austria, Portugal, Rumeenia, Sloveenia ja Slovaki Vabariik deklareerivad, et lipp, mis koosneb kaheistkümnest kuldsest tähest sinisel taustal, hümn „Ood rõõmule“ Ludwig van Beethoveni üheksandast sümfooniast, juhtlause „Ühinenud mitmekesisuses“, euro kui Euroopa Liidu rahaühik ja Euroopa päev 9. mail sümboliseerivad nende jaoks jätkuvalt Euroopa Liidu elanike ühtsustunnet ja nende ustavust sellele.

53. Tšehhi Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta

1. Tšehhi Vabariik tuletab meelde, et Euroopa Liidu põhiõiguste harta sätted on adresseeritud Euroopa Liidu institutsioonidele ja organitele, võttes nõuetekohaselt arvesse subsidiaarsuse põhimõtet ning pädevuse jaotust Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel, nagu on sätestatud pädevuse piiritlemist käsitlevas deklaratsioonis (nr 18). Tšehhi Vabariik rõhutab, et selle sätted on adresseeritud liikmesriikidele üksnes siis, kui nad rakendavad liidu õigust, ja mitte siis, kui nad liidu õigusest sõltumatult võtavad vastu siseriiklikke õigusakte ja rakendavad neid.

2. Samuti rõhutab Tšehhi Vabariik, et harta ei laienda liidu õiguse kohaldamisala ega lisa liidule uusi pädevusvaldkondi. See ei kitsenda siseriikliku õiguse kohaldamisala ega piira ühtegi siseriiklike asutuste pädevust selles valdkonnas.

3. Tšehhi Vabariik rõhutab, et hartaga tunnustatud põhiõigusi ja põhimõtteid, nii nagu need tulenevad liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, tõlgendatakse kooskõlas nimetatud põhimõtete ja tavadega.

4. Tšehhi Vabariik rõhutab veel, et harta sätteid ei või tõlgendada neid inimõigusi või põhivabadusi kitsendavate või kahjustavatena, mida asjaomastes kohaldamisvaldkondades on tunnustatud liidu õiguse ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on ühinenud liit või kõik liikmesriigid, kaasa arvatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, ning liikmesriikide põhiseadustega.

54. Saksamaa Liitvabariigi, Iirimaa, Ungari Vabariigi, Austria Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi deklaratsioon

Saksamaa, Iirimaa, Ungari, Austria ja Rootsi märgivad, et Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu põhisätteid ei ole alates lepingu jõustumisest oluliselt muudetud ja need tuleb ajakohastada. Nad toetavad seetõttu ideed liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsist, mis tuleks kokku kutsuda niipea kui võimalik.

55. Hispaania Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon

Aluslepinguid kohaldatakse Gibraltari suhtes kui Euroopa territooriumi suhtes, mille välissuhete eest vastutab üks liikmesriik. Selline kohaldamine ei muuda asjaomaste liikmesriikide vastavaid seisukohti.

56. Iirimaa deklaratsioon Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokolliga artikli 3 kohta

Iirimaa kinnitab oma pühendumust liidule kui vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alale, mis järgib põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone, mille piires tagatakse kodanikele turvalisuse kõrge tase.

Iirimaa deklareerib sellest tulenevalt oma kindlat kavatsust teostada oma õigust Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokolliga artikli 3 alusel võtta osa meetmete kehtestamisest vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisele nii suures ulatuses, kui ta võimalikuks peab.

Eelkõige osaleb Iirimaa võimalikult suures ulatuses meetmetes politseikoostöö valdkonnas.

Lisaks tuleb Iirimaa meelde, et protokollis artikli 8 kohaselt võib ta teatada kirjalikult nõukogule oma soovist, et tema suhtes ei kohaldataks enam nimetatud protokollis tingimusi. Iirimaa kavatseb käesoleva korra toimimise läbi vaadata kolme aasta jooksul alates Lissaboni lepingu jõustumisest.

57. Itaalia Vabariigi deklaratsioon Euroopa Parlamendi koosseisu kohta

Itaalia märgib, et kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklitega 10 ja 14 koosneb Euroopa Parlament liidu kodanike esindajatest ning nende esindatus on kahanevalt proportsionaalne.

Itaalia märgib samuti, et vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklile 9 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 20 on liidu kodanikud kõik isikud, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus.

Seetõttu on Itaalia seisukohal, et ilma et see piiraks aastatel 2009–2014 kestvate parlamendi ametiaega käsitlevat otsust, peavad kõik Euroopa Ülemkogu poolt Euroopa Parlamendi algatusel ja selle nõusolekul vastuvõetud otsused, millega määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi koosseis, järgima artikli 14 teise lõike esimeses lõigus osutatud põhimõtteid.

58. Läti Vabariigi, Ungari Vabariigi ja Malta Vabariigi deklaratsioon ühisraha nimetuse kirja pildi kohta aluslepingutes

Ilma et see piiraks aluslepingutes nimetatud Euroopa Liidu ühisraha nimetuse ühtse kirja pildi kasutamist pangatähtedel ja müntidel, deklareerivad Läti, Ungari ja Malta, et ühisraha nimetuse kirja pilt koos oma tuletistega, nii nagu neid kasutatakse aluslepingute läti-, ungari- ja maltakeelsetes versioonides, ei mõjuta kehtivaid läti, ungari ja malta keele reegleid.

59. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 312 kohta

Madalmaade Kuningriik nõustub Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 312 lõike 2 teises lõigus osutatud otsusega kui asjaomase lepingu artikli 311 kolmandas lõigus osutatud otsuse läbivaatamine on andnud Madalmaadele rahuldava lahenduse ülemääraste negatiivsete maksete netopositsiooni kohta liidu eelarve suhtes.

60. Madalmaade Kuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 355 kohta

Madalmaade Kuningriik deklareerib, et algatus eesmärgiga võtta vastu artikli 355 lõikes 6 osutatud otsus, millega muudetakse Hollandi Antillide ja/või Aruba staatust liidu suhtes, tehakse üksnes otsuse põhjal, mis on tehtud kooskõlas Madalmaade Kuningriigi statuudiga.

61. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohta

Harta ei mõjuta mingil viisil liikmesriikide õigust toimida seadusandjana kõlbluse, perekonnaõiguse või inimväärikuse kaitse ja inimeste füüsilise ning vaimse puutumatus kaitse vallas.

62. Poola Vabariigi deklaratsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamist Poola ja Ühendkuningriigi suhtes käsitleva protokolliga kohta

Poola Vabariik deklareerib, et pidades silmas sotsiaalse liikumise „Solidaarsus“ pärandit ja selle olulist panust võitluses sotsiaalsete ja töötajate õiguste eest, austab Poola Vabariik täielikult Euroopa Liidu õigusega kehtestatud, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste harta IV jaotises veel kord kinnitatud sotsiaalseid ja töötajate õigusi.

63. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon mõiste „kodanikud“ määratluse kohta

Seoses aluslepingutega ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepinguga, ja mis tahes neil lepingutel põhinevate õigusaktidega või õigusaktidega, mis on nende lepingute kohaselt jätkuvalt jõus, kordab Ühendkuningriik oma 31. detsembri 1982. aasta deklaratsiooni mõiste „kodanikud“ määratluse kohta, välja arvatud see, et viiteid „Briti sõltlasterritooriumide kodanikele“ käsitletakse viidetena „Briti ülemereterritooriumide kodanikele“.

64. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon õiguse kohta hääletada Euroopa Parlamendi valimistel

Ühendkuningriik märgib, et Euroopa Liidu lepingu artikli 14 ja muude aluslepingute sätete eesmärgiks ei ole muuta Euroopa Parlamendi valimistel hääletamise õiguslikku alust.

65. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi deklaratsioon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 75 kohta

Ühendkuningriik toetab täielikult jõulisi meetmeid seoses finantssanktsioonide vastuvõtmisega terrorismi ja sellega seotud tegevuse ennetamiseks ning terrorismi ja sellega seotud tegevuse vastu võitlemiseks. Ühendkuningriik deklareerib sellest tulenevalt, et ta kavatseb kasutada talle protokollis Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes, artikli 3 alusel antud õigust osaleda kõigi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 75 alusel tehtud ettepanekute vastuvõtmisel.

VASTAVUSTABELID (*)

Euroopa Liidu leping

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
I JAOTIS- ÜHISÄTTED	I JAOTIS- ÜHISÄTTED
Artikkel 1	Artikkel 1
	Artikkel 2
Artikkel 2	Artikkel 3
Artikkel 3 (kehtetuks tunnistatud) ⁽¹⁾	
	Artikkel 4
	Artikkel 5 ⁽²⁾
Artikkel 4 (kehtetuks tunnistatud) ⁽³⁾	
Artikkel 5 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁾	
Artikkel 6	Artikkel 6
Artikkel 7	Artikkel 7
	Artikkel 8
II JAOTIS – SESES EUROOPA ÜHENDUSE ASUTAMISEGA EUROOPA MAJANDUS-ÜHENDUSE ASUTAMISELPINGUT MUUTVAD SÄTTED	II JAOTIS – SÄTTED DEMOKRAATIA PÕHIMÕTETE KOHTA
Artikkel 8 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁾	Artikkel 9
	Artikkel 10 ⁽⁶⁾

⁽¹⁾ Sisu asendatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi ELTL) artikliga 7 ja Euroopa Liidu lepingu (edaspidi EL leping) artikli 13 lõikega 1 ning artikli 21 lõike 3 teise lõiguga (ümber nummerdatud artikliteks 13 ja 21).

⁽²⁾ Asendab Euroopa Ühenduse asutamislepingu (edaspidi EÜ asutamisleping) artikli 5.

⁽³⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 15.

⁽⁴⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 13 lõikega 2.

⁽⁵⁾ Enne Lissaboni lepingu jõustumist kehtinud EL lepingu (edaspidi „senine EL leping“) artikkel 8 muutis EÜ asutamislepingut. Need muudatused inkorporeeritakse EÜ asutamislepingusse ning artikkel 8 tunnistatakse kehtetuks. Selle numbri kasutatakse uue sätte tähistamiseks.

⁽⁶⁾ Lõige 4 asendab EÜ asutamislepingu artikli 191 esimese lõigu sisu.

(*) Käesolevad tabelid põhinevad Lissaboni lepingu artiklis 5 osutatud tabelitel, millest on eemaldatud Lissaboni lepingu järgset ajutist numeratsiooni esitav keskmine veerg.

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
	Artikkel 11
	Artikkel 12
III JAOTIS – EUROOPA SÖE- JA TERASE-ÜHENDUSE ASUTAMISLEPINGUT MUUTVAD SÄTTED	III JAOTIS – SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA
Artikkel 9 (kehtetuks tunnistatud) (7)	Artikkel 13
	Artikkel 14 (8)
	Artikkel 15 (9)
	Artikkel 16 (10)
	Artikkel 17 (11)
	Artikkel 18
	Artikkel 19 (12)
IV JAOTIS – EUROOPA AATOMIENERGIA-ÜHENDUSE ASUTAMISELEPINGUT MUUTVAD SÄTTED	IV JAOTIS – SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA
Artikkel 10 (kehtetuks tunnistatud) (13) Artiklid 27a–27e (asendatud) Artiklid 40–40b (asendatud) Artiklid 43–45 (asendatud)	Artikkel 20 (14)

(7) Senise EL lepingu artikkel 9 muutis Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingut. Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingu kehtivus lõppes 23. juulil 2002. Artikkel 9 tunnistatakse kehtetuks ja selle numbrit kasutatakse uue sätte tähistamiseks.

(8) — Lõiked 1 ja 2 asendavad EÜ asutamislepingu artikli 189 sisu;
— lõiked 1–3 asendavad EÜ asutamislepingu artikli 190 lõigete 1–3 sisu;
— lõige 1 asendab EÜ asutamislepingu artikli 192 esimese lõigu sisu;
— lõige 4 asendab EÜ asutamislepingu artikli 197 esimese lõigu sisu.

(9) Asendab EL lepingu artikli 4.

(10) — Lõige 1 asendab EÜ asutamislepingu artikli 202 esimese ja teise taande sisu;
— lõiked 2 ja 9 asendavad EÜ asutamislepingu artikli 203 sisu;
— lõiked 4 ja 5 asendavad EÜ asutamislepingu artikli 205 lõigete 2 ja 4 sisu.

(11) — Lõige 1 asendab EÜ asutamislepingu artikli 211 sisu;
— lõiked 3 ja 7 asendavad EÜ asutamislepingu artikli 214 sisu;
— lõige 6 asendab EÜ asutamislepingu artikli 217 lõigete 1, 3 ja 4 sisu.

(12) — Asendab EÜ asutamislepingu artikli 220 sisu;
— lõike 2 esimene lõik asendab EÜ asutamislepingu artikli 221 esimese lõigu sisu.

(13) Senise EL lepingu artikkel 10 muutis Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut (edaspidi EURATOMi asutamisleping). Need muudatused inkorporeeritakse EURATOMi asutamislepingusse ning artikkel 10 tunnistatakse kehtetuks. Selle numbrit kasutatakse uue sätte tähistamiseks.

(14) Asendab samuti EÜ asutamislepingu artiklid 11 ja 11a.

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
V JAOTIS – SÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA	V JAOTIS – ÜLDSÄTTED LIIDU VÄLISTEGEVUSE KOHTA NING ERISÄTTED ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA KOHTA
	1. peatükk – Üldsätted liidu välistegevuse kohta
	Artikkel 21
	Artikkel 22
	2. peatükk – Erisätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta
	1. jagu – Ühissätted
	Artikkel 23
Artikkel 11	Artikkel 24
Artikkel 12	Artikkel 25
Artikkel 13	Artikkel 26
	Artikkel 27
Artikkel 14	Artikkel 28
Artikkel 15	Artikkel 29
Artikkel 22 (ümber paigutatud)	Artikkel 30
Artikkel 23 (ümber paigutatud)	Artikkel 31
Artikkel 16	Artikkel 32
Artikkel 17 (ümber paigutatud)	Artikkel 42
Artikkel 18	Artikkel 33
Artikkel 19	Artikkel 34
Artikkel 20	Artikkel 35
Artikkel 21	Artikkel 36
Artikkel 22 (ümber paigutatud)	Artikkel 30
Artikkel 23 (ümber paigutatud)	Artikkel 31
Artikkel 24	Artikkel 37

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
Artikkel 25	Artikkel 38
	Artikkel 39
Artikkel 47 (ümber paigutatud)	Artikkel 40
Artikkel 26 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 27 (kehtetuks tunnustatud)	
Artikkel 27a (asendatud) ⁽¹⁵⁾	Artikkel 20
Artikkel 27b (asendatud) ⁽¹⁵⁾	Artikkel 20
Artikkel 27c (asendatud) ⁽¹⁵⁾	Artikkel 20
Artikkel 27d(asendatud) ⁽¹⁵⁾	Artikkel 20
Artikkel 27e (asendatud) ⁽¹⁵⁾	Artikkel 20
Artikkel 28	Artikkel 41
	2. jagu – Sätted ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta
Artikkel 17 (ümber paigutatud)	Artikkel 42
	Artikkel 43
	Artikkel 44
	Artikkel 45
	Artikkel 46
VI JAOTIS – SÄTTED POITSEIKOOSTÖÖ JA ÕIGUSALASE KOOSTÖÖ KOHTA (kehtetuks tunnistatud) ⁽¹⁶⁾	
Artikkel 29 (asendatud) ⁽¹⁷⁾	
Artikkel 30 (asendatud) ⁽¹⁸⁾	
Artikkel 31 (asendatud) ⁽¹⁹⁾	

⁽¹⁵⁾ Senise EL lepingu artiklid 27a–27e, mis käsitlevad tõhustatud koostööd, asendatakse samuti ELTLi artiklitega 326–334.

⁽¹⁶⁾ Senise EL lepingu VI jaotise sätted, mis käsitlevad politseikoostööd ja õiguslast koostööd kriminaal-asjades, asendatakse ELTLi kolmanda osa IV jaotise 1., 4. ja 5. peatükiga.

⁽¹⁷⁾ Asendatakse ELTLi artikliga 67.

⁽¹⁸⁾ Asendatakse ELTLi artiklitega 87 ja 88.

⁽¹⁹⁾ Asendatakse ELTLi artiklitega 82, 83 ja 85.

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
Artikkel 32 (asendatud) ⁽²⁰⁾	
Artikkel 33 (asendatud) ⁽²¹⁾	
Artikkel 34 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 35 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 36 (asendatud) ⁽²²⁾	
Artikkel 37 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 38 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 39 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 40 (asendatud) ⁽²³⁾	Artikkel 20
Artikkel 40a (asendatud) ⁽²³⁾	Artikkel 20
Artikkel 40b (asendatud) ⁽²³⁾	Artikkel 20
Artikkel 41 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 42 (kehtetuks tunnistatud)	
VII JAOTIS – SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA (asendatud) ⁽²⁴⁾	IV JAOTIS – SÄTTED TÕHUSTATUD KOOSTÖÖ KOHTA
Artikkel 43 (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
Artikkel 43a (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
Artikkel 43b (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
Artikkel 44 (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
Artikkel 44a (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
Artikkel 45 (asendatud) ⁽²⁴⁾	Artikkel 20
VIII JAOTIS – LÖPPSÄTTED	VI JAOTIS – LÖPPSÄTTED
Artikkel 46 (kehtetuks tunnistatud)	
	Artikkel 47

⁽²⁰⁾ Asendatakse ELTLi artikliga 89.

⁽²¹⁾ Asendatakse ELTLi artikliga 72.

⁽²²⁾ Asendatakse ELTLi artikliga 71.

⁽²³⁾ Senise EL lepingu artiklid 40–40b, mis käsitlevad tõhustatud koostööd, asendatakse samuti ELTLi artiklitega 326–334.

⁽²⁴⁾ Senise EL lepingu artiklid 43–45 ja selle VII jaotis, mis käsitlevad tõhustatud koostööd, asendatakse samuti ELTLi artiklitega 326–334.

Euroopa Liidu lepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu lepingu uus numeratsioon
Artikkel 47 (asendatud)	Artikkel 40
Artikkel 48	Artikkel 48
Artikkel 49	Artikkel 49
	Artikkel 50
	Artikkel 51
	Artikkel 52
Artikkel 50 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 51	Artikkel 53
Artikkel 52	Artikkel 54
Artikkel 53	Artikkel 55

Euroopa Liidu toimimise leping

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
ESIMENE OSA – PÕHIMÕTTED	ESIMENE OSA – PÕHIMÕTTED
Artikkel 1 (kehtetuks tunnistatud)	
	Artikkel 1
Artikkel 2 (kehtetuks tunnistatud) ⁽²⁵⁾	
	I jaotis – Liidu pädevuse liigid ja valdkonnad
	Artikkel 2
	Artikkel 3
	Artikkel 4
	Artikkel 5
	Artikkel 6
	II jaotis – Üldkohaldatavad sätted

⁽²⁵⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 3.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
	Artikkel 7
Artikli 3 lõige 1 (kehtetuks tunnistatud) ⁽²⁶⁾	
Artikli 3 lõige 2	Artikkel 8
Artikkel 4 (ümbär paigutatud)	Artikkel 119
Artikkel 5 (asendatud) ⁽²⁷⁾	
	Artikkel 9
	Artikkel 10
Artikkel 6	Artikkel 11
Artikli 153 lõige 2 (ümbär paigutatud)	Artikkel 12
	Artikkel 13 ⁽²⁸⁾
Artikkel 7 (kehtetuks tunnistatud) ⁽²⁹⁾	
Artikkel 8 (kehtetuks tunnistatud) ⁽³⁰⁾	
Artikkel 9 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 10 (kehtetuks tunnistatud) ⁽³¹⁾	
Artikkel 11 (asendatud) ⁽³²⁾	Artiklid 326–334
Artikkel 11a (asendatud) ⁽³²⁾	Artiklid 326–334
Artikkel 12 (ümbär paigutatud)	Artikkel 18
Artikkel 13 (ümbär paigutatud)	Artikkel 19
Artikkel 14 (ümbär paigutatud)	Artikkel 26
Artikkel 15 (ümbär paigutatud)	Artikkel 27
Artikkel 16	Artikkel 14
Artikkel 255 (ümbär paigutatud)	Artikkel 15
Artikkel 286 (asendatud)	Artikkel 16

⁽²⁶⁾ Sisu asendatakse ELTLi artiklitega 3–6.

⁽²⁷⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 5.

⁽²⁸⁾ Lisatakse loomade kaitset ja heaolu käsitleva protokolli regulatiivosa.

⁽²⁹⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 13.

⁽³⁰⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 13 ja ELTLi artikli 282 lõikega 1.

⁽³¹⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 4 lõikega 3.

⁽³²⁾ Asendatakse samuti EL lepingu artikliga 20.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
	Artikkel 17
TEINE OSA – LIIDU KODAKONDSUS	TEINE OSA – MITTEDISKRIMINEERIMINE JA LIIDU KODAKONDSUS
Artikkel 12 (ümber paigutatud)	Artikkel 18
Artikkel 13 (ümber paigutatud)	Artikkel 19
Artikkel 17	Artikkel 20
Artikkel 18	Artikkel 21
Artikkel 19	Artikkel 22
Artikkel 20	Artikkel 23
Artikkel 21	Artikkel 24
Artikkel 22	Artikkel 25
KOLMAS OSA – ÜHENDUSE POLIITIKA	KOLMAS OSA – LIIDU SISEPOLIITIKA JA -MEETMED
	I jaotis – Siseturg
Artikkel 14 (ümber paigutatud)	Artikkel 26
Artikkel 15 (ümber paigutatud)	Artikkel 27
I jaotis – Kaupade vaba liikumine	II jaotis – Kaupade vaba liikumine
Artikkel 23	Artikkel 28
Artikkel 24	Artikkel 29
1. peatükk – Tolliliit	1. peatükk – Tolliliit
Artikkel 25	Artikkel 30
Artikkel 26	Artikkel 31
Artikkel 27	Artikkel 32
Kolmanda osa X jaotis - Tollikoostöö (ümber paigutatud)	2. peatükk – Tollikoostöö
Artikkel 135 (ümber paigutatud)	Artikkel 33
2. peatükk – Liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamine	3. peatükk – Liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamine
Artikkel 28	Artikkel 34

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 29	Artikkel 35
Artikkel 30	Artikkel 36
Artikkel 31	Artikkel 37
II jaotis – Põllumajandus	III jaotis – Põllumajandus ja kalandus
Artikkel 32	Artikkel 38
Artikkel 33	Artikkel 39
Artikkel 34	Artikkel 40
Artikkel 35	Artikkel 41
Artikkel 36	Artikkel 42
Artikkel 37	Artikkel 43
Artikkel 38	Artikkel 44
III jaotis – Isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine	IV jaotis – Isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine
1. peatükk – Töötajad	1. peatükk – Töötajad
Artikkel 39	Artikkel 45
Artikkel 40	Artikkel 46
Artikkel 41	Artikkel 47
Artikkel 42	Artikkel 48
2. peatükk – Asutamisõigus	2. peatükk – Asutamisõigus
Artikkel 43	Artikkel 49
Artikkel 44	Artikkel 50
Artikkel 45	Artikkel 51
Artikkel 46	Artikkel 52
Artikkel 47	Artikkel 53
Artikkel 48	Artikkel 54
Artikkel 294 (ümber paigutatud)	Artikkel 55
3. peatükk – Teenused	3. peatükk – Teenused
Artikkel 49	Artikkel 56

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 50	Artikkel 57
Artikkel 51	Artikkel 58
Artikkel 52	Artikkel 59
Artikkel 53	Artikkel 60
Artikkel 54	Artikkel 61
Artikkel 55	Artikkel 62
4. peatükk – Kapital ja maksed	4. peatükk – Kapital ja maksed
Artikkel 56	Artikkel 63
Artikkel 57	Artikkel 64
Artikkel 58	Artikkel 65
Artikkel 59	Artikkel 66
Artikkel 60 (ümber paigutatud)	Artikkel 75
IV jaotis – Viisa-, varjupaiga-, sisserände- ja muu isikute vaba liikumisega seotud poliitika	V jaotis – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala
	1. peatükk – Üldsätted
Artikkel 61	Artikkel 67 ⁽³³⁾
	Artikkel 68
	Artikkel 69
	Artikkel 70
	Artikkel 71 ⁽³⁴⁾
Artikli 64 lõige 1 (asendatud)	Artikkel 72 ⁽³⁵⁾
	Artikkel 73
Artikkel 66 (asendatud)	Artikkel 74
Artikkel 60 (ümber paigutatud)	Artikkel 75
	Artikkel 76

⁽³³⁾ Asendab samuti senise EL lepingu artikli 29.

⁽³⁴⁾ Asendab senise EL lepingu artikli 36.

⁽³⁵⁾ Asendab samuti senise EL lepingu artikli 33.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
	2. peatükk – Piirikontrolli-, varjupaiga- ja sisserändepoliitika
Artikkel 62	Artikkel 77
Artikli 63 punktid 1 ja 2 ning artikli 64 lõige 2 ⁽³⁶⁾	Artikkel 78
Artikli 63 lõiked 3 ja 4	Artikkel 79
	Artikkel 80
Artikli 64 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikkel 72
	3. peatükk – Õigusalane koostöö tsiviilasjades
Artikkel 65	Artikkel 81
Artikkel 66 (asendatud)	Artikkel 74
Artikkel 67 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 68 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 69 (kehtetuks tunnistatud)	
	4. peatükk – Õigusalane koostöö kriminaal- asjades
	Artikkel 82 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 83 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 84
	Artikkel 85 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 86
	5. peatükk – Politseikoostöö
	Artikkel 87 ⁽³⁸⁾
	Artikkel 88 ⁽³⁸⁾
	Artikkel 89 ⁽³⁹⁾

⁽³⁶⁾ EÜ asutamislepingu artikli 63 punktid 1 ja 2 asendatakse ELTLi artikli 78 lõigetega 1 ja 2 ning artikli 64 lõige 2 asendatakse ELTLi artikli 78 lõikega 3.

⁽³⁷⁾ Asendab senise EL lepingu artikli 31.

⁽³⁸⁾ Asendab senise EL lepingu artikli 30.

⁽³⁹⁾ Asendab senise EL lepingu artikli 32.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
V jaotis – Transport	VI jaotis – Transport
Artikkel 70	Artikkel 90
Artikkel 71	Artikkel 91
Artikkel 72	Artikkel 92
Artikkel 73	Artikkel 93
Artikkel 74	Artikkel 94
Artikkel 75	Artikkel 95
Artikkel 76	Artikkel 96
Artikkel 77	Artikkel 97
Artikkel 78	Artikkel 98
Artikkel 79	Artikkel 99
Artikkel 80	Artikkel 100
VI jaotis – Konkurentsi, maksustamise ja õigusaktide ühtlustamise üldeeskirjad	VII jaotis – Konkurentsi, maksustamise ja õigusaktide ühtlustamise üldeeskirjad
1. peatükk – Konkurentsieeskirjad	1. peatükk – Konkurentsieeskirjad
1. jagu – Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad	1. jagu – Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad
Artikkel 81	Artikkel 101
Artikkel 82	Artikkel 102
Artikkel 83	Artikkel 103
Artikkel 84	Artikkel 104
Artikkel 85	Artikkel 105
Artikkel 86	Artikkel 106
2. jagu – Riigiabi	2. jagu – Riigiabi
Artikkel 87	Artikkel 107
Artikkel 88	Artikkel 108
Artikkel 89	Artikkel 109
2. peatükk – Maksusätted	2. peatükk – Maksusätted

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 90	Artikkel 110
Artikkel 91	Artikkel 111
Artikkel 92	Artikkel 112
Artikkel 93	Artikkel 113
3. peatükk – Õigusaktide ühtlustamine	3. peatükk – Õigusaktide ühtlustamine
Artikkel 95 (ümber paigutatud)	Artikkel 114
Artikkel 94 (ümber paigutatud)	Artikkel 115
Artikkel 96	Artikkel 116
Artikkel 97	Artikkel 117
	Artikkel 118
VII jaotis – Majandus- ja rahapoliitika	VIII jaotis – Majandus- ja rahapoliitika
Artikkel 4 (ümber paigutatud)	Artikkel 119
1. peatükk – Majanduspoliitika	1. peatükk – Majanduspoliitika
Artikkel 98	Artikkel 120
Artikkel 99	Artikkel 121
Artikkel 100	Artikkel 122
Artikkel 101	Artikkel 123
Artikkel 102	Artikkel 124
Artikkel 103	Artikkel 125
Artikkel 104	Artikkel 126
2. peatükk – Rahapoliitika	2. peatükk – Rahapoliitika
Artikkel 105	Artikkel 127
Artikkel 106	Artikkel 128
Artikkel 107	Artikkel 129
Artikkel 108	Artikkel 130
Artikkel 109	Artikkel 131
Artikkel 110	Artikkel 132

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikli 111 lõiked 1–3 ja 5 (ümber paigutatud)	Artikkel 219
Artikli 111 lõige 4 (ümber paigutatud)	Artikkel 138
	Artikkel 133
3. peatükk – Institutsioonilised sätted	3. peatükk – Institutsioonilised sätted
Artikkel 112 (ümber paigutatud)	Artikkel 283
Artikkel 113 (ümber paigutatud)	Artikkel 284
Artikkel 114	Artikkel 134
Artikkel 115	Artikkel 135
	4. peatükk – Erisätted liikmesriikide kohta, mille rahaühik on euro
	Artikkel 136
	Artikkel 137
Artikli 111 lõige 4 (ümber paigutatud)	Artikkel 138
4. peatükk – Üleminekusätted	5. peatükk – Üleminekusätted
Artikkel 116 (kehtetuks tunnistatud)	
	Artikkel 139
Artikli 117 lõige 1, lõike 2 kuues taane ning lõiked 3–9 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikli 117 lõike 2 viis esimest taanet (ümber paigutatud)	Artikli 141 lõige 2
Artikli 121 lõige 1 (ümber paigutatud) Artikli 122 lõike 2 teine lause (ümber paigutatud) Artikli 123 lõige 5 (ümber paigutatud)	Artikkel 140 ⁽⁴⁰⁾
Artikkel 118 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikli 123 lõige 3 (ümber paigutatud) Artikli 117 lõike 2 viis esimest taanet (ümber paigutatud)	Artikkel 141 ⁽⁴¹⁾

⁽⁴⁰⁾ — Artikli 140 lõige 1 võtab üle artikli 121 lõike 1;
— artikli 140 lõige 2 võtab üle artikli 122 lõike 2 teise lause;
— artikli 140 lõige 3 võtab üle artikli 123 lõike 5.

⁽⁴¹⁾ — Artikli 141 lõige 1 võtab üle artikli 123 lõike 3;
— artikli 141 lõige 2 võtab üle artikli 117 lõike 2 viis esimest taanet.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikli 124 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikkel 142
Artikkel 119	Artikkel 143
Artikkel 120	Artikkel 144
Artikli 121 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikli 140 lõige 1
Artikli 121 lõiked 2–4 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikli 122 lõige 1, lõike 2 esimene lause ning lõiked 3, 4, 5 ja 6 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikli 122 lõige 1 ja lõike 2 teine lause (ümber paigutatud)	Artikli 140 lõike 2 esimene lõik
Artikli 123 lõiked 1, 2 ja 4 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikli 123 lõige 3 (ümber paigutatud)	Artikli 141 lõige 1
Artikli 123 lõige 5 (ümber paigutatud)	Artikli 140 lõige 3
Artikli 124 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikkel 142
Artikli 124 lõige 2 (kehtetuks tunnistatud)	
VIII jaotis – Tööhõive	IX jaotis – Tööhõive
Artikkel 125	Artikkel 145
Artikkel 126	Artikkel 146
Artikkel 127	Artikkel 147
Artikkel 128	Artikkel 148
Artikkel 129	Artikkel 149
Artikkel 130	Artikkel 150
IX jaotis – Ühine kaubanduspoliitika (ümber paigutatud)	Viienda osa II jaotis - Ühine kaubanduspoliitika
Artikkel 131 (ümber paigutatud)	Artikkel 206
Artikkel 132 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 133 (ümber paigutatud)	Artikkel 207
Artikkel 134 (kehtetuks tunnistatud)	
X jaotis – Tollikoostöö (ümber paigutatud)	Kolmanda osa II jaotise 1a. peatükk - Tollikoostöö

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 135 (ümber paigutatud)	Artikkel 33
XI jaotis – Sotsiaalpoliitika, haridus, kutseõpe ja noorsugu	X jaotis – Sotsiaalpoliitika
1. peatükk – Sotsiaalsätted (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 136	Artikkel 151
	Artikkel 152
Artikkel 137	Artikkel 153
Artikkel 138	Artikkel 154
Artikkel 139	Artikkel 155
Artikkel 140	Artikkel 156
Artikkel 141	Artikkel 157
Artikkel 142	Artikkel 158
Artikkel 143	Artikkel 159
Artikkel 144	Artikkel 160
Artikkel 145	Artikkel 161
2. peatükk – Euroopa Sotsiaalfond	XI jaotis – Euroopa Sotsiaalfond
Artikkel 146	Artikkel 162
Artikkel 147	Artikkel 163
Artikkel 148	Artikkel 164
3. peatükk – Haridus, kutseõpe ja noorsugu	XII jaotis – Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport
Artikkel 149	Artikkel 165
Artikkel 150	Artikkel 166
XII jaotis – Kultuur	XIII jaotis – Kultuur
Artikkel 151	Artikkel 167
XIII jaotis – Rahvatervis	XIV jaotis – Rahvatervis
Artikkel 152	Artikkel 168
XIV jaotis – Tarbijakaitse	XV jaotis – Tarbijakaitse

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikli 153 lõiked 1, 3, 4 ja 5	Artikkel 169
Artikli 153 lõige 2 (ümber paigutatud)	Artikkel 12
XV jaotis – Üleeuroopalised võrgud	XVI jaotis – Üleeuroopalised võrgud
Artikkel 154	Artikkel 170
Artikkel 155	Artikkel 171
Artikkel 156	Artikkel 172
XVI jaotis – Tööstus	XVII jaotis – Tööstus
Artikkel 157	Artikkel 173
XVII jaotis – Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus	XVII jaotis – Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus
Artikkel 158	Artikkel 174
Artikkel 159	Artikkel 175
Artikkel 160	Artikkel 176
Artikkel 161	Artikkel 177
Artikkel 162	Artikkel 178
XVIII jaotis – Teadusuuringud ja tehnoloogia arendamine	XIX jaotis – Teadusuuringud ja tehnoloogia arendamine ning kosmos
Artikkel 163	Artikkel 179
Artikkel 164	Artikkel 180
Artikkel 165	Artikkel 181
Artikkel 166	Artikkel 182
Artikkel 167	Artikkel 183
Artikkel 168	Artikkel 184
Artikkel 169	Artikkel 185
Artikkel 170	Artikkel 186
Artikkel 171	Artikkel 187
Artikkel 172	Artikkel 188
	Artikkel 189

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 173	Artikkel 190
XIX jaotis – Keskkond	XX jaotis – Keskkond
Artikkel 174	Artikkel 191
Artikkel 175	Artikkel 192
Artikkel 176	Artikkel 193
	XXI jaotis – Energeetika
	Artikkel 194
	XXII jaotis – Turism
	Artikkel 195
	XXIII jaotis – Kodanikukaitse
	Artikkel 196
	XXIV jaotis – Halduskoostöö
	Artikkel 197
XX jaotis – Arengukoostöö (ümber paigutatud)	Viienda osa III jaotise 1. peatükk - Arengukoostöö
Artikkel 177 (ümber paigutatud)	Artikkel 208
Artikkel 178 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴²⁾	
Artikkel 179 (ümber paigutatud)	Artikkel 209
Artikkel 180 (ümber paigutatud)	Artikkel 210
Artikkel 181 (ümber paigutatud)	Artikkel 211
XXI jaotis – Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega (ümber paigutatud)	Viienda osa III jaotise 2. peatükk – Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega
Artikkel 181a (ümber paigutatud)	Artikkel 212
NELJAS OSA – ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE	NELJAS OSA – ÜLEMEREMAAD JA -TERRITOORIUMIDE ASSOTSIEERIMINE
Artikkel 182	Artikkel 198
Artikkel 183	Artikkel 199

⁽⁴²⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikli 208 lõike 1 teise lõigu teise lausega.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 184	Artikkel 200
Artikkel 185	Artikkel 201
Artikkel 186	Artikkel 202
Artikkel 187	Artikkel 203
Artikkel 188	Artikkel 204
	VIIES OSA – LIIDU VÄLISTEGEVUS
	I jaotis – Üldsätted liidu välistegevuse kohta
	Artikkel 205
Kolmanda osa IX jaotis - Ühine kaubanduspoliitika (ümber paigutatud)	II jaotis – Ühine kaubanduspoliitika
Artikkel 131 (ümber paigutatud)	Artikkel 206
Artikkel 133 (ümber paigutatud)	Artikkel 207
	III jaotis – Koostöö kolmandate riikidega ja humanitaarabi
Kolmanda osa XX jaotis - Arengukoostöö (ümber paigutatud)	1. peatükk – Arengukoostöö
Artikkel 177 (ümber paigutatud)	Artikkel 208 ⁽⁴³⁾
Artikkel 179 (ümber paigutatud)	Artikkel 209
Artikkel 180 (ümber paigutatud)	Artikkel 210
Artikkel 181 (ümber paigutatud)	Artikkel 211
Kolmanda osa XXI jaotis - Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega (ümber paigutatud)	2. peatükk – Majandus-, finants- ja tehniline koostöö kolmandate riikidega
Artikkel 181a (ümber paigutatud)	Artikkel 212
	Artikkel 213
	3. peatükk - Humanitaarabi
	Artikkel 214
	IV jaotis – Piiravad meetmed

⁽⁴³⁾ Lõike 1 teise lõigu teine lause asendab EÜ asutamislepingu artikli 178 sisu.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 301 (asendatud)	Artikkel 215
	V jaotis – Rahvusvahelised lepingud
	Artikkel 216
Artikkel 310 (ümber paigutatud)	Artikkel 217
Artikkel 300 (asendatud)	Artikkel 218
Artikli 111 lõiked 1–3 ja 5 (ümber paigutatud)	Artikkel 219
	VI jaotis – Liidu suhted rahvusvaheliste organisatsioonide ja kolmandate riikidega ning liidu delegatsioonid
Artiklid 302–304 (asendatud)	Artikkel 220
	Artikkel 221
	VII jaotis – Solidaarsusklausel
	Artikkel 222
VIIES OSA – ÜHENDUSE INSTITUTSIOONID	KUUES OSA – INSTITUTSIOONILISED JA RAHANDUSSÄTTED
I jaotis – Sätted institutsioonide kohta	I jaotis – Sätted institutsioonide kohta
1. peatükk – Institutsioonid	1. peatükk – Institutsioonid
1. jagu – Euroopa Parlament	1. jagu – Euroopa Parlament
Artikkel 189 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁴⁾	
Artikli 190 lõiked 1–3 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁵⁾	
Artikli 190 lõiked 4 ja 5	Artikkel 223
Artikli 191 esimene lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁶⁾	
Artikli 191 teine lõik	Artikkel 224
Artikli 192 esimene lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁷⁾	
Artikli 192 teine lõik	Artikkel 225
Artikkel 193	Artikkel 226

⁽⁴⁴⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 14 lõigetega 1 ja 2.

⁽⁴⁵⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 14 lõigetega 1–3.

⁽⁴⁶⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 11 lõikega 4.

⁽⁴⁷⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 14 lõikega 1.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 194	Artikkel 227
Artikkel 195	Artikkel 228
Artikkel 196	Artikkel 229
Artikli 197 esimene lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁸⁾	
Artikli 197 teine, kolmas ja neljas lõik	Artikkel 230
Artikkel 198	Artikkel 231
Artikkel 199	Artikkel 232
Artikkel 200	Artikkel 233
Artikkel 201	Artikkel 234
	2. jagu – Euroopa Ülemkogu
	Artikkel 235
	Artikkel 236
2. jagu – Nõukogu	3. jagu – Nõukogu
Artikkel 202 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁴⁹⁾	
Artikkel 203 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁰⁾	
Artikkel 204	Artikkel 237
Artikli 205 lõiked 2 ja 4 ⁽⁵¹⁾	
Artikli 205 lõiked 1 ja 3	Artikkel 238
Artikkel 206	Artikkel 239
Artikkel 207	Artikkel 240
Artikkel 208	Artikkel 241
Artikkel 209	Artikkel 242
Artikkel 210	Artikkel 243
3. jagu – Komisjon	4. jagu – Komisjon

⁽⁴⁸⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 14 lõikega 4.

⁽⁴⁹⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 16 lõikega 1 ning ELTLi artiklitega 290 ja 291.

⁽⁵⁰⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 16 lõigetega 2 ja 9.

⁽⁵¹⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 16 lõigetega 4 ja 5.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 211 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵²⁾	
	Artikkel 244
Artikkel 212 (ümber paigutatud)	Artikli 249 lõige 2
Artikkel 213	Artikkel 245
Artikkel 214 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵³⁾	
Artikkel 215	Artikkel 246
Artikkel 216	Artikkel 247
Artikli 217 lõiked 1, 3 ja 4 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁴⁾	
Artikli 217 lõige 2	Artikkel 248
Artikli 218 lõige 1 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁵⁾	
Artikli 218 lõige 2	Artikkel 249
Artikkel 219	Artikkel 250
4. jagu – Euroopa Kohus	5. jagu – Euroopa Liidu Kohus
Artikkel 220 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁶⁾	
Artikkel 221, esimene lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁵⁷⁾	
Artikli 221 teine ja komas lõik	Artikkel 251
Artikkel 222	Artikkel 252
Artikkel 223	Artikkel 253
Artikkel 224 ⁽⁵⁸⁾	Artikkel 254
	Artikkel 255
Artikkel 225	Artikkel 256
Artikkel 225a	Artikkel 257

⁽⁵²⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 17 lõikega 1.

⁽⁵³⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 17 lõigetega 3 ja 7.

⁽⁵⁴⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 17 lõikega 6.

⁽⁵⁵⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikliga 295.

⁽⁵⁶⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 19.

⁽⁵⁷⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikli 19 lõike 2 esimese lõiguga.

⁽⁵⁸⁾ Esimese lõigu esimese lause sisu asendatakse EL lepingu artikli 19 lõike 2 teise lõiguga.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 226	Artikkel 258
Artikkel 227	Artikkel 259
Artikkel 228	Artikkel 260
Artikkel 229	Artikkel 261
Artikkel 229a	Artikkel 262
Artikkel 230	Artikkel 263
Artikkel 231	Artikkel 264
Artikkel 232	Artikkel 265
Artikkel 233	Artikkel 266
Artikkel 234	Artikkel 267
Artikkel 235	Artikkel 268
	Artikkel 269
Artikkel 236	Artikkel 270
Artikkel 237	Artikkel 271
Artikkel 238	Artikkel 272
Artikkel 239	Artikkel 273
Artikkel 240	Artikkel 274
	Artikkel 275
	Artikkel 276
Artikkel 241	Artikkel 277
Artikkel 242	Artikkel 278
Artikkel 243	Artikkel 279
Artikkel 244	Artikkel 280
Artikkel 245	Artikkel 281
	6. jagu – Euroopa Keskpang
	Artikkel 282
Artikkel 112 (ümber paigutatud)	Artikkel 283

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 113 (ümber paigutatud)	Artikkel 284
5. jagu – Kontrollikoda	7. jagu – Kontrollikoda
Artikkel 246	Artikkel 285
Artikkel 247	Artikkel 286
Artikkel 248	Artikkel 287
2. peatükk – Institutsioone käsitlevad ühissätted	2. peatükk – Liidu õigusaktid, õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted
	1. jagu – Liidu õigusaktid
Artikkel 249	Artikkel 288
	Artikkel 289
	Artikkel 290 ⁽⁵⁹⁾
	Artikkel 291 ⁽⁵⁹⁾
	Artikkel 292
	2. jagu – Õigusaktide vastuvõtmise menetlused ja muud sätted
Artikkel 250	Artikkel 293
Artikkel 251	Artikkel 294
Artikkel 252 (kehtetuks tunnistatud)	
	Artikkel 295
Artikkel 253	Artikkel 296
Artikkel 254	Artikkel 297
	Artikkel 298
Artikkel 255 (ümber paigutatud)	Artikkel 15
Artikkel 256	Artikkel 299
	3. peatükk – Liidu nõuandvad organid
	Artikkel 300
3. peatükk – Majandus- ja sotsiaalkomitee	1. jagu – Majandus- ja sotsiaalkomitee

⁽⁵⁹⁾ Sisu asendatakse EÜ asutamislepingu artikli 202 kolmanda taandega.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 257 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶⁰⁾	
Artikli 258 esimene, teine ja neljas lõik	Artikkel 301
Artikli 258 komas lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶¹⁾	
Artikkel 259	Artikkel 302
Artikkel 260	Artikkel 303
Artikkel 261 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 262	Artikkel 304
4. peatükk – Regioonide komitee	2. jagu – Regioonide komitee
Artikli 263 esimene ja viies lõik (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶²⁾	
Artikli 263 teine ja neljas lõik	Artikkel 305
Artikkel 264	Artikkel 306
Artikkel 265	Artikkel 307
5. peatükk – Euroopa Investeerimispank	4. peatükk – Euroopa Investeerimispank
Artikkel 266	Artikkel 308
Artikkel 267	Artikkel 309
II jaotis – Rahandussätted	II jaotis – Rahandussätted
Artikkel 268	Artikkel 310
	1. peatükk – Liidu omavahendid
Artikkel 269	Artikkel 311
Artikkel 270 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶³⁾	
	2. peatükk – Mitmeaastane finantsraamistik
	Artikkel 312
	3. peatükk – Liidu aastaelarve

⁽⁶⁰⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikli 300 lõikega 2.

⁽⁶¹⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikli 300 lõikega 4.

⁽⁶²⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikli 300 lõigetega 3 ja 4.

⁽⁶³⁾ Sisu asendatakse ELTLi artikli 310 lõikega 4.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikli 272 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikkel 313
Artikkel 271 (ümber paigutatud)	Artikkel 316
Artikli 272 lõige 1 (ümber paigutatud)	Artikkel 313
Artikli 272 lõiked 2–10	Artikkel 314
Artikkel 273	Artikkel 315
Artikkel 271 (ümber paigutatud)	Artikkel 316
	4. peatükk – Eelarve täitmine ja täitmise kinnitamine
Artikkel 274	Artikkel 317
Artikkel 275	Artikkel 318
Artikkel 276	Artikkel 319
	5. peatükk – Ühissätted
Artikkel 277	Artikkel 320
Artikkel 278	Artikkel 321
Artikkel 279	Artikkel 322
	Artikkel 323
	Artikkel 324
	6. peatükk – Pettuste vastane võitlus
Artikkel 280	Artikkel 325
	III jaotis – Tõhustatud koostöö
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 326 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 327 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 328 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 329 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 330 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 331 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 332 ⁽⁶⁴⁾

⁽⁶⁴⁾ Asendab samuti senise EL lepingu artiklid 27a–27e, 40–40b ja 43–45.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 333 ⁽⁶⁴⁾
Artiklid 11 ja 11a (asendatud)	Artikkel 334 ⁽⁶⁴⁾
KUUES OSA - ÜLD- JA LÖPPSÄTTED	SEITSMES OSA – ÜLD- JA LÖPPSÄTTED
Artikkel 281 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶⁵⁾	
Artikkel 282	Artikkel 335
Artikkel 283	Artikkel 336
Artikkel 284	Artikkel 337
Artikkel 285	Artikkel 338
Artikkel 286 (asendatud)	Artikkel 16
Artikkel 287	Artikkel 339
Artikkel 288	Artikkel 340
Artikkel 289	Artikkel 341
Artikkel 290	Artikkel 342
Artikkel 291	Artikkel 343
Artikkel 292	Artikkel 344
Artikkel 293 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 294 (ümber paigutatud)	Artikkel 55
Artikkel 295	Artikkel 345
Artikkel 296	Artikkel 346
Artikkel 297	Artikkel 347
Artikkel 298	Artikkel 348
Artikli 299 lõige 1 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶⁶⁾	
Artikli 299 lõike 2 teine, kolmas ja neljas lõik	Artikkel 349
Artikli 299 lõike 2 esimene lõik ja lõiked 3–6 (ümber paigutatud)	Artikkel 355

⁽⁶⁴⁾ Asendab samuti senise EL lepingu artiklid 27a–27e, 40–40b ja 43–45.

⁽⁶⁵⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 47.

⁽⁶⁶⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 52.

Euroopa Ühenduse asutamislepingu varasem numeratsioon	Euroopa Liidu toimimise lepingu uus numeratsioon
Artikkel 300 (asendatud)	Artikkel 218
Artikkel 301 (asendatud)	Artikkel 215
Artikkel 302 (asendatud)	Artikkel 220
Artikkel 303 (asendatud)	Artikkel 220
Artikkel 304 (asendatud)	Artikkel 220
Artikkel 305 (kehtetuks tunnistatud)	
Artikkel 306	Artikkel 350
Artikkel 307	Artikkel 351
Artikkel 308	Artikkel 352
	Artikkel 353
Artikkel 309	Artikkel 354
Artikkel 310 (ümber paigutatud)	Artikkel 217
Artikkel 311 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶⁷⁾	
Artikli 299 lõike 2 esimene lõik ja lõiked 3-6 (ümber paigutatud)	Artikkel 355
Artikkel 312	Artikkel 356
Lõppsätted	
Artikkel 313	Artikkel 357
	Artikkel 358
Artikkel 314 (kehtetuks tunnistatud) ⁽⁶⁸⁾	

⁽⁶⁷⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 51.

⁽⁶⁸⁾ Sisu asendatakse EL lepingu artikliga 55.

EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA

(2016/C 202/02)

Sisukord

	Lehekülg
PREAMBUL	393
I JAOTIS VÄÄRIKUS	394
II JAOTIS VABADUSED	395
III JAOTIS VÕRDSUS	397
IV JAOTIS SOLIDAARSUS	496
V JAOTIS KODANIKE ÕIGUSED	401
VI JAOTIS ÕIGUSEMÕISTMINE	403
VII JAOTIS HARTA TÕLGENDAMIST JA KOHALDAMIST REGULEERIVAD ÜLDSÄTTED	404

EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutavad Euroopa Liidu põhiõiguste hartana pidulikult välja järgmise teksti:

EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA

Preambul

Euroopa rahvad on üha tihedamat omavahelist liitu luues otsustanud jagada rahulikku, ühistele väärtustele rajatud tulevikku.

Liit teadvustab oma vaimset ja moraalset pärandit ning rajaneb inimväärikuse, vabaduse, võrdsuse ja solidaarsuse jagamatutel ja universaalsetel põhiväärtustel; liidu aluseks on demokraatia ning õigusriigi põhimõte. Liidu kodakondsuse kehtestamise ning vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomisega seab liit üksikisiku oma tegevuse keskmesse.

Liit toetab nende ühiste väärtuste säilitamist ja arendamist, austades samal ajal Euroopa rahvaste kultuuride ja tavade mitmekesisust, samuti liikmesriikide riiklikku identiteeti ning nende riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi asutuste korraldust; liit püüab edendada tasakaalustatud ja säästvat arengut ning tagada inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali vaba liikumise ja asutamisevabaduse.

Selleks on ühiskonna muutust, sotsiaalset progressi ning teaduse ja tehnika arengut silmas pidades vaja tugevdada põhiõiguste kaitset, tuues need hartas selgemini esile.

Käesoleva hartaga kinnitatakse liidu pädevuse ja ülesannete ning subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt õigusi, mis tulenevad eelkõige liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest ja rahvusvahelistest kohustustest, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist, liidu ja Euroopa Nõukogu poolt vastuvõetud sotsiaalhartaadest ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikast. Seoses sellega võtavad liidu ja liikmesriikide kohtud harta tõlgendamisel asjakohaselt arvesse selgitusi, mis valmistati ette harta eelnõu koostanud konvendi presiidiumi järelevalve all ning mida uuendati Euroopa Konvendi presiidiumi vastutusel.

Nende õigustega kaasnevad vastutus ning kohustused teiste inimeste, inimühiskonna ja tulevaste põlvkondade ees.

Seepärast tunnustab liit järgmisena esitatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid.

I JAOTIS
VÄÄRIKUS

Artikkel 1

Inimväärikus

Inimväärikus on puutumatu. Seda tuleb austada ja kaitsta.

Artikkel 2

Õigus elule

1. Igaühel on õigus elule.
2. Kedagi ei tohi surma mõista ega hukata.

Artikkel 3

Õigus isikupuutumatusetele

1. Igaühel on õigus kehalisele ja vaimsele puutumatusetele.
2. Meditsiini ja bioloogia valdkonnas tuleb eelkõige austada järgmisi nõudeid ja keelde:
  - a) asjaomase isiku vaba ja teadliku nõusoleku, mis on antud seaduses ettenähtud korra kohaselt, nõue,
  - b) eugeeniliste, eelkõige isikute valikuga seotud toimingute keeld,
  - c) inimkehast või selle osast kui sellisest rahalise tulu saamise keeld,
  - d) inimeste reproduktiivse kloonimise keeld.

Artikkel 4

Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld

Kedagi ei tohi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.

Artikkel 5

Orjapidamise ja sunniviisilise töö keeld

1. Kedagi ei tohi pidada orjuses ega sunduses.
2. Kellelki ei tohi nõuda sunniviisilist või kohustuslikku töötamist.
3. Inimkaubandus on keelatud.

II JAOTIS VABADUSED

Artikkel 6

Õigus vabadusele ja turvalisusele

Igäihel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele.

Artikkel 7

Era- ja perekonnaelu austamine

Igäihel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladust.

Artikkel 8

Isikuandmete kaitse

1. Igäihel on õigus oma isikuandmete kaitsele.
2. Selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Igäihel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.
3. Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus.

Artikkel 9

Õigus abielluda ja õigus luua perekond

Õigus abielluda ja õigus luua perekond tagatakse nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

Artikkel 10

Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus

1. Igäihel on õigus mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusele. See õigus kätkeb vabadust muuta usku või veendumusi, samuti vabadust kuulutada usku või veendumusi nii üksi kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt kultuse, õpetamise, tava ja kombetalituse kaudu.
2. Õigust keelduda sõjaväeteenistusest oma veendumuste tõttu tunnustatakse selle õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

Artikkel 11

Sõna- ja teabevabadus

1. Igaühel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb arvamusevabadust ning vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avaliku võimu sekkumiseta ning sõltumata riigipiiridest.
2. Massiteabevahendite vabadust ja mitmekesisust austatakse.

Artikkel 12

Kogunemis- ja ühinemisvabadus

1. Igaühel on õigus rahumeelselt koguneda ning moodustada ühinguid kõigil tasanditel, eelkõige poliitika, ametiühingute ja kodanikuühiskonna valdkonnas; see kätkeb igaühe õigust oma huvide kaitseks ametiühinguid luua ja neisse astuda.
2. Liidu tasandi poliitilised erakonnad toetavad liidu kodanike poliitilise tahte väljendamist.

Artikkel 13

Kunsti ja teaduse vabadus

Kunsti ja teadusuuringuid ei piirata. Akadeemilist vabadust austatakse.

Artikkel 14

Õigus haridusele

1. Igaühel on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet.
2. See õigus kätkeb võimalust saada tasuta kohustuslikku haridust.
3. Vabadust asutada demokraatia põhimõtetest lähtudes haridusasutusi ja vanemate õigust tagada lastele oma usuliste, filosoofiliste ja pedagoogiliste veendumuste kohane haridus ja õpetamine austatakse nimetatud vabaduse ja õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

Artikkel 15

Kutsevabadus ja õigus teha tööd

1. Igaühel on õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal.
2. Igal liidu kodanikul on vabadus otsida tööd, töötada, teostada asutamiseõigust ning pakkuda teenuseid kõikides liikmesriikides.
3. Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.

*Artikkel 16***Ettevõtlusvabadus**

Ettevõtlusvabadust tunnustatakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.

*Artikkel 17***Õigus omandile**

1. Igaühel on õigus vallata, kasutada, käsutada ja pärandada oma seaduslikul teel saadud omandit. Kellelki ei tohi tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides.

2. Intellektuaalomandit kaitstakse.

*Artikkel 18***Varjupaigaõigus**

Varjupaigaõigus tagatakse 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokollis sätetes ning Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „aluslepingud”) kohaselt.

*Artikkel 19***Kaitse tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral**

1. Kollektiivne väljasaatmine on keelatud.

2. Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

III JAOTIS**VÕRDSUS***Artikkel 20***Võrdsus seaduse ees**

Kõik on seaduse ees võrdsed.

Artikkel 21

Diskrimineerimiskeeld

1. Keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.
2. Igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine on aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelöeldu piiraks nende erisätete kohaldamist.

Artikkel 22

Kultuuriline, usuline ja keeleline mitmekesisus

Liit austab kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust.

Artikkel 23

Naiste ja meeste võrdõiguslikkus

Naiste ja meeste võrdõiguslikkus tuleb tagada kõikides valdkondades, kaasa arvatud tööhõive, töö ja palk.

Võrdõiguslikkuse põhimõtte ei takista säilitamast või võtmast meetmeid, mis annavad allaesindatud soole erilisi eeliseid.

Artikkel 24

Lapse õigused

1. Lastel on õigus heaoluks vajalikule kaitsele ja hoolitsusele. Lapsed võivad vabalt väljendada oma seisukohti. Neid seisukohti võetakse arvesse lapsega seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele.
2. Kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid.
3. Igal lapsel on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt oma mõlema vanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus.

Artikkel 25

Eakate õigused

Liit tunnustab ja austab eakate õigust elada inimväärselt ja iseseisvat elu ning osaleda sotsiaal- ja kultuurielus.

*Artikkel 26***Puuetega inimeste integreerimine ühiskonda**

Liit tunnustab ja austab puuetega inimeste õigust saada kasu meetmetest, mille eesmärk on tagada nende iseseisvus, sotsiaalne ja tööalane integratsioon ning osalemine ühiskonnaelus.

IV JAOTIS

SOLIDAARSUS*Artikkel 27***Töötajate õigus olla ettevõttes informeeritud ja ära kuulatud**

Töötajatele või nende esindajatele tuleb asjakohasel tasandil tagada, et nad saaksid õigel ajal informatsiooni ja et nendega konsulteeritaks liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud juhtudel ja tingimustel.

*Artikkel 28***Kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigus**

Töötajatel ja tööandjatel või nende organisatsioonidel on liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt õigus pidada asjakohasel tasandil läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida ning huvide konflikti korral kollektiivselt oma õigusi kaitsta, sealhulgas streikida.

*Artikkel 29***Õigus kasutada tööhõiveteenuseid**

Igäühel on õigus kasutada tasuta tööhõiveteenuseid.

*Artikkel 30***Kaitse põhjendamatu vallandamise korral**

Igal töötajal on õigus kaitsele põhjendamatu vallandamise eest liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.

*Artikkel 31***Head ja õiglased töötingimused**

1. Igal töötajal on õigus töötingimustele, mis on tema tervise, ohutuse ja väärikuse kohased.
2. Igal töötajal on õigus maksimaalse tööaja piirangule ning igapäevastele ja -nädalastele puhkeajadele ja iga-aastasele tasulisele puhkusele.

Artikkel 32

Keeld kasutada laste tööjõudu ja noorte töötajate kaitse

Laste töölevõtmine on keelatud. Töölevõtmisel ei või vanuse alammäär olla madalam kui iga, mil lõpeb koolikohustus, ilma et eelõeldu mõjutaks noortele soodsamate eeskirjade kohaldamist ja piiratud erandeid.

Töölevõetud noorte töötingimused peavad olema eakohased ning noori tuleb kaitsta majandusliku eksploateerimise ja töö eest, mis võiks kahjustada nende ohutust, tervist või kehalist, vaimset, kõlblist või sotsiaalset arengut või takistada hariduse omandamist.

Artikkel 33

Perekonna- ja tööelu

1. Perekond on õigusliku, majandusliku ja sotsiaalse kaitse all.
2. Selleks et oleks võimalik perekonna- ja tööelu kokku sobitada, on igäihel õigus kaitsele vallandamise eest raseduse ja sünnituse tõttu, õigus tasulisele rasedus- ja sünnituspuhkusele ning lapsehoolduspuhkusele lapse sünni või lapsendamise järel.

Artikkel 34

Sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi

1. Liit tunnustab ja austab õigust sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalteenustele, mille kaudu pakutakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohast kaitset raseduse ja sünnituse, haiguse, tööõnnetuste, ülalpeetavaks muutumise, eakuse või töökoha kaotuse korral.
2. Igäihel, kelle elukoht on Euroopa Liidus ja kes seal seaduslikult liigub, on õigus saada sotsiaalkindlustushüvitisi ja sotsiaalseid soodustusi liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.
3. Sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemiseks tunnustab ja austab liit õigust sotsiaalabile ja eluasemetoetusele, et tagada liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohaselt rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid.

Artikkel 35

Tervishoid

Igäihel on õigus ennetavale tervishoiule ning ravile siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud tingimustel. Kõigi liidu poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse.

*Artikkel 36***Võimalus kasutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid**

Liidu sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks tunnustab ja austab liit võimalust kasutada aluslepingute kohaselt siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid.

*Artikkel 37***Keskkonnakaitse**

Kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja keskkonna kvaliteedi parandamine tuleb integreerida liidu poliitikasse ning tagada säästva arengu põhimõtte kohaselt.

*Artikkel 38***Tarbijakaitse**

Liidu poliitikaga tagatakse tarbijakaitse kõrge tase.

V JAOTIS

KODANIKE ÕIGUSED*Artikkel 39***Õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel**

1. Igal liidu kodanikul on Euroopa Parlamendi valimistel õigus hääletada ja kandideerida selles liikmesriigis, kus on tema elukoht, samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel.
2. Euroopa Parlamendi liikmed valitakse otsestest ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel.

*Artikkel 40***Õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel**

Igal liidu kodanikul on õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel selles liikmesriigis, kus on tema elukoht, samadel tingimustel kui selle riigi kodanikel.

*Artikkel 41***Õigus heale haldusele**

1. Igaühel on õigus sellele, et liidu institutsioonid, organid ja asutused käsitleksid tema küsimusi erapooletult, õiglaselt ning mõistliku aja jooksul.

2. See õigus kätkeb:

- a) igäihe õigust, et teda kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada;
- b) igäihe õigust tutvuda teda puudutavate andmetega, võttes samal ajal arvesse konfidentsiaalsuse ning ameti- ja ärisaladusega seotud õigustatud huve;
- c) asutuste kohustust põhjendada oma otsuseid.

3. Igäihel on õigus saada liikmesriikide õiguse ühiste üldprintsipiide kohaselt liidult hüvitist mis tahes kahju eest, mida selle institutsioonid või teenistujad on oma ülesannete täitmisel tekitanud.

4. Igal kodanikul on õigus pöörduda liidu institutsioonide poole ühes aluslepingute keeltest ning talle tuleb vastata samas keeles.

Artikkel 42

Õigus tutvuda dokumentidega

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus tutvuda liidu institutsioonide, organite ja asutuste mis tahes kandjal säilitatavate dokumentidega.

Artikkel 43

Euroopa ombudsman

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus pöörduda Euroopa ombudsmani poole seoses liidu institutsioonide, organite või asutuste tegevuses ilmnenu haldusomavoliga, välja arvatud Euroopa Liidu Kohtu tegevus õigusemõistjana.

Artikkel 44

Õigus esitada petitsioone

Igal liidu kodanikul ja igal füüsilisel või juriidilisel isikul, kes elab või kelle registrijärgne asukoht on liikmesriigis, on õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole.

Artikkel 45

Liikumis- ja elukohavabadus

1. Igal liidu kodanikul on õigus liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada.
2. Liikumis- ja elukohavabaduse võib aluslepingute kohaselt anda ka kolmandate riikide kodanikele, kes elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil.

*Artikkel 46***Diplomaatiline ja konsulaarkaitse**

Igal liidu kodanikul on kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanik ta on, õigus saada kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatistelt ja konsulaarasutustelt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi oma kodanikel.

VI JAOTIS

ÕIGUSEMÕISTMINE*Artikkel 47***Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele**

Igäühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igäühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igäühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

Isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, antakse tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda.

*Artikkel 48***Süütuse presumptsioon ja kaitseõigus**

1. Iga süüdistatavat peetakse süütaks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.
2. Iga süüdistatava õigus kaitsele on tagatud.

*Artikkel 49***Kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõte**

1. Kedagi ei tohi tunnistada süüdi kuriteos teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu. Kui pärast kuriteo toimepanemist nähakse seadusega ette kergem karistus, kohaldatakse seda karistust.
2. See artikkel ei takista anda kohtu alla ega karistada isikut ükskõik missuguse teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu maailma riikide peres tunnustatud üldpõhimõtete järgi.
3. Karistuste raskus ei tohi olla kuriteo suhtes ebaproportsionaalne.

Artikkel 50

Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld

Kedagi ei tohi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.

VII JAOTIS

HARTA TÕLGENDAMIST JA KOHALDAMIST REGULEERIVAD ÜLDSÄTTED

Artikkel 51

Reguleerimisala

1. Harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Seepärast austavad nad õigusi, järgivad põhimõtteid ning edendavad nende kohaldamist oma asjaomase pädevuse kohaselt, võttes arvesse liidule aluslepingute muudes osades antud volituste piire.

2. Harta ei laienda liidu õiguse reguleerimisala kaugemale senisest pädevusest, ei lisa liidule uusi pädevusvaldkondi ja ülesandeid ega muuda aluslepingute teistes osades määratletud pädevust ja ülesandeid.

Artikkel 52

Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine

1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

2. Hartaga tunnustatud õigusi, mis rajanevad aluslepingute teiste osade sätetel, teostatakse neis määratletud tingimustel ja piires.

3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.

4. Hartaga tunnustatud põhiõigusi, nii nagu need tulenevad liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, tõlgendatakse kooskõlas nimetatud tavadega.

5. Harta sätteid, mis sisaldavad põhimõtteid, võib rakendada liidu institutsioonide, organite ja asutuste õigustloovate- ja rakendusaktidega, samuti liikmesriikide õigusaktidega, mis on ette nähtud liidu õiguse kohaldamiseks nende volituste teostamisel. Neile sätetele võib õiguslikult tugineda ainult kõnealuste aktide tõlgendamisel ja otsuste tegemisel nende õiguspärasuse kohta.

6. Hartas nimetatud siseriiklikke õigusakte ja tavasid tuleb täielikult arvesse võtta.

7. Harta tõlgendamise juhendina koostatud selgitusi võetakse asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes.

Artikkel 53

Kaitse tase

Harta sätteid ei või tõlgendada neid inimõigusi või põhivabadusi kitsendavate või kahjustavatena, mida asjaomastes kohaldamisvaldkondades on tunnustatud rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on ühinenud liit või kõik liikmesriigid, kaasa arvatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, ning liikmesriikide põhiseadustega.

Artikkel 54

Õiguste kuritarvitamise keeld

Harta sätteid ei või tõlgendada nii, nagu õigustaksid need tegevust või toimingut, mille eesmärk on mõne hartaga tunnustatud õiguse või vabaduse tühistamine või selle piiramine suuremal määral, kui hartaga on ette nähtud.

*

* *

Ülaltoodud tekst võtab üle 7. detsembril 2000. aastal välja kuulutatud harta, kohandab seda ning asendab selle alates Lissaboni lepingu jõustumise kuupäevast.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET